

LAPORAN TAHUNAN

Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia
(SUHAKAM)

2024

LAPORAN TAHUNAN 2024

SURUHANJAYA HAK ASASI
MANUSIA MALAYSIA
(SUHAKAM)

CETAKAN PERTAMA 2026

Hak cipta terpelihara Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia (SUHAKAM).

Kesemua atau mana-mana bahagian dalam buku ini boleh disalin dengan syarat perakuan sumber dibuat atau kebenaran diperolehi daripada SUHAKAM. SUHAKAM menyangkal sebarang tanggungjawab, waranti dan liabiliti sama ada secara nyata atau tidak terhadap sebarang salinan penerbitan yang dibuat tanpa kebenaran SUHAKAM.

Diterbitkan oleh

SURUHANJAYA HAK ASASI MANUSIA MALAYSIA (SUHAKAM)

Tingkat 17, Menara Aras Raya,

Jalan Raja Laut,

50100 Kuala Lumpur

E-mel : humanrights@suhakam.org.my

URL : <https://www.suhakam.org.my>

Dicetak oleh

REKA CETAK SDN. BHD.

14, Jalan Jemuju Empat 16/13D

Seksyen 16

40200 Shah Alam

Selangor Darul Ehsan

www.rekacetak.net

Perpustakaan Negara Malaysia

Data Pengkatalogan Dalam Penerbitan

ISSN: 2672-748X

ANGGOTA SURUHANJAYA 2024

Baris belakang (dari kiri): Dr. Chew Chee Ming, Tuan Ragunath Kesavan, Dato' Seri Mohd Hishamudin Md Yunus, Tengku Mohamed Fauzi Tengku Abdul Hamid, Datuk Mohamad Nordin Ibrahim, Dato' Hasnal Rezua Merican Habib Merican

Baris hadapan (dari kiri): Datuk Mary @ Mariati Robert, Puan Nazira Abdul Rahim, Prof. Dato' Noor Aziah Mohd Awal, Dr. Farah Nini Dusuki

KANDUNGAN

PERUTUSAN Pengerusi

7

RINGKASAN Eksekutif

11

01

PENDIDIKAN DAN PROMOSI HAK ASASI MANUSIA

- Bahagian Pendidikan dan Kemasyarakatan 16
- Bahagian Media dan Promosi 40
- Bahagian Penerbitan dan Pengurusan Maklumat 62

02

PEMERKASAAN DASAR, PERUNDANGAN DAN KOORDINASI ANTARABANGSA BERKAITAN HAK ASASI MANUSIA

- Bahagian Dasar 70
- Bahagian Perundangan dan Triti Antarabangsa 117
- Bahagian Koordinasi Antarabangsa 138

03

ADUAN DAN PEMANTAUAN TERHADAP PELANGGARAN HAK ASASI MANUSIA

- Bahagian Aduan dan Pemantauan 180

04

PEJABAT PESURUHJAYA KANAK-KANAK 217

05

PEJABAT SUHAKAM SABAH 253

06

PEJABAT SUHAKAM SARAWAK 279

07

BAHAGIAN PENGURUSAN DAN KEWANGAN 323

08

PROJEK GERAN KESATUAN EROPAH (EU) 337

09

SAMBUTAN HARI SUHAKAM DAN HARI HAK ASASI MANUSIA 351

10

PINDAAN AKTA SUHAKAM 369

LAMPIRAN

LAMPIRAN I	Kenyataan Media	384
LAMPIRAN II	Senarai Program SUHAKAM	386
LAMPIRAN III	Senarai Ceramah, Mesyuarat, Bengkel dan Persidangan – Kebangsaan	410
LAMPIRAN IV	Senarai Ceramah, Mesyuarat, Bengkel dan Persidangan – Antarabangsa	445
LAMPIRAN V	Kehadiran Mesyuarat Bulanan Suruhanjaya	453
LAMPIRAN VI	Sijil Ketua Audit Negara tentang Akaun Suruhanjaya Bagi Tahun 2023	454
	Senarai Singkatan	484

PERUTUSAN Pengerusi

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ

Assalamualaikum warahmatullahi wabarakatuh dan salam sejahtera.

Pada tahun 2024, Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia (SUHAKAM) terus komited melaksanakan Pelan Strategik Lima Tahun 2021 – 2025 yang bertujuan memperkukuhkan perlindungan hak asasi manusia di Malaysia melalui usaha advokasi, pendidikan dan kerjasama strategik. Pelan strategik yang digariskan tersebut adalah seperti berikut:

- Memperkukuh peranan SUHAKAM sebagai institusi hak asasi manusia kebangsaan Malaysia dan badan bebas untuk perlindungan dan pemerkasaan hak asasi manusia di Malaysia;
- Memacu hak ekonomi, sosial dan kebudayaan golongan rentan;
- Memerangi rasisme, diskriminasi kaum dan xenofobia;
- Meningkatkan realisasi hak kanak-kanak; dan,
- Memperkukuh keupayaan organisasi SUHAKAM dan meningkatkan modal insan.

Fokus SUHAKAM adalah untuk mengatasi cabaran hak asasi manusia yang mendesak, selaras dengan visi kami untuk mencapai masyarakat yang inklusif, adil dan saksama.

Tahun ini juga menyaksikan SUHAKAM mempergiatkan advokasi dalam isu buruh paksa, gig ekonomi, pelarian, kanak-kanak, Orang Asal/Asli, warga emas, Orang Kurang Upaya (OKU) dan pekerja migran melalui pelbagai sesi libat urus serta penghasilan laporan dan syor dasar.

Dalam konteks pelaksanaan pelan strategik ini, beberapa isu hak asasi manusia telah diberi perhatian khusus sepanjang tahun, terutamanya dalam aspek hak sosio-ekonomi, sosial dan budaya, pembaharuan undang-undang dan dasar, hak sivil dan politik, hubungan antarabangsa, hak kanak-kanak, pengurusan aduan hak asasi manusia serta pendirian SUHAKAM dalam isu-isu hak asasi manusia di Malaysia.

Menangani ketidaksamaan sosio-ekonomi terus menjadi agenda utama SUHAKAM. Antara usaha signifikan tahun ini termasuk penerbitan Laporan Kajian Hak Asasi Manusia dan Tanpa Kewarganegaraan di Semenanjung Malaysia serta Laporan Silent Enemy mengenai hak kepada udara bersih, yang merupakan satu pencapaian besar dalam memperjuangkan pengiktirafan hak alam sekitar sebagai hak asasi manusia. Laporan ini juga membawa saranan penting untuk perundangan alam sekitar dan kerjasama serantau ASEAN.

Tahun ini juga menyaksikan SUHAKAM mempergiatkan advokasi dalam isu buruh paksa, gig ekonomi, pelarian, kanak-kanak, Orang Asal/Asli, warga emas, Orang Kurang Upaya (OKU) dan pekerja migran melalui pelbagai sesi libat urus serta penghasilan laporan dan syor dasar. Kesemua ini adalah sebahagian daripada matlamat jangka panjang kami untuk membantu Kerajaan Malaysia menangani isu berkaitan hak ekonomi, sosial dan budaya serta memastikan akses yang adil kepada keperluan asas kehidupan.

Memperkasakan hak sosio-ekonomi dalam konteks hak asasi manusia adalah penting kerana ia memainkan peranan besar dalam mewujudkan masyarakat yang adil dan seimbang. Hak-hak ini diiktiraf dalam pelbagai instrumen hak asasi manusia antarabangsa, termasuk Perisytiharan Hak Asasi Manusia Sejagat (UDHR) dan Kovenan Antarabangsa Mengenai Hak Ekonomi, Sosial dan Budaya (ICESCR), dan pemerkasaannya menyumbang kepada pembangunan negara yang mampan dan berdaya tahan.

Dalam bidang pembaharuan undang-undang dan dasar, SUHAKAM kekal aktif mengemukakan syor melalui jawatankuasa khas kerajaan, melibatkan pelbagai isu hak asasi manusia seperti hak OKU, kebebasan maklumat, gangguan seksual, kesaksamaan gender, dan hukuman mati mandatori. Tahun ini juga menyaksikan satu pencapaian penting apabila Akta Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia (Pindaan) 2024 [Akta A1714] diluluskan oleh Parlimen Malaysia yang memperkukuh lagi fungsi SUHAKAM termasuk peruntukan mengenai pelantikan Pesuruhjaya Kanak-Kanak (CC) dan keperluan wakil wanita dan OKU dalam kalangan Anggota Suruhanjaya.

Kerjasama aktif diteruskan melalui pelbagai program seperti Kolokium Kehakiman dengan Pejabat Ketua Pendaftar Mahkamah Persekutuan, dan forum berkaitan peranan wanita dalam kehakiman serta pematuhan terhadap Konvensyen Mengenai Penghapusan Segala Bentuk Diskriminasi Terhadap Wanita (CEDAW). Pembaharuan undang-undang yang selaras dengan nilai hak asasi manusia ini dapat memulih dan meningkatkan kepercayaan rakyat terhadap sistem keadilan.

Kebebasan bersuara dan hak untuk berhimpun kekal menjadi tumpuan, termasuk melalui webinar berhubung undi pos luar negara pasca Pilihan Raya Umum (PRU). SUHAKAM kekal konsisten dalam menyatakan bahawa penghormatan terhadap hak sivil dan politik ini adalah asas kepada demokrasi, kestabilan sosial dan keyakinan awam terhadap institusi negara.

Festival Hak Asasi Manusia Sarawak 2024 (HRFS), yang menonjolkan komuniti rentan dan budaya tempatan, merupakan antara inisiatif penting dalam memperluas akses kepada pendidikan hak asasi manusia ke peringkat akar umbi.

Penyertaan CC dalam isu-isu berkaitan kewarganegaraan, mencerminkan kesungguhan SUHAKAM dalam mempertahankan hak kanak-kanak. SUHAKAM telah menyerahkan Memorandum Sembah Maklum kepada Majlis Raja-Raja berkaitan cadangan pindaan perlembagaan mengenai kewarganegaraan — satu pencapaian yang mengukuhkan advokasi dalam isu hak kanak-kanak.

Pengurusan aduan dan pemantauan turut ditingkatkan, merangkumi isu pelarian, tahanan, diskriminasi, salah laku pihak berkuasa, tanah adat dan lain-lain. Diharap agar Laporan Tahunan dan Penyata Kewangan SUHAKAM (LTPK) 2024 yang diterbitkan tahun ini dapat dibentang dan dibahas di Parlimen sebagaimana LTPK tahun-tahun terdahulu yang dilihat sebagai satu pencapaian penting dalam usaha meningkatkan ketelusan dan akauntabiliti.

Di peringkat antarabangsa, SUHAKAM terus memperkukuh jalinan bersama Kementerian Luar Negeri dan rakan antarabangsa melalui keterlibatan dalam proses Penilaian Berkala Sejagat (UPR) serta program kesedaran bersama Institusi Hak Asasi Manusia Kebangsaan (NHRI) dan Organisasi Masyarakat Sipil (CSO).

Ketika kita menghampiri tahun terakhir pelaksanaan Pelan Strategik 2021 – 2025, SUHAKAM tetap komited untuk mencapai semua sasaran yang telah digariskan. Usaha sepanjang tahun 2024 adalah sebahagian daripada perjalanan yang panjang ke arah membentuk Malaysia yang lebih menghargai dan melindungi hak asasi setiap warganya.

SUHAKAM menghargai segala sokongan dan kerjasama yang telah diberikan oleh pelbagai pihak dan berharap usaha bersama ini akan terus diperkukuh demi manfaat seluruh rakyat Malaysia.

“Hak Asasi Manusia untuk Semua, Demi Masa Depan Malaysia Yang Lebih Inklusif.”

Dato’ Seri Mohd Hishamudin Md Yunus

Pengerusi Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia

RINGKASAN EKSEKUTIF

Tahun 2024 merupakan tahun yang penuh cabaran bagi SUHAKAM. Berlatarkan suasana global yang tidak stabil dengan konflik yang berterusan, ketidaktentuan ekonomi, serta keraguan terhadap wacana hak asasi manusia, SUHAKAM kekal teguh dalam melaksanakan mandatnya untuk mempromosi, melindungi dan memantau hak asasi manusia di Malaysia. Laporan Tahunan kali ini menyoroti usaha-usaha berterusan kami dalam bidang pendidikan, reformasi undang-undang, dasar dan aduan, serta pengukuhan institusi.

Memperkasa Pendidikan dan Kesedaran Hak Asasi Manusia

Pendidikan dan Kemasyarakatan kekal sebagai tonggak utama kerja SUHAKAM. Melalui inisiatif Amalan Terbaik Hak Asasi Manusia (ATHAM) 2.0, SUHAKAM bekerjasama rapat dengan Kementerian Pendidikan Malaysia (KPM) untuk memperluas program hak asasi manusia ke sekolah-sekolah seluruh negara. Platform inovatif seperti Kejohanan Debat Hak Asasi Manusia Kebangsaan dan Pertandingan Deklamasi Puisi telah melibatkan belia Malaysia dalam ekspresi kreatif tentang maruah dan keadilan.

Modul latihan turut diperluas ke beberapa institusi utama seperti berikut:

- Pusat Latihan Polis (PULAPOL): Pengukuhan penggunaan Modul Hak Asasi Manusia SUHAKAM dalam kursus asas kepolisan.
- Institut Pendidikan Guru (IPG): Pelancaran Modul Hak Asasi Manusia untuk Guru.
- Kehakiman, Penguatkuasaan dan Penjara: Bengkel khusus, termasuk berkaitan Mendez Principles of Effective Interviewing, mencerminkan komitmen SUHAKAM untuk mengarusperdanakan pendekatan berasaskan hak asasi ke seluruh institusi.

Community Outreach turut diperkukuh melalui kem Belia Peduli Hak, forum awam, serta program bersasar di kawasan perumahan berpendapatan rendah yang menangani isu kritikal seperti tanpa kewarganegaraan, hak kanak-kanak, dan akses kepada dokumen.

Memperkukuh Advokasi dan Reformasi Undang-Undang

SUHAKAM terus memberikan nasihat dan tegas kepada Kerajaan dalam reformasi perundangan. Antara intervensi utama termasuk:

- Menentang pindaan regresif terhadap peruntukan kewarganegaraan yang boleh menjejaskan kanak-kanak dan golongan tanpa kewarganegaraan.
- Menyokong kelulusan pindaan terhadap Akta SUHAKAM, yang memperkukuh kebebasan dan kredibiliti institusi menjelang penilaian semula akreditasi 2026.
- Mengadvokasi reformasi SOSMA, pemansuhan hukuman sebat, serta perlindungan lebih baik untuk OKU, kanak-kanak, pelarian, dan pekerja ekonomi gig.

Di peringkat antarabangsa, SUHAKAM terlibat secara aktif dalam *Universal Periodic Review* (UPR), Konvensyen Mengenai Penghapusan Segala Bentuk Diskriminasi Terhadap Wanita (CEDAW), Konvensyen Mengenai Hak Kanak-Kanak (CRC), serta proses Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu (PBB) lain, di samping memperluas kerjasama serantau dengan ASEAN dan rakan kongsi dalam pencegahan penyeksaan, keadilan iklim, dan perlindungan pelarian.

Hak Orang Asal dan Pembangunan Negara: Ke Arah Dasar Inklusif

Laporan 2024 turut menyoroti cabaran berterusan yang dihadapi oleh masyarakat Orang Asal dan Orang Asli, khususnya berkaitan tanah, identiti, dan penyertaan dalam pembangunan. Hak tanah adat kekal tidak terjamin, dengan undang-undang seperti Sarawak Land Code lebih mengutamakan pemilikan negeri dan kepentingan

ekonomi berbanding tuntutan budaya serta warisan nenek moyang, sekali gus mengancam kelangsungan hidup dan identiti tradisional.

Laporan juga membangkitkan kebimbangan mengenai inisiatif perdagangan karbon dan projek guna tanah yang berisiko mengeksploitasi wilayah Orang Asal tanpa perundingan atau persetujuan telus. Ia menekankan keperluan penyertaan sebenar dan perlindungan selaras dengan United Nations Declaration on the Rights of Indigenous Peoples (UNDRIP).

Kumpulan komuniti termasuk The Sarawak Dayak Iban Association (SADIA), Sarawak Dayak Oil Palm Planters Association (DOPPA), dan Penan Empowerment Networking Association (PENA) melaporkan isu berterusan seperti pampasan tanah yang tidak mencukupi, infrastruktur lemah di rumah panjang, halangan dalam pendidikan, serta kesukaran mendapatkan dokumen pengenalan – yang semuanya menghalang akses kepada hak dan perkhidmatan asas. SUHAKAM menegaskan bahawa penjaminan hak Orang Asal terhadap tanah, sumber, budaya, dan identiti memerlukan perlindungan undang-undang yang lebih kukuh serta penyertaan bermakna dalam rangka dasar negara.

Aduan dan Pemantauan – Melindungi Hak

Bahagian Aduan dan Pemantauan menangani pelbagai spektrum isu hak asasi manusia, daripada keadaan tahanan dan reformasi penjara sehinggalah kepada hak Orang Asal dan kes kehilangan paksa. Pemantauan SUHAKAM terhadap pengusiran Bajau Laut di Sabah, pemeriksaan pusat tahanan di Sabah dan Sarawak, serta siasatan pertikaian tanah melibatkan komuniti Orang Asal menekankan peranannya sebagai badan pemantau bebas. Bahagian ini juga meneliti semula kes kehilangan paksa yang belum diselesaikan dan berinteraksi dengan pihak berkuasa penjara mengenai isu sistemik seperti kesesakan dan penjagaan kesihatan.

Memperjuangkan Hak Kanak-Kanak

Pejabat Pesuruhjaya Kanak-Kanak (OCC) menguatkan peranannya dalam mengadvokasi sistem perlindungan kanak-kanak yang lebih berkesan, menentang perkahwinan kanak-kanak, menangani penderaan di institusi jagaan, dan memperjuangkan hak kanak-kanak tanpa kewarganegaraan. Selain advokasi dasar, OCC menjalankan lawatan pemantauan ke institusi kediaman dan rumah perlindungan, menyoroti kelemahan sistemik dalam piawaian keselamatan, mekanisme pelaporan, dan latihan kakitangan.

OCC juga mendesak pembaharuan kebajikan sosial yang menyeluruh bagi melindungi kanak-kanak yang berisiko diabaikan atau dieksploitasi, termasuk dalam kalangan komuniti Orang Asal dan migran. Kerjasama dengan UNICEF, agensi kerajaan, dan masyarakat sivil memperkaya perbincangan dasar, manakala penyertaan OCC dalam platform pelbagai pihak berkepentingan dan sesi taklimat Parlimen memastikan suara kanak-kanak turut diambil kira dalam proses membuat keputusan.

Memperluas Jangkauan di Sabah dan Sarawak

Pejabat wilayah terus merapatkan jurang hak asasi manusia di luar Semenanjung Malaysia. Pejabat Sabah memberi tumpuan kepada isu tanpa kewarganegaraan dan dokumentasi, manakala Pejabat Sarawak memperjuangkan hak Orang Asal, perlindungan minoriti, serta menganjurkan Festival Hak Asasi Manusia 2024 di Kuching.

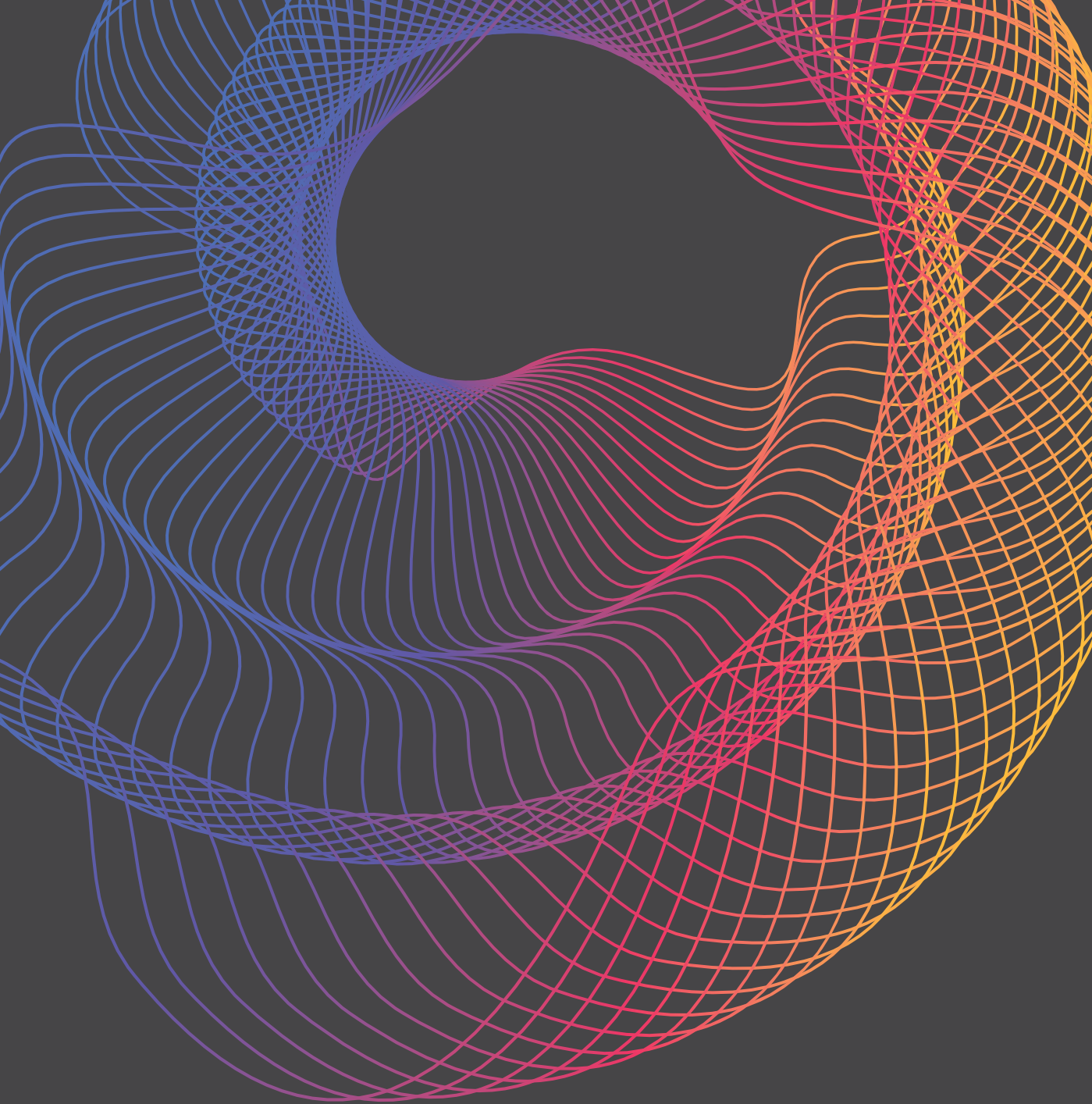
Pengukuhan Institusi dan Kerjasama Strategik

Di peringkat dalaman, SUHAKAM meneruskan landasan reformasi institusi dengan meningkatkan tadbir urus dan pengurusan kewangan, audit bersih, serta pembangunan kapasiti kakitangan. Perkongsian dengan Kesatuan Eropah, akademik, dan masyarakat sivil memperluas sumber dan kepakaran, membolehkan SUHAKAM melaksanakan program pendidikan, penyelidikan, dan advokasi dengan lebih berkesan.

Melangkah ke Hadapan

Walaupun tahun ini memperlihatkan pelbagai rintangan termasuk kelulusan tertangguh bagi program pendidikan kebangsaan, peningkatan polarisasi terhadap isu hak asasi manusia, dan kekangan kapasiti, keteguhan SUHAKAM tidak pernah goyah. SUHAKAM akan terus menggandakan usaha pada masa akan datang.

Sebagai penutup, tahun 2024 sekali lagi menegaskan bahawa mempertahankan hak asasi manusia menuntut ketekunan, kerjasama dan integriti. SUHAKAM kekal teguh komited memastikan prinsip maruah, kesaksamaan dan keadilan terus menjadi panduan dalam memperkukuhkan perjalanan demokrasi Malaysia.

BAB 1

PENDIDIKAN DAN PROMOSI HAK ASASI MANUSIA

BAHAGIAN PENDIDIKAN DAN KEMASYARAKATAN

GAMBARAN KESELURUHAN

Bahagian Pendidikan dan Kemasyarakatan (EOD) meneruskan kesinambungan pelaksanaan beberapa program yang telah bermula pada tahun sebelumnya di samping beberapa program baru yang lain. Kejohanan Debat Hak Asasi Manusia adalah antara program baharu dilaksana pada tahun ini.

Selain itu, sebanyak 6 bengkel/ seminar/ latihan dan program kemasyarakatan serta 2 pertandingan berjaya dilaksana manakala 1 modul latihan berjaya dilancarkan pada tahun ini. SUHAKAM turut memenuhi 27 undangan daripada pelbagai agensi, organisasi serta syarikat untuk menyampaikan ceramah atau latihan hak asasi manusia menyentuh pelbagai topik.

Selain itu, SUHAKAM juga mengadakan kunjungan hormat ke atas Institut Tadbiran Awam (INTAN) pada 4 November 2024 untuk meneroka peluang kerjasama termasuklah membangunkan modul berkaitan hak asasi manusia untuk penjawat awam. Selain itu, Universiti Utara Malaysia (UUM) turut menyatakan hasrat menyambung Memorandum Persefahaman (MoU) dengan SUHAKAM bagi meneruskan kerjasama yang sedia terjalin sejak 2018.

1. PROGRAM AMALAN TERBAIK HAK ASASI MANUSIA (ATHAM) DI SEKOLAH

1.1 Kertas Cadangan Konsep ATHAM 2.0

SUHAKAM telah mengemukakan Kertas Cadangan Konsep ATHAM 2.0 kepada KPM untuk kelulusan pada 17 Mac 2023. Salah satu cadangan di bawah ATHAM 2.0 adalah perluasan pelaksanaan ATHAM ke semua sekolah di bawah KPM dalam tempoh 10 tahun. Susulan itu, SUHAKAM telah menganjurkan Bengkel Pemurnian Kertas Cadangan Konsep ATHAM 2.0 pada 26 - 27 Mac 2024 atas saranan Bahagian Pendidikan Sekolah Harian (BPSH), KPM yang melibatkan seramai 17 pegawai KPM dari pelbagai bahagian.

Matlamat bengkel ini adalah untuk memurni Kertas Konsep ATHAM 2.0 dan menyediakan draf Kertas Mesyuarat Profesional bagi Konsep Program ATHAM 2.0 untuk dibentangkan kepada Pengurusan Tertinggi KPM. Walaupun Kertas Mesyuarat Profesional tersebut tidak dapat disiapkan semasa bengkel tersebut kerana KPM memerlukan beberapa maklumat lanjut seperti Pelan Pelaksanaan ATHAM 2.0 untuk tempoh 10 tahun, namun ia kemudiannya berjaya disempurnakan dan dikemukakan kepada KPM pada 25 Jun 2024.

Peserta Bengkel Pemurnian Kertas Cadangan Konsep ATHAM 2.0
pada 26-27 Mac 2024.

Walaupun bagaimanapun, setakat laporan ini ditulis SUHAKAM dimaklumkan bahawa KPM masih meneliti Kertas Mesyuarat Profesional berkenaan dan ia hanya akan dibentangkan dalam tahun 2025. SUHAKAM akan meneruskan usaha mendapatkan maklum balas KPM berkenaan status kelulusan kertas tersebut.

1.2 Buku Panduan Aktiviti untuk Program Amalan Terbaik Hak Asasi Manusia (ATHAM) di Sekolah

Sebagaimana dilapor di dalam Laporan Tahunan SUHAKAM 2023, SUHAKAM telah menerbitkan Buku Panduan Cadangan Aktiviti ATHAM sebagai rujukan kepada sekolah-sekolah untuk melaksana program ATHAM di sekolah masing-masing. Pada 14 Mac 2024, SUHAKAM telah menyerahkan 1000 salinan buku panduan tersebut kepada BPSH, KPM untuk diedarkan kepada 468 buah sekolah ATHAM. Menjadi harapan SUHAKAM agar buku panduan tersebut memberi manfaat kepada sekolah-sekolah ATHAM dalam melaksanakan aktiviti selari dengan prinsip-prinsip yang terkandung dalam CRC.

*Sila imbas kod
qr di atas untuk
memuatturun
buku panduan*

Selain itu, SUHAKAM juga dalam proses membangun dan menerbitkan video promosi program ATHAM di sekolah. Penerbitan video tersebut dijangka siap dalam tahun 2025 dan akan diedarkan ke semua sekolah ATHAM.

1.3 Pertandingan Deklamasi Sajak Hak Asasi Manusia bertemakan 'Karamah Insaniah Tonggak Penghormatan Hak Asasi Manusia'.

Bagi meneruskan usaha menyampaikan pendidikan hak asasi manusia melalui aktiviti yang menyeronokkan, SUHAKAM telah menganjurkan Pertandingan Deklamasi Sajak Hak Asasi Manusia untuk murid sekolah rendah dan menengah bermula 1 Mei sehingga 9 September 2024 dengan tema Karamah Insaniah Tonggak Penghormatan Hak Asasi Manusia. Pertandingan ini terbuka kepada semua sekolah di bawah KPM dan dijalankan secara rakaman video bagi peringkat saringan dan secara bersemuka ketika sambutan Hari SUHAKAM bagi peringkat akhir.

Tujuan pertandingan ini dianjurkan adalah untuk meningkatkan pengetahuan para peserta mengenai hak asasi manusia melalui pendeklamasian sajak, menggalakkan penggunaan istilah hak asasi manusia dalam Bahasa Melayu, dan, menyediakan platform kepada murid untuk mengekspresi pandangan dan idea mereka selari Artikel 13 CRC.

Pemenang dan finalis Pertandingan Deklamasi Sajak Hak Asasi Manusia Kategori Sekolah Menengah.

Secara keseluruhannya, SUHAKAM telah menerima sebanyak 471 penyertaan yang terdiri daripada 295 murid sekolah rendah dan 176 murid sekolah menengah dari seluruh Malaysia. Daripada keseluruhan penyertaan tersebut, seramai 5 peserta bagi kategori sekolah rendah dan 5 peserta bagi kategori sekolah menengah telah terpilih untuk berentap di peringkat akhir yang dijalankan bersempena sambutan Hari SUHAKAM pada 9 September 2024 di KL Sentral, Kuala Lumpur.

Sila imbas kod qr di atas untuk melihat rakaman pertandingan

Juara kategori sekolah rendah mendeklamasi sajak bertajuk
'Harapan Nan Niskala'.

Jadual 1: Senarai pemenang Pertandingan Deklamasi Sajak Hak Asasi Manusia peringkat sekolah

KATEGORI	PEMENANG	TAJUK SAJAK
Sekolah Rendah	Juara Izz Zuhayra Mardhiya Zulkifli Sekolah Kebangsaan Changkat Sulaiman, Sungkai, Perak	Harapan Nan Niskala
	Naib Juara Claristina Chang Sekolah Jenis Kebangsaan (Cina) Kung Ming, Beaufort, Sabah	Karamah Insaniah: Hak Asasi untuk Semua
	Tempat Ketiga Muhammad Afiq Zikry Zoolhairi Sekolah Kebangsaan Bintong, Kangar, Perlis	Erti Sebenar Penghormatan

KATEGORI	PEMENANG	TAJUK SAJAK
Sekolah Menengah	Juara Ezhan Darwish Supian Suri Sekolah Menengah Kebangsaan Bukit Gambir, Tangkak, Johor	Di Peradaban Bangsa
	Naib Juara Lessyeya Altaryeca Misi Anak Nyambar Sekolah Menengah Kebangsaan Bandar Sibul, Sarawak	Perlembagaan Persekutuan Sinar Hak Asasi
	Tempat Ketiga Syed Hafidh Irsyad Syed Hasnurizal Sekolah Menengah Kebangsaan Seri Serdang, Seri Kembangan, Selangor	Kecil Anak Dewasa Memimpin

Keputusan penuh pertandingan telah diumumkan sejeurus tamat pertandingan dan penyampaian hadiah telah disampaikan oleh Pengerusi SUHAKAM.

Pemenang dan finalis Pertandingan Deklamasi Sajak Hak Asasi Manusia Kategori Sekolah Rendah.

2. PEMBANGUNAN MODUL LATIHAN HAK ASASI MANUSIA

2.1 Modul Hak Asasi Manusia untuk PDRM

Susulan pelancaran Modul Hak Asasi Manusia untuk PDRM pada 18 April 2021 dan pengedaran modul ini ke semua institusi latihan polis seluruh Malaysia, SUHAKAM telah mengambil beberapa inisiatif lanjutan bagi memastikan pendidikan hak asasi manusia dapat diinstitusikan di dalam PDRM.

Pada tahun ini, SUHAKAM telah memenuhi undangan daripada Pusat Latihan Polis (PULAPOL) Langkawi pada 22 - 24 Januari 2024 untuk melatih tenaga pengajar PDRM yang mengajar mata pelajaran hak asasi manusia dalam kursus Program Latihan Asas Kepolisan (PLAK) menggunakan modul ini. SUHAKAM juga melalui Pejabat SUHAKAM Sarawak telah bekerjasama dengan PULAPOL Kuching untuk menganjurkan bengkel yang sama pada 19 - 21 Ogos 2024.

Hasil maklum balas peserta di PULAPOL Langkawi, SUHAKAM telah melaksana 4 lawatan bimbingan ke 3 PULAPOL bagi mendapatkan maklum balas berkenaan isu, cabaran atau halangan yang dihadapi oleh tenaga pengajar PDRM dalam menyampaikan kandungan modul tersebut kepada pelatih. Lawatan bimbingan tersebut dijalankan secara bersama dengan Bahagian Latihan PDRM Bukit Aman ke PULAPOL terpilih seperti berikut:

Jadual 2: Senarai PULAPOL yang dijalankan lawatan bimbingan

BIL.	TEMPAT	TARIKH
1.	PULAPOL Kuala Lumpur	5 Ogos dan 30 Sep. 2024
2.	PULAPOL Segamat, Johor	6 Okt. 2024
3.	PULAPOL Bukit Sentosa, Selangor	30 Okt. 2024

Secara umumnya, objektif utama yang ingin dicapai daripada lawatan ini adalah untuk meneliti pelaksanaan Modul Hak Asasi Manusia untuk PDRM melalui Rancangan Sesi Pengajaran (RSP) yang dibangunkan oleh Maktab PDRM dan PULAPOL semasa bengkel TOT tahun lalu serta membantu memberikan nasihat atau pandangan berkaitan penyampaian kandungan modul kepada tenaga pengajar dan mengemukakan cadangan penambahbaikan lain.

Penyampaian Modul Hak Asasi Manusia untuk PDRM oleh tenaga pengajar PULAPOL Bukit Sentosa kepada pelatih PLAK semasa lawatan bimbingan SUHAKAM.

Lawatan bimbingan ini akan menjadi asas kepada semakan semula modul yang dirancang untuk diadakan pada tahun hadapan.

2.2 Modul Hak Asasi Manusia untuk Pendidik

Bagi melengkapkan pembangunan Modul Hak Asasi Manusia untuk Pendidik pada tahun 2024, SUHAKAM telah meneruskan pelaksanaan satu lagi bengkel rintis di Sabah. Ia merupakan bengkel terakhir dalam siri bengkel rintis yang telah dirancang bagi tahun 2023 dan 2024 yang bertujuan untuk menilai keberkesanan modul ini di lapangan sebelum ia dimuktamadkan. Senarai bengkel rintis yang telah dijalankan adalah seperti berikut:

Jadual 3: Senarai Kampus IPG terlibat dengan Bengkel Rintis

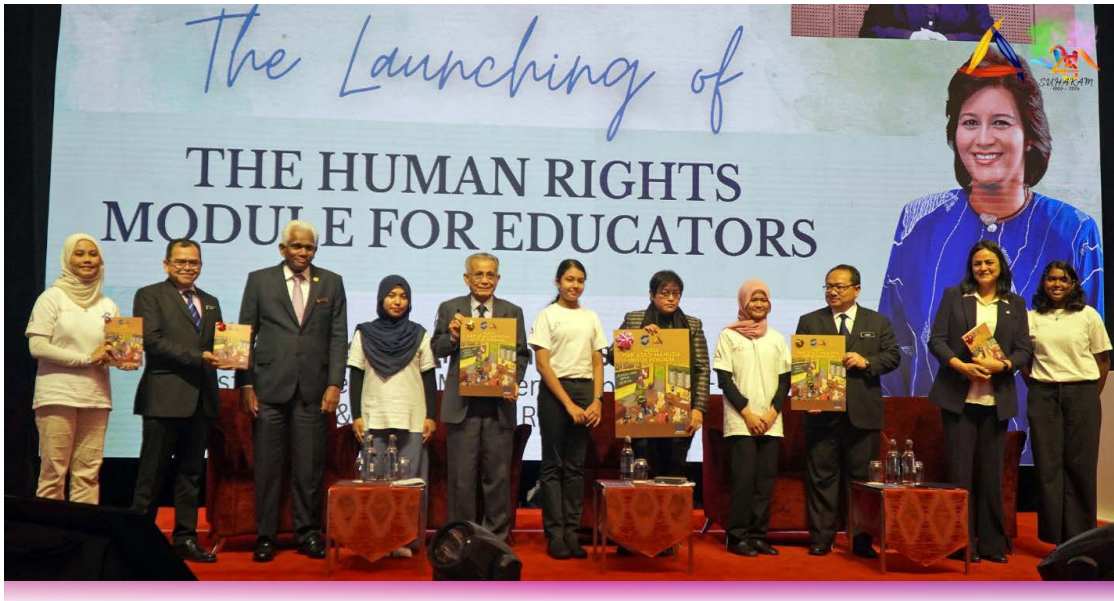
Bil.	Lokasi Bengkel Rintis	Tarikh	Jumlah peserta
1.	Institut Pendidikan Guru Kampus Perempuan Melayu (IPGKPM), Melaka.	2 dan 3 Nov. 2023	103 pelatih IPG
2.	Institut Pendidikan Guru Kampus Tengku Ampuan Afzan (IPGKTAA), Pahang.	23 dan 24 Nov. 2023	75 pelatih IPG
3.	Institut Pendidikan Guru Kampus Pulau Pinang (IPGKPP).	28 dan 29 Nov. 2023	94 pelatih IPG
4.	Institut Pendidikan Guru Kampus Kent (IPGKK), Sabah	5 dan 6 Mac 2024	100 pelatih IPG

*Sila imbas kod
qr di atas untuk
memuatturun
modul*

Seterusnya pada 22 dan 23 Julai 2024, SUHAKAM telah menganjurkan Bengkel Pemantapan Modul Hak Asasi Manusia untuk Pendidik bersama pihak IPGM. Penganjuran bengkel ini bertujuan menambahbaik draf modul berdasarkan hasil dapatan daripada 4 bengkel rintis tersebut. Sepanjang bengkel ini, sekretariat SUHAKAM dan IPGM telah meneliti dan membuat penambahbaikan kepada isi kandungan, format, perincian aktiviti dan penulisan draf modul berkenaan. Selain itu, kedua-dua pihak juga bersetuju bahawa modul yang dihasilkan tersebut akan dimanfaatkan di semua kampus IPG melalui pendekatan berikut:

- Program Mentor dan Mentee di setiap kampus IPG
- Bengkel khusus kepada pelajar tahun akhir anjuran setiap kampus IPG
- Rujukan pensyarah dalam mengajar subjek-subjek sedia ada di IPG yang mengandungi tajuk hak asasi manusia.

Majlis pelancaran Modul Hak Asasi Manusia untuk Pendidik pada 10 Disember 2024.

Setelah bertungkus-lumus selama hampir 3 tahun, akhirnya Modul Hak Asasi Manusia untuk Pendidik berkenaan telah dilancar secara rasminya oleh Yang Berhormat Dato' Sri Azalina Othman Said, Menteri di Jabatan Perdana Menteri (Undang-Undang dan Reformasi Institusi) pada 10 Disember 2024 bersempena sambutan Hari Hak Asasi Manusia Sedunia yang turut dijayakan oleh 5 orang Ahli Majlis Konsultasi Kanak-Kanak (CCC) bagi memastikan elemen penyertaan kanak-kanak diterapkan.

Seterusnya, modul ini akan diedar ke semua kampus IPG dan dua siri bengkel TOT akan di jalankan oleh SUHAKAM pada tahun hadapan. SUHAKAM juga merakam penghargaan kepada Kesatuan Eropah atas peruntukan geran di bawah inisiatif 'Meningkatkan Hak Asasi Manusia di Malaysia melalui Pendekatan Strategik dalam Pendidikan dan Peningkatan Kesedaran' dalam menyokong pembangunan modul ini.

3. BENGKEL HAK ASASI MANUSIA UNTUK PENGUATKUASA

3.1 Bengkel Hak Asasi Manusia Kepada Pegawai Penguatkuasa Agensi Antidadah Kebangsaan (AADK) Bagi Zon Selatan

Pada tahun 2024, SUHAKAM telah meneruskan kerjasama dengan AADK untuk menganjur Bengkel Hak Asasi Manusia kepada Pegawai Penguatkuasa AADK siri ke-4 bagi Zon Selatan pada 20 – 22 Ogos 2024.

Jadual 4: Senarai Siri Bengkel HAM untuk Penguatkuasa AADK

Bil.	Zon dan negeri terlibat	Tarikh	Jumlah peserta
1.	Zon Timur (Kelantan, Terengganu dan Pahang)	23 – 25 Sep. 2019	39
2.	Zon Tengah (Selangor, Kuala Lumpur dan Negeri Sembilan)	7 – 9 Jun 2022	40
3.	Zon Sabah/ Sarawak	13 – 15 Jun 2023	40
4.	Zon Selatan (Melaka dan Johor)	20 – 22 Ogos 2024	28

Objektif bengkel ini adalah untuk meningkatkan kepakaran pegawai AADK dalam bidang hak asasi manusia, bertukar pandangan mengenai isu hak asasi manusia berkaitan tangkapan dan penahanan serta mengenalpasti cabaran yang dihadapi oleh pegawai AADK dalam melindungi hak asasi manusia semasa melaksanakan tugas mereka. SUHAKAM akan melaksana siri terakhir bengkel ini untuk zon utara pada tahun hadapan.

Salah seorang peserta bengkel membentangkan cabaran yang dihadapi pegawai penguatkuasa AADK.

3.2 Seminar Pengenalan Prinsip Temubual Berkesan Untuk Penyiasatan Dan Pengumpulan Maklumat (Prinsip Mendez) anjuran bersama *Association For Prevention of Torture (APT)*

Pada 26 Jun 2024, SUHAKAM dengan kerjasama *Association for Prevention of Torture (APT)* telah menganjurkan Program Seminar Pengenalan Prinsip Temubual Berkesan untuk Penyiasatan dan Pengumpulan Maklumat (Prinsip Mendez) di Kuala Lumpur. Seminar ini telah dihadiri oleh seramai 33 orang peserta yang merangkumi wakil daripada SUHAKAM serta agensi penguatkuasaan dan pihak berkepentingan lain.

Objektif utama penganjuran seminar ini adalah untuk memperkenalkan dan memberi kefahaman kepada peserta dalam kalangan pihak berkuasa Malaysia dan pihak berkepentingan mengenai Prinsip Antarabangsa berkenaan Temubual Berkesan untuk Penyiasatan dan Pengumpulan Maklumat atau dikenali Prinsip Mendez. Prinsip Mendez bermatlamat mengubah amalan soal siasat berbentuk paksaan oleh pihak penguatkuasa undang-undang kepada temubual berasaskan hubungan baik. Seminar ini telah dibahagikan kepada empat sesi utama seperti berikut:

- i. Sesi 1: Mandat SUHAKAM dalam Mencegah Penyeksaan oleh Encik Shahizad Sulaiman, Ketua Penolong Setiausaha Bahagian Pendidikan dan Kemasyarakatan SUHAKAM.
- ii. Sesi 2: Prinsip Mendez: Apakah Prinsip dan Pendekatannya oleh Cik Manachaya Yankittikul, Pegawai Projek di APT.
- iii. Sesi 3: Temubual Berkesan-Pelajaran dari Sudut Psikologi oleh Dr. Kai Li Chung, Profesor Madya dan Ketua Psikologi di Universiti Reading Kampus Malaysia.
- iv. Sesi 4: Pengalaman Thailand: Prinsip Mendez melalui Model 'PEACE' di Thailand oleh Encik Vipon Kititsanasorchai, Pengarah Penyelidikan Undang-undang Jenayah dan Pembangunan Keadilan di Institut Nitivajra, Pejabat Peguam Negara Thailand.

Peserta Seminar Pengenalan Prinsip Mendez bergambar kenangan bersama panel.

Seterusnya, seminar ini diisi dengan sesi pleno di mana para peserta telah diberikan peluang untuk mengemuka pendapat dan bertanyakan soalan mengenai topik yang telah disampaikan oleh pembentang. Secara keseluruhan, program ini telah berjalan lancar dengan kerjasama baik serta pembiayaan oleh pihak APT. Laporan penuh seminar ini juga telah dihantar kepada semua agensi yang menghadiri seminar tersebut. SUHAKAM berhasrat untuk menganjurkan latihan teknikal berkaitan temubual berkesan ini kepada penguatkuasa undang-undang di Malaysia pada masa akan datang.

4. BENGKEL HAK ASASI MANUSIA DAN KEADILAN JENAYAH

Selepas kejayaan penganjuran Bengkel Hak Asasi Manusia dan Keadilan Jenayah untuk Majistret dan Hakim Mahkamah Sesyen Zon Tengah dengan kerjasama Institut Latihan Kehakiman dan Perundangan (ILKAP) pada 7 Julai 2018 dan penangguhan siri seterusnya kerana COVID-19, SUHAKAM dengan kerjasama Pejabat Ketua Pendaftar Mahkamah Persekutuan Malaysia telah menyambung semula siri bengkel tersebut dengan menganjurkan Bengkel Hak Asasi Manusia dan Keadilan Jenayah Zon Utara, pada 20 – 21 September 2024 bertempat di Alor Setar, Kedah. Seramai 40 peserta yang terdiri daripada Hakim Mahkamah Sesyen dan Majistret serta Timbalan Pendaftar dan Penolong Kanan Pendaftar yang bertugas di mahkamah bagi negeri Perlis, Kedah, Pulau Pinang dan Perak telah menghadiri bengkel ini.

Objektif penganjuran bengkel ini adalah bertujuan untuk meningkatkan kesedaran dan pemahaman peserta berkenaan piawaian hak asasi manusia antarabangsa dan pemakaiannya dalam konteks Malaysia serta peranan peserta selaku pentafsir dan pengamal undang-undang untuk mempromosi dan melindungi hak asasi manusia terutamanya melalui sistem keadilan jenayah.

Melalui bengkel ini, peserta didedahkan dengan piawaian, triti, mekanisme dan undang-undang hak asasi manusia antarabangsa serta pengaplikasiannya dalam undang-undang domestik, isu-isu hak asasi manusia kontemporari dan peranan SUHAKAM dalam mempromosi dan melindungi hak asasi manusia di Malaysia serta peranan yang boleh diambil oleh peserta sebagai pengamal undang-undang untuk mempromosi dan melindungi hak asasi manusia terutamanya semasa prosiding mahkamah.

Di samping wadah perkongsian ilmu oleh tokoh-tokoh perundangan dan hak asasi manusia yang tidak asing di Malaysia, antaranya Profesor Emeritus Datuk Dr. Shad Saleem Faruqi, Profesor Dato' Noor Aziah Mohd Awal dan Dr. Farah Nini Haji Dusuki serta wakil daripada Pesuruhjaya Tinggi Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu untuk Pelarian (UNHCR) Malaysia, bengkel ini turut menyediakan platform kepada peserta untuk bertukar-tukar buah fikiran dan pandangan serta membincangkan isu-isu hak asasi manusia dan perundangan yang relevan dan kontemporari, serta berkongsi amalan baik yang diambil oleh peserta selaku pengamal undang-undang di mahkamah.

5. BENGKEL HAK ASASI MANUSIA UNTUK PEGAWAI JABATAN KEMAJUAN ORANG ASLI DAERAH (PKOAD), JABATAN KEMAJUAN ORANG ASLI (JAKOA)

Susulan kejayaan Bengkel Hak Asasi Manusia untuk Pegawai JAKOA Pusat dan Negeri pada 28 hingga 30 April 2018, SUHAKAM telah menganjurkan Bengkel HAM untuk pegawai Pejabat Kemajuan Orang Asli Daerah (PKOAD) pada 27 Mei hingga 29 Mei 2024 di Kuala Lumpur. Program ini melibatkan 30 orang pegawai PKOAD dari Pahang, Perak, Kedah, Selangor, Kuala Lumpur, Johor, Negeri Sembilan, Melaka, Kelantan dan Terengganu serta dua wakil dari Ibu Pejabat JAKOA.

Bengkel ini bertujuan meningkatkan kesedaran peserta tentang hak asasi manusia termasuk Perisytiharan PBB Mengenai Hak Orang Asal 2007 serta fungsi SUHAKAM sebagai sebuah Institusi Hak Asasi Manusia Kebangsaan (NHRI) dan menyediakan platform kepada peserta untuk memberikan pandangan mengenai usaha serta cabaran yang dihadapi oleh mereka dalam memajukan hak asasi manusia terutama melibatkan golongan wanita dan kanak-kanak Orang Asli.

Bagi menilai keberkesanan program dalam meningkatkan kefahaman para peserta mengenai SUHAKAM dan hak asasi manusia, sekretariat telah mengedarkan borang ujian sebelum dan selepas program yang mengandungi 10 soalan berkaitan SUHAKAM dan hak asasi manusia kepada peserta. Seramai 24 daripada 30 orang peserta telah mengambil ujian sebelum bengkel ini manakala 29 orang daripada 30 orang peserta telah mengambil ujian selepas bengkel. Secara purata, markah ujian sebelum bengkel adalah 10.17/20 dan markah ujian selepas bengkel adalah 13.93/20 yang menunjukkan terdapat pertambahan pengetahuan peserta selepas menyertai program ini.

6. PROGRAM BELIA PEDULI HAK

6.1 Kejohanan Debat Hak Asasi Manusia antara Institut Pengajian Tinggi

Pada 18 hingga 21 Februari 2024, SUHAKAM dan UiTM Kampus Segamat, Johor dengan kerjasama Dewan Bahasa dan Pustaka (DBP) Wilayah Selatan telah menganjurkan Kejohanan Debat Hak Asasi Manusia 2024. Secara umumnya, objektif utama yang ingin dicapai daripada penganjuran kejohanan debat ini adalah untuk melahirkan mahasiswa dan mahasiswi yang cakna dengan isu hak asasi manusia serta menggalakkan mereka untuk berfikir secara kreatif dan kritis dalam mengupas isu hak asasi manusia terutamanya yang berlaku di Malaysia.

Sebanyak 16 pasukan daripada 14 buah IPT awam dan swasta telah bertanding bagi merebut hadiah kejohanan iaitu Universiti Teknologi Petronas (UTP) Tronoh, Universiti Malaysia Kelantan (UMK), Universiti Pertahanan Nasional Malaysia (UPNM), Universiti Malaya (UM), Universiti Putra Malaysia (UPM), Universiti Tenaga Nasional (UNITEN), Universiti Islam Antarabangsa Malaysia (UIAM) Pagoh, Universiti Sultan Zainal Abidin (UniSZA), Manipal University College Malaysia (MUCM) Melaka, UiTM Johor, UiTM Shah Alam, UiTM Puncak Alam, UiTM Dengkil dan UiTM Kedah.

Pasukan debat UIAM Pagoh dan UPNM berentap di peringkat akhir pada 21 Februari 2024 di Kampus UiTM Segamat.

*Sila imbas kod
qr di atas untuk
menyaksikan rakaman
peringkat akhir
kejujutan debat*

Dua pasukan yang berjaya mara ke pusingan akhir adalah UIAM Pagoh dan UPM dengan tajuk usul debat 'Ratifikasi Konvensyen Pelarian 1951 boleh menangani isu pelarian di Malaysia'. Perdebatan pada pusingan akhir dilihat amat sengit dan kedua-dua pasukan telah membentangkan hujah dan sanggahan yang amat bernas selaras prinsip hak asasi manusia.

Keputusan akhir bagi Kejujutan Debat Hak Asasi Manusia 2024 adalah sepertimana berikut:

Jadual 5: Senarai Pemenang Kejujutan Debat Hak Asasi Manusia antara IPT 2024

BIL	Kedudukan	IPT
1.	Johan	UPNM
2.	Naib Johan	UIAM Cawangan Pagoh
3.	Tempat ketiga bersama	UiTM Puncak Alam
		UTP

Pendebat terbaik liga dimenangi oleh Muhamad Alif Izzudin Azmale dari UiTM Shah Alam dan gelaran pendebat terbaik pusingan akhir dianugerahkan kepada Mohammad Marzuhaime Marzuki dari UPM.

6.2 Kem 'Belia Peduli Hak' Zon Pantai Timur Di Kuala Terengganu

Kem ini telah diadakan pada 11 dan 12 Oktober 2024 di Kuala Terengganu melibatkan seramai 40 orang pelajar daripada 7 IPT di negeri Terengganu iaitu Institut Pendidikan Guru Kampus Kuala Terengganu (Kampus Dato' Razali Ismail), Politeknik Kuala Terengganu, Kolej Komuniti Terengganu, UNITAR College, MSU College, GiatMara Kuala Terengganu dan UiTM Kampus Bukit Besi.

Program ini bertujuan untuk meningkatkan kesedaran belia tentang hak asasi manusia serta fungsi SUHAKAM sebagai sebuah NHRI disamping menyediakan

platform untuk mereka berkongsi pendapat mengenai isu hak asasi manusia terutamanya yang berkaitan dengan golongan belia. Selain itu, dengan kerjasama UNHCR, seorang pelarian Rohingya telah dijemput menyampaikan sesi perkongsian berkaitan kehidupan pelarian kepada peserta.

Bagi menilai keberkesanan program dalam meningkatkan kefahaman para peserta mengenai SUHAKAM dan hak asasi manusia, semua peserta telah mengambil ujian sebelum dan selepas kem yang mengandungi 10 soalan. Secara purata, markah peserta untuk ujian sebelum kem adalah 39.3% dan markah ujian selepas kem adalah 53.8% yang menunjukkan terdapat pertambahan pengetahuan peserta selepas program ini dijalankan.

Selain kem, SUHAKAM juga merancang untuk menawarkan dana bagi menyokong pelaksanaan program kesedaran hak asasi manusia oleh alumni kem belia peduli hak yang bergabung di bawah 'Jaringan Belia Peduli Hak' pada tahun 2025.

7. PROGRAM SUHAKAM BERSAMA MASYARAKAT (SBM) BERSAMA PENDUDUK PERUMAHAN KOS RENDAH DI KUALA LUMPUR

Pada 20 Julai 2024, SUHAKAM menganjurkan Program SUHAKAM Bersama Masyarakat (SBM) di Program Perumahan Rakyat (PPR) Seri Alam Fasa 2, Kuala Lumpur. Objektif utama program ini adalah untuk meningkatkan kesedaran tentang hak asasi manusia dalam kalangan masyarakat B40. Program ini dimulakan dengan ucapan alu-aluan oleh Naib Pengerusi SUHAKAM, YM Tengku Mohamed Fauzi Tengku Abd Hamid, dan seterusnya diikuti dengan taklimat tentang SUHAKAM dan hak asasi manusia serta hak kanak-kanak.

Semasa program tersebut, sebanyak tiga agensi pempamer yang terdiri daripada Jabatan Pendaftaran Negara (JPN), AADK dan Jabatan Perpaduan dan Integriti Nasional (JPNIN) telah membuka reruai pameran bagi menyediakan perkhidmatan serta mempromosikan fungsi dan peranan jabatan masing-masing.

Kemuncak acara program tersebut ialah sesi dialog para peserta bersama Naib Pengerusi SUHAKAM, YM Tengku Mohamad Fauzi Tengku Abd Hamid dan Pesuruhjaya Kanak-kanak, Dr. Farah Nini Dusuki. Seramai 72 orang peserta telah menghadiri program tersebut. Antara isu utama yang dibangkitkan ialah hak kepada kewarganegaraan, isu status perkahwinan yang tidak berdaftar dan hak kanak-kanak kepada pengenalan diri dan pendidikan.

8. SOAL SELIDIK DALAM TALIAN KEPADA AGENSI DAN ORANG AWAM BERKAITAN KEPERLUAN LATIHAN HAK ASASI MANUSIA TAHUN 2025

Pada tahun 2025, SUHAKAM telah menjalankan satu analisis keperluan latihan (TNA) melalui soal selidik secara dalam talian yang mengandungi 8 soalan berkaitan keperluan latihan hak asasi manusia bagi tahun 2025. Kajian ini dijalankan selama dua minggu bermula 20 November hingga 1 Disember 2024 dan mensasarkan masyarakat awam.

Soal selidik ini disebarikan melalui media sosial SUHAKAM dan menerusi aplikasi kumpulan whatsapp peserta program yang telah dijalankan oleh SUHAKAM serta kumpulan telegram Jaringan Belia Peduli Hak. Soal selidik ringkas ini bertujuan untuk mendapatkan maklum balas orang ramai berkaitan keperluan latihan khusus dalam bidang hak asasi manusia bagi tahun 2025 dan mendapatkan cadangan penambahbaikan program yang sedia ada atau yang akan datang.

Terdapat beberapa cadangan menarik yang diperolehi melalui soal selidik tersebut antaranya adalah syor agar SUHAKAM menyampaikan pendidikan berkenaan topik perubahan iklim dan hak asasi warga emas; menjalinkan kerjasama dengan pihak berkepentingan seperti badan bukan kerajaan (NGO) untuk melaksana program pendidikan hak asasi manusia; memperbanyak pembangunan modul latihan; memfokuskan pendidikan hak asasi manusia kepada golongan rentan; keperluan pegawai berpengalaman dan berkepakaran dalam bidang-bidang tertentu; pendedahan kepada golongan muda di sekolah, IPTA dan IPTS secara meluas; dan membuat penilaian berkala terhadap program yang dijalankan. Semua cadangan tersebut telah diteliti, dipertimbang serta akan diambil tindakan oleh SUHAKAM.

9. CERAMAH DAN LATIHAN HAK ASASI MANUSIA ATAS JEMPUTAN

Sepanjang tahun ini, SUHAKAM menerima banyak undangan daripada pelbagai pihak untuk menyampaikan ceramah atau memberikan latihan tentang topik hak asasi manusia yang umum dan khusus sama ada secara bersemuka atau dalam talian. SUHAKAM berusaha memenuhi setiap undangan tersebut walaupun dalam masa yang sama keutamaan diberikan kepada program-program yang telah dirancang. Berikut adalah undangan yang telah dipenuhi sepanjang tahun ini:

Jadual 6: Senarai undangan ceramah dan latihan hak asasi manusia pada tahun 2024

BIL.	TOPIK	TARIKH	TEMPAT	JUMLAH PESERTA
1.	Bengkel <i>Training of Trainers</i> (TOT) Modul Hak Asasi Manusia untuk PDRM.	22 - 24 Jan. 2024	PULAPOL Langkawi, Kedah	30 tenaga pengajar PLAK PULAPOL Langkawi
2.	Ceramah Hak Asasi Manusia dan Pindaan Akta SUHAKAM berkaitan OKU kepada Pertubuhan Orang Cacat Penglihatan Malaysia (SBM) Cawangan Pahang.	13 Jan. 2024	Premis SBM Cawangan Pahang, Temerloh.	20 orang ahli SBM Pahang
3.	Forum <i>Securing Unity: Enhancing Youth Awareness of Human Rights, Religion and Culture</i> anjuran Persatuan Sains Politik, Universiti Utara Malaysia	30 Jan. 2024	Dalam talian	100 orang mahasiswa/siswi UUM
4.	Ceramah Hak Asasi Pekerja Migran dan Peranan SUHAKAM di Program Khidmat Komuniti Antarabangsa anjuran Fakulti Undang-Undang Universiti Kebangsaan Malaysia dan Fakultas Hukum Universitas Muhammadiyah Malang	22 Feb. 2024	Hibrid	10 orang pekerja migran Indonesia

BIL.	TOPIK	TARIKH	TEMPAT	JUMLAH PESERTA
5.	Sesi Perkongsian berkaitan Hak Asasi Manusia dan Perniagaan bersama Top Glove Corporation Berhad.	29 Feb. 2024	Top Glove Corporation Berhad, Setia Alam	35 ahli lembaga pengarah, exco dan pegawai Top Glove
6.	Ceramah Perniagaan dan Hak Asasi Manusia kepada Peninsula College Georgetown.	25 Mac 2024	Dalam talian	80 pelajar Diploma dan Ijazah Sarjana Muda Fakulti Perniagaan, Perakauan dan Pelancongan.
7.	Ceramah Perniagaan dan Hak Asasi Manusia kepada KB Colour Image Sdn Bhd.	26 Mac 2024	KB Colour Image Sdn Bhd	60 orang kakitangan
8.	Ceramah Hak Asasi Manusia untuk belia anjuran Generasi Penang.	22 Jun 2024	Pulau Pinang	40 orang
9.	Ceramah Hak Asasi Manusia bersempena Program Psikososial: Literasi dan Pendidikan Hak Asasi Manusia, anjuran AADK Daerah Sentul	1 Jun 2024	Forest Skywalk, FRIM Kepong Kuala Lumpur	24 Orang Kena Pengawasan (OKP)
10.	<i>Training on Business and Human Rights</i> kepada Unitrade Industries Berhad (UNITRADE)	12 Jun 2024	UNITRADE, Bukit Jelutong	28 orang pihak pengurusan tertinggi UNITRADE
11.	Taklimat Hak Asasi Manusia kepada Jabatan Imigresen Malaysia (JIM)	17 Jul. 2024	Pejabat Kementerian Dalam Negeri, Melaka	30 orang komandan depot, ketua- Bahagian Pengurusan Depot dan Tahanan Negeri dan pegawai Ibu Pejabat JIM

BIL.	TOPIK	TARIKH	TEMPAT	JUMLAH PESERTA
12.	Ceramah HAM dan Hak OYDS/OKT dalam Kursus Kawalan Pengiringan OYDS/OKT Kastam	7 Ogos 2024	AKMAL, Melaka.	30 orang pegawai dan anggota Kastam.
13.	Ceramah HAM dan Penguatkuasaan anjuran TNB Integrated Learning Solution.	28 Ogos 2024	Dalam talian	166 polis bantuan TNB
14.	Ceramah HAM dan Penguatkuasaan anjuran TNB Integrated Learning Solution.	12 Sep. 2024	Dalam talian	189 polis bantuan TNB
15.	' <i>Training on Business and Human Rights</i> ' kepada UNITRADE	13 Ogos 2024	Dalam talian	50 orang kakitangan
16.	Bengkel Pengenalan Standard MSPO dan Aspek Sosial dalam Perniagaan	22 Ogos 2024	Johor	
17.	Ceramah Khas 'Kemerdekaan dan Hak Asasi Manusia'.	31 Ogos 2024	Surau Jubli Perak Al-Ikhwan, Bangi	50 jemaah surau
18.	Ceramah " <i>Introduction to Business and Human Rights</i> ".	11 Sep. 2024	Methodist College Kuala Lumpur (MCKL)	50 orang pelajar dan pensyarah dari Fakulti Perniagaan
19.	Penerangan Peranan dan Tanggungjawab Organisasi SUHAKAM di Malaysia kepada S.E.H. SHAH ALAM Sdn Bhd	18 Sep. 2024	Shah Alam	40 warga kilang
20.	IKLIN Executive Talk Series 7/2024 bertajuk "Menghormati Untuk Dihormati - Hormatilah Hak Asasi Manusia"	26 Sep. 2024	Dalam Talian	50 peserta
21.	Ceramah Perniagaan dan Hak Asasi Manusia di Malaysian Sustainable Palm Oil (MSPO) Seminar 2024	1 Okt. 2024	Port Dickson	100 peserta

BIL.	TOPIK	TARIKH	TEMPAT	JUMLAH PESERTA
22.	Ceramah Perniagaan dan Hak Asasi Manusia kepada pegawai Unit Aduan, FGV.	29 Okt. 2024	FGV	50 orang pegawai dan kakitangan <i>Grievance Mechanism Unit, FGV</i>
23.	Ceramah Mengenai Hak Asasi Manusia Dan Hak Pekerja Kepada Malaysia Airports Executive Association (MAESA)	29 Okt. 2024	Sepang	65 ahli MAESA
24.	Ceramah Perniagaan dan Hak Asasi Manusia di Malaysian Sustainable Palm Oil (MSPO) Seminar 2024	5 Nov. 2024	Sungai Petani	60 peserta
25.	Ceramah Perniagaan dan Hak Asasi Manusia untuk Sankyu Sdn Bhd (Sesi 1: <i>Introduction to SUHAKAM and Human Rights and Human Rights in Federal Constitution and UDHR</i>)	12 Dis. 2024	Dalam Talian	100 orang kakitangan dan pegawai
26.	Ceramah berkenaan ' <i>Addressing Social Barriers and Accessibility Gaps for Person With Disabilities And Actionable Solutions to Universities</i> ' anjuran Demokrat Youth Development Academy.	15 Dis. 2024	Universiti Malaya	30 peserta yang terdiri daripada wakil beberapa universiti awam dan swasta
27.	Ceramah Perniagaan dan Hak Asasi Manusia untuk Sankyu Sdn Bhd (Sesi 2: <i>United Nations Guiding Principles on Business and Human Rights and The Rights of Workers</i>)	16 Dis. 2024	Dalam talian	100 orang kakitangan dan pegawai

HARAPAN MASA HADAPAN

Keadaan geopolitik dunia dan ketidakupayaan Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu (PBB) menyelesaikan konflik berterusan di Palestin sedikit sebanyak mempengaruhi persepsi negatif terhadap hak asasi manusia dalam kalangan masyarakat umum di Malaysia. Kelulusan Program ATHAM yang masih belum diperolehi daripada KPM, penubuhan Akademi Hak Asasi Manusia (AHAM) yang tertangguh kerana faktor tertentu, dan strategi media SUHAKAM yang menerima kecaman awam sedikit sebanyak mencabar tugas penyampaian pendidikan hak asasi manusia di Malaysia.

Namun cabaran dalaman dan luaran ini tidak melunturkan semangat EOD untuk meneruskan usaha menyampaikan pendidikan hak asasi manusia di Malaysia. Pembinaan naratif bahawa hak asasi manusia adalah agenda penyahjajahan adalah antara pendekatan yang diambil demi memastikan hak golongan rentan dilindungi dan pemikul tanggungjawab dipertanggungjawabkan atas setiap amanah kuasa yang dipikul. Usaha ini sudah pasti akan diteruskan lagi pada tahun seterusnya.

Selain itu, SUHAKAM merancang untuk meneruskan penganjuran Kejohanan Debat Hak Asasi Manusia pada tahun hadapan. SUHAKAM juga dalam peringkat akhir untuk menyiapkan 2 lagi modul iaitu 'Manual Latihan Hak Asasi Manusia kepada Jabatan Penjara Malaysia' dan Modul Belia Peduli Hak. Melalui penerbitan modul tersebut, diharapkan penginstitutionan latihan dan pendidikan hak asasi manusia di Malaysia akan lebih diperkukuhkan.

BAHAGIAN MEDIA DAN PROMOSI

GAMBARAN KESELURUHAN

Bahagian Media dan Promosi (MPD) terus konsisten menjalankan aktiviti-aktiviti promosi serta mengeluarkan kenyataan awam mengenai pelbagai isu hak asasi manusia selaras dengan fungsi SUHAKAM di bawah Seksyen 4(2)(a)(e) Akta 597.

Aktiviti-aktiviti pada tahun ini banyak menumpukan kepada pengukuhan SUHAKAM sebagai Institusi Hak Asasi Manusia Kebangsaan, pengukuhan Pejabat Pesuruhjaya Kanak-kanak (OCC) termasuk sorotan isu-isu hak asasi manusia di Sabah dan Sarawak melalui kenyataan media. Sebanyak 34 kenyataan media dikeluarkan, 2 sidang media dan 18 temubual media telah dijalankan pada tahun ini. Selain itu, media sosial SUHAKAM kekal aktif dengan kemaskini aktiviti-aktiviti yang dijalankan bagi tahun 2024.

Dalam memperluas agenda Islam dan Hak Asasi Manusia, SUHAKAM telah mengadakan 6 lawatan kunjung hormat ke Pejabat Mufti di beberapa negeri bagi membincangkan mengenai pelbagai isu masyarakat setempat yang berkaitan dengan kefahaman dan saling kaitan antara Islam dan hak asasi manusia. SUHAKAM turut meneruskan penulisan khutbah jumaat dan pada tahun ini, fokus adalah berkaitan hak warga emas dan juga pembasmian keganasan terhadap wanita. SUHAKAM turut mengorak langkah dengan membangunkan penulisan mengenai Hadis 40 hak asasi manusia.

Aktiviti promosi hak asasi manusia diteruskan dengan 38 aktiviti pameran, 7 lawatan sambil belajar ke SUHAKAM serta pembangunan pelbagai bahan bermaklumat untuk edaran kepada umum termasuk perancangan sesi dialog ratifikasi UNCAT bersama agensi berkaitan.

1. HUBUNGAN MEDIA

1.1 Temubual dan Liputan Media

Antara isu hak asasi manusia yang banyak mendapat liputan media pada tahun ini adalah:

- Pemeriksaan Hak Orang Kurang Upaya (OKU)
- SOSMA
- Hak Kanak-Kanak
- Reformasi Institusi dan Undang-undang
- Hak Asasi Manusia di Peringkat Antarabangsa
- Program Kesedaran mengenai Hak Asasi Manusia
- Hak Warga Emas
- Pekerja Ekonomi GIG

Kompilasi keratan akhbar isu-isu hak asasi manusia yang menjadi tumpuan media pada tahun 2024.

Pesuruhjaya Prof. Dato' Noor Aziah Mohd Awal dalam sesi podcast bersama MIASA membincangkan isu kesihatan mental pada 9 Ogos 2024.

Wartawan The STAR menemubual Pesuruhjaya Dr. Farah Nini Dusuki semasa Simposium Antarabangsa Memperkukuh Suruhanjaya Kanak-kanak pada 29 April 2024.

1.2 Majlis Ramah Mesra Aidilfitri bersama Media

Pada 3 Mei 2024, bersamaan 24 Syawal 1445H, SUHAKAM telah menganjurkan Majlis Ramah Mesra Aidilfitri bersama beberapa wakil media. Selain untuk mengeratkan hubungan silaturahim, keriaan ini dapat memperkukuh kerjasama antara warga SUHAKAM serta pihak media dalam suasana penuh keakraban dan kemesraan.

Majlis Ramah Mesra Aidilfitri bersama Media di Hotel IDEAS, Kuala Lumpur pada 3 Mei 2024.

1.3 Multimedia dan Kandungan Kreatif Media Sosial

Berikut adalah senarai infografik media sosial SUHAKAM pada tahun 2024:

Bil.	Tarikh	Infografik
1.	11 Jan. 2024	Sorotan Aktiviti 2023
2.	27 Jan. 2024	Kenyataan Media mengenai UPR
3.	8 Mac 2024	Hari Wanita Antarabangsa
4.	21 Mac 2024	Hari Antarabangsa Mengenai Penghapusan Segala Bentuk Diskriminasi Kaum
5.	22 Mac 2024	Hari Air Sedunia

Bil.	Tarikh	Infografik
6.	7 Apr. 2024	Hari Kesihatan Sedunia
7.	25 Apr. 2024	Fakta mengenai OCC
8.	16 Mei 2024	Apa itu UPR
9.	26 Jun 2024	Prinsip Mendez
10.	9 Ogos 2024	18 Syor NI kepada Kerajaan
11.	1 Okt. 2024	Hari Antarabangsa Warga Emas
12.	7 - 11 Nov. 2024	TRIVIA (<i>Colloquium on Identity Issues in Sabah</i>)

World Health Day 2024

Everyone has the rights to access:

Access to healthcare is a fundamental human right that should be enjoyed by everyone, regardless of their status. The right to health contains entitlements which include the right to a system of health protection providing equal opportunity for everyone to access healthcare.

#SUHAKAM #SUHAKAM_malaysia #MalaysiaUPR @suhakam.org.my

INTERNATIONAL SYMPOSIUM ON EMPOWERMENT OF CHILDREN'S COMMISSION: STRENGTHENING RIGHTS AND SAFEGUARDING FUTURES

Background Facts About the Office of the Children's Commissioner of SUHAKAM

19 JAN - 10 JULY 2024
SUKSES KUALA LUMPUR

Actions taken by the Office of the Children's Commissioner

So far, the OCC has conducted numerous consultations and addressed complaints regarding children including monitoring detention centres such as Henry Gurney School and observing court cases involving children. Additionally, the OCC has engaged in various promotional activities to advocate for children's rights.

APA ITU PENILAIAN BERKALA SEJAGAT (UPR)?

2009 2013 2018 2024
Kawasan Parlimen Kawasan Negeri Kawasan Negeri Kawasan Negeri

Proses UPR
Setiap 4 hingga 5 tahun, negara-negara akan menerima Laporan Ahli Rujukan PBB mengenai pelaksanaan hak asasi manusia di negara-negara tersebut. Laporan ini akan digunakan sebagai panduan untuk memperbaiki pelaksanaan hak asasi manusia di negara-negara tersebut.

Gambaran Keseluruhan Saranan yang Diterima oleh Malaysia

Penerimaan Saranan	Penerimaan Saranan	Penerimaan Saranan
153 saranan diterima 45 daripada 19 maklumat 22 tidak relevan	232 saranan diterima 103 daripada 45 maklumat 16 daripada 19 maklumat 62 maklumat	268 saranan diterima 147 daripada 45 maklumat 37 daripada 19 maklumat 64 maklumat

63.2% kadar penerimaan 64.7% kadar penerimaan 63.7% kadar penerimaan

DI MANAKAH STATUS MALAYSIA DALAM PROSES UPR?

UPR MALAYSIA YONGE 42-4 (15 JANUARI 2024)
HIMPUNAN LAPORAN RASMI 19 JAN - 10 JULY 2024
FASA PELAKSANAAN (SUKSES KUALA LUMPUR)

Bagaimana Kerajaan Memberi Respons kepada Saranan

DITERIMA SEPENUHNYA	DITERIMA SEBAGIAN	MAKUM
Kerajaan Malaysia telah menerima sepenuhnya 153 saranan yang diterima dengan sepenuhnya.	Kerajaan Malaysia telah menerima 232 saranan yang diterima dengan sebahagian.	Kerajaan Malaysia telah menerima 268 saranan yang diterima dengan maklum.

Saranan yang Diterima oleh Malaysia untuk UPR Ke-4

345 SARANAN DITERIMA DARIPADA 10 NEGARA ANGGOTA PBB

WHY THE MENDEZ PRINCIPLES

1 Malaysia is not yet a State party to the UN Convention Against Torture (UNCAT), but recognizes the absolute prohibition of torture as a peremptory norm applicable universally.

26 June is the United Nations International Day in Support of Victims of Torture

Sebahagian infografik yang dimuat naik ke media sosial SUHAKAM.

1.4 Video Korporat SUHAKAM sempena Ulangtahun ke-25

Sebagai sebahagian daripada inisiatif penjenamaan semula, SUHAKAM telah membangunkan video korporat baharu yang menyoroti cabaran dan pencapaian SUHAKAM sepanjang 25 tahun sejak penubuhannya pada tahun 1999. SUHAKAM turut menyampaikan maklumat mengenai fungsi utama, visi dan misi SUHAKAM dalam melaksanakan mandatnya sebagai NHRI di Malaysia. Video ini telah dilancarkan oleh YAB Perdana Menteri Malaysia, Dato' Seri Anwar Ibrahim dengan diiringi oleh Pengerusi SUHAKAM, YBhg. Dato' Seri Mohd Hishamudin Md Yunus bersempena sambutan ulangtahun SUHAKAM yang ke-25 pada 9 September 2024. Video ini boleh ditonton di saluran *YouTube* rasmi SUHAKAM.

Sila imbas
untuk
menonton
video

2. PROMOSI HAK ASASI MANUSIA

2.1 Perlindungan Terhadap Penyeksaan Dan Hukuman Lain yang Zalim, Tidak Berperikemanusiaan, atau Menjatuhkan Maruah

2.1.1 Aktiviti Bersama Gabungan ACT4CAT

SUHAKAM telah menghadiri pertandingan 'Safe In Custody: Regional Speech Competition' anjuran Association for the Prevention of Torture (APT) dengan kerjasama rakan pelaksana Suara Rakyat Malaysia (SUARAM) pada 20 Januari 2024 bertempat di Pullman Kuala Lumpur City Centre.

Pertandingan yang disertai oleh belia dari Malaysia, Thailand dan Filipina ini adalah sebahagian daripada projek #SafeInCustody yang bermatlamat untuk memperkasa kebebasan bersuara dan memberi pendapat khususnya dalam menangani isu penyeksaan. Inisiatif ini selaras dengan matlamat UNCAT ke arah negara yang bebas seksaan.

Pesuruhjaya SUHAKAM, YM Tengku Mohamad Fauzi Tengku Abdul Hamid dalam ucapan beliau telah menekankan akan kepentingan untuk membasmi sebarang bentuk penyeksaan yang keterlaluan serta hukuman yang menjatuhkan maruah dan tidak berperikemanusiaan. Beliau turut menyatakan harapan SUHAKAM agar Kerajaan terus menambah baik pendirian dan komitmen antarabangsa termasuk meratifikasi UNCAT.

Pertandingan 'Safe In Custody: Regional Speech Competition' di Pullman Kuala Lumpur City Centre pada 20 Januari 2024.

2.1.2 Perancangan untuk menganjurkan Dialog Tertutup ke arah Ratifikasi UNCAT

SUHAKAM telah mengadakan perbincangan secara dalam talian bersama Convention Against Torture (CTI) pada 22 Februari 2024 untuk membincangkan mengenai potensi kerjasama untuk menganjurkan Dialog Tertutup mengenai Larangan Penyeksaan "Advancing Malaysia's Accession to the UNCAT and its Optional Protocol (OPCAT) – Issues and Opportunities" pada tahun 2025. Perancangan ini adalah susulan daripada pertemuan delegasi SUHAKAM bersama CTI sempena Sesi Ke-45 Kumpulan Kerja Penilaian Berkala Sejangat (UPR) Malaysia ke-4 di Geneva, Switzerland pada 25 Januari 2024.

Usaha ini adalah inisiatif SUHAKAM dan CTI bagi langkah ke hadapan Malaysia dalam menggantikan hukuman korporal kepada hukuman alternatif dalam sistem keadilan jenayah, sekaligus menggalakkan penyertaan negara kepada UNCAT. Dialog ini akan melibatkan wakil-wakil Kerajaan seperti Kementerian Dalam Negeri (KDN), Kementerian Luar Negeri (KLN), Jabatan Peguam Negara (AGC), Kementerian Pendidikan Malaysia (KPM), Kementerian Pelaburan, Perdagangan dan Industri (MITI), Jabatan Agama Islam dan ahli-ahli akademik.

Dialog ini telah membincangkan mengenai potensi ratifikasi UNCAT di samping mengenal pasti cabaran serta kebolehlaksanaan Malaysia daripada perspektif sosio-ekonomi, agama dan budaya, termasuk reformasi undang-undang.

2.1.3 Persidangan Serantau dalam Menangani Penyeksaan di Thailand, Malaysia dan Filipina

Pada 11 Julai 2024, SUHAKAM telah menyertai Persidangan Serantau dalam Menangani Penyeksaan di Thailand, Malaysia dan Filipina bertempat di Bangkok, Thailand. Persidangan ini merupakan program penutup bagi projek #SafeInCustody anjuran APT. Ia telah dilaksanakan oleh APT di tiga buah negara dengan kerjasama CSO di negara masing-masing yang terdiri daripada Cross-Cultural Foundation (CrCF), Task Force Detainees of the Philippines (TFDP), dan Suara Rakyat Malaysia (SUARAM).

Matlamat persidangan ini adalah untuk menilai perkembangan projek #SafeInCustody yang telah dijalankan di Thailand, Malaysia dan Filipina sejak projek ini mula dilaksanakan pada tahun 2021. Di samping itu, persidangan ini turut membincangkan isu-isu semasa dalam konteks penyeksaan serta layanan zalim dan tidak bermaruah serta perkongsian amalan terbaik dan aktiviti-aktiviti #SafeInCustody oleh negara masing-masing. Turut terlibat dalam memacu projek ini adalah NHRI daripada ketiga-tiga negara.

Persidangan Serantau dalam Menangani Penyeksaan di Thailand, Malaysia dan Filipina anjuran APT di Bangkok, Thailand pada 11 Julai 2024.

Menerusi persidangan ini, wakil-wakil NHRI daripada Thailand, Malaysia dan Filipina termasuk organisasi masyarakat sivil membincangkan tentang cabaran serta strategi dalam menangani unsur penyeksaan di negara masing-masing. Dalam sesi tersebut, NHRI Thailand dan Filipina telah menekankan mengenai kepentingan pembangunan kapasiti agensi penguatkuasa serta kerjasama antara NHRI dengan agensi Kerajaan yang berkaitan. Selaras dengan komitmen Negara Pihak kepada UNCAT, kedua-dua negara ini mempunyai akta khusus untuk membawa isu penyeksaan ke muka pengadilan.

Di Malaysia, pendirian negara ke arah meratifikasikan UNCAT masih dilihat kurang progresif susulan kenyataan KDN terhadap maklumbalas Laporan Tahunan SUHAKAM Tahun 2021 dan 2022. Meskipun Kerajaan telah memansuhkan Akta Keselamatan Dalam Negeri (ISA) dan hukuman mati mandatori termasuk mewujudkan Suruhanjaya Bebas Tatakelakuan Polis

(IPCC), amalan reman berantai dan kematian dalam tahanan masih berlaku sehingga kini. Selain itu, maklumat kebangsaan berhubung penahanan serta kes-kes yang melibatkan penyeksaan juga dihadkan aksesnya kepada umum. Intipati penyampaian oleh SUHAKAM adalah seperti berikut:

- i. Cabaran utama SUHAKAM dalam memastikan ketelusan agensi penguatkuasa, antaranya keperluan untuk SUHAKAM mengadakan lawatan mengejut di pusat-pusat tahanan.
- ii. Keperluan pengasingan migran dan warga tempatan yang ditahan termasuk kanak-kanak.
- iii. Isu pusat-pusat tahanan yang tidak kondusif serta kesulitan tahanan untuk mendapatkan akses kepada peguam.
- iv. Pertanyaan mengenai aspek kesihatan oleh hakim mahkamah perlu diwajibkan sekiranya terdapat sebarang unsur penyeksaan kepada orang yang ditahan yang dihadapkan ke majistret semasa prosiding reman.

Ketiga-tiga negara berkongsi mengenai aktiviti dan amalan terbaik pelaksanaan projek #SafeInCustody yang dijalankan menggunakan pendekatan Komunikasi Berasaskan Harapan (Hope-Based Communication). SUHAKAM telah menjalankan aktiviti #SafeInCustody, seperti berikut:

- i. Festival "Safe In Custody" bersama Gabungan ACT4CAT
- ii. Seminar Pengenalan Mengenai Prinsip Mendez (dikendalikan oleh EOD)

SUHAKAM menyatakan komitmennya dalam meneruskan projek #SafeInCustody ke arah membasmi penyeksaan di Malaysia menerusi pemeteraian Manifesto #SafeInCustody yang ditandatangani oleh Pesuruhjaya SUHAKAM, Encik Ragunath Kesavan.

2.2 Islam dan Hak Asasi Manusia

2.2.1 Lawatan Kunjung Hormat ke Pejabat Mufti

Dalam usaha mengetengahkan isu-isu yang bersaling kait antara hak asasi manusia dan Islam, SUHAKAM mengambil langkah proaktif dengan mengadakan beberapa lawatan kunjung hormat ke Pejabat Mufti Negeri. Antara isu yang dibincangkan adalah seperti berikut:

- i. Kemudahan akses OKU untuk menunaikan ibadah di masjid
- ii. Hak warga emas
- iii. Hak kanak-kanak (perkahwinan bawah umur, kanak-kanak terdampar, penukaran agama)
- iv. Hak orang dalam tahanan
- v. Xenofobia dan diskriminasi terhadap migran tanpa dokumen dan pelarian
- vi. Pelaksanaan ATHAM di sekolah-sekolah agama dan sekolah tahfiz
- vii. Pendaftaran dan pemantauan sekolah tahfiz
- viii. Keserasian Deklarasi Kaherah (CDHRI) dan Perisytiharan Hak Asasi Manusia Sejagat (UDHR)
- ix. Pemeraksanaan Jalinan Antarabangsa antara Pertubuhan Kerjasama Islam (OIC) bersama Jabatan Agama Islam
- x. Konvensyen Menentang Penyeksaan dan Layanan atau Hukuman Lain yang Zalim, Tidak Berperikemanusiaan atau Menjatuhkan Maruah (UNCAT)
- xi. Diskriminasi golongan rentan (transgender) dalam isu tangkapan oleh penguatkuasa

Kesemua isu akan dibawa untuk perbincangan peringkat Muzakarah Hak Asasi Manusia yang dirancang untuk dianjurkan pada tahun hadapan.

Pesuruhjaya Datuk Mohamad Nordin Ibrahim dan Pesuruhjaya Dr. Farah Nini Dusuki bersama Sahibus Samahah Prof. Madya Dato' Dr. Faudzinaim Badaruddin, Mufti Negeri Sembilan semasa lawatan kunjung hormat pada 17 April 2024.

Barisan Pesuruhjaya bersama Timbalan Mufti Sabah, Sahibul Fadilah Datuk Ustaz Haji Abdul Manap Lakariba semasa lawatan kunjung hormat ke Pejabat Mufti Negeri Sabah di Kota Kinabalu, Sabah pada 6 Jun 2024.

2.2.2 Lawatan Kunjung Hormat ke Pejabat Menteri di Jabatan Perdana Menteri (Hal Ehwal Agama)

Pada 24 Jun 2024, SUHAKAM telah mengadakan pertemuan dengan Menteri di Jabatan Perdana Menteri (Hal Ehwal Agama), YB Senator Dato' Setia Dr. Haji Mohd Na'im Mokhtar bagi membincangkan mengenai isu-isu hak asasi manusia dalam konteks agama Islam.

Berikut adalah syor-syor yang dikemukakan semasa perbincangan:

- i. Mendapatkan pandangan daripada Bahagian Pendidikan, JAKIM tentang kajian berhubung bantuan zakat untuk membayar hukuman denda oleh mahkamah;
- ii. Cadangan untuk inisiatif pembacaan khutbah Jumaat kepada OKU pendengaran menerusi skrin bahasa isyarat di masjid-masjid seliaan JAKIM;
- iii. Permohonan rasmi kepada YB Menteri Agama untuk menjadi anggota Jawatankuasa HARMONI;
- iv. SUHAKAM untuk mengumpulkan data berhubung kes-kes penukaran agama di Sabah dan Sarawak untuk perhatian JAKIM dan Jabatan Kehakiman Syariah Malaysia; dan

- v. SUHAKAM untuk berhubung dengan JAKIM bagi kerjasama untuk menerbitkan buku hadis 40 dan 30 ayat Al-Qur'an mengenai hak asasi manusia.

Pesuruhjaya, Setiausaha dan Pegawai SUHAKAM bersama YB. Senator Dato' Setia Dr. Haji Mohd Na'im Mokhtar semasa lawatan kunjung hormat di Jabatan Kemajuan Agama Islam, Putrajaya pada 24 Jun 2024.

2.2.3 Pembangunan Buku Hadis 40 Hak Asasi Manusia

SUHAKAM dalam usaha untuk membangunkan sebuah buku yang mengandungi penulisan syarah hadis bertajuk Hadis 40 Tentang Hak Asasi Manusia sebagai salah satu bahan promosi dalam mendidik masyarakat umum mengenai hak asasi manusia dalam perspektif Islam. Mesyuarat dengan JAKIM telah diadakan pada 29 Ogos 2023 bagi mendapatkan pandangan serta garis panduan dalam menjayakan penulisan syarah hadis ini.

Pada tahun ini, satu jawatankuasa dalaman panel penulis yang terdiri daripada pegawai SUHAKAM telah ditubuhkan bagi mengumpulkan topik tematik berkaitan hak asasi manusia termasuk penulisan syarahan hadis. Setelah penulisan syarah ini dilengkapi, satu bengkel pemurnian akan diadakan untuk semakan kandungan dan diteruskan dengan proses penerbitan.

2.2.4 Penulisan Khutbah Jumaat Hak bertemakan Isu Hak Asasi Manusia

SUHAKAM meneruskan inisiatif untuk mencadangkan teks khutbah Jumaat bertemakan topik-topik berkaitan hak asasi manusia kepada Jabatan Agama Islam untuk bacaan di seluruh masjid di peringkat Persekutuan dan negeri. Pada tahun ini, SUHAKAM memberikan fokus kepada isu penuaan penduduk serta kesedaran mengenai keganasan terhadap wanita.

Berikut adalah senarai teks yang dihasilkan oleh SUHAKAM serta senarai Jabatan Agama Islam Negeri yang telah menggabungkan, sama ada sepenuhnya atau sebahagian, input yang disediakan dalam teks-teks khutbah rasmi yang disediakan:

BIL.	TARIKH BACAAN	TAJUK TEKS	BACAAN OLEH
1.	5 Jan. 2024	Menginsafi Fitrah Penuaan	Jabatan Hal Ehwal Agama Islam Pulau Pinang
2.	23 Feb. 2024		Jabatan Agama Islam Perak
3.	22 Nov. 2024	Banteras Keganasan Terhadap Wanita	Jabatan Hal Ehwal Agama Islam Negeri Sembilan
4.	29 Nov. 2024		Jabatan Hal Ehwal Agama Islam Negeri Kedah
5.	27 Dis. 2024		Jabatan Agama Islam Selangor

2.3 Aktiviti Promosi Hak Asasi Manusia

2.3.1 Lawatan Hak Asasi Manusia

SUHAKAM menerima 7 lawatan hak asasi manusia oleh pelbagai pihak termasuk insitituti pengajian tinggi dan organisasi masyarakat sivil ke Ibu Pejabat SUHAKAM Kuala Lumpur. Inisiatif ini memberi peluang kepada delegasi luar untuk mengenali fungsi dan peranan SUHAKAM dengan lebih mendalam di samping bertukar-tukar pandangan mengenai isu-isu hak asasi manusia. Platform ini turut menawarkan maklumat tentang peluang kerjaya atau latihan amali kepada peserta lawatan yang berminat.

Lawatan oleh Royal Melbourne Institute of Technology (RMIT) Australia pada 14 Jun 2024.

Lawatan oleh National Democratic Institute pada 3 Julai 2024.

Lawatan oleh Persatuan Mahasiswa Fakulti Syariah dan Undang-undang, USIM pada 24 Oktober 2024.

Lawatan IPG Kampus Pendidikan Islam pada 14 November 2024.

2.3.2 Pameran Hak Asasi Manusia

SUHAKAM telah membuka sebanyak 38 reruai pameran bertemakan pelbagai isu hak asasi manusia sama ada melalui jemputan agensi Kerajaan, NGO, CSO ataupun melalui program yang dianjurkan secara dalaman.

Ekspo Bandar Mesra Kanak-kanak PJ anjuran MBPJ di Petaling Jaya Selangor pada 21-22 November 2024.

Sambutan Hari Kanak-kanak Sedunia anjuran Childline Foundation di Da Men Mall, Subang Jaya, Selangor pada 30 November 2024.

Pameran sempena International Contemporary Global and Legal Issues 2024 anjuran UiTM Kampus Dengkil, Selangor pada 12 Oktober 2024.

Pameran sempena Hari Integriti anjuran FGV di Wisma FGV, Kuala Lumpur pada 30 Oktober 2024.

2.4 Bahan Promosi Hak Asasi Manusia

SUHAKAM secara konsisten membangunkan kandungan kreatif hak asasi manusia dalam bentuk cetakan infografik, gegantung, buku kecil dan buku kompilasi infografik. SUHAKAM juga telah menerbit dan melancarkan buku kompilasi khutbah Jumaat hak asasi manusia yang menghimpunkan koleksi khutbah Jumaat yang dibaca dari tahun 2017 hingga 2020 oleh Jabatan Agama Islam di peringkat Persekutuan dan negeri. Berikut adalah senarai infografik dan gegantung bermaklumat yang dihasilkan pada tahun 2024:

Bil.	Butiran	Jenis Cetakan
1.	Tahukah Anda Apa Itu Tanpa Kewarganegaraan?	Infografik
2.	Statelessness - What You Need To Know	Gegantung
3.	Kompilasi Infografik - Kepentingan Menjaga Hak Ekonomi, Sosial dan Budaya	Coffee Table Book & Buku Kecil
4.	Buku Kompilasi Khutbah Hak Asasi Manusia	Buku kompilasi

Antara koleksi bahan promosi mengenai hak asasi manusia.

2.5 Libat Urus dengan Pihak Berkepentingan

2.5.1 Libat Urus Perpaduan bersama JPNIN

Pada 20 Jun 2024, SUHAKAM telah mengadakan kunjungan hormat ke atas YBhg. Dato' Hj. Che Roslan Che Daud, Ketua Pengarah, JPNIN. Matlamat kunjungan adalah untuk mewujudkan jalinan kerjasama dalam meningkatkan kesedaran umum tentang hak asasi manusia serta memupuk keharmonian dan perpaduan kaum dalam kalangan masyarakat ke arah membasmi isu diskriminasi kaum dan xenofobia, termasuk perlindungan keselamatan golongan rentan di Malaysia.

JPNIN menyambut baik inisiatif SUHAKAM untuk mengadakan program secara usaha sama berikut:

- i. Menambah baik modul prasekolah Tabika Perpaduan.
- ii. Menjalankan kajian berkaitan hak asasi manusia dan perpaduan. Menyokong keanggotaan SUHAKAM dalam Jawatankuasa Keharmonian Antara Penganut Agama (Harmoni)
- iii. Melibatkan SUHAKAM dalam program-program kemasyarakatan anjuran JPNIN.

Pesuruhjaya SUHAKAM, YBhg. Datuk Mohamad Nordin Ibrahim menandatangani Buku Pelawat diiringi oleh YBhg. Dato' Hj. Che Roslan Che Daud, Ketua Pengarah JPNIN dan Pegawai-pegawai Kanan JPNIN pada 20 Jun 2024.

2.5.2 Program Jelajah Bersama JPNIN

Program jelajah ini merupakan inisiatif SUHAKAM dengan kerjasama JPNIN dalam menyebarkan kesedaran hak asasi manusia kepada masyarakat umum menerusi program-program sedia ada anjuran JPNIN di negeri-negeri terpilih. Program ini menyasarkan penyertaan penduduk tempatan termasuk belia khususnya di lokaliti Kawasan Rukun Tetangga (KRT).

Jelajah Kembara Ini Warisan Kita anjuran JPNIN di KRT Batu Papan, Gua Musang, Kelantan pada 6 Julai 2024.

YB Senator Puan Saraswathy Kandasamy, Timbalan Menteri Perpaduan melawat Reruai SUHAKAM semasa Program Jelajah Malaysiaku Merdeka Peringkat Negeri Melaka pada 17-18 Ogos 2024.

2.5.3 Kerjasama pengisian Input Buku Perpaduan berlandaskan Al-Qur'an dan Al-Hadith

SUHAKAM telah menyertai Bengkel Penyediaan Kerangka Buku Perpaduan dalam Al-Qur'an dan Al-Hadith pada 25 hingga 26 September 2024 dengan kerjasama Institut Kajian dan Latihan Integrasi Nasional (IKLIN), JPNIN di Pejabat JPNIN, Putrajaya. Matlamat bengkel ini adalah bagi mendapatkan input-input daripada SUHAKAM dan agensi-agensi Kerajaan yang berkaitan untuk menerbitkan sebuah buku yang mengandungi pengumpulan ayat-ayat Al-Qur'an dan hadith dengan penerapan prinsip hak asasi manusia serta elemen-elemen lain berkaitan perpaduan.

Bengkel Penyediaan Kerangka Buku Perpaduan dalam Al-Qur'an dan Al-Hadith di JPNIN Putrajaya pada 25 hingga 26 September 2024.

2.6 Kerjasama dengan Air Selangor

Akses kepada sumber air bersih dan sanitasi merupakan hak asasi manusia yang diperolehi melalui peruntukan mengenai hak kepada taraf hidup yang mencukupi, sepertimana termaktub di bawah Artikel 11(1) Kovenan Antarabangsa mengenai Hak kepada Ekonomi, Sosial dan Budaya.

Pada 25 Mac 2024, SUHAKAM telah menerima permohonan daripada Seksyen Strategik Pelanggan, Pengurusan Air Selangor Sdn. Bhd. untuk mengadakan satu perbincangan mengenai potensi kerjasama kedua-dua pihak dalam meningkatkan kesedaran mengenai akses kepada air yang mencukupi, selamat dan boleh akses. Antara isu yang dibincangkan adalah:

- i. Promosi kesedaran mengenai hak kepada air yang bersih
- ii. Kempen "Trust our Tap" oleh Air Selangor
- iii. Kempen laporkan kebocoran bagi mengurangkan pembaziran
- iv. Ceramah oleh Air Selangor kepada pegawai dan kakitangan SUHAKAM
- v. Forum perbincangan pakar mengenai kepentingan akses air yang bersih
- vi. Aduan berkaitan akses kepada bekalan air bersih
- vii. Perbincangan dengan NGO/CSO berkaitan air dan alam sekitar
- viii. Kajian tentang aksesibiliti kepada sanitasi asas

Majlis Menandatangani MoC antara Air Selangor dan SUHAKAM pada 18 November 2024.

**gambar ihsan Air Selangor*

Sepanjang tahun 2024, beberapa kerjasama telah dilaksanakan termasuk lawatan ke loji rawatan air Sungai Semenyih pada 10 Jun 2024 dan latihan dalaman bertajuk '*Know Your Water*' oleh Air Selangor pada 2 Ogos 2024. Bagi mengukuhkan kerjasama dua pihak, satu Memorandum Kolaborasi (MoC) telah ditandatangani antara SUHAKAM dan Air Selangor pada 18 November 2024 yang menyenaraikan kerjasama seperti berikut:

- i. Penganjuran bengkel '*Know Your Water*' oleh Air Selangor
- ii. Pembangunan bahan promosi
- iii. Penulisan khutbah Jumaat mengenai hak kepada air dan kelestarian
- iv. Bengkel '*Know Your Rights*' oleh SUHAKAM
- v. Lawatan SUHAKAM ke Loji Rawatan Air
- vi. Sesi Perbincangan bersama pemegang taruh

HARAPAN MASA HADAPAN

Perancangan SUHAKAM dalam jalinan hubungan bersama pemegang taruh termasuk media untuk mempromosi hak asasi manusia memainkan peranan penting dalam meningkatkan kesedaran awam serta memupuk budaya hormat terhadap hak asasi manusia. Antara perancangan masa hadapan SUHAKAM dalam mempromosi dan meningkatkan kesedaran hak asasi manusia adalah untuk:

- i. Meningkatkan kesedaran awam secara meluas melalui media;
- ii. Menganjurkan dialog dan perbincangan isu hak asasi manusia secara terbuka;
- iii. Meningkatkan usaha untuk menangani maklumat salah dan persepsi masyarakat mengenai hak asasi manusia;
- iv. Menghasil dan menerbitkan kandungan kreatif hak asasi manusia yang lebih berkualiti dan menarik; dan
- v. Memupuk kerjasama melalui libat urus dengan pelbagai pihak berkepentingan.

Secara keseluruhannya, SUHAKAM berharap untuk mengukuhkan lagi kerjasama dengan semua pemegang taruh dalam usaha mereka mempromosikan dan melindungi hak asasi manusia di Malaysia. Melalui perancangan yang lebih strategik dan bersepadu, SUHAKAM berhasrat untuk memperluas jangkauan kami, memperkasakan masyarakat, dan membina budaya yang lebih menghormati hak asasi manusia.

BAHAGIAN PENERBITAN DAN PENGURUSAN MAKLUMAT

GAMBARAN KESELURUHAN

Tahun 2024 terus melakar sejarah kejayaan buat SUHAKAM apabila buat kali ketiganya berjaya membentangkan dan membahaskan Laporan Tahunan dan Penyata Kewangan SUHAKAM bagi tahun 2021 dan 2022 secara serentak pada sesi Sidang Dewan Rakyat yang berlangsung pada 30 Jun sehingga 2 Julai 2024.

Bermula daripada persiapan laporan dengan penganjuran sesi Pemukiman *Exit Conference* Laporan Tahunan yang dianjurkan bertujuan bagi memberi input dan maklumbalas tambah nilai terbaik pada Laporan Tahunan SUHAKAM oleh pihak yang berkepentingan.

Selain itu langkah merakyatkan laporan dan bahan penerbitan SUHAKAM melalui pemerksaan Sudut Hak Asasi Manusia di perpustakaan serta pengembangan sudut ke segmen perpustakaan perubatan menandakan penambahan minat serta penglibatan pihak yang berkepentingan mula bercambah seterusnya memberi ruang yang cukup baik bagi PIMD terus meluaskan sudut tersebut kepada pelbagai segmen dan golongan dalam mempromosikan maklumat mengenai program dan aktiviti yang telah dilaksanakan oleh SUHAKAM melalui medium yang sama.

Bahagian Penerbitan dan Pengurusan Maklumat akan kekal berusaha dalam meneruskan agenda menjalankan mandat bagi meningkatkan pengetahuan hak asasi manusia kepada masyarakat melalui bahan penerbitan SUHAKAM.

1. Pembentangan dan Perbahasan Laporan Tahunan SUHAKAM

SUHAKAM melakar satu lagi sejarah apabila Kerajaan bersetuju untuk membenarkan Laporan Tahunan dan Penyata Kewangan (LTPK) bagi tahun 2021 dan 2022 SUHAKAM dibentangkan dan dibahaskan secara bersekali pada Sidang Kedua Parlimen Penggal Ketiga Tahun 2024. Usul bagi pembentangan tersebut telah dibuat oleh YB Menteri Undang-Undang dan Reformasi Institusi (UURI) Dato' Sri Azalina Othman Said dan penggulungan dibuat oleh Yang

Berhormat Timbalan Menteri (UURI) M.Kulasegaran pada sesi khas perbahasan yang berlangsung dari 30 Jun sehingga 2 Julai 2024.

Pelbagai isu dan gerak kerja berkaitan hak asasi manusia khususnya dan SUHAKAM amnya disentuh oleh Ahli-Ahli Parlimen. Antara Kementerian yang mengambil bahagian pada sesi perbahasan ini adalah Kementerian Dalam Negeri (KDN), Kementerian Luar Negeri (KLN), Kementerian Kemajuan Desa dan Wilayah (KKDW), Kementerian Sumber Manusia (KESUMA), Kementerian Ekonomi, Kementerian Kesihatan (KKM) dan beberapa buah Kementerian lagi yang telah dijawab oleh YB Menteri / Timbalan Menteri mewakili Kementerian masing-masing. Ini menjadikan Laporan Tahunan SUHAKAM sebagai platform terbaik bagi Ahli Parlimen berhujah dan menunjukkan keprihatinan terhadap isu-isu hak asasi manusia yang bukan hanya bagi hak pengundi di kawasan jagaan mereka tetapi juga merangkumi hak kemanusiaan sejagat masyarakat Malaysia dan dunia apabila ada dikalangan mereka yang turut menyentuh mengenai isu global antaranya seperti isu yang melibatkan negara Palestin.

Antara YB Menteri dan Timbalan Menteri yang mengambil bahagian dalam Sesi Perbahasan Laporan Tahunan dan Penyata Kewangan SUHAKAM 2024.

2. Sudut Hak Asasi Manusia

PIMD melalui Unit Perpustakaan meneruskan komitmen dalam memperkasakan mandat memberikan pendidikan dan pendedahan mengenai hak asasi manusia melalui sebuah program iaitu Sudut Hak Asasi Manusia yang memberi fokus kepada medium bahan bacaan dan penerbitan di Perpustakaan.

Sepanjang tahun ini, sebanyak 8 buah lokasi Sudut Hak Asasi Manusia telah berjaya diwujudkan kepada khalayak dari pelbagai segmen antaranya segmen umum dengan penubuhan lokasi bertempat di perpustakaan awam dan cawangan kendaliaannya, segmen akademik melalui perpustakaan institusi pengajian tinggi serta yang terkini adalah melalui segmen perpustakaan perubatan dengan pembukaan sudut di lokasi-lokasi berikut:

- a. Perpustakaan Awam Negeri Perlis
- b. Perpustakaan Kolej Komuniti Paya Besar, Pahang
- c. Perpustakaan Universiti Malaysia Pahang Al-Sultan Abdullah (UMPSA), Pekan, Pahang
- d. Perpustakaan Awam Cawangan UTC Perlis, Kangar, Perlis
- e. Perpustakaan Kolej KETENGAH, Dungun, Terengganu
- f. Perpustakaan Awam Cawangan Padang Besar, Perlis
- g. Perpustakaan Undang-Undang, Universiti Kebangsaan Malaysia, Bangi, Selangor
- h. Perpustakaan Institut Kanser Negara, Putrajaya

Hampir keseluruhan perpustakaan yang menempatkan Sudut Hak Asasi Manusia ini juga turut memberi ruang melalui penglibatan pelbagai wakil bahagian di SUHAKAM untuk menyampaikan taklimat berkaitan hak asasi manusia kepada bukan hanya warga kerja lokasi berkenaan malahan bagi institusi pengajian tinggi yang turut memanjangkannya kepada sebahagian warga pelajar institusi pendidikan tinggi yang terlibat menandakan bahawa proses promosi dan pemerkasaan yang dijalankan oleh PIMD turut dikembangkan secara tidak langsung selain dari melalui pameran bahan penerbitan di sudut berkenaan.

Berikut merupakan senarai Sudut Hak Asasi Manusia sejak ditubuhkan pada 2019:

BIL	LOKASI
2019	
1	HRC IKMA
2	HRC INTI NILAI
3	HRC ISM
2020	
1	HRC BOMBA
2021	
1	HRC MBSJ HQ
2	HRC INFRA
3	HRC MBSJ CAW SRI KEMBANGAN
4	HRC MBSJ CAW PUCHONG
2022	
1	HRC UNIVERSITI TEKNOLOGI SARAWAK, SIBU
2	HRC PERBADANAN PERPUSTAKAAN AWAM NEGERI MELAKA (PERPUSTAM) HQ BUKIT BARU
3	HRC PSB UNIVERSITI UTARA MALAYSIA, SINTOK
4	HRC PERPUSTAM CAW MERLIMAU
5	HRC PERBADANAN PERPUSTAKAAN AWAM NEGERI KEDAH (PPAK) HQ ALOR SETAR
6	HRC KOLEJ ANTARABANGSA KOMPAS, IPOH
7	HRC PPAK CAWANGAN KULIM
8	HRC PPAK CAWANGAN BANDAR BAHARU
9	HRC PERPUSTAM CAW JASIN
2023	
1	HRC PPAK CAWANGAN BALING
2	HRC PPAK CAWANGAN SG PETANI
3	HRC PPAK CAWANGAN MERBOK
4	HRC PERPUSTAM CAW MASJID TANAH
5	HRC PPAK CAWANGAN JITRA
6	HRC KOLEJ KOMUNITI KUANTAN
7	HRC INSPEN
8	HRC I-KPKT
9	HRC UCYP KAMPUS UTAMA
10	HRC PERPUSTAM CAW ALOR GAJAH

BIL	LOKASI
	2024
1	HRC PERBADANAN PERPUSTAKAAN NEGERI PERLIS (PPANPS), HQ KANGAR
2	HRC KOLEJ KOMUNITI PAYA BESAR PAHANG
3	HRC PERPUSTAKAAN UMPSA KAMPUS PEKAN
4	HRC PPANPS CAW UTC PERLIS
5	HRC KOLEJ KETENGAH
6	HRC PPANPS CAW PADANG BESAR
7	HRC PERPUSTAKAAN UNDANG UNDANG UKM
8	HRC PERPUSTAKAAN INSTITUT KANSER NEGARA

Sebahagian poster hebahan mengenai Sudut Hak Asasi Manusia yang dibuat oleh Institut Kanser Negara.

Usai Sesi Taklimat Hak Asasi Manusia di Perbadanan Perpustakaan Awam Negeri Perlis.

Salah satu lokasi Sudut Hak Asasi Manusia di Perpustakaan Undang-Undang, UKM.

3. Sesi *Exit Conference*

Sepertimana yang sedia maklum di bawah Akta Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia 1999 (Akta 597) dan Akta Badan Berkanun (Akaun dan Laporan Tahunan) 1980 (Akta 240) telah memperuntukkan bahawa SUHAKAM hendaklah tidak terkemudian daripada mesyuarat pertama Parlimen bagi tahun yang berikutnya, mengemukakan suatu Laporan Tahunan kepada Parlimen mengenai segala aktiviti yang telah dijalankan sepanjang tahun.

Selaras dengan keperluan mendapatkan maklumbalas terhadap isu dan syor yang dikemukakan kepada Kementerian dan Agensi Kerajaan melalui penyediaan Laporan Maklumbalas terhadap Laporan Tahunan SUHAKAM sebelum ini.

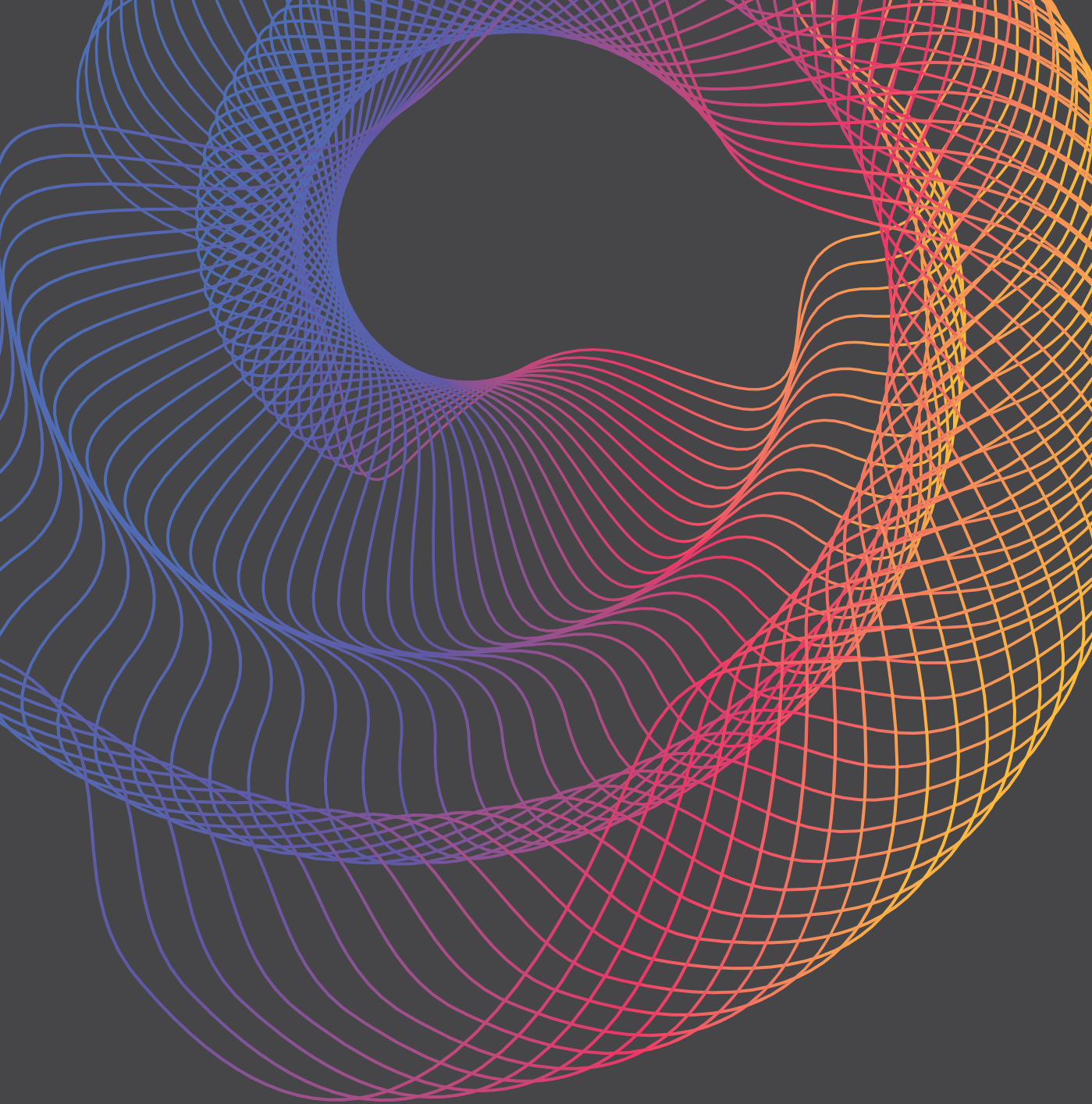
Bagi tahun 2024, ianya telah diadakan sebanyak 2 kali iaitu bagi Laporan Tahunan 2022 pada 21 Jun 2024 (LTPK2022 ini telah dibentangkan pada 30 Jun – 2 Julai 2024) manakala bagi Laporan Tahunan 2023 pula diadakan pada 17 Disember 2024 (LTPK2023 dijangka akan dibentang pada tahun 2025).

HARAPAN MASA HADAPAN

Adalah diharapkan bahawa dengan penglibatan aktif PIMD bersama pihak yang berkepentingan akan sedikit sebanyak membantu terutama sekali berkaitan promosi dan pendidikan mengenai hak asasi manusia di Malaysia.

Kepelbagaian segmen serta lapisan audien turut menjadikan perjalanan PIMD dalam mengembangkan lagi bahan-bahan penerbitan menjadi semakin menarik dengan pelbagai kemajuan teknologi yang akan menjadi medium tambahan yang akan diselusuri pada masa hadapan.

Hubungan baik serta harapan kerjasama dari pelbagai pihak juga sedia dijalin bagi memastikan hasrat SUHAKAM dalam menjuarai isu-isu hak asasi manusia ini tidak dipandang enteng.

BAB 2

**PEMERKASAAN DASAR, PERUNDANGAN
DAN KOORDINASI ANTARABANGSA
BERKAITAN HAK ASASI MANUSIA**

BAHAGIAN DASAR

GAMBARAN KESELURUHAN

SUHAKAM melalui Bahagian Dasar terus melaksanakan fungsinya di bawah Akta Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia 1999 [Akta 597] untuk menasihati Kerajaan dalam merumuskan dasar, serta mengesyorkan langkah-langkah yang perlu diambil agar selaras dengan piawaian hak asasi manusia antarabangsa. Tumpuan utama diberikan kepada isu tanpa kewarganegaraan, buruh paksa, warga emas, gig ekonomi serta Inkuiri Nasional Mengenai Hak Tanah Orang Asal/ Asli.

1. TANPA KEWARGANEGARAAN

1.1 Siri Syarahan Hasil Dapatan Laporan Kajian SUHAKAM Mengenai Hak Asasi Manusia dan Tanpa Kewarganegaraan di Semenanjung Malaysia

Susulan pelancaran Laporan Kajian SUHAKAM Mengenai 'Hak Asasi Manusia dan Tanpa Kewarganegaraan di Semenanjung Malaysia' pada 13 Mac 2023, SUHAKAM telah bekerjasama dengan beberapa universiti tempatan untuk menganjurkan siri syarahan bagi mempromosikan dapatan Kajian serta meningkatkan kesedaran mengenai isu tanpa kewarganegaraan, khususnya dalam kalangan pelajar universiti.

Berikut adalah senarai siri syarahan yang telah dijalankan:

Nama Universiti	Tarikh
Asia School of Business (ASB)	23 Jan. 2024
Universiti Sains Islam Malaysia (USIM)	12 Jun 2024
Universiti Malaya (UM)	7 Nov. 2024

ISU-ISU BERBANGKIT

Berikut adalah isu-isu utama yang dibangkitkan:

Kesan Tanpa Kewarganegaraan

Orang tanpa kewarganegaraan dinafikan hak dan keistimewaan sebagai warganegara, sekali gus menafikan hak dan akses mereka kepada pendidikan, kesihatan, perlindungan daripada eksploitasi, dan kebebasan bergerak. Kanak-kanak paling terkesan kerana ketiadaan dokumen yang sah.

**Para peserta Siri Syarahan di Asia School of Business (ASB) pada
23 Januari 2024**

i. Pindaan Perlembagaan Persekutuan

Pada 17 Oktober 2024, Rang Undang-Undang (RUU) Perlembagaan Persekutuan (Pindaan) 2024 berhubung kewarganegaraan telah diluluskan di Dewan Rakyat. SUHAKAM menyambut baik pindaan kepada Perkara 14(1)(b), Seksyen 1(b) Bahagian II, Jadual Kedua Perlembagaan Persekutuan kerana ia mengiktiraf kesaksamaan gender.

ii. Kebimbangan terhadap pindaan lain

Beberapa pindaan lain telah menimbulkan kebimbangan, antaranya:

- **Kesan tidak retrospektif**

Pindaan Perkara 14(1)(b), Seksyen 1(b) dan 1(c), Bahagian II, Jadual Kedua Perlembagaan Persekutuan tidak bersifat retrospektif. Ini menyebabkan anak warganegara Malaysia yang lahir di luar negara sebelum pindaan tidak akan mendapat kewarganegaraan secara automatik. Adalah ditegaskan agar pindaan ini berkuat kuasa secara retrospektif sekurang-kurangnya sejak 28 September 2001, selaras dengan pindaan Perkara 8(2) Perlembagaan Persekutuan yang mengiktiraf prinsip kesaksamaan gender.

- **Pemansuhan syarat 'permastautin tetap'**

Pindaan Perkara 14(1)(b), Seksyen 1(a), Bahagian II, Jadual Kedua, Perlembagaan Persekutuan memansuhkan syarat 'permastautin secara tetap'. Pemansuhan ini boleh menjejaskan kelayakan kanak-kanak yang lahir di Malaysia daripada sekurang-kurangnya seorang ibu bapa yang bermastautin tetap di Malaysia.

Siri Sesi Syarahan bersama para pelajar Universiti Sains Islam Malaysia (USIM) pada 12 Jun 2024

Pindaan ini akan menjejaskan golongan kanak-kanak rentan seperti Orang Asli/ Asal di Semenanjung Malaysia, Sabah dan Sarawak yang tidak mempunyai dokumen rasmi seperti sijil perkahwinan dan sijil kelahiran, serta golongan tanpa kewarganegaraan yang merupakan pemastautin tetap, terutama yang telah tinggal selama bergenerasi di Sabah dan Sarawak, yang mana pindaan itu akan membatalkan kewarganegaraan automatik yang diberikan kepada kanak-kanak tersebut, dan sebaliknya mereka perlu melalui proses pendaftaran untuk menjadi warganegara.

- **Pengurangan had umur permohonan**

Pindaan kepada Perkara 15(2), 15A, 19(1) dan 19(2) Perlembagaan Persekutuan mengurangkan had umur memohon kewarganegaraan melalui pendaftaran daripada 21 tahun kepada 18 tahun. Walaupun pindaan ini selaras dengan usia mengundi dan dan takrifan kanak-kanak di bawah Akta Kanak-Kanak 2001 [Akta 611] dan Akta Umur Dewasa 1971 [Akta 21], ia menimbulkan kebimbangan.

Proses permohonan kewarganegaraan sedia ada yang berlarutan melebihi usia 18 tahun boleh menjejaskan hak individu terbabit untuk mendapatkan kewarganegaraannya.

Siri Syarahan diadakan pada 7 November 2024 di Universiti Malaya (UM)

1.2 Ringkasan Laporan Kajian SUHAKAM Mengenai Hak Asasi Manusia dan Tanpa Kewarganegaraan di Semenanjung Malaysia

Selain menerbitkan laporan penuh Kajian, SUHAKAM juga telah membuat ringkasan kepada Laporan Kajian tersebut dan menterjemahkannya ke dalam Bahasa Melayu. Ringkasan Laporan Kajian SUHAKAM Mengenai Hak Asasi Manusia dan Tanpa Kewarganegaraan di Semenanjung Malaysia diterbitkan dalam dwi-bahasa, iaitu Bahasa Inggeris dan Bahasa Melayu bagi memastikan capaian yang lebih meluas kepada pihak berkepentingan. Ringkasan Laporan Kajian boleh diakses dengan mengimbas kod QR yang tertera.

2. WARGA EMAS DAN HAK EKONOMI SOSIAL DAN KEBUDAYAAN

Penuaan penduduk merupakan fenomena global yang tidak dapat dielakkan, termasuklah Malaysia. Impaknya terhadap sesebuah negara bergantung kepada sejauh mana persediaan dasar, infrastruktur dan perlindungan sosial mampu menjamin kesejahteraan warga emas. Menurut definisi antarabangsa, sebuah negara dianggap berstatus 'tua' apabila 15 peratus daripada populasinya berumur 60 tahun ke atas.

2.1 Forum Hak Warga Emas Kepada Hak Ekonomi, Sosial dan Kebudayaan

SUHAKAM telah menganjurkan 2 siri Forum; di Pulau Pinang pada 6 Mac 2024 dan Kuala Lumpur pada 2 Oktober 2024. Kedua-dua Forum ini memberi tumpuan kepada cabaran dasar, jurang perlindungan sosial serta langkah memperkukuh kebajikan warga emas di Malaysia.

2.2 Perbincangan Meja Bulat Bersama Agensi Kerajaan Berkenaan Hak Warga Emas Di Pulau Pinang

Pada 6 Mac 2024, SUHAKAM telah mengadakan Perbincangan Meja Bulat (PMB) bersama Agensi Kerajaan Pulau Pinang, dihadiri oleh 20 orang wakil pelbagai agensi Kerajaan Negeri. Sesi ini meninjau perkembangan dasar warga emas, amalan terbaik Kerajaan Negeri, dan langkah persediaan Pulau Pinang menuju status 'negeri menua' menjelang tahun 2040.

2.3 Lawatan ke Pusan Jagaan Warga Emas

Pada 8 Mac 2024, SUHAKAM mengadakan lawatan ke Rumah Orang Tua Pertubuhan Buddha Pulau Pinang dan Kompleks Warga Emas Darul Hanan Pulau Pinang. Lawatan ini bertujuan memahami model pusat jagaan serta menilai kemudahan, perkhidmatan dan cabaran pengoperasian pusat jagaan warga emas.

ISU-ISU BERBANGKIT

Berdasarkan aktiviti-aktiviti yang dijalankan, beberapa isu utama telah dikenal pasti termasuk:

i. Peningkatan Populasi Warga Emas dan Implikasi Sosioekonomi

Peningkatan jumlah warga emas membawa kepada pelbagai cabaran yang mempengaruhi kesejahteraan sosial, ekonomi, dan kebudayaan mereka. Antara cabaran utama termasuk:

Pencabulan hak asasi warga emas

- Ramai warga emas terdedah kepada pelbagai bentuk pencabulan hak asasi seperti eksploitasi kewangan, pengabaian, dan keganasan domestik.

Beban sosial dan ekonomi

- Kebergantungan warga emas kepada bantuan kerajaan semakin meningkat, mewujudkan tekanan kepada sistem perlindungan sosial.

Pengurangan tenaga kerja

- Dengan kadar kelahiran yang semakin menurun, lebih ramai pekerja muda diperlukan untuk menyokong sistem pencen dan perkhidmatan sosial. Pengurangan tenaga kerja produktif meningkatkan beban sistem pencen dan perkhidmatan sosial.

Perubahan kepada struktur keluarga

- Keluarga semakin kecil dan lebih ramai warga emas tinggal bersendirian tanpa sistem sokongan yang mencukupi.

Sebahagian ahli panel Forum Warga Emas kepada Hak Ekonomi, Sosial dan Kebudayaan di Pulau Pinang pada 6 Mac 2024

ii. Kesihatan dan Penjagaan Jangka Panjang

- **Kekurangan akses kepada penjagaan kesihatan**

Ramai warga emas masih menghadapi kesukaran mendapatkan rawatan khusus, terutama bagi penyakit kronik seperti Alzheimer. Sistem penjagaan kesihatan yang sedia ada tidak memenuhi keperluan warga emas, khususnya dalam penjagaan jangka panjang dan penyakit geriatrik seperti demensia.

- **Isu kesunyian**

Ramai warga emas mengalami kesunyian dan kemurungan kerana ditinggalkan oleh keluarga serta tinggal bersendirian. Selain itu, kekurangan aktiviti sosial serta interaksi bersama masyarakat turut menjejaskan kesihatan mental warga emas.

Perbincangan Meja Bulat bersama pihak berkepentingan di Pulau Pinang pada
6 Mac 2024

iii. Jaminan Sosial dan Kewangan

- **Simpanan persaraan tidak mencukupi**

Lebih 70 peratus pencarum Kumpulan Wang Simpanan Pekerja (KWSP) berumur 55 tahun ke atas tidak mempunyai simpanan mencukupi untuk membiayai kehidupan selepas persaraan. Ramai rakyat Malaysia tidak merancang kewangan untuk persaraan sejak usia muda, menyebabkan mereka menghadapi kesukaran kewangan selepas bersara.

- **Jurang dalam sistem pencen**

Sistem pencen dan persaraan yang sedia ada tidak merangkumi sebahagian besar warga emas, menyebabkan mereka terdedah kepada risiko kemiskinan. Warga emas yang bekerja dalam sektor tidak formal tidak mempunyai perlindungan kewangan yang stabil selepas bersara.

- **Bantuan kebajikan tidak mencukupi**

Bantuan kebajikan seperti Bantuan Warga Emas (BWE) sebanyak RM500 sebulan masih tidak mencukupi untuk menampung kos kehidupan asas seperti makanan, kesihatan dan tempat tinggal.

- **Tiada skim pencen universal**

Berbanding negara maju seperti Jepun dan Singapura, Malaysia masih belum mempunyai skim pencen asas untuk warga emas yang tiada simpanan KWSP atau pencen Kerajaan.

iv. **Diskriminasi (*Ageism*)**

- **Stereotaip terhadap warga emas:**

Persepsi bahawa warga emas tidak produktif menyebabkan mereka kurang diberi peluang pekerjaan dan akses kepada pendidikan sepanjang hayat serta penyertaan aktiviti sosial.

- **Peluang Pekerjaan**

Peluang pekerjaan untuk warga emas sangat terhad, walaupun ramai masih mampu bekerja. Tiada dasar yang menggalakkan penggajian warga emas, tidak seperti di Jepun dan Singapura yang memberi insentif kepada majikan untuk menggaji pekerja berumur 60 tahun ke atas.

- **Tiada perlindungan undang-undang terhadap diskriminasi berdasarkan umur**

Perkara 8(2) Perlembagaan Persekutuan tidak meliputi diskriminasi berdasarkan umur, menyebabkan warga emas tiada perlindungan jika mereka ditolak dalam sektor pekerjaan atau perkhidmatan awam.

- **Pengabaian dan eksploitasi**

Kes eksploitasi kewangan dan pengabaian terhadap warga emas semakin meningkat, tetapi masih tiada undang-undang khusus untuk melindungi mereka.

v. Infrastruktur dan Persekitaran Mesra Usia

- **Kemudahan awam tidak mesra warga emas**

Laluan pejalan kaki yang tidak selamat, ketiadaan lif dan *ramp* di bangunan awam menyukarkan warga emas untuk bergerak bebas.

- **Kekurangan Perumahan Mesra Usia**

Masih kurang projek perumahan yang direka khas untuk keperluan warga emas, seperti konsep '*Assisted Living Facilities*' di negara maju, menyebabkan kesukaran mobiliti dan keselamatan.

- **Pengangkutan awam kurang akses untuk warga emas**, seperti bas dan kereta api yang tidak mempunyai akses mudah bagi mereka yang kurang upaya fizikal.

- **Banyak laluan pejalan kaki di bandar tidak selamat untuk warga emas** dengan permukaan yang tidak rata dan kekurangan tempat duduk rehat.

vi. Isu Pusat Penjagaan Warga Emas

- **Prosedur pendaftaran yang sukar untuk pusat penjagaan**

Banyak pusat jagaan warga emas beroperasi tanpa lesen kerana proses pendaftaran yang rumit dan kos tinggi.

- **Kekurangan standard penjagaan**

Tiada garis panduan seragam dalam operasi pusat jagaan swasta.

- **Fasiliti dan keperluan mesra usia tidak mencukupi**

Terdapat pusat jagaan yang tidak dilengkapi dengan peralatan mesra usia seperti susur (*railing*), lantai anti-gelincir dan sebagainya.

- **Tiada infrastuktur khusus** untuk pesakit demensia menyebabkan warga emas tidak mendapat penjagaan yang sesuai.
- **Masalah pembiayaan operasi pusat penjagaan**
Kebanyakan pusat penjagaan bergantung kepada sumbangan awam dan Kerajaan negeri kerana tiada subsidi tetap daripada Kerajaan Persekutuan.

vii. Isu Penjaga Warga Emas (*Caregivers*)

- **Beban kerja dan tekanan emosi penjaga**
Penjaga keluarga menghadapi tekanan besar kerana perlu menjaga ibu bapa warga emas sambil bekerja dan mengurus keluarga mereka sendiri.
- **Kekurangan sokongan** psikologi dan latihan bagi penjaga keluarga.
- **Kekurangan tenaga kerja mahir dalam sektor penjagaan**
Kerjaya sebagai penjaga warga emas kurang diminati, menyebabkan kekurangan tenaga kerja dalam pusat jagaan.
- **Gaji rendah dan beban kerja tinggi** menyebabkan ramai penjaga berhenti kerja atau beralih ke sektor lain.
- **Tiada skim sokongan untuk penjaga keluarga**
Tiada elaun khas atau cuti bergaji untuk penjaga keluarga, tidak seperti di negara lain yang menyediakan bantuan kepada mereka yang menjaga ibu bapa.
- **Tiada latihan khas untuk penjaga keluarga**, menyebabkan mereka tidak mempunyai kemahiran yang mencukupi dalam menjaga warga emas yang uzur.

Bersama Ahli Jawatankuasa Kompleks Darul Hanan (Gambar 1) dan Penang Buddhist Association (Gambar 2) semasa lawatan ke rumah jagaan warga emas pada 8 Mac 2024 di Pulau Pinang

SYOR-SYOR

i. Peningkatan Perlindungan Sosial dan Kewangan

- **Mewujudkan skim pencen sosial** bagi mereka yang tidak mempunyai caruman KWSP atau pencen Kerajaan.
- **Menaikkan kadar Bantuan Warga Emas (BWE)** agar lebih sejajar dengan kos sara hidup semasa.
- **Insentif kepada majikan** untuk menggaji warga emas dalam sektor yang sesuai.

ii. Meningkatkan Akses kepada Penjagaan Kesihatan

- **Perluasan program Skim Peduli Kesihatan untuk Kumpulan B40 (PeKa B40)** kepada lebih ramai warga emas tanpa mengira status ekonomi.
- **Mewujudkan insurans khas untuk warga emas**, termasuk perlindungan kesihatan jangka panjang.

Peserta Forum Hak Warga Emas di Kuala Lumpur pada 2 Oktober 2024

iii. **Memperkasa Peranan Warga Emas dalam Ekonomi dan Sosial**

- **Menyediakan latihan semula (*Reskilling & Upskilling*)** bagi membantu warga emas terus bekerja.
- **Mewujudkan lebih banyak pusat aktiviti warga emas (PAWE)** bagi menggalakkan penyertaan sosial dan mengurangkan kesunyian.
- **Menggalakkan konsep ekonomi penjagaan (*Care Economy*)** bagi meningkatkan peluang pekerjaan dalam sektor penjagaan warga emas.

iv. **Mengatasi *Ageism* dan Diskriminasi**

- **Pindaan Perlembagaan Persekutuan** untuk memasukkan 'umur' sebagai asas larangan diskriminasi dalam Perkara 8(2).
- **Kempen kesedaran mengenai *ageism*** untuk menukar persepsi negatif terhadap warga emas.
- **Menyediakan insentif kepada syarikat** yang menggaji warga emas, seperti pelepasan cukai.

v. **Pembangunan Infrastruktur dan Persekitaran Mesra Usia**

- **Pembangunan bandar mesra usia** yang mengambil kira keperluan mobiliti dan keselamatan warga emas.
- **Membina lebih banyak perumahan mesra usia** dengan kemudahan kesihatan dan penjagaan asas.

3. **BURUH PAKSA**

Isu buruh paksa terus menjadi cabaran dalam perlindungan hak asasi manusia di Malaysia. Amalan buruh paksa sering berkait rapat dengan ketidakadilan sistemik, diskriminasi, kelemahan sosioekonomi, dan kelemahan dalam perlindungan undang-undang dan dasar. Amalan ini bukan sahaja mencabuli hak pekerja, tetapi juga menjejaskan reputasi dan ekonomi negara, terutamanya sektor eksport yang menghadapi sekatan perdagangan antarabangsa.

3.1 Sesi Libat Urus Bersama Pihak Berkepentingan

SUHAKAM telah meneruskan usahanya untuk mewujudkan kesedaran kepada pihak berkepentingan berkenaan isu buruh paksa serta mendapatkan maklumbalas pihak berkepentingan berkenaan isu-isu berkaitan buruh paksa serta halangan/cabaran/masalah utama yang dihadapi oleh pihak berkepentingan untuk menangani isu buruh paksa di negeri-negeri tersebut.

Dua sesi libat urus telah dijalankan seperti berikut:

i. Sesi Libat Urus bersama Pihak Berkepentingan di Pulau Pinang

Sesi libat urus di Georgetown, Pulau Pinang telah diadakan pada 4 Mac 2024 dan telah dihadiri oleh 44 peserta yang terdiri daripada organisasi antarabangsa, agensi Kerajaan Persekutuan dan Negeri, sektor swasta, ahli akademik dan penyelidik, organisasi masyarakat sivil, dan persatuan.

ii. Sesi Libat Urus bersama Pihak Berkepentingan di Sarawak

Sesi libat urus di Miri, Sarawak telah diadakan pada 7 Ogos 2024 dan telah dihadiri oleh 69 peserta yang terdiri daripada organisasi antarabangsa, agensi Kerajaan Persekutuan dan Negeri, sektor swasta, pejabat konsul, organisasi masyarakat sivil, badan bukan Kerajaan, dan persatuan.

TINJAUAN AWAL

Sebelum kedua-dua sesi libat urus dijalankan, SUHAKAM telah menjalankan tinjauan awal bagi mendapatkan pemahaman yang lebih mendalam mengenai kesedaran, cabaran, dan keperluan peserta di kedua-dua negeri berkaitan buruh paksa. Hasil tinjauan mendapati:

NO.	KATEGORI TINJAUAN AWAL	PULAU PINANG (37 PESERTA)	SARAWAK (43 PESERTA)
1.	Pemahaman mengenai buruh paksa dan pemerdagangan orang	Semua peserta (100%) memahami konsep buruh paksa, manakala 64.9% memahami konsep pemerdagangan manusia.	95.3% memahami konsep buruh paksa, manakala hanya 44.2% memahami konsep pemerdagangan manusia.
2.	Pengetahuan mengenai 11 indikator buruh paksa	64.9% peserta dapat mengenal pasti 11 indikator buruh paksa seperti yang disenaraikan oleh Pertubuhan Buruh Antarabangsa (ILO).	90.7% peserta dapat mengenal pasti 11 indikator buruh paksa seperti yang disenaraikan oleh Pertubuhan Buruh Antarabangsa (ILO).
3.	Sokongan terhadap keperluan Pelan Tindakan Kebangsaan bagi menangani isu buruh kanak-kanak	100% peserta menyokong keperluan Pelan Tindakan Kebangsaan yang khusus untuk menangani isu buruh kanak-kanak.	97.4% peserta menyokong keperluan Pelan Tindakan Kebangsaan yang khusus untuk menangani isu buruh kanak-kanak.
4.	Pengetahuan mengenai undang-undang domestik	Sebanyak 54.1% peserta mengetahui mengenai pindaan Akta Kerja 1955 yang memasukkan Seksyen 90B berkaitan buruh paksa.	Sebanyak 48.8% peserta mengetahui mengenai pindaan Akta Kerja 1955 yang memasukkan Seksyen 90B berkaitan buruh paksa.
5.	Pengetahuan mengenai konvensyen antarabangsa	Sebanyak 27% peserta mengetahui Malaysia telah meratifikasi Konvensyen Buruh Paksa 1930, manakala 24.3% mengetahui Malaysia telah meratifikasi Protokol 2014 berkenaan Konvensyen Buruh Paksa 1930 (P029).	Sebanyak 18.6% peserta mengetahui Malaysia telah meratifikasi Konvensyen Buruh Paksa 1930, dan Malaysia telah meratifikasi Protokol 2014 berkenaan Konvensyen Buruh Paksa 1930 (P029).
6.	Cabaran yang dihadapi	Isu utama yang dikenal pasti adalah yuran pengambilan pekerja (10.8%), penipuan (2.7%), dan halangan bahasa (24.3%).	Yuran pengambilan pekerja (25.6%), penipuan (7%), dan halangan bahasa (11.6%) merupakan cabaran utama yang dihadapi oleh peserta.

NO.	KATEGORI TINJAUAN AWAL	PULAU PINANG (37 PESERTA)	SARAWAK (43 PESERTA)
7.	Halangan dalam menangani isu buruh paksa	Kekurangan maklumat/data, dana yang tidak mencukupi, kekurangan kesedaran dan sokongan awam merupakan cabaran utama yang dihadapi oleh pihak berkepentingan.	Isu yang lebih ketara adalah kekurangan pengetahuan, kesedaran awam yang rendah, kekurangan maklumat/ data.
8.	Keperluan untuk menangani isu buruh paksa	Komunikasi dan pertukaran maklumat antara Kerajaan dan pihak berkepentingan (64.9%) adalah keperluan utama peserta.	Keutamaan diberikan kepada komunikasi dan pertukaran maklumat antara Kerajaan dan pihak berkepentingan (58.1%).

ISU-ISU BERBANGKIT

Pelbagai isu telah dibangkitkan dalam kedua-dua sesi libat urus seperti berikut:

a) Amalan pengambilan pekerja

i. Ketelusan proses pengambilan pekerja

- Proses pengambilan pekerja masih dilihat tidak telus dan rumit. Walaupun ada Syarikat berupaya mengambil pekerja secara langsung, mereka masih bergantung kepada orang tengah dan ejen tidak berdaftar yang mengenakan fi tersembunyi.

ii. Tempoh masa proses pengambilan pekerja yang panjang

- Proses pengambilan pekerja pula mengambil masa sehingga tiga hingga empat bulan. Ianya turut menimbulkan tekanan Kewangan dan emosi kepada pekerja, khususnya dari kawasan pedalaman kerana perlu berulang-alik.

iii. Ketiadaan sistem orientasi yang standard

- Ketiadaan sistem orientasi ketibaan yang standard di Malaysia untuk pekerja migran.

- Hanya segelintir Syarikat yang melaksanakan sesi orientasi di negara sumber dan selepas ketibaan di Malaysia (termasuk hak pekerja, syarat pekerjaan, kehidupan di Malaysia), tetapi ia belum menjadi amalan wajib, sedangkan orientasi ini penting untuk menjejaskan hak pekerja.

Sesi libat urus mengenai isu buruh paksa bersama pihak berkepentingan di Pulau Pinang pada 4 Mac 2024

b) Yuran pengambilan pekerja

- Walaupun dasar antarabangsa menekankan dasar sifar yuran pengambilan, pekerja masih perlu membayar yuran tinggi antara RM3,600 hingga RM4,800, malah ada kes mencecah puluhan ribu ringgit.
- Pekerja dari kawasan pedalaman di negara sumber terpaksa menanggung pelbagai yuran tersembunyi pada setiap peringkat, daripada ejen tempatan di kampung hingga agensi pengambilan pekerja.
- Ketiadaan dasar nasional menyebabkan majikan sukar mengawal amalan tidak telus ini, disamping penguatkuasaan yang lemah terhadap ejen dan agensi.

c) Ejen/agensi pengambilan pekerja

- Eksploitasi oleh ejen tidak berdaftar masih berleluasa. Pekerja ditipu dengan janji pekerjaan palsu, dikenakan fi tambahan tanpa makluman, termasuk kos passport dan pengangkutan.
- Ejen ini turut menggunakan media sosial sebagai saluran utama untuk mempromosikan perkhidmatan mereka, menjadikannya lebih sukar untuk dikawal.

d) Penghambaan hutang

- Pekerja dari Bangladesh dan Nepal terpaksa menanggung hutang sehingga RM50,000 untuk membiayai kos, menyebabkan mereka menjual aset atau meminjam wang sebelum tiba di Malaysia.
- Keadaan ini mewujudkan situasi 'penghambaan moden', kerana mereka terpaksa bekerja lebih masa hanya untuk melangsaikan hutang. Tekanan ini menjejaskan Kesihatan fizikal dan mental.

e) Gaji dan potongan yang tidak adil

- Beberapa majikan membuat potongan gaji pekerja untuk menampung kos pengambilan, walaupun pekerja sudah pun membayar ejen di negara asal.
- Ramai pekerja migran yang tiba di Lapangan Terbang Antarabangsa Kuala Lumpur (KLIA) dan Lapangan Terbang Antarabangsa Miri sering tidak mendapat maklumat jelas mengenai pekerjaan mereka.
- Bagi menangani isu ini, Kementerian Sumber Manusia (KESUMA) telah memperkenalkan dasar baharu yang mewajibkan majikan membayar pekerja dari hari pertama ketibaan mereka untuk mengelakkan kelewatan pembayaran gaji.

f) Memorandum Persefahaman (MoU)

- MoU antara Malaysia dan negara sumber sering kali tidak didedahkan kepada masyarakat umum. Ketiadaan ketelusan ini menyukarkan pemantauan dan membukakan ruang eksploitasi.

Sesi libat urus Buruh Paksa bersama pihak berkepentingan di Miri, Sarawak pada 7 Ogos 2024

- Kerajaan perlu melibatkan pihak berkepentingan dalam proses perbincangan dan mendedahkan kandungan MoU berkaitan pengambilan pekerja untuk meningkatkan ketelusan dan akauntabiliti, serta mewujudkan mekanisme pemantauan yang telus.

g) Penahanan Dokumen

- Amalan penahanan pasport oleh majikan masih berterusan walaupun dilarang.
- Pihak berkuasa perlu mempergiatkan pemantauan bagi memastikan pekerja memegang dokumen pengenalan diri mereka sendiri.

h) Penguasaan bahasa

- Kesukaran komunikasi menjejaskan akses pekerja migran kepada bantuan guaman, sistem keadilan dan aduan rasmi.
- Antara cadangan yang dikemukakan termasuk penyediaan jurubahasa di balai polis, dan mahkamah melalui kerjasama dengan badan bukan Kerajaan (NGO).
- Pembangunan aplikasi mudah alih berbilang Bahasa yang mengandungi maklumat hak pekerja, undang-undang dan saluran aduan bagi memudahkan pekerja migran mengakses bantuan.

i) Kontrak pekerjaan

- Ketiadaan kontrak pekerjaan dalam bahasa asal pekerja, menyebabkan ramai pekerja migran tidak memahami sepenuhnya terma dan syarat pekerjaan mereka.
- Beberapa syarikat telah mula menyediakan kontrak dalam bahasa asal pekerja bagi membolehkan pekerja membuat keputusan yang lebih tepat sebelum menandatangani kontrak. Langkah ini memberi manfaat bukan sahaja kepada pekerja tetapi juga kepada syarikat dengan meningkatkan pemahaman dan ketelusan dalam hubungan pekerjaan.
- Adalah wajar bagi semua syarikat dan majikan untuk mengikut amalan ini bagi memastikan hak dan kepentingan pekerja terjamin.

j) Cabaran mengurus pekerja**i. Cabaran mengurus tenaga kerja yang pelbagai**

- Majikan menghadapi cabaran mengurus tenaga kerja yang terdiri daripada pekerja dengan tahap kemahiran dan pengalaman berbeza.
- Pekerja muda atau kurang mahir sering menghadapi masalah memahami tugas mereka walaupun diberikan latihan dan bimbingan, menyebabkan ketidakseragaman dalam prestasi kerja.
- Keadaan ini menjejaskan produktiviti, di mana ada pekerja yang mencapai sasaran gaji manakala sebahagian lagi ketinggalan, mewujudkan jurang prestasi di tempat kerja.

ii. Cabaran majikan dalam mengurus pekerja yang berhutang

- Ramai pekerja migran tiba di Malaysia dengan menanggung hutang tinggi akibat kos pengambilan yang tinggi.
- Beban kewangan ini sering menyebabkan pekerja bekerja lebih masa secara berlebihan untuk melangsaikan hutang, yang mengakibatkan tekanan mental dan emosi yang menjejaskan produktiviti.
- Majikan pula berhadapan dengan cabaran untuk mengurus pekerja yang tertekan akibat beban hutang, yang boleh membawa kepada konflik di tempat kerja dan ketidakstabilan tenaga kerja.

iii. Kos tambahan akibat kehilangan pekerja

- Majikan juga menanggung kos tambahan apabila pekerja melarikan diri atau berhenti secara tiba-tiba. Keadaan ini menyebabkan peningkatan dalam kos operasi serta pengambilan pekerja baru. Selain itu, amalan seperti penahanan passport menimbulkan risiko liabiliti tambahan kepada majikan, yang boleh memberi kesan kepada reputasi dan operasi syarikat.

k) Penginapan Pekerja**i. Xenofobia dan Akses Perumahan**

- Xenofobia terhadap pekerja migran dan pelarian merupakan masalah ketara yang dihadapi oleh pihak berkepentingan, terutamanya dalam penyediaan tempat tinggal.

- Pekerja migran sering mengalami diskriminasi dalam mendapatkan tempat tinggal yang sesuai.
- Kerajaan perlu memperluaskan konsep *Centralised Labour Quarters* (CLQ) untuk memastikan penginapan pekerja lebih teratur dan selamat dan mengikut piawaian undang-undang.

ii. Kos Penginapan bagi Perusahaan Kecil dan Sederhana (SME)

- Bagi syarikat kecil dan sederhana, kos pembinaan asrama dianggap membebankan, justeru insentif cukai disyorkan.

l) Penipuan dan Pmerdagangan Manusia

i. Penipuan melalui Media Sosial

- Agensi tidak berlesen semakin menggunakan media sosial seperti Facebook dan TikTok untuk merekrut pekerja. Agensi ini sering beroperasi tanpa pejabat fizikal, menjadikannya sukar untuk dikesan dan diambil tindakan.
- Memperketat undang-undang untuk memberikan kuasa kepada KESUMA bertindak ke atas iklan penipuan di media sosial.

ii. Rakyat Malaysia ditipu untuk bekerja di luar negara

- Peserta turut menyuarakan kebimbangan mengenai rakyat Malaysia yang diperdaya bekerja di luar negara seperti di Kemboja, Thailand, dan kawasan *Golden Triangle* melalui saluran media sosial yang dikendalikan oleh pihak tertentu. Perundangan lebih tegas diperlukan untuk membendung penipuan ini.

m) Undang-Undang dan/atau dasar

i. Kelemahan undang-undang dalam menangani buruh paksa

- Peserta menyuarakan kebimbangan tentang keberkesanan undang-undang sedia ada di Malaysia dalam menangani 11 indikator buruh paksa yang digariskan oleh Organisasi Buruh Antarabangsa (ILO).
- Antara yang paling dibimbangkan ialah Seksyen 90B Akta Kerja 1955, yang bertujuan menangani buruh paksa tetapi mempunyai kelemahan ketara:

- Sifat '*Conjunctive*' dalam peruntukan: Seksyen 90B memerlukan semua elemen buruh paksa dibuktikan serentak sebelum tindakan boleh diambil. Ini menyukarkan penguatkuasaan, kerana jika salah satu elemen tidak dapat dibuktikan, maka kes tersebut tidak boleh diteruskan.
- Risiko pelaku terlepas tindakan: Dengan keperluan pembuktian yang ketat, memberikan ruang kepada majikan atau ejen yang mengeksploitasi pekerja untuk terlepas daripada tindakan undang-undang.

ii. Keperluan semakan semula peraturan buruh

- Peraturan buruh yang menghalang pekerja migran daripada membawa pasangan atau keluarga ke Malaysia turut dikritik kerana menjejaskan kesejahteraan pekerja.
- Keadaan ini menimbulkan beberapa implikasi negatif:
 - Pemisahan keluarga: Pekerja terpaksa meninggalkan keluarga di negara asal, menyebabkan tekanan emosi dan sosial.
 - Masalah sosial: Pemisahan keluarga yang berpanjangan mendorong kepada perkahwinan tidak berdaftar dan anak-anak tanpa dokumentasi sah, yang menambah cabaran berkaitan tanpa kewarganegaraan (*statelessness*).
 - Peningkatan risiko buruh paksa: Ketiadaan sokongan keluarga menjadikan pekerja lebih rentan terhadap eksploitasi dan buruh paksa.

iii. Kelemahan undang-undang dalam pengurusan rantai bekalan

- Peserta juga menekankan tentang kelemahan dalam pengawalan rantai bekalan yang membuka ruang kepada amalan buruh paksa, terutama dalam sektor eksport seperti perladangan dan pembuatan.
- Jurang utama yang dikenal pasti:
 - Kurangnya ketelusan: Tiada mekanisme pemantauan yang jelas terhadap pembekal di peringkat bawahan, menjadikan syarikat kecil terdedah kepada eksploitasi pekerja.
 - Perintah penahanan pelepasan (WRO): Jabatan Kastam dan Perlindungan Sempadan Amerika Syarikat (USCBP) hanya memerlukan syak wasangka munasabah (*reasonable suspicion threshold*) untuk menahan import produk dari Malaysia yang dikaitkan dengan buruh paksa. Ini menjejaskan eksport negara dan memberi impak kepada ekonomi.

- Kekurangan akta khusus: Malaysia belum memiliki akta khusus yang menetapkan akauntabiliti korporat bagi memastikan syarikat memantau keseluruhan rantaian bekalan mereka.

n) Pemantauan, pemeriksaan, dan operasi menyelamatkan mangsa

i. Kelemahan dalam pelaksanaan undang-undang

- Walaupun Malaysia mempunyai pelbagai undang-undang untuk mengawal selia buruh dan pekerja migran, penguatkuasaan yang lemah masih menjadi cabaran utama.
- Faktor seperti kekurangan sumber, ketidakcekan agensi penguatkuasaan, dan amalan rasuah menghalang keberkesanan pelaksanaan undang-undang.
- Keadaan ini membuka ruang kepada penyalahgunaan permit kerja, lebih tenaga kerja asing tanpa dokumentasi sah, dan eksploitasi pekerja, yang seterusnya mencetuskan ketidakseimbangan ekonomi dan persaingan tidak adil dalam pasaran kerja.

ii. Peranan Polis Diraja Malaysia (PDRM) dalam siasatan kes buruh

- PDRM mempunyai peranan penting dalam membanteras sindiket buruh paksa dan pemerdagangan manusia, tetapi memerlukan kerjasama lebih erat dengan agensi lain bagi memastikan tindakan yang lebih berkesan terhadap ejen atau majikan yang mengeksploitasi pekerja.

iii. Pengumpulan dan perkongsian data antara agensi

- Walaupun agensi seperti Jabatan Tenaga Kerja (JTK), PDRM, dan KDN mengumpul data masing-masing melalui operasi pemeriksaan, ketidakselarasan dalam statistik dan laporan menyebabkan kelemahan dalam penguatkuasaan.
- Penyelarasan dan perkongsian data yang lebih baik antara agensi dapat membantu meningkatkan keberkesanan tindakan undang-undang serta memastikan pendekatan lebih menyeluruh dalam menangani isu buruh paksa.

o) Pemerdagangan manusia

i. Pekerja migran tanpa permit sah

- Pekerja migran tanpa permit sah sering kali menjadi mangsa pemerdagangan manusia, di mana mereka diambil bekerja dalam keadaan tanpa dokumen rasmi, menjadikan mereka lebih terdedah kepada eksploitasi.
- Di Sarawak, kedudukan geografi yang bersempadan dengan Indonesia meningkatkan risiko kemasukan pekerja tanpa dokumen, akibat kelemahan kawalan sempadan dan laluan haram yang digunakan oleh sindiket.

ii. Kekurangan kesedaran dan latihan dalam kalangan pihak berkuasa

- Pegawai penguatkuasa sering gagal mengenal pasti mangsa pemerdagangan manusia kerana kekurangan latihan khusus dalam mengenali indikator buruh paksa dan eksploitasi seksual.
- Terdapat kes di mana mangsa pemerdagangan manusia ditahan dan didakwa di bawah undang-undang imigresen, walaupun mereka sebenarnya adalah mangsa eksploitasi.

iii. Cabaran dalam pendakwaan kes pemerdagangan manusia

- Majlis Antipemerdagangan Orang dan Antipenyeludupan Migran (MAPO) dan Jabatan Peguam Negara (AGC) mengenal pasti beberapa faktor utama yang menyukarkan pendakwaan, termasuk:
 - Kekurangan kesedaran pekerja mengenai hak mereka;
 - Kesukaran mengumpul bukti akibat kekurangan saksi dan dokumentasi yang tidak lengkap;
 - Halangan bahasa yang menyukarkan komunikasi antara mangsa dan pihak berkuasa; dan
 - Ketakutan terhadap pihak berkuasa, menyebabkan ramai mangsa enggan bekerjasama dalam siasatan.

p) Cabaran mengakses sistem keadilan dan mekanisme aduan

i. Halangan dalam mendapatkan keadilan bagi pekerja

- Pekerja, terutama migran, berhadapan dengan pelbagai halangan untuk mengakses keadilan, antaranya:
 - Kekurangan kesedaran dan pengetahuan mengenai hak serta mekanisme aduan seperti aplikasi *Working for Workers* (WFW) dan saluran SUHAKAM;

- Halangan bahasa, yang menyukarkan komunikasi dengan pegawai penguat kuasa;
- Ketidakseimbangan kuasa antara majikan dan pekerja, menjadikan pekerja rentan terhadap eksploitasi; dan
- Ketakutan terhadap tindakan balas, menyebabkan ramai pekerja tidak berani membuat aduan terhadap majikan.

ii. Kelemahan dalam pengurusan kes di pusat tahanan

- Tahanan tanpa dokumen sering ditempatkan di pusat tahanan yang sesak dan tidak mempunyai akses kepada peguam atau bantuan perundangan.
- Jabatan Peguam Negara menjelaskan bahawa jika kes disiasat di bawah Akta Antipemerdagangan Orang dan Antipenyeludupan Migran 2007 [Akta 670] (ATIPSOM), pekerja tidak akan didakwa di bawah undang-undang imigresen, tetapi pelaksanaannya masih tidak konsisten.

iii. Kekurangan mahkamah khas untuk kes pemerdagangan manusia

- Hanya Kuala Lumpur mempunyai mahkamah khas untuk kes ATIPSOM, manakala di negeri lain, kes ini dikendalikan di Mahkamah Sesyen biasa.
- Perbicaraan dalam talian boleh menjadi penyelesaian bagi membolehkan pekerja migran menghadiri sesi mahkamah tanpa perlu kembali ke Malaysia.

q) Buruh kanak-kanak

i. Eksploitasi kanak-kanak oleh sindiket

- Laporan menunjukkan kanak-kanak mengemis di Masjid India, Kuala Lumpur adalah sebahagian daripada sindiket yang terlibat dalam eksploitasi kanak-kanak.
- Tindakan penguatkuasaan sering gagal membendung sindiket ini kerana mereka kembali beroperasi sebaik sahaja dibebaskan.

ii. Buruh kanak-kanak di Sabah dan Sarawak

- Kajian oleh Kementerian Perlindungan dan Komoditi (MPIC) mengesahkan kewujudan buruh kanak-kanak dalam sektor perladangan, di mana kanak-kanak membantu ibu bapa mereka bekerja di ladang.

- Persekitaran kerja di ladang yang berisiko tinggi boleh menyebabkan kecederaan atau kemalangan, menunjukkan keperluan untuk meningkatkan kesedaran dalam kalangan ibu bapa mengenai bahaya buruh kanak-kanak.

iii. Akses pendidikan yang terhad

- Banyak Pusat Pembelajaran Komuniti (CLC) untuk anak pekerja ladang tidak berdaftar dengan Kementerian Pendidikan Malaysia (KPM), menyebabkan mereka tidak menerima pendidikan yang diiktiraf.
- Tabung Kanak-Kanak Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu (UNICEF) telah menyatakan minat untuk membantu menangani isu buruh kanak-kanak, tetapi koordinasi antara kerajaan, NGO, dan syarikat perladangan masih diperlukan.

r) Pelarian dan migran

i. Diskriminasi dan xenofobia terhadap pelarian dan pekerja migran

- Pelarian dan pekerja migran sering menjadi sasaran ucapan kebencian, intimidasi, dan keganasan, menyebabkan mereka semakin dipinggirkan dan lebih terdedah kepada eksploitasi.
- SUHAKAM menegaskan bahawa pemimpin politik perlu mengambil tindakan konkrit bagi membendung diskriminasi dan memastikan pelarian mendapat perlindungan yang sewajarnya.

ii. Hak untuk bekerja bagi pelarian

- Ketiadaan status sah bagi pelarian menyebabkan mereka bekerja dalam sektor tidak formal tanpa perlindungan, menjadikan mereka lebih rentan terhadap gangguan, eksploitasi, dan pemotongan gaji yang tidak adil.
- Perbincangan antara Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu Bagi Pelarian (UNHCR) dan kementerian berkaitan sedang berlangsung, tetapi proses ini perlu dipercepatkan bagi mengelakkan lebih ramai pelarian menjadi mangsa eksploitasi.

iii. Akses kepada pendidikan dan kesihatan

- Tanpa akses kepada pendidikan dan penjagaan kesihatan, pelarian lebih terdedah kepada risiko eksploitasi.
- Kerajaan perlu melihat pelarian sebagai sumber tenaga kerja yang berpotensi, bukannya sebagai ancaman, serta menyediakan dasar yang membolehkan mereka menyumbang kepada ekonomi secara sah.

SYOR-SYOR

Dalam menangani isu buruh paksa, syor-syor disarankan untuk perhatian dan tindakan pihak Kerajaan seperti berikut:

- a) Membangunkan dan menerbitkan dasar migrasi nasional yang komprehensif bagi menangani semua aspek berkaitan migrasi buruh, amalan pengambilan pekerja dan sistem *subcontract*. Dasar ini perlu dirangka melalui sesi libat urus dengan semua pihak berkepentingan dan pihak berkepentingan;
- b) Bekerjasama dengan pihak berkepentingan untuk menyediakan senarai agensi pengambilan pekerja yang beretika. Bagi memastikan keberkesanan senarai ini, agensi dan individu yang terlibat dalam buruh paksa dan pencabulan hak asasi manusia harus disenarai hitam;
- c) Membangunkan dan menerbitkan dasar yuran pengambilan sifar di peringkat nasional serta menyediakan garis panduan bagi proses pampasan terhadap pekerja yang telah membayar yuran pengambilan;
- d) Meningkatkan usaha dalam mengenal pasti mangsa pemerdagangan buruh, terutamanya dalam kalangan golongan rentan. Kerjasama antara pihak penguatkuasaan perlu diperkukuh bagi meningkatkan siasatan serta pendakwaan kes pemerdagangan manusia, termasuk terhadap pegawai yang bersekongkol;
- e) Mempertimbang bentuk pengenalan identiti alternatif seperti salinan passport atau surat dari Kedutaan untuk memfailkan tuntutan atau laporan polis;
- f) Mengadakan sesi libat urus dengan pihak berkepentingan sebelum sesuatu MoU dimeterai serta memastikan MoU tersebut dapat diakses oleh Masyarakat umum untuk membolehkan pemantauan terhadap pelaksanaan dan penguatkuasaan;
- g) Pekerja migran harus diberikan kontrak pekerjaan bertulis dalam bahasa ibunda sebelum mereka berlepas ke Malaysia dan kontrak tersebut perlu disahkan oleh Kedutaan atau konsulat negara asal pekerja;

- h) Penguatkuasaan Akta Pasport 1966 [Akta 150] dan Akta Imigresen 1959/63 [Akta 155] perlu diperketatkan bagi memastikan majikan tidak menyimpan pasport pekerja, walaupun dengan 'persetujuan' pekerja;
- i) Meminda undang-undang supaya pekerja migran, termasuk pekerja domestik mempunyai hak yang sama untuk membentuk kesatuan dan memegang jawatan;
- j) Meningkatkan peruntukan kepada KESUMA untuk menambah bilangan pegawai JTK, memberi latihan kepada pegawai mengenai eksploitasi pekerja, meningkatkan kadar pendakwaan terhadap majikan yang melanggar undang-undang, dan mewujudkan 'hotline' dalam pelbagai bahasa untuk pekerja migran;
- k) Mempertimbang ratifikasi Konvensyen bagi melindungi hak pekerja migran dan ahli keluarga mereka;
- l) Memperbaharui sistem permit kerja dengan membenarkan pekerja migran menukar majikan selepas memfailkan tuntutan buruh atau laporan salah laku;
- m) Mewujudkan sistem elektronik yang menghubungkan KESUMA dan KDN untuk mengelakkan majikan membatalkan permit kerja secara sewenang-wenangnya atau membuat laporan polis palsu terhadap pekerja migran;
- n) Memperluas bantuan guaman kepada pekerja migran dan pelarian yang menjadi mangsa buruh paksa dan perdagangan manusia;
- o) Menambahbaik peraturan mengenai Pas Khas bagi membolehkan pekerja migran yang telah memfailkan tuntutan untuk tinggal di Malaysia sehingga kes mereka selesai tanpa perlu memperbaharui Pas Khas secara bulanan;
- p) Menjadi negara pihak melalui penyertaan rasmi kepada Konvensyen Pelarian 1951;
- q) Memberikan hak untuk bekerja kepada pelarian; dan
- r) Memberikan akses pendidikan kepada kanak-kanak pelarian dan tanpa dokumen.

3.2 Perbincangan Kumpulan Fokus *Fostering Equality And Dignity: Empowering Domestic Workers*

Pada 27 Jun 2024, SUHAKAM telah menganjurkan dua sesi Perbincangan Kumpulan Fokus (FGD) di sebelah pagi bersama wakil pekerja domestik, organisasi masyarakat sivil (CSO), NGO, kesatuan sekerja, Kedutaan dan Suruhanjaya Tinggi serta bersama agensi Kerajaan di sebelah petang. Kedua-dua sesi ini telah dihadiri seramai lebih kurang 50 peserta.

Sesi libat urus mengenai isu pekerja domestik yang diadakan di pejabat SUHAKAM pada 27 Jun 2024

ISU-ISU BERBANGKIT

a) Kerentanan Undang-Undang dan Struktural

- Walaupun pindaan Akta Kerja 1955 menggantikan istilah '*servant*' kepada '*pekerja*', pekerja domestik masih dikecualikan daripada banyak perlindungan buruh asas yang bercanggah dengan piawaian antarabangsa, khususnya Konvensyen Pekerja Domestik 2011 [Konvensyen No. 189].

- Antara isu yang dibangkitkan termasuk:
 - Hak berpersatuan: Pekerja migran masih dilarang menubuhkan kesatuan sekerja atau memegang jawatan eksekutif dalam kesatuan sedia ada.
 - Perlindungan sosial: Tidak semua pekerja dilindungi oleh Pertubuhan Keselamatan Sosial (PERKESO), manakala caruman KWSP tidak diwajibkan.
 - Waktu kerja dan kerja lebih masa: Pekerja domestik dikecualikan daripada had waktu kerja maksimum (8 jam sehari/45 jam seminggu) dan tiada bayaran kerja lebih masa.
 - Cuti dan gaji minimum: Tiada cuti tahunan, cuti sakit, dan cuti umum bergaji. Mereka juga dikecualikan daripada Perintah Gaji Minimum 2024 [P.U. (A) 376] yang menetapkan kadar RM1,700 sebulan.
 - Perlindungan bersalin: Pekerja domestik migran tidak layak menerima cuti bersalin bergaji dan berisiko kehilangan pekerjaan jika didapati hamil.
 - Mobiliti pekerja: Sistem visa pekerjaan mengikat pekerja kepada majikan tertentu, menghalang pertukaran majikan tanpa kebenaran Jabatan Imigresen Malaysia, yang membuka ruang risiko eksploitasi.

b) Amalan Pengambilan Pekerja

i. Yuran pengambilan pekerja

- Yuran pengambilan pekerja domestik boleh mencecah sehingga RM15,000 dan lazimnya dipotong terus daripada gaji pekerja, menyebabkan mereka terperangkap dalam situasi penghambaan hutang.
- Kekurangan ketelusan dalam kos ini menyukarkan majikan untuk memantau pembayaran, sementara agensi pula tidak bertanggungjawab jika pekerja melarikan diri.

ii. Peranan agensi pengambilan

- Ketiadaan kawalan yang ketat membolehkan agensi mengenakan yuran berlebihan, menahan passport, dan gagal menyediakan latihan pra-pelepasan kepada pekerja.
- Agensi juga kerap mengelak tanggungjawab apabila berlaku penderaan atau pemecatan tidak adil.

c) Akses kepada Mekanisme Aduan dan Sistem Keadilan

- Pekerja domestik menghadapi kesukaran untuk membuat aduan kerana:
 - takut terhadap tindakan balas daripada majikan.
 - halangan undang-undang di mana JTK memerlukan waran untuk memasuki kediaman persendirian.
 - kekangan bahasa yang menyukarkan komunikasi dengan pihak berkuasa.

d) Pemerdagangan Manusia

- Kelewatan dalam mendapatkan Perintah Perlindungan (PO) di bawah Akta ATIPSOM menyebabkan mangsa terdedah kepada ancaman berterusan.
- Mangsa sering ditempatkan di pusat perlindungan yang tidak sesuai, menjejaskan proses pemulihan mereka.

SYOR-SYOR

- a) Kerajaan disarankan untuk menjadi Negara Pihak kepada instrumen antarabangsa tersebut bagi memperkukuh hak pekerja migran, antaranya, Konvensyen Pekerja Domestik (No. 189), Konvensyen Kebebasan Berpersatuan dan Perlindungan Hak untuk Berorganisasi (No. 87), Konvensyen Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu (PBB) mengenai Perlindungan Hak Semua Pekerja Migran dan Ahli Keluarga Mereka, serta Konvensyen Pelarian 1951.
- b) Pekerja domestik perlu mendapat pengiktirafan rasmi sebagai pekerja melalui rangka kerja undang-undang khusus, seperti Akta Pekerja Domestik, bagi memastikan mereka memperoleh hak dan perlindungan yang sama seperti pekerja lain.
- c) Perintah Gaji Minimum [P.U. (A) 376] perlu dipinda bagi memasukkan pekerja domestik untuk menjamin gaji yang adil.
- d) Undang-undang mengenai hak berpersatuan perlu dipinda bagi membolehkan pekerja migran menubuhkan kesatuan sekerja, termasuk kesatuan sekerja khusus untuk pekerja domestik dan memegang jawatan eksekutif dalam kesatuan sekerja sedia ada.

- e) Dasar migrasi buruh kebangsaan yang menyeluruh perlu diwujudkan dengan penyertaan semua pihak berkepentingan, merangkumi amalan pengambilan pekerja, peranan agensi, dan *outsourcing*.
- f) Yuran pengambilan pekerja mesti dikawal secara jelas, termasuk penentuan tanggungjawab majikan, pecahan kos yang telus, dan mekanisme pampasan bagi pekerja migran yang membayar kos pengambilan pekerja.
- g) Yuran pengambilan pekerja perlu meliputi insurans bagi melindungi majikan melibatkan kes-kes seperti pekerja melarikan diri dan deportasi ke negara asal.
- h) Peraturan mesti dikuatkuasakan untuk mengelakkan agensi pengambilan pekerja mengenakan yuran berlebihan bagi pembaharuan kontrak, sekali gus melindungi majikan dan pekerja domestik daripada eksploitasi kewangan.
- i) Kerajaan perlu melibatkan pihak berkepentingan dalam perbincangan dan pembangunan MoU dengan negara sumber, serta memastikan perjanjian ini dapat diakses secara umum untuk tujuan akauntabiliti.
- j) Keupayaan pemeriksa buruh harus diperkukuh melalui peningkatan jumlah pemeriksa buruh, dan pemeriksaan berkala, terutamanya dalam sektor berisiko tinggi.
- k) Usaha penyelarasan antara agensi perlu dipertingkatkan bagi memudahkan pemeriksaan bersama yang melibatkan entiti penguatkuasaan berkaitan.
- l) JTK perlu diberi kuasa lebih luas untuk memeriksa kediaman persendirian di mana pekerja domestik bekerja, agar piawaian penguatkuasaan selaras dengan tempat kerja lain.
- m) Pekerja migran harus dibenarkan menukar majikan selepas mengemukakan aduan mengenai penderaan atau eksploitasi bagi mengurangkan kebergantungan mereka kepada majikan yang menindas.
- n) Orientasi wajib bagi pekerja migran dan majikan harus dilaksanakan sebaik sahaja ketibaan mereka untuk meningkatkan kesedaran undang-undang dan sensitiviti budaya.

- o) Bentuk pengenalan diri alternatif (seperti salinan pasport atau surat daripada kedutaan) perlu diterima ketika mengemukakan aduan bagi menghapuskan halangan pentadbiran.
- p) Sistem Pas Khas perlu ditambah baik supaya pekerja migran yang telah mengemukakan tuntutan dapat tinggal di Malaysia sehingga isu/kes mereka diselesaikan.
- q) Perbicaraan dalam talian bagi mahkamah buruh harus diperkenalkan bagi memudahkan keterangan pekerja migran dan mengurangkan risiko tindakan balas terhadap mereka yang mengemukakan aduan.
- r) Perkhidmatan bantuan guaman harus diperluaskan bagi merangkumi semua pekerja migran dan pelarian yang mengalami pelanggaran hak buruh atau pemerdagangan manusia.
- s) Pekerja migran perlu mempunyai akses kepada keselamatan sosial dan manfaat kesihatan, termasuk bagi mereka yang bekerja untuk majikan warga asing.
- t) Kempen kesedaran harus dilaksanakan bagi memberi maklumat kepada pekerja tentang faedah mencarum ke dalam KWSP.
- u) Pegawai kehakiman dan mahkamah perlu menerima latihan mengenai hak dan cabaran yang dihadapi pekerja migran dan pelarian bagi memastikan proses perbicaraan yang lebih adil.
- v) Pelarian harus diberikan hak untuk bekerja bagi mengurangkan kerentanan terhadap eksploitasi.
- w) Perlindungan yang lebih besar perlu diberikan kepada pelarian yang menjadi mangsa buruh paksa, termasuk akses kepada pekerjaan yang bersesuaian dan pendidikan yang inklusif untuk semua kanak-kanak, tanpa mengira status ibu bapa mereka.

4. EKONOMI GIG

Ekonomi gig di Malaysia terus berkembang pesat melalui platform digital e-panggilan dan p-panggilan. Walau bagaimanapun, pekerja gig berhadapan dengan pelbagai cabaran dari segi perlindungan undang-undang, kebajikan sosial, keselamatan, kadar bayaran, kestabilan pendapatan dan perlindungan data peribadi serta hubungan majikan-pekerja.

SUHAKAM telah menganjurkan dua sesi dialog seperti berikut:

4.1 Sesi Dialog Bersama Agensi Kerajaan Berkaitan Isu Dan Cabaran Semasa Ekonomi Gig Melibatkan Sektor E-Panggilan Dan P-Panggilan

Sesi dialog ini diadakan pada 19 Februari 2024, dihadiri seramai 63 orang peserta dari 12 buah kementerian, 23 agensi kerajaan, wakil dari Kerajaan Negeri Selangor, Terengganu dan syarikat insurans. Objektif dialog ini adalah untuk

- (i) membentangkan kepada kerajaan tentang isu dan cadangan yang dibangkitkan oleh pekerja, persatuan pekerja dan syarikat penyedia perkhidmatan dan
- (ii) mendapatkan maklum balas daripada agensi kerajaan.

Sesi Dialog bersama agensi Kerajaan mengenai isu gig ekonomi pada 19 Februari 2024

4.2 Perjumpaan SUHAKAM Bersama Pekerja E-Panggilan Dan P-Panggilan di Pulau Pinang

Pada 5 Mac 2024, SUHAKAM telah mengadakan perjumpaan bersama pekerja e-panggilan dan p-panggilan di Pulau Pinang. Peluang ini amat bermakna buat SUHAKAM kerana dapat berjumpa dengan pekerja dan persatuan e-panggilan dan p-panggilan zon utara melibatkan Negeri Kedah, Pulau Pinang dan Perlis. Seramai 17 orang peserta hadir pada program ini.

ISU dan SYOR

a) Kerangka Undang-Undang dan Dasar

i. Ketiadaan status perundangan yang jelas

- Tiada definisi khusus pekerja gig dan undang-undang khusus yang mengiktiraf pekerja gig, menyebabkan mereka tidak mendapat perlindungan seperti pekerja sektor formal.
- Status pekerja gig tidak jelas sama ada mereka dikategorikan sebagai pekerja atau kontraktor bebas, yang memberi kesan kepada akses mereka terhadap perlindungan buruh asas seperti gaji minimum, cuti berbayar, dan perlindungan sosial.

ii. Hubungan majikan-pekerja yang kabur

- Syarikat penyedia platform sering memanfaatkan hubungan kerja yang tidak jelas ini untuk mengelak daripada mematuhi tanggungjawab majikan, termasuk menyediakan kontrak bertulis dan melindungi pekerja daripada pemecatan sewenang-wenangnya.

iii. Tiada mekanisme aduan yang berkesan

- Tiada saluran khusus bagi pekerja gig untuk membuat aduan mengenai layanan tidak adil, pemotongan bayaran secara tiba-tiba, atau penamatan akaun tanpa sebab yang munasabah.
- Pemantauan kerajaan terhadap syarikat penyedia platform masih lemah, menyebabkan eksploitasi berterusan tanpa tindakan tegas.

Syor:

- Penggubalan Akta Pekerja Gig yang mengiktiraf status pekerja gig, beserta definisi pekerja dan menetapkan hak mereka secara jelas.
- Pewujudan mekanisme aduan yang telus dan berasaskan prinsip keadilan, termasuk hak untuk diberi notis sebelum akaun ditamatkan.
- Penubuhan Suruhanjaya Pekerja Gig (SEGIM) untuk memantau dan mengawal selia hubungan kerja antara pekerja gig dan syarikat penyedia platform.

iv. Pendaftaran dan kod industri

- Ketiadaan data berpusat mengenai syarikat yang menjalankan perkhidmatan e-panggilan dan p-panggilan, menyukarkan pemantauan dan kawal selia.
- Ketiadaan kod industri menyebabkan syarikat penyedia platform hanya didaftarkan sebagai entiti perniagaan berasaskan keuntungan tanpa kod industri yang khusus.
- Ketiadaan kod industri menghalang proses pendaftaran yang tepat, menyulitkan perlesenan, pemantauan, dan tindakan penguatkuasaan apabila berlaku pelanggaran undang-undang.

Syor:

- Mewujudkan pangkalan data berpusat mengenai syarikat dan pekerja gig untuk memudahkan pemantauan dan penggubalan dasar.
- Memperkenalkan kod industri khusus bagi perkhidmatan e-panggilan dan p-panggilan di bawah Piawaian Klasifikasi Perindustrian Standard Malaysia untuk tujuan kawal selia dan perlesenan.

b) Perlindungan Sosial dan Kebajikan**i. Perlindungan sosial yang terhad**

- Pendaftaran PERKESO di bawah Skim Keselamatan Sosial Pekerjaan Sendiri (SKSPS) tidak automatik, menyebabkan ramai pekerja gig tidak mencarum dan tidak dilindungi daripada kemalangan pekerjaan, penyakit berkaitan kerja, atau kematian.
- Skim perlindungan sosial sedia ada tidak mengambil kira risiko tinggi yang dihadapi pekerja gig, terutamanya mereka yang bekerja di jalan raya seperti penghantar makanan dan pemandu e-panggilan.

ii. Ketiadaan Insentif untuk mencarum

- Ramai pekerja gig enggan mencarum dalam PERKESO atau KWSP kerana bayaran bulanan dianggap membebankan, terutamanya apabila pendapatan mereka tidak menentu.
- Kekurangan kesedaran mengenai manfaat perlindungan sosial menyebabkan pekerja gig memandang ringan keperluan mencarum.

Syor:

- Mewajibkan caruman PERKESO bagi semua pekerja gig dengan kadar sumbangan yang lebih rendah berbanding pekerja sektor formal.
- Pengenalan insentif cukai atau bantuan kerajaan kepada pekerja gig yang mencarum dalam skim perlindungan sosial.
- Kempen kesedaran secara berkala mengenai kepentingan perlindungan sosial dan faedah jangka panjang caruman KWSP.

iii. Ketiadaan perlindungan pencen ilat dan penakat

- Buat masa ini, pekerja gig tidak layak menerima pencen ilat dan penakat kerana ketiadaan caruman tetap di bawah SKSPS.
- Ini menimbulkan risiko besar kepada pekerja gig yang terlibat dalam kemalangan atau kehilangan upaya bekerja, kerana mereka tidak mempunyai jaringan keselamatan sosial untuk menampung kos sara hidup selepas itu.

Syor:

- Memperkenalkan Skim Pencen Ilat di bawah SKSPS, dengan caruman tetap yang melayakkan pekerja gig mendapat bantuan kewangan sekiranya hilang upaya serta mendapat faedah di bawah pencen ilat.

c) Simpanan Persaraan

i. Ketidalcukupan simpanan

- Majoriti pekerja gig tidak mempunyai simpanan persaraan yang mencukupi, memandangkan mereka tidak diwajibkan mencarum ke dalam KWSP.
- Selain itu, struktur bayaran dalam ekonomi gig yang berasaskan komisen menyebabkan pendapatan yang tidak menentu, menyukarkan mereka membuat caruman secara konsisten.

Syor:

- Mewajibkan caruman KWSP untuk pekerja gig, dengan kadar caruman yang fleksibel mengikut pendapatan.
- Memperkenalkan skim insentif di mana kerajaan mencarum secara padanan (*matching contribution*) bagi menggalakkan pekerja gig membuat simpanan jangka panjang.

d) Insurans**i. Perlindungan terhadap**

- Perlindungan insurans sedia ada tidak komprehensif. Dalam sektor e-panggilan, kebanyakan dasar hanya melindungi kenderaan pemandu dan penumpang tetapi tidak merangkumi barang atau makanan yang dihantar. Harga insurans juga dikatakan sebagai membebankan.

Syor:

- Memperkenalkan Skim Insurans Berkelompok khusus untuk pekerja gig yang merangkumi kemalangan, kehilangan pendapatan, dan perlindungan perubatan.

e) Kadar Bayaran dan Beban Kos**i. Penetapan kadar bayaran yang tidak adil**

- Tiada mekanisme kawal selia yang menetapkan kadar tambang minimum bagi sektor e-panggilan dan p-panggilan, menyebabkan pendapatan pekerja gig tidak menentu dan bergantung sepenuhnya kepada kadar yang ditentukan oleh platform.
- Syarikat penyedia platform sering mengubah kadar bayaran tanpa notifikasi kepada pekerja, menyebabkan pendapatan mereka terjejas secara mendadak.
- Perbezaan kadar bayaran antara kawasan bandar dan luar bandar juga menimbulkan ketidakadilan, di mana pekerja luar bandar menerima bayaran yang lebih rendah walaupun jarak penghantaran lebih jauh.

ii. Kos operasi ditanggung sendiri

- Pekerja gig menanggung kos penyelenggaraan kenderaan, petrol, insurans, dan bayaran kepada syarikat penyedia platform tanpa sebarang bantuan kewangan.
- Keperluan memiliki telefon pintar dan sambungan internet yang stabil menambah beban kewangan mereka.

Syor:

- Penetapan kadar bayaran minimum yang berpatutan, mengambil kira kos operasi dan jarak perjalanan.
- Penyediaan skim subsidi bahan api atau insentif khas bagi membantu pekerja gig menampung kos operasi harian.

Sesi Dialog bersama persatuan dan pekerja gig ekonomi di Pulau Pinang pada 5 Mac 2024

f) Keselamatan dan Jam Kerja Berlebihan

i. Risiko kemalangan jalan raya

- Ramai pekerja gig bekerja sehingga 16 jam sehari untuk mencapai pendapatan yang mencukupi, lalu meningkatkan risiko kemalangan jalan raya akibat keletihan.
- Tiada had masa bekerja yang ditetapkan, menyebabkan pekerja terpaksa memandu atau menunggang motosikal dalam keadaan tidak selamat demi mengejar bayaran insentif.

ii. Ketiadaan dasar keselamatan

- Syarikat penyedia platform tidak menyediakan latihan keselamatan jalan raya atau mewajibkan penggunaan peralatan keselamatan seperti jaket pantul cahaya atau topi keledar berkualiti tinggi.

Syor:

- Mewujudkan had masa bekerja untuk pekerja gig bagi mengurangkan risiko kemalangan akibat keletihan.
- Penyediaan latihan keselamatan berkala dan pemberian subsidi untuk pembelian peralatan keselamatan yang berkualiti.

g) Penamatan Akaun Secara Mendadak**i. Penamatan akaun tanpa notis**

- Pekerja gig sering kehilangan akses kepada platform secara tiba-tiba akibat aduan daripada pelanggan tanpa siasatan yang adil atau peluang membela diri.
- Kehilangan akaun bermakna kehilangan sumber pendapatan serta-merta, yang menambah lagi kerentanan kewangan pekerja gig.
- Ketiadaan hubungan kontrak rasmi dengan platform juga menyebabkan pekerja gig sukar untuk menuntut hak mereka sekiranya diberhentikan.

Syor:

- Mewajibkan prosedur siasatan dalaman sebelum akaun pekerja ditamatkan, termasuk peluang untuk pekerja merayu keputusan tersebut.
- Menubuhkan tribunal khas untuk menyelesaikan pertikaian antara pekerja gig dan syarikat penyedia platform secara adil.

h) Risiko Kesejahteraan Mental dan Sosial**i. Tekanan kerja berlebihan**

- Untuk menjana pendapatan yang mencukupi, ramai pekerja gig terpaksa bekerja lebih daripada 12 jam sehari, yang membawa kepada keletihan melampau dan tekanan mental.
- Tekanan untuk mengejar insentif dan penilaian pelanggan yang tinggi turut menyebabkan *burnout* dalam kalangan pekerja gig.

ii. Isolasi sosial

- Pekerja gig sering beroperasi secara individu tanpa interaksi sosial yang stabil, mengakibatkan perasaan terasing dan kekurangan sokongan emosi.

Syor:

- Memastikan syarikat platform menyediakan had masa bekerja harian bagi melindungi pekerja daripada keletihan melampau.
- Menyediakan saluran kaunseling dan sokongan psikologi khusus untuk pekerja gig yang mengalami tekanan mental atau emosi.

i) Ketiadaan Jaminan Pendapatan

i. Pendapatan tidak konsisten

- Pendapatan pekerja gig sangat bergantung kepada permintaan pelanggan, algoritma aplikasi, dan insentif platform yang sering berubah-ubah.
- Tiada jaminan pendapatan minimum yang boleh melindungi pekerja gig daripada turun naik pendapatan secara mendadak, terutamanya dalam keadaan ekonomi yang tidak menentu.

ii. Ketidakstabilan ekonomi

- Ramai pekerja gig tidak mempunyai simpanan yang mencukupi kerana pendapatan yang tidak menentu. Keadaan ini menyebabkan mereka lebih mudah terjerumus dalam kancap kemiskinan sekiranya berlaku kecemasan seperti kemalangan atau kehilangan punca pendapatan.

Syor:

- Mewajibkan syarikat platform menyediakan jaminan pendapatan minimum bagi memastikan pekerja gig menerima bayaran yang setimpal dengan jam kerja dan kos operasi mereka.
- Menyediakan skim bantuan kewangan kepada pekerja gig yang menghadapi situasi kecemasan seperti kemalangan, sakit, atau kehilangan pendapatan secara tiba-tiba.

j) Perlindungan Data Peribadi

i. Kurangnya kawal selia platform digital

- Tiada rangka kerja khusus yang mengawal selia penggunaan data peribadi pekerja gig oleh syarikat penyedia platform.
- Platform digital yang semakin berkembang menjadi aplikasi super (*super apps*) kini merangkumi pelbagai perkhidmatan, termasuk pembayaran digital, sekali gus meningkatkan risiko pencerobohan privasi.

ii. Pendedahan maklumat kepada pihak ketiga

- Terdapat kebimbangan mengenai pendedahan maklumat peribadi pekerja gig kepada pihak ketiga tanpa kebenaran jelas.
- Pekerja gig tidak dimaklumkan secara telus mengenai bagaimana data peribadi mereka digunakan, dikongsi, atau disimpan oleh platform.

Syor:

- Menggubal garis panduan khusus berkenaan perlindungan data pekerja gig, termasuk keperluan mendapatkan persetujuan bertulis sebelum data peribadi dikongsi dengan pihak ketiga.
- Memastikan pematuhan Akta Perlindungan Data Peribadi 2010 [Akta 709] dalam operasi semua platform digital yang terlibat dalam ekonomi gig.

k) Hak Bekerja bagi Golongan Rentan

i. Wanita

- Pekerjaan gig menjadi salah satu pilihan utama wanita kerana masa yang fleksibel, namun ketiadaan perlindungan sosial seperti cuti bersalin dan perlindungan pekerjaan semasa hamil mewujudkan risiko besar kepada mereka.

ii. Orang Kurang Upaya (OKU)

- Persatuan Pemandu E-Hailing OKU Fizikal Malaysia membangkitkan isu syarat lesen vokasional (PSV) yang menghalang OKU fizikal dan pendengaran daripada bekerja sebagai pemandu e-panggilan atas alasan keselamatan.

iii. Warga Emas

- Malaysia dijangka mencapai status negara tua menjelang 2030, warga emas yang masih aktif bekerja dalam ekonomi gig perlu diberi perhatian khusus, termasuk akses kepada perlindungan sosial dan peluang latihan.

Syor:

- Menambah baik SKSPS dengan memasukkan perlindungan khusus bagi golongan rentan, seperti cuti bersalin, perlindungan pekerjaan untuk wanita hamil, serta insentif khas bagi warga emas dan OKU.

5. INKUIRI NASIONAL MENGENAI HAK TANAH ORANG ASAL/ASLI

5.1 Mesyuarat Majlis Perundingan Orang Asli (MAPOA)

Pada 19 Julai 2024, SUHAKAM telah menghadiri Mesyuarat Majlis Perundingan Orang Asli Bilangan 1 Tahun 2024 (MAPOA Bil. 1/2024) yang dianjurkan oleh Kementerian Kemajuan Desa dan Wilayah (KKDW). MAPOA adalah platform kepada wakil masyarakat Orang Asli dan pihak berkepentingan di peringkat Kerajaan Persekutuan dan Negeri mengemukakan pandangan mengenai pembangunan berkaitan masyarakat Orang Asli Semenanjung Malaysia. Antara perkara utama yang dibangkitkan adalah berhubung pewartaan tanah Orang Asli. Para peserta mengutarakan kepentingan untuk mempercepatkan pewartaan tanah Orang Asli untuk melindungi hak Orang Asli. Turut dimaklumkan inisiatif pihak JAKOA dan KKDW mengenai Kajian Semakan Pindaan Akta Orang Asli 1954 [Akta 134] serta Dasar Pembangunan Orang Asli.

5.2 Mesyuarat Jawatankuasa Dasar Pembangunan Orang Asli

Pada 22 April 2024, SUHAKAM telah menghadiri Mesyuarat Jawatankuasa Teknikal Dasar Pembangunan Orang Asli (JKT DPOA) Bil. 1/2024. KKDW telah memaklumkan bahawa Dasar Pentadbiran Orang Asli 1961 ditambah baik kepada Dasar Pembangunan Orang Asli (DPOA). DPAO akan dilaksanakan oleh JAKOA dengan kerjasama United Nations Development Programme (UNDP).

Dalam kedua-dua mesyuarat ini, SUHAKAM telah menekankan kepentingan untuk membuat rujukan kepada dapatan serta syor-syor Inkuiri Nasional serta melibatkan SUHAKAM dalam semakan pindaan Akta Orang Asli 1954 dan juga DPOA.

6. HAK ASASI & PERLINDUNGAN SOSIAL

6.1 Bengkel Pembelajaran: "*Economic Human Rights - Rationale And Directions For Malaysia*"

SUHAKAM dengan kerjasama Penyelidikan Kesejahteraan Sosial (SWRC), Universiti Malaya dan KWSP telah menganjurkan satu bengkel pembelajaran selama dua hari pada 19 dan 20 Ogos 2024, bertempat di Kampus Pembelajaran KWSP, Bangi, Selangor. Bengkel ini melibatkan seramai 40 peserta dan SUHAKAM, KWSP, dan SWRC, dengan fokus utama kepada isu perlindungan sosial di Malaysia.

Bengkel Perlindungan Sosial bersama SUHAKAM, SWRC dan KWSP

ISU-ISU UTAMA

i. Perlindungan sosial sebagai hak, bukan keistimewaan

- Perlindungan sosial perlu dilihat sebagai hak asasi manusia yang asas dan bukan sebagai keistimewaan.
- Akses sejagat mesti dipastikan, khususnya untuk golongan rentan seperti komuniti luar bandar, orang asli, warga emas, wanita, OKU, dan pekerja gig.

ii. Pembangunan berpusatkan hak asasi manusia

- Pembangunan ekonomi Malaysia perlu melangkaui ukuran ekonomi semata-mata dan memberi tumpuan kepada faktor kualiti hidup, seperti:
 - Pengagihan pendapatan yang saksama
 - Keadilan sosial
 - Perubahan demografi yang mampan

iii. Penambahbaikan pengukuran kemiskinan dan ketidaksamaan

- Ukuran tradisional seperti Pendapatan Garis Kemiskinan (PGK) tidak mencerminkan realiti sebenar kemiskinan di Malaysia.
- Perlu mengadaptasi alat pengukuran baharu seperti:
 - Indeks Kemiskinan Multidimensi (MPI)
 - Indeks Pembangunan Manusia (HDI)
- Alat-alat ini akan membantu kerajaan mengenal pasti jurang sosial tersembunyi dan merangka dasar yang lebih bersasar.

iv. Dasar Inklusif untuk Kumpulan Rentan

- Golongan rentan sering terpinggir daripada akses perlindungan sosial yang mencukupi.
- Dasar bersasar yang mengambil kira realiti kumpulan rentan diperlukan, khususnya untuk:
 - Komuniti Luar Bandar
 - Orang Asli
 - Wanita dan OKU
 - Golongan Berpendapatan Rendah

v. Mengurangkan kebergantungan kepada KDNK

- Keluaran Dalam Negara Kasar (KDNK) tidak lagi sesuai dijadikan ukuran utama kemajuan negara.
- Kerajaan perlu beralih kepada model pembangunan yang lebih holistik dan berpusatkan manusia dengan memberi perhatian kepada:
 - Kesejahteraan Sosial
 - Hak Asasi Manusia
 - Kesaksamaan Ekonomi

vi. Langkah Segera untuk Pelaksanaan Dasar

- Bengkel mencadangkan beberapa langkah praktikal untuk mengukuhkan perlindungan sosial, antaranya:
 - Penerapan Pendekatan Berasaskan Hak Asasi Manusia dalam dasar sosial.
 - Pelaksanaan Indeks Kemiskinan Multidimensi bagi menilai ketidaksamaan secara lebih komprehensif.
 - Integrasi Piawaian Hak Asasi Manusia dalam pembangunan dasar ekonomi dan perlindungan sosial yang lebih saksama.

HARAPAN MASA HADAPAN

SUHAKAM telah mengutus surat kepada YAB Dato' Seri Dr. Ahmad Zahid Hamidi, Timbalan Perdana Menteri dan YB Tuan Sim Chee Keong, Menteri Sumber Manusia untuk mengadakan perjumpaan berhubung isu ekonomi gig dan penubuhan Suruhanjaya Ekonomi Gig serta isu buruh paksa dan berharap ianya dapat direalisasikan pada tahun hadapan.

BAHAGIAN PERUNDANGAN DAN TRITI ANTARABANGSA

GAMBARAN KESELURUHAN

SUHAKAM melalui Bahagian Perundangan dan Triti Antarabangsa (LITD) komited menjalankan mandatnya di bawah Akta Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia 1999 [Akta 597] untuk menasihati dan membantu Kerajaan dalam merumuskan perundangan, arahan dan tatacara pentadbiran serta mengesyorkan penandatanganan atau penyertaan dalam triti dan surat cara antarabangsa berkenaan hak asasi manusia.

LITD turut memantau pelaksanaan triti antarabangsa dalam negara di bawah CEDAW dan CRPD. SUHAKAM mengulangi gesaan kepada Kerajaan untuk mempercepatkan penyerahan Laporan Kerajaan kepada badan triti yang berkaitan dan mengkaji semula reservasi di dalam 3 triti yang telah ditandatangani oleh Malaysia iaitu CEDAW, CRPD dan CRC.

SUHAKAM juga telah menyerahkan Laporan Bebas Keenam berkenaan pemerhatian SUHAKAM ke atas pelaksanaan Kerajaan kepada CEDAW dan buat julung kalinya telah menyampaikan kenyataan lisan semasa sesi penilaian Malaysia di Geneva, Switzerland. SUHAKAM telah membangkitkan hal berkenaan kewajipan Kerajaan untuk terus memperkasakan isu wanita dari golongan rentan seperti Orang Kurang Upaya (OKU), wanita Orang Asli, wanita di dalam tahanan serta pelarian.

SUHAKAM terus dirujuk dan dijemput untuk memberikan input kepada Kerajaan untuk mengkaji, menggubal, menyemak dan memberi syor untuk pembaharuan undang-undang termasuk berkenaan hak OKU, kebebasan maklumat, perlindungan pemberi maklumat, dan undang-undang digital. Kerjasama aktif bersama agensi kerajaan dan badan bukan kerajaan akan diteruskan dalam merangka perundangan berasaskan hak asasi manusia yang efektif.

1. SEMAKAN UNDANG-UNDANG

1.1 Akta Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia (Pindaan) 2024 [Akta A1714]

Akta Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia (Pindaan) 2024 [Akta 1714] telah diluluskan di Dewan Rakyat pada 29 November 2023, seterusnya menerima Perkenan Diraja pada 18 Jun 2024, diwartakan pada 27 Jun 2024 dan mula berkuatkuasa pada 9 Julai 2024. Pindaan ini dilihat dapat mengukuhkan kedudukan SUHAKAM sebagai Institusi Hak Asasi Manusia Kebangsaan (NHRI) di Malaysia.

1.2 Sesi libat urus rang undang-undang

Tarikh	Tajuk	Perbincangan
23 Jan. 2024	Mesyuarat bersama badan bukan Kerajaan berkenaan Rang Undang-Undang Hak kepada Maklumat	- Mesyuarat anjuran BHEUU bersama ahli akademik dan badan bukan kerajaan untuk membincangkan hala tuju RUU berdasarkan Dasar Perkongsian Data Nasional oleh Kerajaan. - Perbincangan RUU, tertumpu kepada kesan ketidakpatuhan agensi kepada permohonan maklumat, jenis permohonan mendapatkan maklumat, liabiliti dan keperluan untuk meminda Akta Perlindungan Pemberi Maklumat 2010 [Akta 711] dan Akta Perlindungan Data Peribadi 2010 [Akta 709].

Tarikh	Tajuk	Perbincangan
3 Mei 2024	Libat urus inisiatif ke arah penggubalan dan pindaan kepada perundangan berkaitan jenayah dalam talian bersama badan bukan kerajaan, pertubuhan masyarakat madani, badan peguam dan ahli akademik	- Anjuran BHEUU, Kementerian Komunikasi dan Suruhanjaya Komunikasi Multimedia Malaysia (SKMM). - Cadangan untuk menggubal Akta Keselamatan Digital. - Pindaan kepada Kanun Tatacara Jenayah [Akta 593] serta Akta Komunikasi dan Media 1998 [Akta 588]. - Penggubalan Akta Keselamatan Digital perlu selaras dengan Bahagian II Perlembagaan Persekutuan dan undang-undang ini tidak harus menyekat kebebasan bersuara atau ditapis (<i>censorship</i>).
13 Mei 2024	Libat urus ke arah penggubalan Rang Undang-Undang Perkhidmatan Parlimen bersama badan bukan kerajaan, pertubuhan masyarakat madani, badan peguam dan ahli akademik	- Libat urus anjuran BHEUU. - SUHAKAM berpandangan Insituti Parlimen perlu diperkasakan kerana ia adalah simbolik kepada negara yang berpegang kepada prinsip demokrasi dan kedaulatan undang-undang selaras dengan Prinsip Belgrade. - SUHAKAM mencadangkan komposisi Majlis Perkhidmatan Parlimen (Majlis) mempunyai representasi seimbang dari segi gender, wakil dari Semenanjung, Sabah dan Sarawak serta Orang Kurang Upaya (OKU) dan mempunyai satu mekanisme pemantauan dan perbelanjaan belanjawan.

Tarikh	Tajuk	Perbincangan
21 Mei 2024	Forum berkaitan penggubalan Akta Keupayaan Mental	- Anjuran BHEUU. - Isu yang dibincangkan: - Kapasiti golongan rentan dalam membuat keputusan. - Perbezaan di antara keupayaan mental dan kesihatan mental. - Etika perubatan serta dilema pengamal perubatan. - Penglibatan waris dalam membuat keputusan serta isu wakalah. - SUHAKAM berharap Kerajaan meneruskan usaha melindungi golongan rentan kerana mereka mempunyai hak yang sama dengan individu lain dari sudut sosio-ekonomi.
11 Jul. 2024	Libat urus penggubalan Rang Undang-Undang Perkongsian Data	- Anjuran Jabatan Digital Negara (JDN). - Perbincangan mengenai undang-undang yang menghalang perkongsian data di antara badan kanun persekutuan dan agensi awam. - Jawatankuasa penilai serta mekanisme perkongsian data.

Tarikh	Tajuk	Perbincangan
4 Nov. 2024	Cadangan pindaan Akta Kesalahan Keselamatan (Langkah-Langkah Khas) 2012 [Akta 747]	▪ Pembentangan di hadapan Jawatankuasa Pilihan Khas Hak Asasi Manusia, Pilihanraya dan Reformasi Institusi Parlimen Kelima Belas. ▪ SUHAKAM mencadangkan pindaan kepada Seksyen 4, 13, 17 dan 18B. ▪ Penekanan kepada keseimbangan kepada keselamatan negara dan kebebasan asasi di bawah Perkara II perlembagaan Persekutuan. ▪ Undang-undang pencegahan perlu disemak secara berkala dan mahkamah sebagai salah satu institusi semakan.
21 Nov. 2024	Cadangan Konsep Tribunal Hak Asasi Manusia di Malaysia	▪ Dipengerusikan oleh YB Tuan M. Kulasegaran, Timbalan Menteri di Jabatan Perdana Menteri (Undang-Undang dan Reformasi Institusi), anjuran BHEUU. ▪ Tribunal HAM ini memerlukan penelitian lanjut untuk mengelakkan pertindihan fungsi dan kuasa SUHAKAM di bawah Seksyen 4(1)(d) Akta 597. ▪ Tribunal ini dicadangkan untuk mempunyai kuasa untuk memberi pampasan dan remedi lain untuk membantu mangsa.
14-15 & 5 Nov. 2024	Pindaan kepada Akta Perlindungan Pemberi Maklumat 2010 [Akta 711]	▪ Pengukuhan perlindungan pemberi maklumat serta mekanisme saluran aduan.

2. KERJASAMA ANTARABANGSA

2.1 Laporan ke Jawatankuasa Konvensyen Mengenai Penghapusan Segala Bentuk Diskriminasi terhadap Wanita (CEDAW)

SUHAKAM telah menyerahkan Laporan Bebas keenam berkenaan pemerhatian SUHAKAM ke atas pelaksanaan Kerajaan kepada CEDAW pada 19 April 2024. Sebagai persediaan kepada sesi CEDAW yang berlangsung pada 19 – 22 Mei 2024, SUHAKAM telah dijemput untuk menyertai sesi simulasi di Hotel Zenith, Putrajaya yang dianjurkan oleh Pejabat Pesuruhjaya Tinggi Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu (OHCHR) pada 22 April 2024.

SUHAKAM telah diundang untuk menghadiri pra-sesi Kumpulan Kerja bagi Institusi Hak Asasi Manusia Kebangsaan pada 20 Mei 2024 di Geneva, Switzerland untuk membangkitkan isu-isu berkaitan CEDAW oleh Negara Ahli dan telah diwakili oleh Pesuruhjaya SUHAKAM dan pegawai dari Bahagian Perundangan dan Triti Antarabangsa (LITD). Isu yang dibangkitkan pada sesi ini akan menjadi sebahagian daripada senarai isu dan persoalan yang akan disediakan oleh Jawatankuasa CEDAW kepada Negara Ahli untuk dinilai. Isu yang dibangkitkan oleh SUHAKAM kepada Jawatankuasa CEDAW seperti berikut:

- i. Kewarganegaraan;
- ii. Representasi wanita di Parlimen;
- iii. Jurang gaji;
- iv. Penjagaan yang tidak berbayar;
- v. Perkahwinan kanak-kanak

Kerajaan Malaysia melalui Ketua Delegasi, YB Dato' Sri Hajah Nancy Shukri, Menteri Pembangunan Wanita, Keluarga dan Masyarakat telah membentangkan perkembangan triti dalam tempoh 4 tahun di sesi CEDAW ke-88. Buat julung kalinya, SUHAKAM telah menyampaikan kenyataan lisan selama 5 minit ketika sesi penilaian Malaysia dan telah membangkitkan kewajipan Kerajaan untuk terus memperkasakan isu wanita terutama di dalam golongan rentan seperti OKU, wanita Orang Asli, wanita di dalam tahanan serta pelarian.

Delegasi SUHAKAM bersama ahli Jawatankuasa Konvensyen Mengenai Penghapusan Segala Bentuk Diskriminasi terhadap Wanita (CEDAW) pada 19 April 2024

Susulan dari pernyataan lisan yang telah disampaikan, Jawatankuasa CEDAW telah membangkitkan beberapa isu di dalam *Concluding Observations*:¹

- i. Merangka garis masa untuk meratifikasi atau menandatangani Protokol Opsyenal (*Optional Protocol*) kepada CEDAW.
- ii. Mengharmonisasikan undang-undang sivil dan syariah selaras dengan prinsip CEDAW.
- iii. Menggubal undang-undang mewajibkan pendidikan menengah rendah.
- iv. Aplikasi gender di dalam undang-undang dan/atau dasar melibatkan perubahan iklim.

¹ *Concluding observations on the sixth periodic report of Malaysia. Committee on the Elimination of Discrimination against Women. CEDAW/C/MYS/CO/6.*

Sehubungan itu, SUHAKAM menggesa Kerajaan mempertimbangan untuk menandatangani Protokol Opsyenal CEDAW, mengkaji dan harmonisasi undang-undang sivil dan syariah di dalam konteks CEDAW serta menerapkan lensa gender di dalam isu perubahan iklim selaras dengan Matlamat Pembangunan Mampan 5 iaitu kesaksamaan gender dan anti-diskriminasi yang diangkat di dalam 17 Matlamat Pembangunan Mampan.

2.2 PENGLIBATAN SUHAKAM DI COP29

SUHAKAM telah menghadiri *Conference of the Parties 29* atau COP29 di Baku, Azerbaijan berkenaan *United Nations Framework Convention on Climate Change* (UNFCCC) dan telah menjadi sebahagian daripada delegasi *Malaysia Pavilion* di bawah Kementerian Sumber Asli dan Kelestarian Alam (NRES), di mana SUHAKAM diwakili oleh Pesuruhjaya dan pegawai LITD. Malaysia menumpukan 7 teras untuk mencapai sifar karbon (*zero carbon*) dan mengukuhkan kemampanan negara di dalam aspek kewangan dan ekonomi, perdagangan dan industri, sumber asli, tenaga, teknologi dan inovasi, pembangunan mampan serta penglibatan belia dan adaptasi perubahan iklim.

Pada sesi COP29, SUHAKAM telah menganjurkan satu perbincangan bertajuk 'Alam Sekitar sebagai Hak Asasi Manusia: Melaksanakan Resolusi UNGA 2022' (UNGA 2022) bersama panel dari Filipina dan OHCHR. Sesi ini memberi penekanan kepada keperluan untuk menggerakkan resolusi Perhimpunan Agung Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu (PBB) 2022 yang mengiktiraf hak kepada persekitaran yang bersih, sihat dan mampan. Sesi ini telah membincangkan perkara berikut:

- i. Pentingnya untuk melaksanakan UNGA 2022 di dalam dasar dan undang-undang negara agar perlindungan alam sekitar serta hak asasi manusia menjadi sebahagian dari undang-undang negara.
- ii. Peranan hak asasi manusia dalam tadbir urus iklim.
- iii. Kerjasama antarabangsa dalam keadilan iklim terutamanya kepada komuniti

- yang mudah terdedah kepada risiko perubahan iklim.
- iv. Amalan terbaik negara lain yang telah mengintegrasikan hak alam sekitar ke dalam sistem perundangan negara serta penambahbaikan tadbir urus dan perlindungan alam sekitar.
 - v. Kerjasama antara kerajaan, masyarakat sivil dan sektor swasta dalam mewujudkan persekitaran yang sihat melalui usaha kolaboratif dalam mengatasi masalah perubahan iklim.

Pesuruhjaya SUHAKAM (kanan) di sesi "Alam Sekitar sebagai Hak Asasi Manusia: Melaksanakan Resolusi UNGA 2022" (UNGA 2022) bersama panel dari Filipina dan OHCHR

3. KERJASAMA BERSAMA BADAN KEHAKIMAN

3.1 Arahan memerhati dan amicus curiae di mahkamah sivil

Dalam melaksanakan mandat di bawah seksyen 4(2) Akta 597, SUHAKAM telah menjadi pemerhati di mahkamah di dalam kes yang melibatkan isu hak asasi manusia. Pada 2024, SUHAKAM telah menjalankan arahan memerhati di Mahkamah Rayuan, Mahkamah Tinggi dan Mahkamah Sesyen seperti berikut:

Bil.	Kes	Status
	Joseph A/L Sinnapan v Timbalan Pendakwaraya	Waris keluarga memfailkan rayuan ke Mahkamah Tinggi untuk mencabar keputusan terbuka (<i>open verdict</i>) Mahkamah Koroner berkenaan kematian anak beliau (Soosaimanicckam).
	Joseph A/L Sinnapan v Lt. Muda Amanina binti Mat Kamal & 14 Yang Lain	Waris kepada Soosaimanicckam memfailkan tuntutan ganti rugi kepada penama di atas. Mahkamah Sesyen telah menolak tuntutan tersebut kerana waris gagal membuktikan tuntutan melalui prinsip imbalan kebarangkalian.
	Suriani Kempe & 6 Yang Lain v Kerajaan Malaysia & 2 Yang Lain	Suriani Kempe, Presiden dari <i>Family Frontiers</i> memfailkan rayuan di Mahkamah Persekutuan untuk menyemak taraf kewarganegaraan anak yang dilahirkan oleh wanita tempatan yang telah berkahwin dengan lelaki bukan warganegara.
	Koh Keng Joo & Liew Sow Yoke v Tan Sri Dato' Seri Khalid Bin Abu Bakar & 12 Yang Lain	Waris serta isteri kepada Koh Keng Ju (Pastor Raymond Koh), Liew Sow Yoke telah memfailkan tuntutan sivil di Mahkamah Tinggi Kuala Lumpur berhubung kehilangan suami beliau serta mendapatkan maklumat yang berkaitan berkenaan suami beliau yang didakwa telah diculik pada 13 Februari 2017.

4. KEMISKINAN HAID

4.1 Perbincangan Meja Bulat berkenaan kemiskinan haid

Satu sesi perbincangan meja bulat berkenaan kemiskinan haid telah diadakan pada 16 Februari 2024 di Pejabat SUHAKAM, Kuala Lumpur dan telah dihadiri oleh 40 peserta terdiri daripada Ahli Parlimen, aktivis, wakil Kementerian serta organisasi masyarakat sivil. Sesi ini adalah sebahagian daripada kaji selidik yang dijalankan oleh SUHAKAM berkenaan kemiskinan haid di Malaysia. Antara isu yang dibincangkan di sesi tersebut adalah:

- i. Akses kepada air dan sanitasi
- ii. Tiada undang-undang atau dasar berkenaan kemiskinan haid
- iii. Menambahbaik kurikulum berkenaan kesihatan reproduktif dan seksual memandangkan pada masa kini, kanak-kanak perempuan mencapai akil baligh pada usia 8 tahun. Pendidikan haid juga perlu diperkenalkan di peringkat yang lebih awal.
- iv. Kesukaran yang dihadapi oleh guru sekolah untuk pendidikan kesihatan reproduktif dan seksual kepada pelajar
- v. Pantang larang dan stigma berhubung kemiskinan haid.

Cadangan daripada sesi ini adalah seperti berikut:

- i. Menggalakkan penggunaan tuala wanita yang boleh diguna semula kerana ia lebih mesra alam berbanding tuala wanita pakai buang.
- ii. Menggunakan media sosial sebagai platform untuk meningkatkan kesedaran masyarakat berkenaan kesihatan reproduktif dan seksual.
- iii. Melibatkan golongan lelaki di dalam perbualan berkenaan haid.

Laporan serta dapatan awal sesi ini telah disediakan dan diedarkan kepada Kementerian Pendidikan Malaysia, Kementerian Kesihatan Malaysia, Kementerian Ekonomi, Kementerian Pembangunan Wanita Keluarga dan Masyarakat (KPWKM), Lembaga Penduduk dan Pembangunan Negara (LPPKN) dan Bahagian Hal Ehwal Undang-Undang (BHEUU), JPM.

5. HAK ASASI MANUSIA DAN ALAM SEKITAR

5.1 PELANTIKAN SUHAKAM SEBAGAI AHLI PANEL KONSULTASI PERUBAHAN IKLIM

Selaras dengan usaha Kerajaan untuk memperkukuhkan perancangan dan pelaksanaan tindakan mitigasi dan adaptasi perubahan iklim negara, NRES telah menubuhkan Panel Konsultasi Perubahan Iklim bagi mendapatkan pandangan yang lebih menyeluruh dan strategi menangani perubahan iklim.

SUHAKAM telah dilantik sebagai salah satu ahli di dalam panel konsultasi ini untuk memastikan perspektif hak asasi manusia diambil kira dalam perancangan dasar dan pembangunan inisiatif berkaitan alam sekitar serta kelestarian.

SUHAKAM sebagai ahli di dalam panel konsultasi, telah menghadiri mesyuarat yang dianjurkan oleh NRES bersama ahli-ahli panel lain untuk membincangkan pelbagai isu berkaitan dasar dan inisiatif alam sekitar. Antara topik utama yang dibincangkan adalah penggubalan Rang Undang-Undang Perubahan Iklim Negara (RUUPIN), di mana SUHAKAM telah memberi pandangan untuk memastikan rang undang-undang tersebut mengintegrasikan prinsip hak asasi manusia, keadilan iklim, serta mekanisme pemantauan dan pelaksanaan yang berkesan.

Selain itu, SUHAKAM juga telah menyertai mesyuarat persiapan NRES menjelang COP29, untuk membincangkan strategi penyertaan Malaysia dalam rundingan antarabangsa serta pendekatan yang boleh diambil untuk memperkukuh komitmen negara terhadap tindakan iklim global.

5.2 Lawatan Kerja Ke Kementerian Peralihan Tenaga dan Transformasi Air (PETRA)

Pada 14 November 2024, SUHAKAM telah mengadakan kunjungan hormat ke atas YAB Dato' Sri Haji Fadillah Haji Yusof, Timbalan Perdana Menteri merangkap Menteri Peralihan Tenaga Dan Transformasi Air (PETRA). Dalam pertemuan ini SUHAKAM telah membincangkan:

- i. Akses kepada tenaga dan air bersih yang berterusan dan berdaya tahan.
- ii. Konflik dan bidang kuasa pengurusan air di antara Kerajaan Persekutuan dan Negeri berdasarkan Jadual ke-9 Perlembagaan Persekutuan.
- iii. Sumber tenaga alternatif untuk memenuhi keperluan tenaga negara.
- iv. Bekalan tenaga dan air bersih di Sabah dan Sarawak oleh kerana cabaran untuk memastikan akses sama rata kepada semua kerana keadaan geografi negeri tersebut.

SUHAKAM berpandangan bahawa perubahan iklim perlu diatasi bersama semua pihak kerana hak kepada alam sekitar perlu dilindungi. Pada masa yang sama, SUHAKAM komited dalam menasihati Kerajaan dalam menggubal rang undang-undang berkenaan perubahan iklim selaras dengan mandat di bawah Akta 597.

5.3 Majlis Pelancaran Laporan *Silent Enemy: Haze Pollution and the Right to Clean Air*

SUHAKAM telah mengadakan majlis pelancaran laporan *Silent Enemy: Haze Pollution and the Right to Clean Air* pada 27 September 2024 di Hotel Sheraton, Kuala Lumpur. Laporan ini adalah hasil kajian bersama Cerah Anti Haze Coalition, Greenpeace Malaysia dan SUHAKAM yang telah bermula sejak 2021. Laporan khas ini tertumpu kepada jerebu rentas sempadan di negara ASEAN.

Laporan ini meneliti kerangka perundangan Malaysia berkaitan alam sekitar termasuk pencemaran udara, keperluan meminda Perlembagaan Persekutuan selari dengan hak kepada kehidupan dan alam sekitar. Majlis pelancaran turut membincangkan perkara berikut:

- i. Faktor utama jerebu adalah amalan pertanian dan faktor meteorologi.
- ii. Implikasi kesihatan kepada kanak-kanak dan kesihatan awam.
- iii. Kesan pelaburan asing di mana syarikat asing yang membuka kilang di Malaysia tidak mematuhi undang-undang alam sekitar.
- iv. Mencadangkan penggubalan Akta Udara Bersih dan memastikan syarikat memegang tanggungjawab undang-undang dan moral dalam operasi kilang milik mereka.
- v. Kepentingan untuk meningkatkan kesedaran hak untuk menikmati alam sekitar yang bersih dan mampan.

Majlis pelancaran laporan *Silent Enemy: Haze Pollution and the Right to Clean Air*

SUHAKAM menyeru advokasi berterusan dari semua pihak untuk memastikan alam sekitar yang sihat dipelihara sebagai salah satu usaha mengurangkan impak perubahan iklim. SUHAKAM juga berharap dapatan dan cadangan dari laporan ini dibawa ke perhatian Sidang Kemuncak ASEAN 2025.

6. PERLINDUNGAN HAK ORANG KURANG UPAYA (OKU)

6.1 Seharian Menjadi VIP (*Visually Impaired Person*): Daripada Akta 685 kepada Pelaksanaan

Pada 23 Februari 2024 SUHAKAM telah menganjurkan program Seharian Menjadi VIP (*Visually Impaired Person*): Daripada Akta 685 kepada Pelaksanaan yang bertujuan untuk memahami cabaran dan halangan yang dihadapi oleh OKU penglihatan serta mengetengahkan pandangan serta persepsi OKU dalam pelaksanaan Akta OKU 2008 [Akta 685]. Program ini turut mendapat kerjasama daripada Persatuan Orang-Orang Cacat Penglihatan Islam Malaysia (PERTIS), Dewan Bandaraya Kuala Lumpur (DBKL), Rapid Rail Sdn. Bhd., Majlis Kebangsaan bagi Orang Buta Malaysia (MKOBM), Ibu Pejabat Polis Daerah Dang Wangi dan Ibu Pejabat Polis Daerah Wangsa Maju. Program ini melihat kepada 4 aspek utama iaitu:

- i. Akses kepada kemudahan, ameniti, perkhidmatan dan bangunan awam.
- ii. Akses kepada maklumat, komunikasi dan teknologi.
- iii. Akses kepada rekreasi, santai dan sukan.
- iv. Akses kepada kemudahan pengangkutan awam.

Semasa Program ini, peserta dibawa dalam keadaan mata tertutup dengan diiringi sukarelawan PERTIS menggunakan perkhidmatan awam dengan menaiki monorel di Stesen Medan Tunku ke MRT Titiwangsa serta berjalan dari stesen MRT Titiwangsa ke Taman Tasik Titiwangsa. Dapatan lawatan adalah seperti berikut:

- i. Pendemokrasian ruang awam (termasuk jejantas) menuju Stesen Monorel Medan Tunku tidak menyeluruh dan tidak mengambil kira akses kepada OKU.
- ii. MRT telah menyediakan tempat duduk khas OKU dan mempunyai sistem pengumuman yang lebih baik.
- iii. Sistem aduan SUHAKAM, perlu ditambah baik untuk memastikan OKU penglihatan dapat mengakses sistem dengan lebih baik dan mempunyai peranti pembaca skrin untuk memudahkan pengisian borang aduan.
- iv. Kenderaan diletakkan di laluan pejalan kaki menghala ke Taman Tasik Titiwangsa menyukarkan OKU penglihatan bergerak menggunakan laluan taktil (*tactile*) dan terdapat halangan bersifat binaan kekal ke arah taman tersebut.
- v. Laluan taktil tidak menyeluruh di stesen MRT.

Sukarelawan PERTIS bersama peserta berjalan dari stesen MRT Titiwangsa ke Taman Tasik Titiwangsa

Hasil dapatan ini telah dikongsi bersama DBKL, Prasarana, MKOBM serta YB Senator Tuan Isaiah a/l D.Jacob untuk penambahbaikan.

6.2 Mesyuarat bersama YB Senator Tuan Isaiah a/l D.Jacob, Ahli Dewan Negara

Mesyuarat bersama YB Senator Tuan Isaiah a/l D.Jacob, Ahli Dewan Negara telah diadakan pada 5 Julai 2024 untuk membincangkan dapatan dari program Sehari Menjadi VIP berkenaan akses OKU ke pengangkutan awam.

6.3 Mesyuarat bersama Dewan Bandaraya Kuala Lumpur

Mesyuarat bersama DBKL telah diadakan pada 14 Ogos 2024 susulan program Sehari Menjadi VIP yang membincangkan dapatan SUHAKAM berkenaan bandar mesra OKU dan warga emas. Hasil dari mesyuarat tersebut, DBKL

telah mengadakan program audit di Taman Tasik Titiwangsa pada Ogos 2024 dan turut menjemput SUHAKAM ke dalam perbincangan meja bulat berkenaan projek Laman OKU di Brickfields, Kuala Lumpur.

SUHAKAM berharap DBKL serta penyedia perkhidmatan awam sentiasa peka dan menambahbaik kawasan di bawah seliaan mereka serta melibatkan SUHAKAM dalam aspek pembangunan kemudahan awam yang membawa kepada pelaksanaan Akta 685 dengan lebih berkesan.

6.4 Peranan Kerajaan Tempatan Dan Pihak Berkuasa Tempatan Terhadap Hak Orang Kurang Upaya

SUHAKAM berpandangan bahawa Pihak Berkuasa Tempatan memainkan peranan penting di dalam perancangan bandar yang meliputi kesihatan, sanitasi serta fasiliti awam melalui Akta Kerajaan Tempatan 1976 [Akta 171]. Pada 2 Ogos 2024, SUHAKAM telah memanjangkan borang kaji selidik kepada 98 Kerajaan Tempatan di Semenanjung Malaysia. Kaji selidik ini merangkumi 9 bahagian utama iaitu:

- i. Kajian Demografi
- ii. Akses kepada Kemudahan, Ameniti, Perkhidmatan Dan Bangunan Awam
- iii. Akses kepada Kemudahan Pengangkutan Awam
- iv. Akses kepada Pendidikan
- v. Akses kepada Pekerjaan
- vi. Akses kepada Maklumat, Komunikasi dan Teknologi
- vii. Akses kepada Kehidupan Berbudaya
- viii. Akses kepada Rekreasi, Santai dan Sukan
- ix. Akses kepada Rumah Ibadat.

Sehingga 10 Disember 2024, 27 buah Pihak Berkuasa Tempatan (PBT) telah memberi maklumbalas. Namun, hanya Kerajaan Tempatan Negeri Perak memberikan maklumbalas dan data yang lengkap. Jadual berikut menunjukkan maklumbalas yang telah dipanjangkan oleh PBT kepada SUHAKAM:

Bil.	Pihak Berkuasa Tempatan	Negeri
1.	Majlis Daerah Gerik	Perak
2.	Majlis Daerah Perak Tengah	
3.	Majlis Perbandaran Manjung	
4.	Majlis Daerah Selama	
5.	Majlis Daerah Tanjong Malim	
6.	Majlis Daerah Kampar	
7.	Majlis Perbandaran Taiping	
8.	Majlis Bandaraya Ipoh	
9.	Majlis Daerah Batu Gajah	
10.	Majlis Perbandaran Hulu Selangor	Selangor
11.	Majlis Bandaraya Subang Jaya	
12.	Majlis Bandaraya Petaling Jaya	
13.	Majlis Perbandaran Kota Bharu	Kelantan
14.	Majlis Daerah Bachok	
15.	Majlis Daerah Pendang	Kedah
16.	Majlis Daerah Padang Terap	
17.	Majlis Perbandaran Kulim	Pulau Pinang
18.	Majlis Bandaraya Seberang Perai	
19.	Majlis Bandaraya Kuala Terengganu	Terengganu
20.	Majlis Perbandaran Kluang	Johor
21.	Majlis Daerah Rompin	Pahang
22.	Majlis Perbandaran Temerloh	
23.	Majlis Daerah Maran	
24.	Majlis Perbandaran Alor Gajah	Melaka
25.	Majlis Perbandaran Jasin	
26.	Dewan Bandaraya Kuala Lumpur	Kuala Lumpur
27.	Majlis Daerah Kuala Pilah	Negeri Sembilan

Kesimpulan yang dapat dirumuskan hasil dari tinjauan yang dilakukan adalah seperti berikut:

i. Kesedaran untuk menguatkuasakan undang-undang berkaitan OKU

Undang-undang kecil serta garis panduan berkenaan Tempat Letak Kenderaan (TLK) Khas OKU di bawah Kerajaan Tempatan membenarkan kenderaan bukan OKU ditunda dan dikenakan kompaun namun peruntukan sedia ada tidak digunakan sepenuhnya oleh Kerajaan Tempatan. Seksyen 26 Akta 685 memberikan tanggungjawab kepada penyedia TLK iaitu Kerajaan Tempatan untuk memastikan kemudahan yang disediakan dapat diakses oleh OKU dan tidak sepatutnya dihadkan kepada spesifikasi reka bentuk sejagat.

ii. Meluaskan peranan Kerajaan Tempatan

Peranan Kerajaan Tempatan tidak hanya terhad kepada menyediakan fasiliti OKU yang asas kerana kumpulan ini mempunyai keperluan yang berbeza dan kemudahan sedia ada perlu sentiasa diaudit dengan mengambil kira OKU daripada kategori yang lain. SUHAKAM tertarik dengan cadangan inovasi teknologi yang dicadangkan oleh Majlis Bandaraya Seberang Perai, Pulau Pinang, Majlis Perbandaran Manjung, Perak dan Majlis Daerah Bachok, Kelantan seperti:

- a) Program Latihan Bakat Golongan OKU: Program untuk mengasah bakat terpendam daripada kumpulan OKU di dalam persembahan untuk meningkatkan kualiti hidup mereka.
- b) Teknologi Bantuan Penglihatan: Peranti Pembaca Teks yang boleh ditafsirkan melalui skrin pawagam beserta suara untuk OKU yang mempunyai masalah penglihatan.
- c) Cermin Mata Pintar: Cermin mata dengan kamera pengisian pemproses imej yang dapat membantu mengenali objek atau membaca teks.
- d) Teknologi Bantuan Pendengaran: Alat bantuan pendengaran yang boleh disesuaikan dengan keperluan individu dan memberikan kualiti suara yang membolehkan OKU pendengaran menikmati persembahan di tempat kebudayaan.

iii. Penelitian dan pemantauan Pelan Pembinaan dan Sijil Penyiapan dan Pematuhan (*Certificate of Completion and Compliance*)

Hasil daripada dapatan awal ini, SUHAKAM berpendapat Pelan Pembinaan dan Sijil Perakuan Penyiapan Pematuhan adalah penting dan kedua-dua sijil ini memerlukan penglibatan komuniti OKU untuk semakan, konsultasi dan audit.

iv. Dasar 1% pekerja OKU dan peluang pekerjaan

Majlis Bandaraya Seberang Perai, Pulau Pinang dan DBKL mencatatkan pengambilan pekerja OKU tertinggi, iaitu 34 orang dan 49 orang. Namun, ia masih lagi rendah dan tidak mencapai Dasar 1% tersebut. SUHAKAM turut menerima maklumbalas kajian berkenaan kurangnya pengambilan OKU kerana tidak menerima sebarang permohonan daripada calon OKU dan jabatan perlu menyediakan kemudahan serta fasiliti yang lengkap sebelum bersedia menerima pekerja tersebut kerana tidak ingin sebarang masalah timbul apabila pekerja tersebut diterima masuk.

v. Tanggungjawab Kerajaan Tempatan sebagai pihak berkepentingan

Akta 685 mendefinisikan Kerajaan sebagai Kerajaan Persekutuan. Namun, SUHAKAM berpandangan Akta 685 perlu dipinda untuk memasukkan tanggungjawab Kerajaan Tempatan dan kedua-dua entiti ini perlu membangunkan Pelan Tindakan OKU yang terkini untuk kelestarian kumpulan OKU.

SUHAKAM berpandangan Kerajaan Tempatan mempunyai tanggungjawab dan peranan yang penting dalam memastikan golongan OKU mendapat akses kepada perkhidmatan awam yang disediakan dan pada masa yang sama, langkah proaktif seperti yang disebut di dalam Dasar Komuniti Negara 2019 yang menegaskan peranan komuniti untuk meningkatkan inklusiviti OKU di dalam pembangunan OKU.

7. PENAMBAHBAIKAN UNDANG-UNDANG UNTUK PELARIAN

7.1 Pengurusan Pelarian dan Pencari Suaka

Pada 24 Januari 2024, SUHAKAM telah menghadiri sesi taklimat anjuran Majlis Keselamatan Negara (MKN) berkaitan pengurusan pelarian dan pencari suaka. Susulan ucapan Datuk Seri Saifuddin Nasution Ismail, Menteri Dalam Negeri pada 14 Jun 2023 yang menyentuh tentang kecenderungan Kerajaan untuk memudahcara pelarian untuk mendapatkan peluang pekerjaan, akses kepada pendidikan dan kesihatan.

Melalui taklimat tersebut, SUHAKAM dimaklumkan bahawa Arahan MKN No.23 telah disemak pada 2023. Walaubagaimanapun, Arahan ini masih diklasifikasi sebagai Dokumen Sulit Berperingkat dan butiran Arahan ini tidak dapat dizahirkan di dalam laporan ini. SUHAKAM berharap ia dapat diklasifikasikan sebagai dokumen awam untuk rujukan semua dalam membantu rakyat Malaysia memahami hala tuju pengurusan pelarian serta membuang stigma negatif terhadap pelarian dan memahami perbezaan di antara pelarian, pendatang asing tanpa izin dan pekerja migran.

HARAPAN MASA HADAPAN

SUHAKAM melalui LITD kekal komited menjalankan mandatnya di bawah Akta 597 untuk memastikan prinsip hak asasi manusia dihormati dan diselaraskan di dalam perundangan Malaysia. SUHAKAM berharap perbincangan terbuka bersama Kerajaan diteruskan untuk membantu membina kerangka undang-undang berasaskan kebebasan asasi di bawah Perkara II Perlembagaan Persekutuan dan seterusnya menggalakkan penyertaan Kerajaan kepada penyertaan dalam triti dan surat cara antarabangsa berkenaan hak asasi manusia.

SUHAKAM akan terus mengadakan rundingan bersama semua pihak berkepentingan untuk mengukuhkan kesedaran hak asasi manusia di Malaysia dan menangani pelanggaran hak.

BAHAGIAN KOORDINASI ANTARABANGSA

GAMBARAN KESELURUHAN

Seperti yang telah dirancang bagi tahun 2024, SUHAKAM melalui Bahagian Koordinasi Antarabangsa (ICD) telah melaksanakan fungsinya untuk mengkoordinasi keterlibatan SUHAKAM menerusi keanggotaannya dalam jaringan Institusi Hak Asasi Manusia Kebangsaan (NHRI) dan mekanisme hak asasi manusia Pertubuhan Bangsa-bangsa Bersatu (PBB). SUHAKAM sentiasa mencari ruang dan peluang untuk memperkukuh jalinan kerjasama sedia ada antaranya melalui memorandum persefahaman bersama NHRI yang lain dan pelbagai jaringan NHRI antarabangsa. SUHAKAM juga bertanggungjawab untuk memberikan maklum balas terhadap isu hak asasi manusia dan kemanusiaan samada di Malaysia, atau di peringkat serantau dan antarabangsa terutamanya terhadap isu rentas sempadan yang memberi kesan langsung terhadap Malaysia.

Antara yang menjadi tumpuan pada tahun 2024 adalah Sesi Penilaian Berkala Sejagat (UPR) Keempat Malaysia yang turut diadakan pada tahun terakhir keahlian Malaysia sebagai ahli Majlis Hak Asasi Manusia Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu (MHAM PBB) bagi tahun 2022 hingga 2024. Selain itu, keadaan geopolitik dunia yang tidak menentu juga telah mempengaruhi perbincangan berkaitan isu hak asasi manusia dan kemanusiaan di dalam dan di luar negara.

1. PENILAIAN BERKALA SEJAGAT (UPR)

SUHAKAM sentiasa memberikan tumpuan terhadap proses UPR kerana percaya bahawa ianya terbukti berkesan dalam memacu perkembangan yang positif terhadap perkembangan hak asasi manusia di Malaysia. Antara kejayaan yang boleh disandarkan kepada UPR adalah isu pemansuhan hukuman mati secara mandatori yang merupakan salah satu daripada saranan UPR yang telah diterima oleh Malaysia dan Kerajaan telah menunjukkan komitmen yang serius melaksanakannya, walaupun terdapat sebahagian orang awam yang berkeinginan supaya hukuman mandatori tersebut dikekalkan.

Sehubungan itu, SUHAKAM sentiasa berusaha untuk menggunakan platform UPR sebagai salah satu daripada cara untuk meningkatkan tahap hak asasi manusia di Malaysia.

Berikut adalah penglibatan SUHAKAM dalam aktiviti berkaitan UPR bagi tahun 2024:

1.1 Dialog bersama Misi Kedutaan mengenai Sesi UPR Ke-4 Malaysia

Menyedari peranan penting Kedutaan Asing di Malaysia dalam proses UPR Ke-4 Malaysia terutamanya dalam menyalurkan maklumat berkaitan situasi hak asasi manusia di Malaysia dan cadangan saranan yang akan dikemukakan, SUHAKAM telah menganjurkan satu sesi Dialog bersama pihak Kedutaan Asing berhubung UPR Ke-4 Malaysia di Pejabat SUHAKAM Kuala Lumpur pada 17 Januari 2024.

Tujuan utama sesi dialog tersebut adalah untuk berkongsi isu dan saranan utama yang telah dikemukakan oleh SUHAKAM menerusi Laporan Bebas SUHAKAM bagi UPR ke-4 Malaysia telah diserahkan kepada OHCHR pada 18 Julai 2023, selain mengadakan perbincangan terbuka mengenai pelbagai isu tematik dan situasi hak asasi manusia di Malaysia. Sesi dialog ini adalah sangat penting kerana laporan tersebut mengandungi pelbagai pemerhatian dan saranan yang diterima oleh SUHAKAM dalam pelbagai aktiviti dan program yang telah dianjurkan termasuk semasa proses libat urus bersama pemegang taruh. Sesi dialog ini juga menyediakan ruang untuk perbincangan mengenai sesuatu isu hak asasi manusia secara lebih terperinci memandangkan laporan yang telah disediakan oleh SUHAKAM telah dihadkan hanya kepada 2,815 patah perkataan sahaja.

Antara isu yang dibincangkan semasa sesi dialog adalah tanggungjawab antarabangsa; hak sivil dan politik; hak ekonomi, sosial dan kebudayaan; dan hak golongan rentan.

Sesi dialog tersebut telah dihadiri oleh seramai 35 orang wakil daripada pelbagai misi diplomatik. SUHAKAM menzahirkan penghargaan kepada semua wakil kedutaan yang telah hadir ke sesi dialog tersebut dan berharap supaya kerjasama ini akan dapat diteruskan pada masa yang akan datang.

1.2 Sesi Penilaian UPR Ke-4 Malaysia

Sesi ke-45 Kumpulan Kerja UPR telah berlangsung dari 22 Januari hingga 2 Februari 2024 manakala Sesi UPR ke-4 Malaysia berlangsung pada 25 Januari 2024. Delegasi SUHAKAM telah menghadiri sesi tersebut yang secara fizikal di Geneva, Switzerland bermula pada 22 hingga 26 Januari 2024. Kehadiran delegasi SUHAKAM adalah bertujuan untuk:

- i. Menjadi pemerhati semasa sesi dialog interaktif UPR ke-4 Malaysia pada 25 Januari 2024,
- ii. Sebagai kesinambungan daripada sesi dialog bersama Misi Kedutaan pada 17 Januari 2024 iaitu bagi mengadakan pertemuan bersama perwakilan negara anggota Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu (PBB) untuk mengemukakan cadangan soalan dan saranan yang bertepatan mengenai isu-isu hak asasi manusia yang mendesak di Malaysia;
- iii. Mengadakan pertemuan bersama perwakilan dan delegasi kerajaan Malaysia untuk membincangkan mengenai penerimaan saranan, terutamanya saranan yang lebih khusus dan berorientasikan tindakan; dan
- iv. Mengadakan perjumpaan bersama pihak berkepentingan bagi membincangkan sebarang kerjasama yang diperlukan terutamanya berkaitan pemantauan dan pelaksanaan saranan yang diterima oleh Malaysia semasa UPR.

Antara perjumpaan yang diadakan oleh delegasi SUHAKAM adalah seperti berikut:

- i. Perjumpaan bersama Misi Tetap Republik Argentina ke PBB di Geneva pada 22 Januari 2024

Argentina merupakan salah satu daripada tiga negara anggota PBB yang telah ditugaskan sebagai 'troika' semasa Sesi UPR ke-4 Malaysia.

SUHAKAM dimaklumkan bahawa peranan dan mandat 'troika' semasa sesi UPR adalah bersifat prosedural dan bukannya berunsur substantif. 'Troika' akan membantu dalam pengkelasan saranan dan memastikan semua saranan yang diterima akan dinyatakan dalam keadaan yang teratur dan tidak mempunyai kuasa untuk mempengaruhi atau menukar saranan yang telah diterima.

Walau bagaimanapun, Wakil Tetap Malaysia ke PBB di Geneva telah menjemput wakil 'troika' untuk berjumpa dan wakil Misi Tetap Republik Argentina ke PBB di Geneva mengatakan bahawa perjumpaan bersama dengan 'troika' sebelum sesi penilaian adalah merupakan satu langkah yang positif. SUHAKAM juga dimaklumkan bahawa perjumpaan tersebut berlangsung dalam keadaan yang sangat baik kerana Kerajaan menunjukkan kesediaan untuk menerima maklumat, pendapat dan saranan.

- ii. Perjumpaan bersama Dr. Claudia Mahler, Pakar Bebas Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu (PBB) berkenaan Hak Asasi Manusia Warga Emas pada 23 Januari 2024.

SUHAKAM dimaklumkan bahawa beliau telah menghantar permohonan pada 29 November 2023 untuk mengadakan lawatan rasmi ke Malaysia pada tahun 2024. Beliau juga telah berjumpa dengan Wakil Tetap Malaysia ke PBB di Geneva dan dimaklumkan bahawa permohonan lawatan tersebut sedang dalam pertimbangan Kerajaan dan sekiranya diterima, lawatan tersebut berkemungkinan akan diadakan pada suku keempat 2024.

- iii. Kunjungan Hormat kepada Wakil Tetap Malaysia ke PBB di Geneva pada 23 Januari 2024

Delegasi SUHAKAM bersama YBhg. Dato' Nadzirah Osman, Wakil Tetap Malaysia ke PBB di Geneva

Semasa perjumpaan tersebut, SUHAKAM telah berkongsi mengenai usaha yang telah dijalankan oleh SUHAKAM sebagai persediaan menghadapi UPR Ke-4 Malaysia termasuk kerjasama bersama Kementerian Luar Negeri (KLN) dan organisasi masyarakat sivil (CSO). Wakil Tetap Malaysia ke PBB di Geneva mengakui bahawa proses UPR telah membawa perubahan yang positif kepada penambahbaikan hak asasi manusia di Malaysia.

- iv. Mesyuarat bersama Gabungan Badan-Badan Bukan Kerajaan Dalam Proses UPR (COMANGO) dan Majlis Peguam

Semasa perjumpaan tersebut, wakil COMANGO menerangkan bahawa berdasarkan pusingan UPR sebelum ini, Kerajaan cenderung untuk menerima saranan yang selamat dan tidak mengikat (non-committal). Mereka juga berharap supaya jumlah saranan yang diambil maklum sahaja akan berkurangan. SUHAKAM dan COMANGO juga bersetuju bahawa terdapat banyak peluang bagi perubahan yang positif memandangkan Kerajaan sedang berusaha untuk melaksanakan reformasi undang-undang selain perhatian yang diberikan kepada Malaysia sebagai anggota Majlis Hak Asasi Manusia PBB.

COMANGO juga mencadangkan agar satu usaha bersepadu antara SUHAKAM dan CSO dapat dijalankan memandangkan peranan kritikal institusi hak asasi manusia kebangsaan (NHRI) dan CSO dalam memastikan momentum UPR dapat diteruskan melalui pemantauan dan keterlibatan yang berterusan.

- v. Perjumpaan bersama wakil Pelapor Khas PBB berkaitan Penyeksan, dan Layanan atau Hukuman Lain yang Zalim, Tidak Berperikemanusiaan, atau Menjatuhkan Maruah pada 24 Januari 2024

Delegasi SUHAKAM dimaklumkan bahawa Kerajaan telah menolak permohonan bagi lawatan rasmi Pelapor Khas ke Malaysia. Pelapor Khas telah menghantar notis peringatan pada 7 Disember 2024 bagi permohonan untuk melawat Malaysia pada tahun 2024. Lawatan negara akan memberikan impak yang lebih tinggi berbanding pilihan lain kerana laporan tersebut akan dibentangkan semasa sesi Majlis Hak Asasi Manusia PBB.

vi. Perjumpaan bersama Persatuan Pencegahan Penyeksaan (APT)

Antara isu yang dibincangkan semasa perjumpaan bersama wakil Persatuan Pencegahan Penyeksaan (APT) adalah mengenai cadangan mengadakan perbincangan di peringkat kebangsaan mengenai Prinsip Mendez. Prinsip Mendez merupakan satu garis panduan bagi temubual tanpa unsur paksaan dengan prosedur perlindungan yang bertujuan untuk memperkasa amalan kepolisian yang seiring dengan prinsip hak asasi manusia.

Bagi isu yang mempunyai perbezaan pendapat di kalangan orang awam seperti isu hukuman dera (*corporal punishment*), APT mencadangkan agar SUHAKAM memulakan perdebatan awam secara terbuka berhubung isu ini bersama masyarakat untuk menunjukkan bahawa hukuman ini perlu dihentikan.

vii. Perjumpaan bersama Global Bersih

Wakil Global Bersih iaitu Encik Bala Chelliah memaklumkan bahawa rakyat Malaysia yang berada di luar negara juga sangat berminat dengan isu yang berlaku di Malaysia tetapi kerana terdapat beberapa isu yang menyelubungi undi pos menyebabkan wujudnya tanggapan yang hanya sebilangan kecil rakyat Malaysia di luar negara yang mengundi.

Berdasarkan pemantauan Global Bersih, semasa Pilihanraya Umum ke-15 (PRU 15) yang lepas, kertas undian diberikan dengan agak cepat. Walau bagaimanapun, disebabkan tempoh berkempen, sukar untuk rakyat Malaysia di luar negara untuk memulangkan kertas undi tersebut pada masa yang ditetapkan. Global Bersih juga tidak bersetuju dengan cadangan supaya proses undian dilaksanakan melalui Malawakil memandangkan Malawakil juga berdepan dengan isu kekurangan kakitangan.

viii. Perjumpaan bersama wakil Gabungan Pertubuhan-Pertubuhan Masyarakat Sivil Malaysia bagi Proses Semakan Berkala Sejagat (MACSA) pada 24 Januari 2024

Semasa perjumpaan tersebut, wakil MACSA telah menyerahkan laporan pihak berkepentingan mereka kepada SUHAKAM. Antara isu yang dinyatakan

dalam laporan tersebut adalah isu tanpa kewarganegaraan, orang pelarian, kematian dalam tahanan dan sokongan kepada isu Palestin. Perjumpaan tersebut juga membincangkan mengenai keberkesanan kursus pra-perkahwinan bagi orang Islam dan peranan Kerajaan untuk memperkasa silibus tersebut bagi mencapai tujuan pelaksanaannya. Isu mengenai hak transgender turut dibincangkan seperti layanan tidak berperikemanusiaan dan situasi semasa prosedur pemeriksaan badan.

ix. Perjumpaan bersama Pakatan Global Institusi Hak Asasi Manusia Kebangsaan (GANHRI)

Semasa perjumpaan bersama wakil Pakatan Global Institusi Hak Asasi Manusia Kebangsaan (GANHRI), delegasi SUHAKAM telah memberikan maklumat terkini berhubung pindaan kepada Akta Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia 1999, perdebatan Laporan Tahunan SUHAKAM di Parlimen dan bidang keutamaan bagi UPR Ke-4 Malaysia.

Antara isu yang turut dibincangkan adalah mengenai hak warga emas dan wakil GANHRI menyatakan bahawa isu institusi penjagaan adalah merupakan satu topik utama yang dibincangkan di peringkat antarabangsa dan GANHRI membincangkan isu ini melalui Kumpulan Kerja Penuaan dan Hak Asasi Warga Emas.

Pada 25 Januari 2024, UPR ke-4 Malaysia telah berlangsung dalam bentuk dialog interaktif antara Negara Anggota Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu (PBB) dan berdasarkan tiga dokumen rujukan iaitu laporan kerajaan, kompilasi maklumat PBB dan ringkasan laporan pihak berkepentingan. Vietnam, Argentina dan Eritrea merupakan 'troika' untuk Malaysia yang bertugas sebagai pelapor. Delegasi kerajaan Malaysia diketuai oleh Dato' Bala Chandran Tharma, Timbalan Ketua Setiausaha Kementerian Luar Negeri dan turut disertai oleh pelbagai wakil Kementerian dan Agensi Kerajaan termasuk Kerajaan Negeri Sabah dan Kerajaan Negeri Sarawak.

Delegasi SUHAKAM turut menghadiri sesi UPR ke-4 Malaysia sebagai pemerhati dan mengambil maklum terhadap pelbagai isu hak asasi manusia yang telah dibangkitkan dan saranan yang telah diterima oleh Malaysia. Semasa sesi dialog interaktif tersebut juga, SUHAKAM mendapati bahawa anggota PBB telah

mengiktiraf reformasi undang-undang dan institusi yang telah dilaksanakan oleh Kerajaan dan mengalu-alukan cadangan pelbagai lagi usaha yang telah diumumkan oleh Kerajaan. Anggota PBB juga telah memuji langkah Malaysia untuk memansuhkan hukuman mati mandatori dan berharap supaya langkah seterusnya dapat diambil bagi memansuhkan hukuman mati sepenuhnya. Ini menunjukkan bahawa jangkaan terhadap negara anggota PBB meningkat di setiap pusingan UPR.

Delegasi SUHAKAM menghadiri Sesi UPR ke-4 Malaysia

Negara Anggota PBB turut menyokong usaha Kerajaan untuk memperkasa SUHAKAM sebagai sebuah institusi hak asasi manusia kebangsaan dengan menyediakan asas kekuatan institusi yang diperlukan untuk mempromosi dan melindungi hak asasi manusia di Malaysia secara lebih berkesan. Ini termasuklah pindaan terhadap Akta SUHAKAM 1999 dan perbahasan laporan tahunan SUHAKAM di Parlimen.

Sebanyak 130 anggota PBB telah mengambil bahagian dalam sesi dialog interaktif UPR ke-4 Malaysia dan Malaysia telah menerima sejumlah 348 saranan. Laporan Malaysia diedarkan pada 29 Januari 2024 dan diterima pakai pada 31 Januari 2024. Kerajaan perlu memberikan pendirian berhubung setiap saranan yang diterima selewat-lewatnya pada Sidang ke-56 Majlis Hak Asasi Manusia.

1.3 Sesi dialog dan siaran langsung Penilaian UPR Keempat Malaysia

SUHAKAM telah menganjurkan sesi siaran langsung dan sesi perbincangan panel bersempena dengan Sesi UPR Malaysia ke-4 pada 25 Januari 2024 di Auditorium Tun Mohamed Suffian, Fakulti Undang-undang, Universiti Malaya bermula jam 9.30 malam sehingga 1.00 pagi. Antara objektif program ini adalah untuk meningkatkan kesedaran mengenai proses UPR dan berbincang mengenai pelaksanaan saranan yang telah diterima oleh Malaysia semasa Kitaran UPR ke-3 dan mengadakan perbincangan mengenai jangkaan komitmen Kerajaan terhadap penerimaan saranan semasa kitaran UPR ke-4.

Sesi perbincangan panel telah dijayakan oleh ahli panel daripada Pejabat Serantau OHCHR Asia Tenggara, Pusat KOMAS dan Angkatan Belia Islam Malaysia (ABIM).

Sesi Dialog bersempena Siaran Langsung Sesi UPR ke-4 Malaysia

Seramai 40 orang peserta telah menghadiri sesi tersebut yang terdiri daripada pelbagai latar belakang seperti pihak kedutaan, pertubuhan masyarakat sivil (CSO), agensi Pertubuhan Bangsa-bangsa Bersatu (PBB), rakan media dan pelajar universiti. Antara isu yang dibincangkan semasa sesi panel adalah keberkesanan proses UPR dalam memacu isu hak asasi manusia di Malaysia, peranan CSO dalam proses UPR dan jangkaan terhadap isu hak asasi manusia yang akan menjadi perhatian semasa UPR Malaysia ke-4.

Siaran langsung UPR Malaysia kali ke-4 juga memberi lebih fokus kepada penglibatan pelajar universiti terutama dalam proses UPR. Sebagai contoh para pelajar boleh terlibat secara langsung dengan mengemukakan saranan yang telah diterima oleh Malaysia kepada Ahli Parlimen di kawasan masing-masing atau bekerjasama bersama CSO dalam membantu pelaksanaan saranan yang berkaitan.

SUHAKAM menyambut baik kesediaan Kerajaan untuk mengadakan sesi libat urus bersama pihak berkepentingan termasuk SUHAKAM dan CSO, dan berharap supaya Kerajaan akan mempertimbangkan dengan sewajarnya setiap saranan yang telah dikemukakan kepada Malaysia bagi memastikan tahap hak asasi manusia di negara ini dapat dipertingkatkan.

1.4 Sesi penerimaan UPR Keempat Malaysia

SUHAKAM tidak dapat menghadiri secara fizikal sesi penerimaan Saranan UPR Keempat Malaysia yang telah diadakan semasa Sesi Majlis Hak Asasi Manusia kali ke-56 pada 5 Julai 2024 akibat kekangan sumber kewangan. Walau bagaimanapun, sebagai sebuah institusi hak asasi manusia kebangsaan (NHRI) yang berstatus 'A', SUHAKAM telah mengemukakan pandangannya berhubung UPR Keempat Malaysia semasa sesi tersebut melalui rakaman video. Menerusi rakaman video tersebut, SUHAKAM memanjangkan penghargaannya kepada Negara Anggota PBB di atas penglibatan mereka dalam proses UPR Ke-4 Malaysia dan juga saranan yang telah dikemukakan.

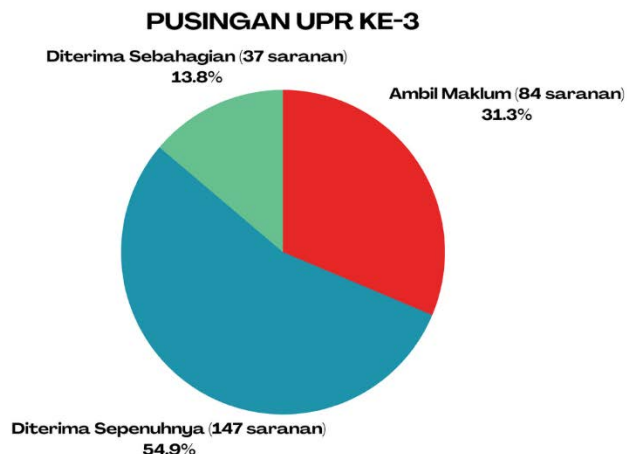
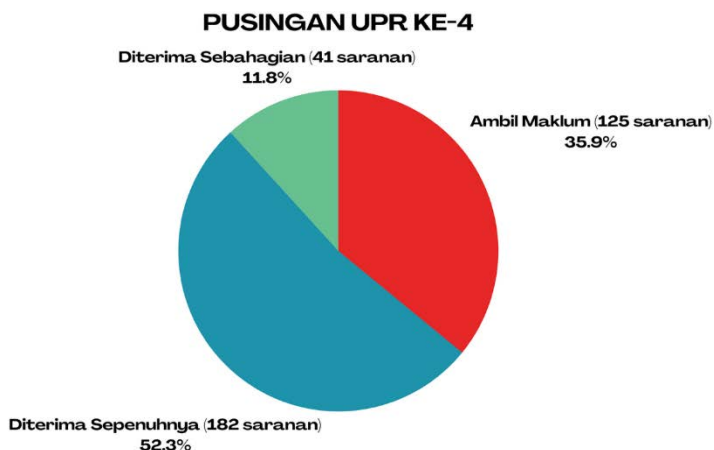
SUHAKAM juga mengiktiraf pendekatan menyeluruh yang telah diambil oleh Kerajaan dalam melaksanakan reformasi perundangan dan institusi antaranya seperti pemansuhan hukuman mati mandatori dan pindaan kepada Akta SUHAKAM 1999 (Akta 597) yang memperuntukkan lantikan sekurang-kurangnya 30 peratus pesuruhjaya wanita dan sekurang-kurangnya seorang pesuruhjaya dikalangan orang kurang upaya. SUHAKAM turut memohon supaya Kerajaan memberikan tumpuan untuk melaksanakan saranan yang dapat membantu memperkasa hak asasi manusia golongan rentan seperti meningkatkan had umur perkahwinan minima kepada 18 tahun untuk perkahwinan sivil dan

syariah, mempercepatkan proses permohonan kewarganegaraan kepada kanak-kanak yang lahir di luar negara kepada ibu warganegara Malaysia dan memudahkan proses pelesenan pusat pendidikan alternatif bagi memastikan akses kepada pendidikan yang lebih meluas.

Rakaman penuh video tersebut boleh diakses di laman YouTube rasmi SUHAKAM dan kod QR seperti berikut:

Carta di bawah menunjukkan perbezaan jumlah saranan yang telah diterima oleh Malaysia semasa Pusingan UPR ke-3 dan ke-4 serta status penerimaan saranan tersebut.

Berdasarkan carta tersebut, SUHAKAM mendapati bahawa walaupun jumlah saranan yang diterima semakin meningkat, peratusan jumlah saranan yang hanya diambil maklum turut meningkat berbanding pusingan sebelumnya. Keadaan ini berkemungkinan disebabkan oleh pelbagai faktor seperti jangkaan terhadap setiap negara yang semakin meningkat dalam setiap pusingan UPR, tahap kesedaran mengenai kepentingan proses UPR yang semakin baik dan usaha berterusan oleh semua pihak untuk melibatkan diri dalam proses UPR.

1.5 Libat urus UPR di peringkat Negeri Sabah dan Sarawak

Kementerian Luar Negeri (KLN) telah mengadakan sesi libat urus UPR di peringkat Negeri Sabah dan Sarawak masing-masing pada 2 Disember 2024 dan 4 Disember 2024. Antara fokus utama sesi tersebut adalah seperti berikut:

- Berkongsi maklumat mengenai UPR Ke-4 Malaysia termasuklah status terkini pelaksanaan saranan UPR yang telah diterima oleh Malaysia semasa semakan UPR Ke-4 Malaysia pada 25 Januari 2024 dan tindakan yang perlu diambil oleh agensi Kerajaan Persekutuan, Kerajaan Negeri Sabah dan Kerajaan Negeri Sarawak dalam melaksanakan saranan UPR yang telah diterima oleh Malaysia.
- Mendapatkan maklumat terkini mengenai inisiatif yang telah, sedang dan akan dilaksanakan oleh agensi Kerajaan Persekutuan, Kerajaan Negeri Sabah dan Kerajaan Negeri Sarawak, organisasi masyarakat sivil (CSO) termasuk entiti perniagaan dan swasta bagi melaksana dan memantau saranan UPR yang telah diterima oleh Malaysia.
- Bertukar pandangan dan amalan terbaik mengenai usaha yang boleh dilaksanakan secara bersama bagi menambah baik situasi hak asasi manusia di kalangan masyarakat di Sabah dan Sarawak, termasuk antaranya hak masyarakat pribumi, golongan rentan, akses kepada perkhidmatan kesihatan dan pendidikan, kemudahan asas, perkahwinan kanak-kanak, taraf hidup dan kewarganegaraan.

KLN juga memaklumkan mengenai penubuhan Jawatankuasa Tindakan Hak Asasi Manusia Kebangsaan semasa sesi libat urus tersebut. SUHAKAM juga dijemput untuk menghadiri sesi libat urus tersebut. Bagi memastikan penglibatan yang lebih menyeluruh, SUHAKAM juga telah membantu menyediakan kemudahan penyertaan ke sesi libat urus tersebut secara dalam talian.

SUHAKAM melalui Pejabat Pesuruhjaya Kanak-kanak (OCC) juga telah membantu penyertaan wakil kanak-kanak ke sesi libat urus tersebut bagi memastikan keterlibatan kanak-kanak selain terdapat saranan UPR yang melibatkan isu kanak-kanak. Penglibatan kanak-kanak dalam proses UPR seperti sesi libat urus, pelaporan dan pemantauan merupakan satu amalan terbaik yang telah digariskan oleh Jawatankuasa Hak Kanak-kanak (CRC) yang mana Malaysia merupakan negara pihak. SUHAKAM berharap untuk meningkatkan lagi penyertaan kanak-kanak dalam sesi konsultasi yang akan datang.

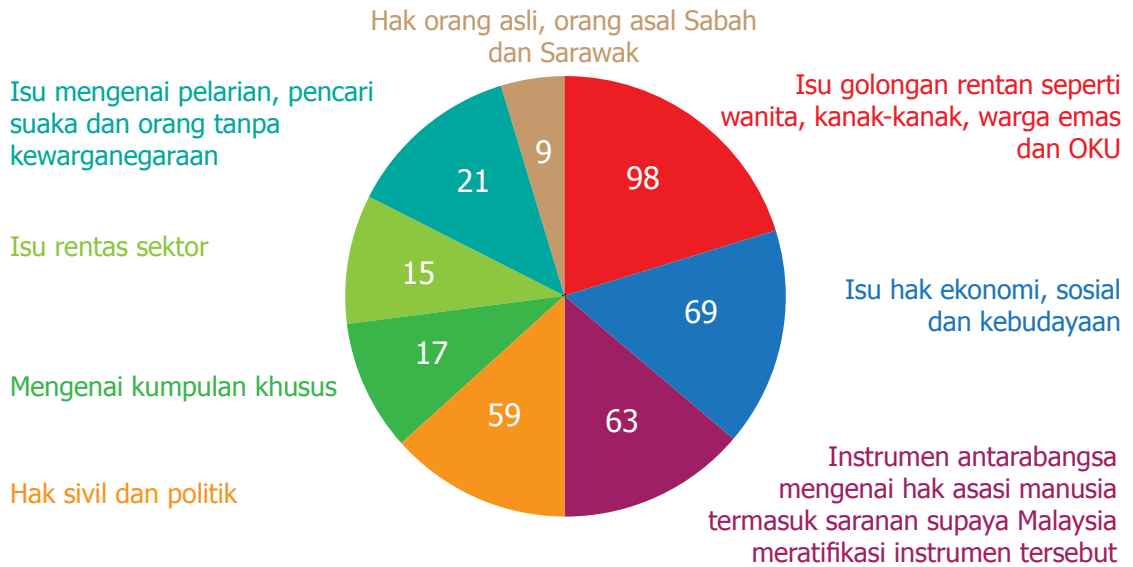
Walau bagaimanapun, sesi tersebut telah diadakan secara tertutup dan semua pihak yang hadir telah bersetuju supaya intipati perbincangan tidak dibincangkan secara umum.

1.6 Sesi Libat Urus oleh HRHD, KLN berhubung Sesi UPR keempat Malaysia

Pada 17 Mei 2024, Kementerian Luar Negeri (KLN) melalui Bahagian Hak Asasi Manusia dan Kemanusiaan (HRHD) telah menganjurkan satu Sesi Libat Urus mengenai Penilaian Berkala Sejagat (UPR) Ke-4 Malaysia yang pertama bagi tahun 2024. Sesi libat urus tersebut telah diadakan secara fizikal di Hotel Zenith Putrajaya dan dipengerusikan oleh YBhg. Dato' Bala Chandran Tharman, Timbalan Ketua Setiausaha Hal Ehwal Pelbagai Hala, KLN. Beliau juga turut mengetuai delegasi Malaysia bagi sesi UPR Ke-4 Malaysia yang telah diadakan di Geneva, Switzerland pada 25 Januari 2024.

Semasa sesi libat urus tersebut, KLN telah memberikan taklimat berhubung proses yang telah dijalani oleh Malaysia semasa sesi UPR ke-4 Malaysia dan memaklumkan bahawa Malaysia telah menerima sejumlah 348 saranan daripada 130 buah negara anggota PBB. KLN juga memaklumkan bahawa majoriti negara anggota PBB yang mengambil bahagian dalam Sesi Penilaian Malaysia telah menyambut baik dan memuji pencapaian Malaysia dalam hak

asasi manusia antaranya seperti pemansuhan hukuman mati mandatori, pelantikan pesuruhjaya kanak-kanak di SUHAKAM, usaha yang telah diambil untuk membasmi kemiskinan dan pemansuhan kesalahan bagi cubaan membunuh diri.

Rajah 1: Pecahan saranan yang diterima oleh Malaysia mengikut isu tertentu.

SUHAKAM menyambut baik usaha yang telah dilaksanakan oleh KLN dalam mengadakan sesi libat urus berhubung UPR ke-4 Malaysia secara berkala. Walau bagaimanapun, SUHAKAM merasakan bahawa sesi tersebut juga boleh dimanfaatkan untuk membincangkan mengenai pendirian yang bakal diambil oleh Malaysia terhadap saranan yang telah diterima memandangkan ini adalah merupakan sesi libat urus yang diadakan sebelum Sesi Pembentangan Pendirian Negara di Majlis Hak Asasi Manusia PBB ke-56.

1.7 Mesyuarat Jawatankuasa Tindakan Hak Asasi Manusia Kebangsaan

Pada 15 Ogos 2024, SUHAKAM telah menghadiri Mesyuarat Jawatankuasa Tindakan Hak Asasi Manusia Kebangsaan yang pertama bagi tahun 2024 yang telah dianjurkan oleh KLN. Mesyuarat tersebut telah dipengerusikan oleh YBhg. Dato' Bala Chandran Tharman, Timbalan Ketua Setiausaha Hal Elwal Pelbagai Hala, KLN.

KLN memaklumkan bahawa Kerajaan telah menubuhkan Jawatankuasa Tindakan Hak Asasi Manusia Kebangs'aan dengan fungsi seperti berikut:

- Menjalankan libat urus dengan semua pihak berkepentingan dalam isu hak asasi manusia di Malaysia termasuk bersama entiti swasta dan industri.
- Menjadi penyelaras dalam pelbagai isu hak asasi manusia di Majlis Hak Asasi Manusia PBB termasuk dalam isu UPR.
- Mengkoordinasi penyediaan Laporan Negara mengenai Situasi Hak Asasi Manusia di Malaysia
- Membentangkan Laporan Negara mengenai Situasi Hak Asasi Manusia di Malaysia di PBB.

Jawatankuasa berkenaan akan berfungsi dalam tempoh masa mengikut ketetapan yang diputuskan oleh KLN dan akan bermesyuarat sekurang-kurangnya dua kali setahun bergantung kepada keperluan semasa. Jawatankuasa ini akan dipengerusikan oleh Timbalan Ketua Setiausaha (Hal Ehwal Pelbagai Hala), Kementerian Luar Negeri dan disertai oleh pegawai kanan kementerian dan agensi yang berkaitan iaitu jawatan yang mempunyai mandat untuk membuat keputusan. Ini bagi memastikan supaya jawatankuasa boleh berfungsi dengan berkesan dan proses membuat keputusan boleh dilaksanakan dengan lebih pantas. Pengerusi jawatankuasa juga memaklumkan bahawa jawatankuasa ini akan turut dianggotai oleh persatuan dan organisasi rasmi, dan semua yang hadir ke mesyuarat pertama pada 15 Ogos 2024 akan menjadi ahli.

Mesyuarat juga dimaklumkan bahawa Penerimaan laporan UPR ke-4 Malaysia ini adalah merupakan satu permulaan bagi proses pelaksanaan dan pemantauan saranan yang telah diterima. Sehubungan itu, KLN melalui jawatankuasa yang baru ditubuhkan akan membangunkan indikator bagi setiap saranan yang telah diterima oleh Malaysia bagi membantu proses pelaksanaan, pemantauan dan penyediaan laporan yang seterusnya. Jawatankuasa juga mengalu-alukan cadangan indikator daripada pelbagai pihak termasuk CSO dan entiti swasta dan perniagaan.

Sebagai tambahan, berinspirasi daripada kejayaan UPR sebelum ini yang berjaya memansuhkan hukuman mati mandatori di Malaysia, pengerusi jawatankuasa menyeru supaya UPR kali ini boleh mencapai kejayaan seumpama itu antaranya seperti menghapuskan hukuman rotan di sekolah. SUHAKAM

menyatakan sokongan penuh terhadap hasrat pengerusi jawatankuasa kerana salah satu tujuan UPR adalah bagi menambah baik situasi hak asasi manusia di negara. Sebagai sokongan terhadap saranan pengerusi jawatankuasa, SUHAKAM pada 2 Oktober 2024 telah mengemukakan satu surat sokongan kepada YB Puan Fadhlina Sidek, Menteri Pendidikan Malaysia bagi menyatakan keperluan bagi pemansuhan hukuman rotan di sekolah.

2. PENYERTAAN/MESYUARAT ANTARABANGSA

Penglibatan SUHAKAM dalam program di peringkat serantau dan antarabangsa adalah terbatas disebabkan jumlah peruntukan yang terhad dan kos perjalanan yang semakin meningkat. Sehubungan itu, sebagai penyelesaian sementara, SUHAKAM menumpukan kepada program yang berimpak tinggi, program yang ditanggung oleh pihak penganjur atau penyertaan secara dalam talian.

Berikut adalah sebahagian daripada penyertaan SUHAKAM dalam program dan mesyuarat antarabangsa:

2.1 Sesi Khas mengenai Keterlibatan Kerajaan Tempatan dengan Mekanisme Hak Asasi Manusia PBB: 'Mempromosi Penglibatan Kerajaan Tempatan dengan Mekanisme Hak Asasi Manusia PBB'

Forum Bandar Hak Asasi Manusia Dunia (WHRCF) ke-14 bertemakan 'Hak Sivik dan Bandar Hak Asasi Manusia' telah diadakan pada 10 hingga 11 Oktober 2024 di Gwangju, Korea Selatan. WHRCF merupakan persidangan antarabangsa yang dikenali dan dianjurkan setiap tahun oleh Kerajaan Metropolitan Gwangju bertujuan menghimpunkan bandar hak asasi manusia dan kerajaan tempatan dari seluruh dunia yang komited dengan hak asasi manusia.

Bersempena dengan forum tersebut, Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Kebangsaan Korea (NHRCK) telah menganjurkan satu Sesi Khas mengenai Keterlibatan Kerajaan Tempatan dengan Mekanisme Hak Asasi Manusia PBB: 'Mempromosi Penglibatan Kerajaan Tempatan dengan Mekanisme Hak Asasi Manusia PBB' pada 11 Oktober 2024 dengan objektif seperti berikut:

- Menggalakkan pelaksanaan syor hak asasi manusia Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu (PBB) di peringkat tempatan;

- Memudahkan penglibatan dan penyertaan kerajaan tempatan dalam mekanisme hak asasi manusia PBB; dan
- Meningkatkan pembinaan kapasiti untuk kerajaan tempatan.

Berdasarkan perkongsian dan laporan antarabangsa mengenai amalan terbaik berkaitan proses UPR di Malaysia, salah satunya seperti yang dinyatakan dalam Amalan Terbaik daripada Negeri Persekutuan dalam Proses UPR yang telah dihasilkan oleh UPR Info, NHRCK telah menjemput SUHAKAM untuk menghadiri sesi tersebut sebagai ahli panel untuk berkongsi mengenai usaha dan cabaran dalam mempromosi dan menggalakkan kerajaan tempatan untuk turut serta dalam Mekanisme Hak Asasi Manusia PBB.

Antara isu yang dibangkitkan semasa sesi tersebut adalah peranan penting kerajaan tempatan dalam mempromosi dan melindungi hak asasi manusia di peringkat komuniti memandangkan mereka adalah entiti yang paling dekat dengan masyarakat dan mempunyai kedudukan yang unik untuk memahami dan menangani sesuatu cabaran hak asasi manusia yang dihadapi oleh komuniti mereka. Majlis Hak Asasi Manusia PBB juga telah mengiktiraf kepentingan kerajaan tempatan dalam memacu kemajuan hak asasi manusia terutamanya melalui lokalisasi norma hak asasi manusia antarabangsa dan pelaksanaan saranan oleh Mekanisme Hak Asasi Manusia PBB. Walau bagaimanapun, masih banyak kerajaan tempatan yang menghadapi cabaran untuk melaksanakan peranan tersebut disebabkan kapasiti yang terhad, sumber yang tidak memadai dan kekurangan atau ketiadaan mekanisme yang diinstitusikan untuk melibatkan diri secara berkesan dengan sistem hak asasi manusia PBB dan melaksanakan saranannya di peringkat tempatan.

SUHAKAM juga telah berkongsi mengenai beberapa amalan terbaik terutamanya dalam proses UPR di Malaysia antaranya seperti pendekatan menyeluruh oleh kerajaan melalui KLN yang mengadakan sekurang-kurangnya dua sesi libat urus berkaitan UPR yang disertai oleh pelbagai kementerian dan agensi kerajaan dan CSO, penubuhan Jawatankuasa Tindakan Hak Asasi Manusia Kebangsaan, pembangunan Pangkalan Data Pengesanan Syor Nasional (NRTD) dan sesi libat urus UPR di peringkat Sabah dan Sarawak.

Sebagai langkah ke hadapan, SUHAKAM berharap untuk meneruskan kerjasama bersama KLN untuk menganjurkan sesi libat urus berkaitan UPR di peringkat

Perkongsian oleh SUHAKAM berhubung amalan terbaik mengenai penglibatan kerajaan tempatan dalam mekanisme hak asasi manusia.

negeri untuk memastikan penglibatan kerajaan tempatan dalam proses UPR terutamanya semasa fasa pelaksanaan saranan yang telah diterima oleh Malaysia.

2.2 Sidang Tetap Perbahasan Tematik Suruhanjaya Bebas Tetap Hak Asasi Manusia (IPHRC) Kali ke-23

SUHAKAM telah menghadiri Mesyuarat Terbuka semasa Sidang Tetap Suruhanjaya Bebas Tetap Hak Asasi Manusia (IPHRC) kali ke-23 yang diadakan di Jeddah, Arab Saudi pada 30 Jun hingga 4 Julai 2024. Semasa tempoh tersebut, SUHAKAM telah menghadiri Sidang Tetap Perbahasan Tematik IPHRC Kali ke-23 yang bertema 'Kesan Kecerdasan Buatan kepada Hak Asasi Manusia: Cabaran dan Peluang' pada 30 Jun 2024 dan Program Peringkat Tinggi IPHRC mengenai 'Penghakiman Mahkamah Keadilan Antarabangsa (ICJ) kepada Gaza: Kesannya kepada masa hadapan dan langkah ke hadapan' pada 1 Julai 2024.

Semasa sidang tetap tersebut, IPHRC telah menerima pakai satu dokumen yang dinamakan sebagai 'Deklarasi Jeddah mengenai Prinsip Panduan mengenai Tadbir Urus Kecerdasan Buatan dan Perlindungan Hak Asasi Manusia' yang antaranya bertujuan untuk menggesa PBB dan komuniti antarabangsa untuk mempertimbangkan satu rangka kerja hak asasi manusia antarabangsa untuk mendepani cabaran kecerdasan buatan dan kesannya kepada hak asasi manusia.

Semasa Program Peringkat Tinggi IPHRC mengenai 'Penghakiman Mahkamah Keadilan Antarabangsa (ICJ) kepada Gaza: Kesannya kepada masa hadapan dan langkah ke hadapan', SUHAKAM telah diberikan ruang untuk memberikan kenyataan lisan berhubung topik tersebut. Melalui kenyataan lisan tersebut, SUHAKAM menyatakan bahawa penghakiman oleh ICJ berhubung isu di Gaza mempunyai implikasi yang mendalam dan telah memberikan hala tuju untuk langkah ke hadapan dalam konflik yang berlaku di Gaza. Penghakiman ICJ menegaskan semula keabsahan undang-undang antarabangsa, khususnya dalam zon konflik dan kepentingan supaya semua pihak untuk menghormati undang-undang kemanusiaan antarabangsa termasuk perlindungan kepada orang awam. SUHAKAM juga menegaskan bahawa penghakiman ICJ seharusnya menjadi pemangkin kepada pembaharuan usaha diplomatik dan keperluan untuk menggalakkan dialog antara semua pihak yang terlibat. Dialog tersebut juga perlu bersifat inklusif dan melibatkan bukan sahaja entiti negara tetapi juga CSO dan masyarakat yang terjejas.

2.3 Persidangan Gender Antarabangsa - Inklusif Gender dalam Institusi Hak Asasi Manusia Kebangsaan (NHRI)

SUHAKAM telah menghadiri Persidangan Gender Antarabangsa – 'Inklusif Gender di dalam Institusi Hak Asasi Manusia Kebangsaan (NHRI)' yang dianjurkan oleh Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Kebangsaan Nepal (NHRC Nepal) dan Forum Asia Pasifik Institusi Hak Asasi Manusia Kebangsaan (APF) pada 3 hingga 5 September 2024 di Kathmandu, Nepal. Objektif persidangan tersebut adalah seperti berikut:

- Menangani isu kritikal berhubung keterangkuman gender di dalam NHRI dan penglibatan luar NHRI;
- Menyediakan platform untuk memupuk dialog, berkongsi amalan terbaik dan menyokong tindakan untuk meningkatkan pengarusperdanaan gender dalam NHRI dan penglibatan luarannya dan akhirnya berusaha ke arah rangka kerja perlindungan hak asasi manusia yang lebih inklusif dan saksama di seluruh dunia; dan
- Menghimpunkan NHRI di rantau Asia Pasifik untuk membincangkan, berkongsi dan menerima pakai Deklarasi Kathmandu mengenai Kesaksamaan Gender sebagai rangka kerja untuk melaksanakan strategi

dan tindakan pengarusperdanaan gender dalam NHRI dan penglibatan luar NHRI.

Persidangan ini turut disertai oleh wakil daripada 19 NHRI di rantau Asia Pasifik. Peserta berkongsi mengenai strategi dan pengalaman dalam mempromosi kesaksamaan gender dan cabaran yang dihadapi semasa melaksanakannya.

SUHAKAM juga menjadi ahli panel bagi membentangkan topik mengenai status pelaksanaan Deklarasi Amman iaitu usaha yang telah dijalankan oleh SUHAKAM untuk mempromosi kesaksamaan gender yang selari dengan Deklarasi Amman. Deklarasi Amman merupakan sebuah dokumen yang telah diterima semasa Persidangan Antarabangsa Jawatankuasa Penyelaras Antarabangsa bagi Institusi-institusi Nasional untuk Promosi dan Perlindungan Hak Asasi Manusia (ICC, kini dikenali sebagai Pakatan Global Institusi Hak Asasi Manusia Kebangsaan, GANHRI) yang berlangsung di Amman, Jordan pada 5 hingga 7 November 2012. Deklarasi tersebut menggariskan tindakan yang boleh diambil oleh NHRI untuk menangani isu diskriminasi dan keganasan terhadap wanita dan kanak-kanak, serta mempromosi kesaksamaan gender di peringkat tempatan, kebangsaan, serantau dan antarabangsa.

Antara usaha yang telah dilaksanakan oleh SUHAKAM untuk mempromosi dokumen tersebut adalah dengan menterjemah Deklarasi Amman dan Pelan Tindakannya ke Bahasa Melayu pada tahun 2013. Versi terjemahan tersebut boleh diakses melalui Kod QR seperti berikut:

Deklarasi Amman

Selain itu, SUHAKAM juga mengadakan sesi latihan dalaman kepada pegawai dan kakitangannya secara berkala dan telah membangunkan garis panduan untuk menangani gangguan seksual di tempat kerja. Selain di peringkat dalaman, SUHAKAM juga sentiasa komited untuk menjalankan advokasi untuk mempromosi dan melindungi kesaksamaan gender di Malaysia melalui penerapan isu gender dalam penghasilan bahan promosi, program dan libat urus yang berterusan.

Semasa persidangan ini juga, NHRI telah memperbaharui komitmen untuk memacu kesaksamaan gender dalam organisasi masing-masing dan mengukuhkan kerjasama serantau bagi mencapai maksud tersebut.

Pembaharuan komitmen ini dilaksanakan dengan menerima pakai Deklarasi Kathmandu yang menyediakan hala tuju strategik untuk memperkasa usaha bagi mempromosi kesaksamaan gender. Deklarasi tersebut boleh diakses melalui kod QR seperti berikut:

Deklarasi Kathmandu

2.4 Persidangan Saintifik dan Praktikal Antarabangsa ke-8

SUHAKAM telah menghadiri Persidangan Saintifik dan Praktikal Antarabangsa ke-8 “Cabaran dalam Perlindungan Hak Asasi Manusia: Perkongsian Amalan Terbaik Ombudsman” dengan tema “Isu Topikal mengenai Perlindungan Hak Asasi Manusia berhubung Penjagaan Kesihatan” yang diadakan di Moscow, Rusia pada 10 Oktober 2024. Persidangan tersebut telah dianjurkan oleh Suruhanjaya Tinggi untuk Hak Asasi Manusia di Persekutuan Rusia (NHRI Rusia). Antara objektif persidangan tersebut adalah seperti berikut:

- Menghimpunkan Ombudsman dan wakil daripada institusi antarabangsa serata dunia bagi berkongsi pandangan dan pengalaman dalam bidang perlindungan hak asasi manusia;
- Menggalakkan tindakan yang terancang untuk mempromosi hak asasi manusia;
- Menyediakan platform kepada ombudsman, ahli akademik dan pakar untuk bertukar pandangan dan pengetahuan dalam penemuan terkini mereka dalam isu hak asasi manusia;
- Memperkukuh hubungan dan kerjasama antara institusi hak asasi manusia kebangsaan (NHRI) dengan organisasi masyarakat civil dan organisasi antarabangsa yang disatukan dengan objektif yang sama.

Persidangan ini telah dihadiri oleh wakil Ombudsman dan NHRI daripada 59 buah negara. Presiden Persekutuan Rusia, Vladimir Putin turut menyampaikan ucapan pembukaan melalui rakaman video. Wakil SUHAKAM juga telah diminta untuk berkongsi mengenai usaha yang telah diambil oleh SUHAKAM dalam isu hak kepada kesihatan di Malaysia terutamanya melibatkan perlindungan dan akses kepada kesihatan orang tahanan dan warga emas.

Wakil SUHAKAM juga telah menandatangani Deklarasi mengenai Mesyuarat Kerja Ombudsperson Negara-negara Gabungan Ekonomi Brazil, Rusia, India, China dan Afrika Selatan (BRICS) yang bertujuan untuk memperkuat kerjasama dalam mempromosi dan melindungi hak asasi manusia sepertimana yang termaktub dalam Deklarasi Sejagat mengenai Hak Asasi Manusia (UDHR) dan triti hak asasi manusia antarabangsa.

Pesuruhjaya SUHAKAM membentangkan peranan SUHAKAM dalam isu hak kepada kesihatan di Malaysia.

3. KEAHLIAN SUHAKAM DALAM JARINGAN NHRI

SUHAKAM merupakan anggota aktif dalam 4 jaringan NHRI di peringkat serantau dan antarabangsa. Sebagai anggota yang aktif, SUHAKAM sering terlibat dalam aktiviti yang telah dianjurkan oleh rangkaian NHRI atau menjadi tempat rujukan, selain turut menjadi penganjur bagi sesuatu program.

3.1 Forum Institusi Hak Asasi Manusia Kebangsaan Asia Tenggara (SEANF)

Forum Institusi Hak Asasi Manusia Kebangsaan Asia Tenggara (SEANF) ialah rangkaian sub-serantau yang terdiri daripada 6 anggota NHRI iaitu Komisi Nasional Hak Asasi Manusia Indonesia (Komnas HAM), Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Myanmar (MNHRC), Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Filipina (CHRP), Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Thailand (NHRCT), Institusi Hak Asasi Manusia Nasional Republik Demokratik Timor-Leste (PDHJ) dan SUHAKAM.

Berdasarkan Peraturan Prosedur (RoP) SEANF, jawatan Pengerusi SEANF dipilih secara bergilir antara setiap anggotanya setiap tahun mengikut turutan abjad. Sehubungan itu, Pengerusi SEANF bagi tahun 2024 adalah PDHJ.

Sorotan utama SEANF pada sepanjang tahun 2024 adalah seperti yang berikut:

a. Mesyuarat Kumpulan Kerja Teknikal (TWG)

Mesyuarat TWG merupakan platform kepada anggota SEANF di peringkat sekretariat untuk mengadakan perbincangan awal mengenai hal ehwal SEANF antaranya termasuklah penubuhan Sekretariat Tetap SEANF, pelaksanaan aktiviti yang telah dirancang dalam Pelan Strategik SEANF 2022 hingga 2026, serta berkongsi pengalaman dan amalan terbaik sesama anggota mengenai isu hak asasi manusia yang menjadi perhatian bersama di rantau Asia Tenggara. Mesyuarat TWG juga memberi peluang kepada SEANF untuk mengadakan pertemuan bersama pihak berkepentingan seperti CSO yang memberi fokus kepada isu hak asasi manusia merentas sempadan terutama di rantau Asia Tenggara.

Pesuruhjaya SUHAKAM membentangkan peranan SUHAKAM dalam isu hak kepada kesihatan di Malaysia.

Mesyuarat TWG Bil. 1/2024 telah diadakan pada 3 hingga 4 April 2024 secara hibrid di Dili, Timor-Leste dan dalam talian manakala Mesyuarat TWG Bil. 2/2024 telah diadakan pada 10 hingga 11 Julai 2024 juga secara hibrid di Dili, Timor-Leste dan dalam talian. Sebarang isu yang dibincangkan semasa Mesyuarat TWG pada tahun 2024 akan dibawa ke Persidangan Tahunan SEANF Kali ke-21 untuk perbincangan selanjutnya.

- b. Mesyuarat antara SEANF dengan Suruhanjaya antara Kerajaan ASEAN mengenai Hak Asasi Manusia (AICHR)

Mesyuarat antara AICHR dan SEANF telah diadakan pada 25 Julai 2024 secara hibrid di Vientiane, Laos dan dalam talian. Mesyuarat tersebut telah dipengerusikan oleh Wakil AICHR Laos, Tuan Yang Terutama (TYT) Yong Chanthalangsy sebagai Pengerusi AICHR bagi tahun 2024. Semasa mesyuarat tersebut, SUHAKAM telah menyampaikan ucapan penghargaan kepada Pengerusi AICHR kerana menganjurkan mesyuarat dan menyatakan kesediaan SUHAKAM untuk bekerjasama bersama AICHR terutamanya AICHR Malaysia memandangkan Malaysia akan menjadi pengerusi ASEAN pada tahun 2025. SUHAKAM juga menyatakan bahawa isu hak asasi manusia serantau yang perlu diambil perhatian adalah isu alam sekitar, perubahan iklim dan perniagaan dan hak asasi manusia.

Wakil AICHR Malaysia juga menyatakan kesediaannya untuk bekerjasama bersama SEANF dan mengiktiraf kepentingan NHRI dalam menggerakkan isu hak asasi manusia di peringkat kebangsaan dan serantau. Beliau juga menyatakan sokongan terhadap cadangan untuk membangunkan mekanisme inkuiri antara NHRI (INIM) dan menekankan kepentingan untuk menangani isu hak asasi manusia merentas sempadan.

- c. Sesi Konsultasi bagi Membangunkan Kumpulan Kerja Teknikal bagi Mekanisme Inkuiri Antara Institusi Hak Asasi Manusia Kebangsaan

SUHAKAM telah menghadiri Sesi Konsultasi mengenai Pembangunan Kumpulan Kerja Teknikal bagi Mekanisme Inkuiri Antara Institusi Hak Asasi Manusia Kebangsaan (INIM) yang diadakan pada 26 hingga 27 Jun 2024 di Quezon City, Filipina. Sesi ini telah dianjurkan oleh Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Filipina

(CHRP) selaku NHRI yang mengetuai pembangunan INIM. Antara objektif sesi konsultasi tersebut adalah seperti berikut:

- Merekodkan isu hak asasi manusia merentas sempadan yang mendesak dan memberi kesan kepada rantau Asia Pasifik;
- Menyenaraikan dan menilai semula keberkesanan mekanisme perlindungan sedia ada dalam menangani isu hak asasi manusia merentas sempadan; dan
- Mendapatkan saranan bagi isu bersama yang boleh dicadangkan untuk kemungkinan siasatan atau inkuiri bersama.

Semasa sesi tersebut, beberapa NHRI di rantau Asia Tenggara seperti SUHAKAM, CHRP, Komnas HAM dan PDHJ telah menandatangani Pernyataan Sokongan untuk Penubuhan Mekanisme Inkuiri antara Institusi Hak Asasi Manusia Kebangsaan (INIM). Pertanyaan sokongan ini adalah merupakan sokongan tanpa syarat terhadap penubuhan INIM yang dikhususkan untuk menyiasat pelanggaran dan penyalahgunaan hak asasi manusia melibat isu rentas sempadan. INIM akan menjadi mekanisme yang penting dalam usaha serantau untuk mempertahankan maruah manusia, memastikan kebertanggungjawaban dan mempromosikan keadilan.

d. Persidangan Tahunan SEANF kali ke-21

SUHAKAM telah menghadiri Persidangan Tahunan SEANF Kali ke-21 pada 18 hingga 20 November 2024 yang diadakan secara hibrid di Dili, Timor-Leste dan dalam talian. Antara isu yang dibincangkan semasa persidangan tersebut adalah amalan terbaik dan aktiviti yang telah dilaksanakan oleh setiap anggota SEANF pada sepanjang tahun 2024, pelaksanaan Pelan Strategik SEANF 2022-2026, status terkini cadangan untuk membangunkan mekanisme siasatan antara-NHRI (INIM), isu hak warga emas, dan sesi dialog bersama rakan kongsi SEANF seperti Forum Asia Pasifik Institusi Hak Asasi Manusia Kebangsaan (APF) dan Persatuan Pencegahan Penyeksaan (APT).

Antara isu yang dibawa oleh SUHAKAM untuk dibincangkan di peringkat SEANF adalah perkongsian mengenai maklumat terkini berkaitan isu pemindahan banduan sabitan ke negara asal (ITOP) yang mana SUHAKAM memohon kepada semua anggota SEANF untuk membawa perbincangan mengenai ITOP bersama

kerajaan masing-masing. SUHAKAM juga mencadangkan supaya isu buruh paksa dan pemerdagangan orang disenaraikan sebagai salah satu agenda bagi persidangan SEANF yang akan datang memandangkan isu ini dihadapi oleh kebanyakan negara di rantau Asia Tenggara.

Persidangan tersebut juga menyaksikan upacara penyerahan jawatan pengerusi SEANF daripada PDHJ kepada Komnas HAM yang akan mempengerusikan SEANF pada tahun 2025. Kesemua anggota SEANF menzahirkan penghargaan kepada NHRCT di atas sumbangan dan usaha dalam memacu SEANF pada tahun 2024 dan bersedia memberikan sokongan kepada Komnas HAM sebagai pengerusi SEANF yang seterusnya.

PDHJ juga menganjurkan acara sampingan iaitu 'Seminar Antarabangsa mengenai Hak Ekonomi, Sosial dan Kebudayaan di sempadan Asia Tenggara - Perkongsian Amalan Terbaik dan Kes' pada 20 November 2024. TYT José Manuel Ramos-Horta, Presiden Timor Leste telah menyampaikan ucap tama sempena seminar antarabangsa tersebut.

Pengerusi SEANF bagi tahun 2024 (tengah) bersama Pengerusi dan Pesuruhjaya anggota SEANF semasa Persidangan Tahunan SEANF ke-21.

3.2 Forum Asia Pasifik Institusi Hak Asasi Manusia Kebangsaan (APF)

Peserta yang hadir ke Mesyuarat Agung Tahunan APF ke-29.

Forum Asia Pasifik Institusi Hak Asasi Manusia Kebangsaan (APF) merupakan rangkaian NHRI serantau yang pada masa ini dianggotai oleh 25 NHRI. Matlamat utama APF adalah untuk mempromosikan penubuhan NHRI yang bebas di rantau Asia Pasifik dan memberikan sokongan kepada anggotanya supaya dapat melaksanakan fungsi dan mandat secara berkesan.

Terdapat 2 mesyuarat utama APF pada tahun 2024 iaitu Mesyuarat Jaringan Serantau APF; dan Mesyuarat Agung Tahunan APF ke-29.

a. Mesyuarat Jaringan Serantau APF

SUHAKAM telah menghadiri Mesyuarat Jaringan Serantau APF yang diadakan pada 6 Mei 2024 bersempena dengan Mesyuarat Tahunan GANHRI 2024 di Geneva, Switzerland.

Mesyuarat tersebut antara lain membincangkan laporan pertengahan penggal APF, dasar terbaru APF mengenai pencegahan eksploitasi seksual, penderaan, gangguan, perlindungan kanak-kanak dan pemberi maklumat. Mesyuarat juga turut membincangkan mengenai garis panduan berhubung peranan NHRI

dalam situasi konflik dan NHRI Palestin telah mencadangkan supaya prinsip akauntabiliti dan keadilan ditambah sebagai sebahagian daripada elemen garis panduan tersebut.

b. Mesyuarat Agung Tahunan APF ke-29

SUHAKAM telah menghadiri Mesyuarat Agung Tahunan APF ke-29 yang telah diadakan pada 24 hingga 25 September 2024 di Bangkok, Thailand. Mesyuarat Agung Tahunan Ahli Majlis Forum APF telah diadakan pada 24 September 2024 manakala Pembentangan oleh Anggota APF dan Mesyuarat Pegawai Eksekutif Kanan dalam kalangan anggota APF diadakan pada 25 September 2024. Mesyuarat ini telah dihadiri oleh kira-kira 90 orang peserta yang terdiri daripada anggota APF, institusi pemerhati dan wakil organisasi antarabangsa daripada GANHRI, OHCHR dan UNDP.

Mesyuarat ini dipengerusikan oleh Khunan Jargalsaikhan daripada NHRI Mongolia yang bertindak sebagai Pemangku Pengerusi APF. Mesyuarat pada kali ini menyaksikan APF menerima kemasukan dua anggota baru iaitu NHRI daripada Pakistan dan Uzbekistan. Mesyuarat juga memutuskan bahawa Mesyuarat Agung Tahunan APF ke-30 akan diadakan di Fiji dan Suruhanjaya Hak Asasi Manusia dan Anti-Diskriminasi (NHRI Fiji) akan bertindak sebagai tuan rumah bagi penganjuran mesyuarat tersebut.

Semasa sesi Pembentangan oleh Anggota APF, sejumlah 22 anggota dan pemerhati telah membentangkan mengenai topik yang telah ditetapkan lebih awal iaitu kesaksamaan gender, hak asasi manusia dan alam sekitar dan pelindung hak asasi manusia. Inisiatif ini telah memberi peluang kepada anggota APF untuk berkongsi komitmen untuk memacu perubahan positif dalam bidang hak asasi manusia melalui reformasi perundangan, advokasi strategik, pemerksaan komuniti dan kerjasama antarabangsa.

3.2 Pakatan Global Institusi Hak Asasi Manusia Kebangsaan (GANHRI)

Pakatan Global Institusi Hak Asasi Manusia Kebangsaan (GANHRI) telah ditubuhkan pada 1993 dan merupakan rangkaian kerjasama Institusi Hak Asasi Manusia Kebangsaan (NHRI) yang terbesar di seluruh dunia yang berpangkalan di Geneva, Switzerland. GANHRI diiktiraf sebagai rakan kongsi kepada

Pertubuhan Bangsa-bangsa Bersatu (PBB) dan mempunyai jalinan kerjasama rapat dengan OHCHR, UNDP dan pelbagai agensi PBB, dan juga dengan organisasi antarabangsa dan serantau yang lain, CSO dan ahli akademik.

SUHAKAM telah menghadiri Mesyuarat Tahunan Pakatan Global Institusi Hak Asasi Manusia Kebangsaan (GANHRI) 2024 dan Mesyuarat Sampingan yang diadakan pada 6 hingga 9 Mei 2024 di Geneva, Switzerland. Sejumlah lebih 250 orang wakil daripada NHRI telah mengambil bahagian dalam Mesyuarat Tahunan GANHRI 2024. Pelbagai isu telah dibincangkan semasa mesyuarat berlangsung, antaranya adalah isu berkenaan peruntukan GANHRI, isu yang diutarakan oleh Kumpulan Kerja GANHRI berkaitan Perniagaan dan Hak Asasi Manusia, Kumpulan Kerja GANHRI mengenai Penuaan, pertukaran maklumat berkenaan Deklarasi Kyiv Copenhagen, orang tanpa kewarganegaraan dan pencari suaka.

Delegasi SUHAKAM bersama wakil NHRI dan APT.

SUHAKAM juga telah mengambil bahagian dalam mesyuarat sampingan seperti Mesyuarat Jaringan Serantau APF, mesyuarat dan sarapan pagi bersama APT, mesyuarat kumpulan bersama NHRI Thailand, Filipina dan APT, mesyuarat bersama NHRI Mongolia, mesyuarat bersama wakil sekretariat Komanwel, dan mesyuarat tahunan Forum Komanwel Institusi Hak Asasi Manusia Kebangsaan (CFNHRI) 2024.

Mesyuarat Tahunan CFNHRI 2024 telah dipengerusikan oleh Umurangi Providence, Pengerusi Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Rwanda (RNCHR) selaku Pengerusi CFNHRI. Mesyuarat memaklumkan bahawa NHRI Samoa akan menjadi pengerusi CFNHRI yang seterusnya dan upacara penyerahan akan diadakan semasa Persidangan Dwi-Tahunan CFNHRI yang dijadualkan pada Oktober 2024 bersempena dengan Mesyuarat Ketua-ketua Kerajaan Komanwel (CHOGM).

4. KETERLIBATAN DAN PERKONGSIAN

4.1 Kunjungan dan Lawatan daripada delegasi Luar Negeri

Sepanjang tahun 2024, SUHAKAM telah menerima kunjungan daripada delegasi daripada luar negeri yang antaranya terdiri daripada kedutaan, NHRI, agensi PBB dan CSO. Tujuan kunjungan dan lawatan tersebut adalah pelbagai tetapi tidak terhad kepada perjumpaan kali pertama, bertukar pandangan mengenai amalan terbaik, membincangkan isu hak asasi manusia dan menjalinkan kerjasama. Antara kunjungan dan lawatan yang diterima oleh SUHAKAM pada 2024 adalah:

- **Perjumpaan bersama Pesuruhjaya Tinggi PBB bagi Hak Asasi Manusia**

Pesuruhjaya Tinggi Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu (PBB) bagi Hak Asasi Manusia, Tuan Yang Terutama (TYT) Volker Turk telah mengadakan lawatan kerja ke Malaysia pada 2 hingga 4 Jun 2024 atas jemputan Kerajaan.

Mesyuarat antara SUHAKAM dan TYT Volker Turk telah diadakan pada 3 Jun 2024 di Kuala Lumpur. Semasa perjumpaan tersebut, SUHAKAM telah memberi maklumat berhubung situasi hak asasi manusia di Malaysia dan telah membangkitkan beberapa isu antaranya seperti kekosongan jawatan pengerusi SUHAKAM sejak Ogos 2023, saranan yang telah diterima oleh Malaysia semasa Pusingan UPR ke-4 Malaysia, isu tanpa kewarganegaraan, pelarian dan hak orang asli dan orang asal.

TYT Volker Turk telah memberikan satu kenyataan rasmi semasa hari terakhir lawatan beliau ke Malaysia pada 4 Jun 2024. Beliau berharap supaya Malaysia

boleh memperkasa kepimpinan ASEAN sebagai Pengerusi ASEAN pada tahun 2025 dan sehubungan itu dapat memberikan semangat baru kepada tindak balas antarabangsa kepada krisis dan situasi getir seperti yang terjadi di Myanmar. Beliau juga menawarkan sokongan kepada Malaysia untuk meratifikasi baki enam instrumen hak asasi manusia antarabangsa yang utama. Beliau turut memaklumkan bahawa semasa perjumpaan bersama pihak berkepentingan seperti CSO, SUHAKAM dan ahli parlimen, terdapat beberapa isu penting hak asasi manusia yang seringkali diulang iaitu seperti pembangunan mampan termasuk hak kepada persekitaran yang bersih dan sihat, perniagaan dan hak asasi manusia, jurang ekonomi, isu sosial termasuk diskriminasi berasaskan gender, ketidakupayaan, bangsa atau orientasi seksual, ruang sivik dan kebebasan bersuara, layanan terhadap pekerja migran dan pelarian dan juga percanggahan antara perundangan sivil dan syariah.

Kenyataan penuh TYT Volker Turk boleh diakses melalui pautan kod QR.

Kenyataan TYT Volker

Penyerahan cenderahati kepada TYT Volker Turk.

- **Lawatan Penanda Aras oleh Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Bangsamoro (BHRC)**

SUHAKAM telah menjadi tuan rumah kepada Lawatan Penanda Aras oleh Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Bangsamoro (BHRC) pada 9 hingga 12 September 2024. Antara objektif lawatan tersebut adalah seperti berikut:

- Mendapatkan pengetahuan yang mendalam mengenai struktur, fungsi dan operasi SUHAKAM terutamanya dalam melindungi dan mempromosi hak asasi manusia;
- Mengenalpasti dan mendokumenkan amalan terbaik yang telah dilaksanakan oleh SUHAKAM dalam isu-isu seperti berikut tetapi tidak terhad kepada hak kanak-kanak, gender, pembangunan, keadilan dan pejuang hak asasi manusia; dan
- Mewujudkan jalinan kerjasama antara BHRC dan SUHAKAM terutamanya dalam pertukaran pandangan, sumber dan kemungkinan kerjasama pada masa hadapan.

Antara aktiviti yang telah dilaksanakan semasa lawatan tersebut adalah seperti berikut:

- Perjumpaan antara BHRC dan Pertubuhan Masyarakat Sipil

Perjumpaan antara BHRC dan pertubuhan masyarakat sivil (CSO) di Malaysia yang memberi tumpuan kepada hak kanak-kanak dan wanita telah diadakan pada 9 September 2024. Perjumpaan ini menyediakan platform untuk membincangkan pelbagai aspek termasuk peranan CSO dalam mempromosikan dan melindungi hak kanak-kanak, wanita dan orang tanpa kewarganegaraan, penglibatan dengan Kerajaan dan menyeimbangkan sistem dwi-perundangan - Syariah dan Sivil di Malaysia serta di Wilayah Autonomi Bangsamoro.

- Sesi taklimat mengenai SUHAKAM dan perjumpaan bersama Pengerusi dan Pesuruhjaya SUHAKAM

Pada 10 hingga 11 September 2024, delegasi BHRC telah diberikan taklimat mengenai fungsi dan peranan setiap bahagian di SUHAKAM menerusi sesi dialog interaktif. Delegasi BHRC juga mengadakan perjumpaan bersama Pengerusi dan Pesuruhjaya SUHAKAM dan semasa perjumpaan tersebut, kedua-dua pihak

bersetuju untuk terus bekerjasama dalam pelbagai isu hak asasi manusia yang menjadi perhatian bersama.

- Lawatan ke Mahkamah Kanak-Kanak dan Mahkamah Khas Jenayah Seksual terhadap Kanak-Kanak

Pada 12 September 2024, SUHAKAM dan BHRC telah mengadakan lawatan ke Mahkamah Kanak-Kanak di Kompleks Mahkamah Kuala Lumpur dan Mahkamah Khas Jenayah Seksual terhadap Kanak-Kanak di Mahkamah Syariah Wilayah Persekutuan Putrajaya. Delegasi lawatan telah dihoskan oleh YA Puan Nur Farahain Roslan dan YA Datin Kunasundary Marimuthu.

Lawatan ke kedua-dua mahkamah ini memberikan gambaran yang menyeluruh kepada delegasi berkenaan konsep yang dilaksanakan oleh mahkamah untuk memenuhi keperluan khusus kanak-kanak sesuai dengan peringkat perkembangan mereka dan memastikan hak mereka dihormati. Ini termasuklah langkah-langkah khas dan fasiliti untuk memudahkan dan memenuhi keperluan kanak-kanak yang perlu hadir sebagai saksi atau defendan. Persediaan mahkamah ini menunjukkan amalan terbaik Malaysia dan usaha kepada sistem keadilan jenayah yang lebih berpaksikan kanak-kanak dan menjurus kepada pendekatan pemulihan.

- Lawatan ke Dar Assa'adah, Majlis Agama Islam Wilayah Persekutuan (MAIWP)

Dar Assa'adah merupakan pusat perlindungan yang ditubuhkan oleh Majlis Agama Islam Wilayah Persekutuan (MAIWP) bagi tujuan untuk memberi perlindungan sementara kepada wanita Muslim warganegara Malaysia yang menghadapi masalah sosial. Wanita yang mendapatkan perlindungan di Dar Assa'adah akan diberikan bantuan kaunseling serta kelas kemahiran dan kerohanian untuk tujuan pendidikan dan persediaan apabila keluar kelak.

5. PERANAN SUHAKAM DAN MEKANISME HAK ASASI MANUSIA PBB

5.1 Lawatan Pakar Bebas PBB berkenaan Hak Asasi Manusia Warga Emas

Pakar Bebas PBB berkenaan Hak Asasi Manusia Warga Emas, Dr. Claudia Mahler telah mengadakan lawatan rasmi ke Malaysia pada 9 hingga 20 September 2024 di atas jemputan daripada Kerajaan. Lawatan ini memberi peluang kepada beliau untuk membuat penilaian mengenai keadaan yang dihadapi oleh warga emas di Malaysia dengan memberi tumpuan kepada akses kepada pekerjaan, keselamatan sosial, pencen, insurans kesihatan dan sebarang bentuk perlindungan sosial yang lain. Beliau juga memberikan perhatian kepada isu seperti diskriminasi berasaskan umur, penuaan, dan peluang kepada warga emas untuk terlibat secara aktif dalam kehidupan bermasyarakat.

Beliau telah mengadakan pertemuan bersama SUHAKAM pada 18 Disember 2024 di pejabat SUHAKAM yang terletak di Kuala Lumpur. Semasa perjumpaan tersebut, SUHAKAM telah berpeluang untuk membangkitkan beberapa isu berkaitan warga emas seperti jaminan ekonomi selepas persaraan, penjagaan kesihatan, penyertaan sosial, peluang pekerjaan dan diskriminasi berasaskan umur dan gender.

Penyerahan cenderahati kepada Dr. Claudia Mahler.

Dr. Claudia Mahler telah membentangkan ringkasan hasil lawatan beliau ke Malaysia melalui satu kenyataan yang dibuat pada 20 Disember 2024. Menerusi kenyataan yang bertajuk 'Malaysia: Masa untuk menukar pengiktirafan kepada tindakan berasaskan hak terhadap warga emas' tersebut, beliau memuji usaha yang telah dilaksanakan oleh Kerajaan sebagai persediaan untuk menjadi sebuah negara menua menjelang tahun 2030. Walau bagaimanapun, masih terdapat beberapa tindakan pantas yang perlu dilakukan oleh kerajaan kerana masih terdapat keluarga yang sedang bergelut untuk menjaga warga emas. Kenyataan penuh beliau boleh diakses melalui pautan kod QR yang disediakan manakala laporan penuh bagi lawatan tersebut dijadualkan untuk dibentangkan semasa sesi Majlis Hak Asasi Manusia PBB pada September 2025.

Kenyataan Dr.Claudia

6. KERJASAMA SERANTAU DAN ANTARABANGSA

6.1 Persidangan Sedunia Mengenai Tanpa Kewarganegaraan

SUHAKAM sebagai rakan strategik kepada *Development of Human Resources for Rural Areas* (DHRRA) Malaysia, *Nationality for All* (NFA) Asia-Pacific, dan *Institute on Statelessness and Inclusion* (ISI) telah menganjurkan "Persidangan Sedunia Mengenai Tanpa Kewarganegaraan (WCS24)" pada 26 hingga 29 Februari 2024 di Taylor's University Lakeside Campus, Subang Jaya, Selangor.

WCS24 telah dirancang untuk diadakan di Malaysia sejak awal tahun 2023 lagi. Antara sebab Rantau Asia dan Malaysia dipilih untuk penganjuran WCS24 adalah untuk memecahkan dominasi (desentralisasi) berhubung topik ini yang seringkali hanya dibincangkan secara meluas di Geneva, The Hague dan New York.

Persidangan tersebut berjaya menghimpunkan lebih daripada 400 orang peserta dengan pengalaman hidup dan pengetahuan mengenai isu tanpa kewarganegaraan daripada seluruh dunia untuk bertukar pengetahuan, pandangan, buah fikiran dan skil. WCS24 juga memberi tumpuan kepada tiga tema yang utama iaitu Solidariti,

Laporan WCS24

Pengetahuan dan Perubahan. Laporan penuh WCS24 boleh diakses melalui pautan kod QR yang disediakan.

SUHAKAM mengucapkan penghargaan kepada pihak KDN, KLN melalui Malawakil dan Biro Konvensyen dan Pameran Malaysia (MyCEB) di atas bantuan yang telah diberikan bagi menjayakan WCS24 antaranya dengan memudahcara kemasukan peserta persidangan terutamanya mereka yang merupakan orang tanpa kewarganegaraan. Kejayaan ini diharapkan menjadi pemangkin kepada lebih banyak penganjuran acara antarabangsa berkaitan hak asasi manusia di Malaysia pada masa hadapan.

a. Sesi panel mengenai 'Memorandum Persefahaman bagi Mencari Penyelesaian Jangka Panjang terhadap Isu Tanpa Kewarganegaraan di Sabah dan langkah ke hadapan'

Memorandum Persefahaman (MoU) bagi Mencari Penyelesaian Jangka Panjang terhadap Isu Tanpa Kewarganegaraan di Sabah antara SUHAKAM, Komisi Nasional Hak Asasi Manusia Indonesia (Komnas HAM) dan Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Filipina (CHRP) telah diperbaharui pada 7 September 2023 untuk tempoh selama lima tahun dari 2023 sehingga 2028. Salah satu aktiviti yang dirancang dalam MoU tersebut adalah penganjuran sesi panel untuk mempromosi usaha tersebut semasa WCS24.

Sehubungan itu, 'Sesi Perbincangan Panel mengenai MoU bagi Mencari Penyelesaian Jangka Panjang terhadap Isu Tanpa Kewarganegaraan di Sabah' bersempena WCS24 telah diadakan pada 29 Februari 2024 di Taylor's University Lakeside Campus, Subang Jaya, Selangor.

Antara objektif penganjuran sesi panel ini adalah untuk mempromosi MoU tersebut bagi membuka ruang kepada kerjasama yang lebih meluas dalam isu orang tanpa kewarganegaraan di Sabah bersama semua pihak berkepentingan dan untuk memberikan maklumat terkini berhubung situasi hak asasi manusia bagi orang tanpa kewarganegaraan di Sabah.

Pesuruhjaya SUHAKAM, Komnas HAM dan CHRP sebagai ahli panel semasa sesi perbincangan panel.

6.2 Forum Terbuka Isu Palestin: Kempen Hak Asasi Manusia dan Perundangan Antarabangsa - Apakah Peranan Malaysia?

Kesedaran bahawa konflik yang berlaku di Palestin adalah ujian terhadap isu hak asasi manusia dan kemanusiaan sejagat telah meningkat. Kehilangan nyawa dan harta benda termasuk wanita dan kanak-kanak membuktikan bahawa isu ini jauh melangkaui sentimen agama dan nasionalisme semata-mata. Peningkatan jumlah bantahan dan protes terhadap serangan kepada penduduk Palestin telah berlaku di seluruh dunia pada skala yang tidak pernah disaksikan sebelum ini.

SUHAKAM turut tidak terkecuali dalam menyuarakan pandangan dan gesaan terhadap isu ini melalui dua kenyataan masing-masing pada 10 dan 20 Oktober 2023. Melalui kenyataan media tersebut, SUHAKAM mengutuk serangan dan keganasan yang telah dibuat oleh Israel terhadap rakyat Palestin terutamanya terhadap wanita dan kanak-kanak serta menggesa supaya gencatan senjata dapat dilakukan dengan segera dan pembukaan sempadan dapat dilaksanakan bagi memberi ruang kepada bantuan dan misi kemanusiaan untuk masuk ke Gaza.

SUHAKAM juga percaya bahawa Malaysia sebagai ahli komuniti antarabangsa boleh memainkan peranan penting pada masa ini dengan menggunakan pengaruh diplomatiknya, mengambil bahagian dalam forum antarabangsa, dan menyediakan bantuan kemanusiaan. Malaysia juga boleh mengambil pendekatan dengan melibatkan diri dengan negara dan organisasi lain untuk membina pakatan luas yang komited untuk menangani isu hak asasi manusia di Palestin dan mencari penyelesaian yang adil dan berkekalan kepada konflik itu, termasuk melalui instrumen antarabangsa yang sedia.

Walau bagaimanapun, dalam sokongan yang kian memuncak terhadap rakyat Palestin, terdapat juga golongan sama yang seakan dilupakan. Hasil pertemuan SUHAKAM dan Duta Palestin di Malaysia pada 6 November 2023 mendapati bahawa terdapat sebahagian komuniti pemastautin atau pelarian Palestin yang berada di Malaysia menghadapi kesukaran untuk mendapatkan akses kepada pendidikan di Malaysia. Selain itu, terdapat rakyat Palestin yang berada di Malaysia dengan dokumen perjalanan yang sah, tetapi berisiko untuk menjadi tidak berdokumen kerana dokumen tersebut telah tamat tempoh tetapi mereka tidak dapat pulang ke Palestin disebabkan konflik yang sedang berlaku di sana. Situasi serupa ini juga pernah terjadi kepada pekerja Myanmar yang enggan pulang selepas permit kerja mereka tamat semasa rampasan kuasa oleh tentera berlaku di Myanmar pada tahun 2021, kerana bimbang akan keselamatan diri.

Sehubungan itu, bagi menyediakan platform untuk membincangkan isu tersebut, SUHAKAM telah menganjurkan Forum Terbuka Isu Palestin: Kempen Hak Asasi Manusia dan Undang-Undang Antarabangsa - Apakah Peranan Malaysia? pada 19 Mac 2024 bertempat di Universiti Malaya, Kuala Lumpur dan dalam talian dengan objektif seperti berikut:

- Meningkatkan kesedaran rakyat Malaysia tentang situasi semasa hak asasi manusia dan kemanusiaan di Palestin, termasuk tetapi tidak terhad kepada isu hak kepada nyawa dan harta benda, hak kebebasan bergerak, hak untuk mendapat layanan yang samarata di sisi undang-undang, hak untuk mendapatkan akses kepada kesihatan, pendidikan, makanan dan sumber air yang bersih.
- Meneroka inisiatif yang boleh digerakkan oleh Malaysia terutamanya sebagai anggota Pertubuhan Bangsa-bangsa Bersatu (PBB), Pertubuhan Kerjasama Islam (OIC) dan ahli Majlis Hak Asasi Manusia PBB (MHAM) bagi sesi 2022-2024, antaranya untuk mempromosikan keamanan, keadilan, dan hak kepada rakyat Palestin.
- Menyemak semula peranan yang boleh dilaksanakan oleh semua pihak dalam isu kemanusiaan sejagat termasuk isu pelarian dan pemohon suaka, dan tindakan yang boleh dilaksanakan termasuk diperingkat domestik, serantau dan antarabangsa seperti menyediakan akses kepada tempat berlindung, pendidikan dan kesihatan.

Forum ini telah dihadiri oleh kira-kira 150 orang peserta yang terdiri daripada pihak yang bersolidariti bersama Palestin seperti agensi kerajaan, ahli akademik, CSO, wakil kedutaan, agensi PBB, pelajar dan orang awam. Forum ini juga disiarkan secara langsung melalui laman sosial rasmi SUHAKAM.

Naib Pengerusi SUHAKAM menyampaikan cenderahati penghargaan kepada Menteri Luar Negeri, YB Dato' Seri Utama Haji Mohamad bin Hasan.

Forum ini menyaksikan kehadiran YB Dato' Seri Utama Haji Mohamad bin Hasan, Menteri Luar Negeri yang memberikan ucap tama semasa upacara pembukaan. Kehadiran Menteri Luar Negeri ke forum ini menunjukkan komitmen Malaysia terhadap isu hak asasi manusia dan krisis kemanusiaan yang sedang berlaku di Gaza. Rakaman penuh forum boleh disaksikan di laman YouTube rasmi SUHAKAM melalui pautan kod QR tersebut.

Forum Palestin

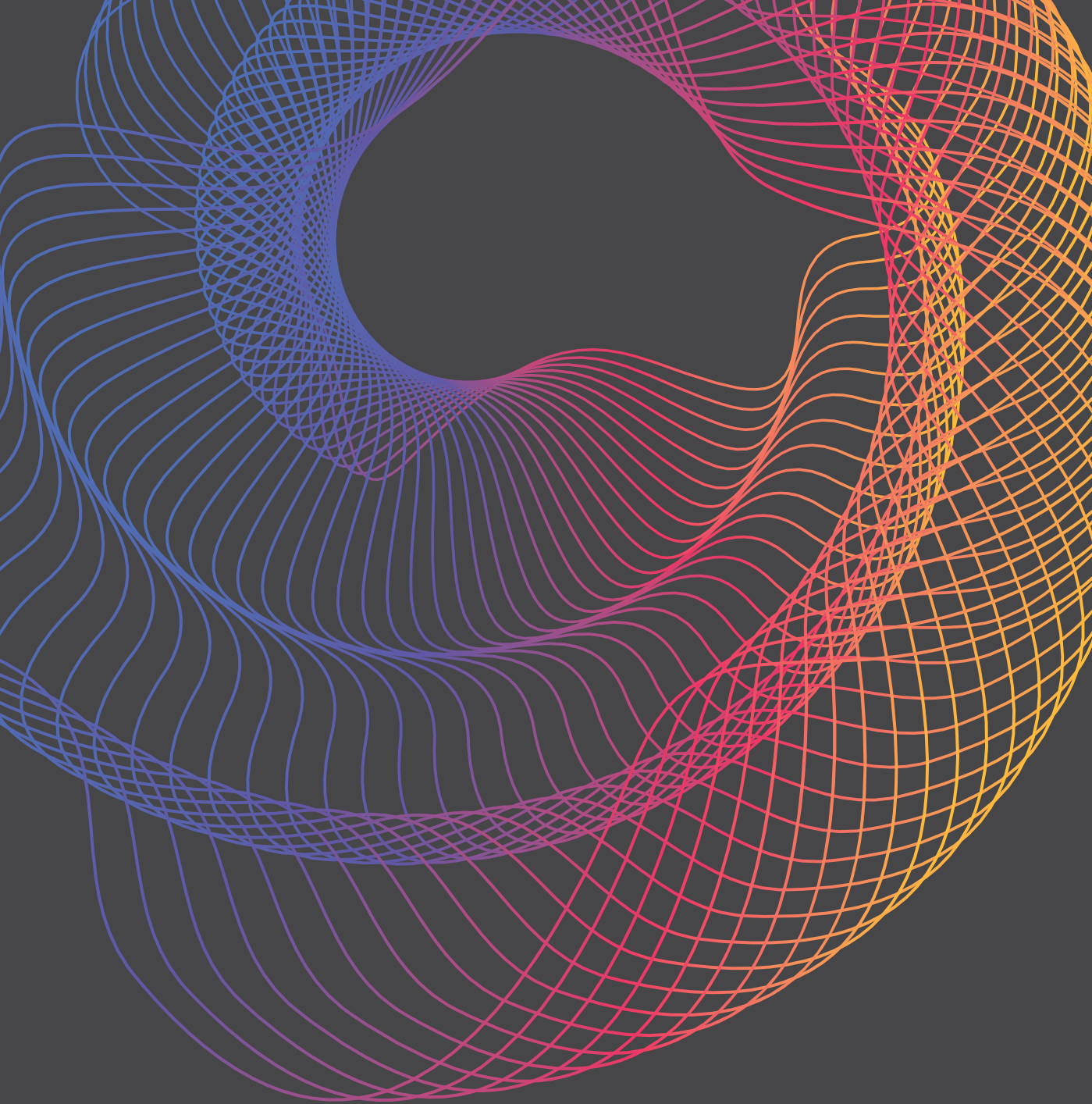

Sesi Perbincangan Panel bagi Forum Terbuka Isu Palestin: Kempen Hak Asasi Manusia dan Perundangan Antarabangsa - Apakah Peranan Malaysia?

HARAPAN MASA HADAPAN

Maklum balas Kerajaan terhadap saranan yang telah diterima oleh Malaysia semasa proses UPR Keempat Malaysia boleh dianggap sebagai salah satu rujukan penting berhubung pendirian Kerajaan terhadap sesuatu isu hak asasi manusia di Malaysia pada tahun yang mendatang.

Selain itu, Kepengerusian ASEAN-Malaysia pada tahun 2025 dengan tema 'Keterangkuman dan Kemampanan' dijangka akan membuka lebih banyak ruang untuk membincangkan isu hak asasi manusia terutamanya yang melibatkan isu merentas sempadan di rantau Asia Tenggara.

BAB 3

ADUAN DAN PEMANTAUAN TERHADAP PELANGGARAN HAK ASASI MANUSIA

BAHAGIAN ADUAN DAN PEMANTAUAN

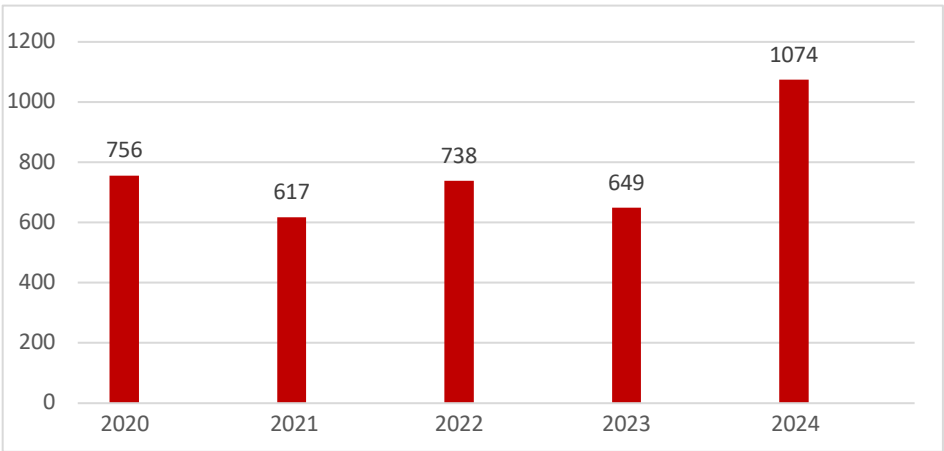
GAMBARAN KESELURUHAN

Pada tahun 2024, SUHAKAM telah menerima sebanyak 1,074 aduan. 823 daripada aduan tersebut telah dibuat di ibu pejabat di Kuala Lumpur, 113 aduan di Pejabat Sabah dan 138 aduan di Pejabat Sarawak. Aduan terbanyak mengikut organisasi adalah membabitkan Polis Diraja Malaysia, Jabatan Pendaftaran Negara, Jabatan Penjara Malaysia, Agensi Swasta dan Organisasi bukan kerajaan (NGO). Aduan-aduan yang diterima adalah dalam bentuk memorandum, emel, surat, panggilan telefon, sistem e-aduan dan penyerahan aduan semasa program SUHAKAM Bersama Masyarakat (SBM).

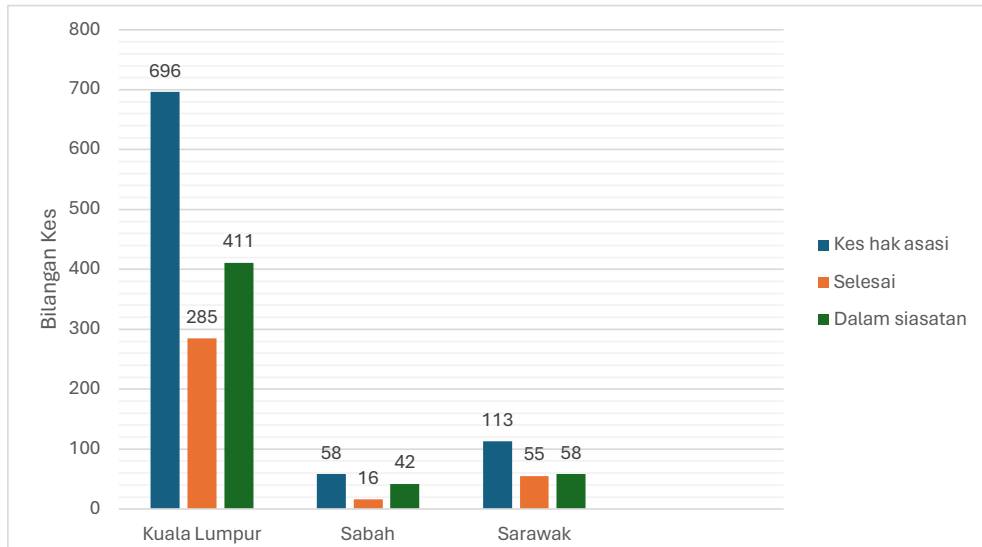
1. SIASATAN ADUAN

Setelah diteliti secara keseluruhan penerimaan 1,074 jumlah aduan, SUHAKAM telah memutuskan bahawa 867 aduan merupakan pelanggaran hak asasi manusia merangkumi 696 aduan di ibu pejabat Kuala Lumpur, 58 aduan di Pejabat Sabah dan 113 aduan di Pejabat Sarawak. Manakala baki 207 aduan adalah di luar bidang kuasa SUHAKAM. Pada tahun ini, SUHAKAM telah menyelesaikan 41% daripada siasatan terhadap 356 daripada 867 tersebut. Bakinya masih dalam siasatan dan menunggu maklumbalas daripada agensi berkenaan.

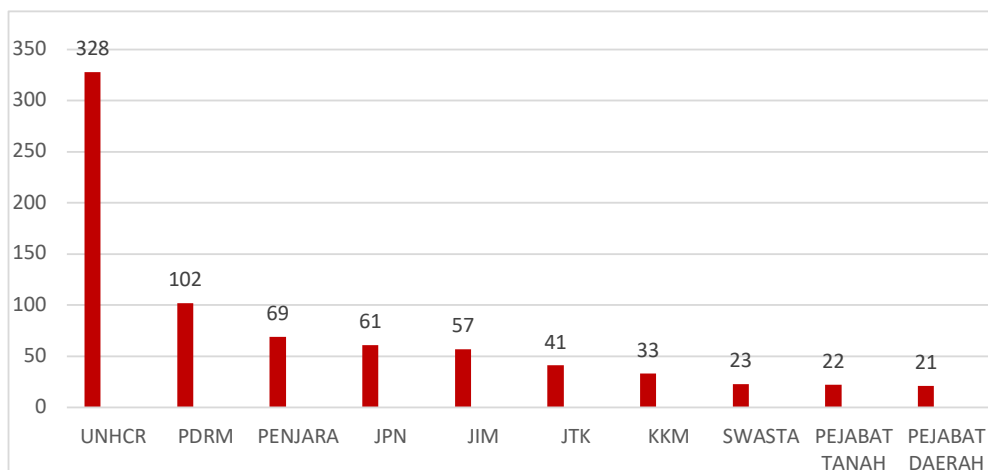
Rajah 2: Aduan yang diterima oleh SUHAKAM pada tahun 2020 hingga 2024

Rajah 3: Bilangan Kes Selesai dan Masih Dalam Siasatan 2024

Rajah 4: Bilangan Kes Mengikut Agensi 2024

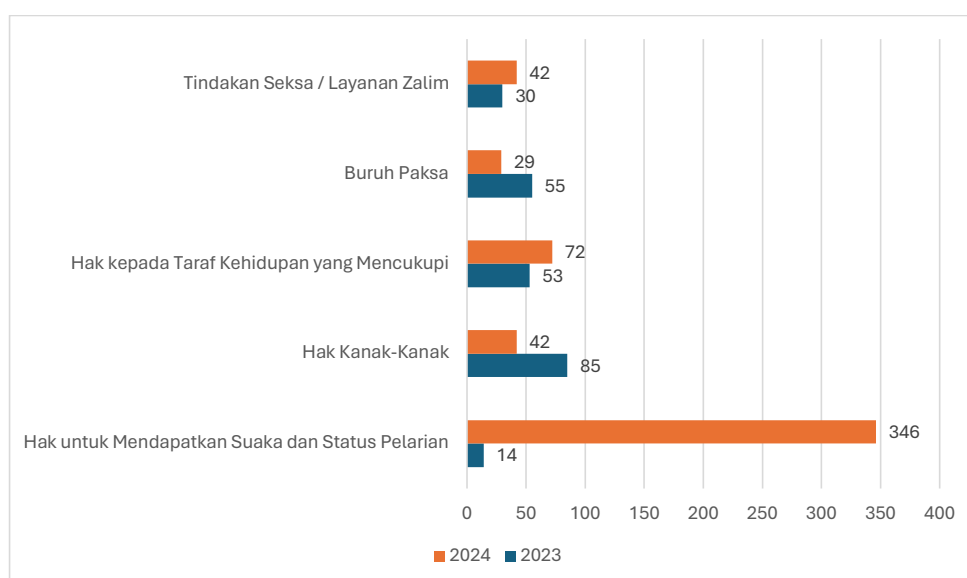

Jadual 7: Pecahan Aduan berkaitan Hak Asasi Manusia, 2024

BIL.	PERKARA	SEMENANJUNG	SABAH	SARAWAK
1.	Maruah diri	2	0	0
2.	Diskriminasi / Hak Kesaksamaan (perkauman, agama, jantina, kurang upaya fahaman politik dan lain-lain)	15	2	0
3.	Hak untuk hidup	5	2	1
4.	Hak kebebasan dan keselamatan diri	12	2	2
5.	Pemerdagangan / Penyeludupan	6	1	1
6.	Tindakan seksaan/layanan atau hukuman zalim	37	2	3
7.	Tangkapan, tahanan dan pembuangan negeri	16	3	1
8.	Hak pembelaan/perbicaran adil dan terbuka	8	0	0
9.	Hak kepada privasi	4	0	0
10.	Kebebasan bergerak	4	0	0
11.	Hak untuk mendapatkan suaka dan status pelarian	346	0	0
12.	Hak kepada kewarganegaraan	6	13	18
13.	Hak kepada pemilikan harta	0	10	3
14.	Kebebasan berfikir, menentukan salah benar dan beragama	1	0	2
15.	Hak berpendapat dan bersuara	1	0	0
16.	Kebebasan berhimpun secara aman	0	0	0
17.	Kebebasan berpersatuan	0	0	0
18.	Hak untuk mengambil bahagian dalam kerajaan/hak sebagai pengundi	0	0	0
19.	Hak kepada pekerjaan dan hak pekerja migran	31	0	4
20.	Hak untuk berehat dan menikmati masa lapang	1	0	0
21.	Hak kepada taraf kehidupan yang mencukupi (makanan, pakaian, perumahan, penjagaan kesihatan)	41	6	25

BIL.	PERKARA	SEMENANJUNG	SABAH	SARAWAK
22.	Hak kepada pendidikan	2	1	3
23.	Hak untuk menyertai kegiatan kebudayaan masyarakat	0	0	0
24.	Hak alam sekitar	1	2	2
25.	Hak tanah adat anak negeri	0	2	9
26.	Hak kanak-kanak	42	1	18
27.	Hak untuk hidup berkeluarga	4	0	0
28.	Hamba abdi	0	0	0
29.	Ucapan kebencian	0	0	0
30.	Buruh paksa	29	0	0
31.	Pejuang hak asasi manusia	0	0	0
32.	Hak mendapatkan maklumat	54	3	8
33.	Lain – lain	28	8	13
JUMLAH		696	58	113

Berikut adalah 5 kategori aduan yang mencatatkan perubahan signifikan pada tahun 2024 berbanding tahun 2023:

2. LAWATAN PEMANTAUAN KE TEMPAT TAHANAN

Lawatan pemantauan ini bertujuan mendapatkan maklumat berhubung keadaan tempat tahanan dan kemudiannya mengemukakan syor-syor berhubung isu hak asasi manusia untuk tujuan penambahbaikan. Lawatan ini merangkumi 2 kategori iaitu:

- i. lawatan pemantauan untuk melihat keadaan dan layanan di tempat tahanan; dan
- ii. lawatan siasatan kes bagi aduan yang diterima oleh SUHAKAM berhubung pelanggaran hak asasi manusia di tempat tahanan.

Fokus lawatan SUHAKAM ke tempat tahanan bukan sahaja memantau keadaan dan layanan kepada tahanan tetapi juga keadaan tempat kerja, kebajikan dan keselamatan anggota serta kakitangan yang menjaga tahanan.

2.1 Polis Diraja Malaysia (PDRM)

Pada tahun 2024, SUHAKAM telah mengadakan 4 lawatan pemantauan ke lokap PDRM. Antara lokap polis yang telah dilawati adalah seperti berikut:

Bil.	Isu dan Syor SUHAKAM	Lokap Balai Polis
1.	Uzur dan tidak selamat diduduki Hasil pemantauan dan maklumat yang diperolehi mendapati lokap ini adalah dalam keadaan terlalu uzur dan tidak selamat diduduki. Dimaklumkan pihak IPD dan Balai menggunakan segala sumber yang ada dan menggunakan ruang yang lain untuk meneruskan pengoperasian. Syor SUHAKAM berpandangan bahawa isu keselamatan anggota dan Orang Kena Tahan (OKT) adalah perkara asas yang tidak boleh dikompromi. SUHAKAM mengesyorkan penstrukturan dan pembinaan semula bangunan Balai Polis Kuah dan IPD Langkawi atas faktor keselamatan dan kesesuaian anggota bertugas dan OKT yang ditahan. SUHAKAM juga mengesyorkan supaya pihak PDRM dan Kerajaan perlu membuat semakan semula bangunan-bangunan lokap dan IPD di seluruh Malaysia yang tidak selamat dan uzur untuk tidak meneruskan operasi.	Lokap Balai Polis Kuah

Bil. Isu dan Syor SUHAKAM	Lokap Balai Polis
2. Penyelenggaraan Infrastruktur Bangunan Hasil pemantauan SUHAKAM, terdapat beberapa infrastruktur bangunan dan lokap balai polis yang memerlukan penyelenggaraan berkala. Antaranya masalah yang dihadapi adalah tandas tersumbat dan tidak diselenggara, tiada kipas ekzos yang mencukupi atau rosak di lokap, kipas angin di kawasan legar, fasiliti asas seperti loker, pakaian OKT, penyediaan tuala wanita, bilik soal siasat dan juga televisyen litar tertutup (CCTV) yang tidak mencukupi. Selain itu, SUHAKAM turut mendapati keadaan kuarters anggota yang daif dan uzur perlu diberi perhatian segera oleh pihak Kerajaan. Syor Disyorkan supaya pihak Kerajaan mempertimbangkan peruntukan khas kepada PDRM bagi menambah baik infrastruktur bangunan dan lokap-lokap yang dinyatakan. Selain untuk mencegah daripada berlaku perkara yang tidak diingini, ia dapat menjamin kebajikan anggota yang bertugas dan OKT yang ditahan.	• Lokap Balai Polis Hilir Perak • Lokap Balai Polis Jasin • Lokap Balai Polis Kuah • Lokap Balai Polis Marang
3. Pengasingan Pemantauan CCTV bagi lokap OKT Wanita SUHAKAM mendapati bahawa monitor CCTV bagi pemantauan lokap OKT wanita adalah bersekali dengan monitor CCTV lelaki. Perkara ini adalah bercanggah dengan prinsip hak asasi manusia yang menekankan kepentingan untuk menjaga maruah setiap OKT. Syor SUHAKAM mencadangkan supaya monitor CCTV bagi sel wanita dan sel lelaki di lokap Balai Polis Kuah diasingkan. Selain itu, monitor CCTV wanita juga perlulah diletakkan di ruangan yang tertutup dan hanya boleh diakses dan dipantau oleh anggota wanita sahaja bagi menjaga maruah dan privasi OKT wanita.	• Lokap Balai Polis Kuah

Bil. Isu dan Syor SUHAKAM	Lokap Balai Polis
4. Alatan Kebersihan Diri Yang Terhad Dan Tidak Berterusan SUHAKAM mendapati alatan kebersihan diri yang diterima oleh OKT adalah hanya semasa kemasukan disebabkan terhad dan tidak secara berterusan. Perkara ini juga memberi kesan terutamanya kepada tahanan penahanan lama seperti di bawah undang-undang pencegahan seperti SOSMA atau LLPK. Syor SUHAKAM mengesyorkan agar Kementerian Dalam Negeri dapat menyediakan peruntukan yang mencukupi bagi memastikan bekalan peralatan kebersihan sentiasa tersedia dan berterusan. Perkara ini dapat memastikan kesihatan dan kebersihan OKT di tahap yang baik serta dapat mengurangkan risiko penyakit kulit seperti kudis buta. Selain itu ia dapat melindungi OKT dan anggota yang bertugas daripada penularan penyakit berjangkit.	• Lokap Balai Polis Hilir Perak • Lokap Balai Polis Jasin • Lokap Balai Polis Kuah
5. Kekurangan anggota bertugas SUHAKAM mendapati IPD dan balai polis menghadapi kekangan dalam melaksanakan tugas dengan lebih efisien disebabkan terdapat kekurangan perjawatan yang tidak diisi atau anggota IPD atau balai polis tersebut telah dipinjamkan ke balai-balai lain. Perkara ini telah memberi kesan kepada pengoperasian IPD atau balai secara langsung daripada segi kawalan keselamatan lokap, iring kawal OKT keluar dan masuk serta secara tidak langsung menyebabkan bebanan kerja yang tinggi kepada anggota sedia ada. Syor Disyorkan supaya pihak PDRM menyelaras pengisian jawatan yang masih belum diisi dengan segera di IPD dan balai polis yang terlibat bagi memanfaatkan perjawatan sedia ada. Selain itu semakan dan kajian mengenai pertambahan perjawatan di sebuah IPD dan balai polis perlu dilaksanakan secara berkala dengan mengambil kira keperluan semasa seperti kepadatan kependudukan di sesebuah daerah, bidang tugas, kapasiti lokap, dan lain-lain bagi memastikan kawalan keselamatan awam dapat dilaksanakan dengan lebih efisien.	• Lokap Balai Polis Hilir Perak • Lokap Balai Polis Marang • Lokap Balai Polis Kuah

Bil. Isu dan Syor SUHAKAM	Lokap Balai Polis
6. Suntikan vaksin Influenza dan Hepatitis B kepada anggota PDRM SUHAKAM mendapati terdapat keperluan yang penting dan utama agar setiap anggota polis terutamanya anggota yang bertugas di lokap (sentri) untuk diberi suntikan imunisasi tambahan seperti Influenza dan Hepatitis B bagi mengurangkan risiko anggota ketika berhubung terus dengan OKT yang ditahan di dalam lokap. Syor SUHAKAM mengesyorkan supaya peruntukan tambahan disalurkan kepada PDRM bagi pembelian vaksin untuk semua anggota PDRM. Satu proses penyelarasan bersama KKM dan Pejabat Kesihatan Daerah dalam memberikan perkhidmatan suntikan kepada anggota polis.	• Lokap Balai Polis Hilir Perak • Lokap Balai Polis Jasin • Lokap Balai Polis Kuah • Lokap Balai Polis Marang
7. Penyerahan rekod kesihatan bagi banduan tumpang di lokap balai polis SUHAKAM mendapati keperluan untuk mewujudkan prosedur baru bagi banduan atau tahanan yang ditumpangkan di lokap polis untuk proses perbicaraan atau sebagainya. Pihak berkuasa yang menggunakan lokap balai polis sebagai tempat tahanan sementara perlu mengemukakan dokumen atau slip kesihatan seseorang banduan atau tahanan yang menerangkan latar belakang kesihatan banduan yang menumpang di lokap polis. Syor Disyorkan supaya prosedur ini dapat diwujudkan dan diselaraskan di semua lokap balai polis bersama agensi yang berkaitan bagi memastikan keselamatan dan kesihatan anggota dan OKT yang berada di lokap polis. Tindakan pengasingan dan pemantauan bagi banduan atau tahanan yang mempunyai penyakit berjangkit atau penyakit berisiko boleh diselaraskan oleh pihak balai bagi mengelakkan insiden yang tidak diingini daripada berlaku.	• Lokap Balai Polis Hilir Perak • Lokap Balai Polis Jasin • Lokap Balai Polis Kuah • Lokap Balai Polis Marang

Bil. Isu dan Syor SUHAKAM	Lokap Balai Polis
8. Penyediaan bekas air minuman di dalam lokap balai polis SUHAKAM berpandangan bahawa akses kepada air minuman secara berterusan kepada OKT adalah penting. Amalan ini juga telah dilaksanakan di Jabatan Penjara Malaysia di mana banduan sentiasa mempunyai akses kepada air minuman yang terletak di luar blok sel. Syor Disyorkan supaya amalan ini dipraktikkan di semua lokap balai polis. Selain menjaga hak asasi OKT, ia juga dapat mencegah daripada masalah kesihatan yang lain kepada OKT. Sebuah bekas air berserta cawan boleh diletakkan diluar sel dan boleh diambil oleh OKT dari dalam sel pada bila-bila masa yang diperlukan.	• Lokap Balai Polis Hilir Perak • Lokap Balai Polis Jasin • Lokap Balai Polis Kuah • Lokap Balai Polis Marang
9. Mewujudkan <i>fast lane</i> bagi rawatan kesihatan OKT di klinik dan hospital Kerajaan SUHAKAM berpandangan bahawa kemudahan <i>fast lane</i> bagi OKT yang mendapatkan rawatan kecemasan di klinik kesihatan atau hospital adalah penting. Perkara ini bagi mengelakkan risiko keselamatan kepada orang awam, anggota pengiring dan OKT. Syor SUHAKAM mengesyorkan supaya pihak KKM dapat mempertimbangkan syor ini dengan mengambilkira faktor keselamatan orang awam, anggota pengiring dan juga isu-isu lain yang berbangkit seperti OKT melarikan diri, kekurangan anggota pengiring, dan risiko penyeludupan artikel larangan. Selain itu, ia dapat meminimumkan waktu OKT dan anggota pengiring berada di klinik atau hospital.	• Lokap Balai Polis Hilir Perak • Lokap Balai Polis Jasin • Lokap Balai Polis Kuah • Lokap Balai Polis Marang

Bil.	Isu dan Syor SUHAKAM	Lokap Balai Polis
10.	Penggunaan bilik siasatan dengan optimum SUHAKAM mendapati di beberapa IPD dan Balai Polis yang mempunyai bilik siasatan yang tidak digunakan. SUHAKAM dimaklumkan bahawa Pegawai Siasatan lebih memilih menggunakan pejabat sendiri untuk menjalankan siasatan bersama OKT. SUHAKAM berpandangan bahawa perkara ini perlu diteliti dan arahan penggunaan bilik siasatan oleh Pegawai Siasatan perlulah dipatuhi. Syor Disyorkan supaya pihak PDRM memastikan semua Pegawai Penyiasat menggunakan bilik siasatan di setiap IPD atau balai polis sewaktu menjalankan siasatan bersama OKT. Selain itu, PDRM perlulah membuat penyelenggaraan berkala ke semua bilik siasatan sedia ada bagi penggunaan bilik tersebut secara optimum.	• Lokap Balai Polis Hilir Perak • Lokap Balai Polis Jasin • Lokap Balai Polis Kuah • Lokap Balai Polis Marang

2.2 Jabatan Penjara Malaysia

SUHAKAM telah menjalankan 3 lawatan pemantauan dan 10 lawatan kes bagi di penjara. Antara isu dan masalah yang perlu diberi perhatian hasil dari lawatan pemantauan SUHAKAM adalah seperti berikut:

Bil.	Isu dan Syor SUHAKAM	Institusi Penjara
1.	Kekurangan Anggota Bertugas dan Pengisian Jawatan Kosong SUHAKAM dimaklumkan beberapa institusi penjara mempunyai kekurangan anggota untuk bertugas menjaga kebajikan dan keselamatan tahanan. Kekurangan anggota ini adalah disebabkan pengisian perjawatan yang diluluskan untuk institusi tersebut tidak diisi sepenuhnya dan dibiarkan kosong untuk tempoh masa yang lama. Ini telah menyebabkan bebanan tugas anggota sedia ada meningkat serta risiko keselamatan ke atas anggota bertugas. Syor SUHAKAM mengesyorkan agar Jabatan Penjara Malaysia meneliti kekosongan perjawatan sedia ada serta mengkaji keperluan penambahan perjawatan bagi memastikan operasi penjara dalam dijalankan dengan lancar.	• Penjara Marang • Pusat Koreksional Jasin

Bil.	Isu dan Syor SUHAKAM	Institusi Penjara
2.	Infrastruktur Bangunan Yang Uzur Dan Daif Pemerhatian SUHAKAM mendapati beberapa institusi penjara mengalami infrastruktur yang telah uzur dan daif. Jubin atau lantai di bahagian dapur kelihatan pecah dan tidak dibaiki sehingga menyebabkan air bertakung dan berlumut. Selain itu, tekanan air yang tidak stabil menyebabkan gangguan bekalan air ke blok bangunan penempatan banduan. Keuzuran penjara-penjara ini akan menyebabkan ianya tidak dapat berfungsi dengan sempurna dalam menepati aspek hak asasi manusia. SUHAKAM juga mendapati terdapat institusi yang masih menggunakan sistem bucket sehingga kini di mana bilik sel yang tidak mempunyai tandas. Perkara ini adalah bercanggah dengan peradaban moden dan melanggar prinsip hak asasi manusia. Syor SUHAKAM mengesyorkan agar Jabatan Penjara Malaysia dan Kementerian Dalam Negeri (KDN) memberi perhatian sepenuhnya dan mengambil tindakan dengan segera bagi memastikan infrastruktur dan kemudahan bangunan dalam keadaan yang baik dan selamat untuk diduduki.	• Pusat Koreksional Jasin • Pusat Koreksional Ulu Choh
3.	Fasiliti Rawatan Yang Tidak Diselenggara Institusi penjara juga menghadapi masalah kemudahan fasiliti kesihatan yang tidak mencukupi dan tidak diselenggara secara berkala seperti tiada bangunan khusus untuk klinik di penjara, kerusi pemeriksaan pergigian yang usang, dan ketiadaan <i>sickbay</i> di klinik. Syor SUHAKAM mengesyorkan agar Jabatan Penjara Malaysia dan KDN dapat memastikan peruntukan yang mencukupi untuk menambahbaik dan menyelenggara fasiliti kesihatan di institusi penjara.	• Pusat Koreksional Jasin • Penjara Marang • Pusat Koreksional Ulu Choh

Pemantauan ke klinik Pusat Koreksional Jasin,
Melaka pada 23 Julai 2024.

2.3 Jabatan Imigresen Malaysia (JIM)

Pada tahun 2024, SUHAKAM telah menjalankan 2 lawatan pemantauan dan 3 lawatan kes ke depot imigresen. Berikut merupakan isu-isu utama yang dikenalpasti oleh SUHAKAM semasa lawatan pemantauan seperti yang berikut:

Bil.	Isu dan Syor SUHAKAM	Depot Imigresen
1.	Alternatif Bagi Menempatkan Kanak-Kanak SUHAKAM konsisten dengan pendirian bahawa tempat tahanan seharusnya merupakan langkah terakhir bagi kanak-kanak dan jika mereka ditempatkan di dalam tempat tahanan, tempoh tahanan seharusnya dalam tempoh yang singkat. SUHAKAM mendapati depot imigresen adalah tidak sesuai untuk menempatkan kanak-kanak kerana ketiadaan akses kepada pendidikan dan tidak sesuai untuk perkembangan diri kanak-kanak. Syor SUHAKAM mengambil maklum penempatan kanak-kanak di Baitul Mahabah di beberapa tempat sebagai langkah sementara dan mengesyorkan agar jalan penyelesaian yang lebih baik untuk kanak-kanak dapat dilaksanakan dalam jangka masa panjang.	Depot Imigresen Machap Umboo

Bil.	Isu dan Syor SUHAKAM	Depot Imigresen
2.	Kesesakan Pelarian Etnik Rohingya di Depot Imigresen SUHAKAM mendapati bahawa terdapat lambakan pelarian dan pencari suaka yang ditahan di depot imigresen tanpa satu tempoh yang munasabah. Tahanan-tahanan ini, khususnya etnik Rohingya tidak dapat diusir ke negara asal mereka atas prinsip <i>non-refoulment</i>. Syor SUHAKAM mengesyorkan supaya Pejabat Pesuruhjaya Tinggi Bangsa-Bangsa Bersatu Untuk Pelarian (UNHCR) diberikan akses ke depot-depot imigresen bagi menjalankan proses pengesahan dan penentuan status pelarian dan pencari suaka yang sah. Perkara ini penting bagi memastikan tahanan yang berstatus pelarian dan merupakan pencari suaka tidak ditahan sewenangnyawenang oleh pihak berkuasa. Selain itu, SUHAKAM mengambil maklum usaha Kerajaan dalam meneliti perkara ini berdasarkan Arahan Majlis Keselamatan Negara No. 23 : Pengurusan Pelarian dan Pencari Suaka di Malaysia. SUHAKAM menggesa supaya dasar ini dapat dilaksanakan supaya hak pelarian tidak dinafikan, dapat mengurangkan kesesakan di dalam depot imigresen, mengurangkan risiko masalah kesihatan di antara tahanan, dan mengelakkan penahanan pelarian dan pencari suaka secara salah.	• Depot Imigresen Machap Umboo • Depot Imigresen Ajil
3.	Suntikan vaksin Influenza dan Hepatitis B kepada anggota imigresen SUHAKAM mendapati keperluan yang penting dan utama supaya setiap anggota imigresen terutamanya anggota yang bertugas di depot imigresen perlu diberi suntikan imunisasi tambahan seperti Influenza dan Hepatitis B. Ini kerana anggota ini berisiko apabila berhubung terus dengan tahanan di dalam depot. Syor SUHAKAM mengesyorkan supaya peruntukan tambahan disalurkan kepada Jabatan Imigresen Malaysia bagi pembelian vaksin untuk semua anggota imigresen di depot. SUHAKAM berharap satu proses penyelarasan bersama KKM dan Pejabat Kesihatan Daerah dalam memberikan perkhidmatan suntikan kepada anggota imigresen.	• Depot Imigresen Machap Umboo • Depot Imigresen Ajil

Bil.	Isu dan Syor SUHAKAM	Depot Imigresen
4.	Masalah penjawatan di Depot Berdasarkan pemantauan SUHAKAM, terdapat keperluan untuk menambah bilangan anggota sentri bagi menjaga dan mengawal keselamatan di depot imigresen. Bilangan sentri dengan jumlah tahanan di depot adalah tidak seimbang dan akan menjejaskan pengurusan penjagaan tahanan dan mengawal keselamatan. Syor SUHAKAM ingin mengesyorkan supaya pihak Kerajaan dapat mempertimbangkan untuk menempatkan dan mengisi perjawatan anggota di depot memastikan kelancaran pengurusan tahanan dan keselamatan di depot dapat berjalan dengan baik.	• Depot Imigresen Machap Umboo
5.	Mewujudkan laluan segera bagi rawatan kesihatan tahanan di klinik dan hospital Kerajaan SUHAKAM berpandangan bahawa kemudahan laluan segera bagi OKT yang mendapatkan rawatan kecemasan di klinik kesihatan atau hospital adalah penting. Perkara ini bagi mengelakkan risiko keselamatan kepada orang awam, anggota pengiring dan tahanan. Syor SUHAKAM mengesyorkan supaya pihak KKM dapat mempertimbangkan syor ini dengan mengambilkira faktor keselamatan orang awam, anggota pengiring dan juga isu-isu lain yang berbangkit seperti tahanan melarikan diri, kekurangan anggota pengiring, dan risiko penyeludupan artikel larangan. Selain itu, ia dapat meminimumkan waktu tahanan dan anggota pengiring berada di klinik atau hospital.	• Depot Imigresen Machap Umboo
6.	Penambahbaikan dan Penyelenggaraan Fasiliti SUHAKAM mendapati penambahbaikan dan penyelenggaraan perlu dijalankan terhadap fasiliti yang terdapat di depot imigresen. Antaranya kenderaan jabatan yang digunakan untuk membawa tahanan, tandas wanita yang terdapat di depot. Syor SUHAKAM mengesyorkan supaya Kerajaan dapat mempertimbangkan untuk menyalurkan peruntukan yang sewajarnya kepada Jabatan Imigresen bagi memastikan penambahbaikan dan penyelenggaraan ini dapat dilaksanakan.	• Depot Imigresen Machap Umboo • Depot Imigresen Ajil

Bil.	Isu dan Syor SUHAKAM	Depot Imigresen
7.	Penambahbaikan dan Pematuhan Prosedur Rawatan Kesihatan Tahanan SUHAKAM mendapati bahawa prosedur saringan kesihatan yang dilakukan oleh MA kepada tahanan adalah tidak dipatuhi. Ini kerana melalui lawatan SUHAKAM ke bilik rawatan, mendapati terdapat borang-borang yang tidak diisi dengan lengkap. Namun SUHAKAM mendapati borang pengisytiharan kesihatan tersebut telah disahkan dengan cap jari tahanan. Selain itu, prosedur untuk menyerahkan rekod kesihatan tahanan daripada penjara perlu diwujudkan bagi memastikan maklumat berkenaan sejarah kesihatan tahanan dapat diteliti oleh pihak depot sewaktu kemasukan atau untuk meneruskan rawatan susulan sekiranya perlu. Syor SUHAKAM mengesyorkan supaya pihak Jabatan Imigresen Malaysia meneliti kembali Prosedur Operasi Standard/ Pekeliling yang berkaitan mengenai saringan kesihatan tahanan dan penerimaan tahanan daripada institusi tahanan lain.	• Depot Imigresen Ajil • Depot Imigresen Machap Umboo

Bersama Pihak Pengurusan Depot Tahanan Imigresen Ajil, Terengganu pada 28 Februari 2024.

3. KEMATIAN DALAM TAHANAN

3.1 PDRM

Sehingga 31 Disember 2024, sejumlah 25 kes kematian telah dilaporkan berlaku semasa di dalam tahanan polis dengan semua kes kematian ini melibatkan individu lelaki. Sebanyak 12 kes kematian berlaku di dalam lokap polis. Manakala baki 13 kes sama ada berlaku di hospital, perjalanan ke hospital atau di penjara. Negeri yang mencatatkan rekod kes kematian dalam tahanan polis adalah negeri Selangor (6 kes), Pahang (3 kes), Johor (3 kes) dan lain-lain (13 kes). Antara punca kematian berlaku adalah disebabkan masalah kesihatan, 1 kes melibatkan gantung diri, dan 3 kes masih menunggu keputusan makmal dan lain-lain masih dalam siasatan.

3.2 JABATAN PENJARA MALAYSIA

3.2.1 Banduan Reman : Mohammad Kamarul Ariffin Bin Ismail

Lokasi : Penjara Bentong, Pahang

SUHAKAM telah menjalankan siasatan mengenai kematian seorang banduan reman yang bernama Kamarul Ariffin bin Ismail (Penama) di Penjara Bentong pada 31 Julai 2023. Siasatan SUHAKAM ini telah bermula pada bulan Ogos 2023 sehingga bulan Mac 2024.

Antara tindakan yang telah diambil untuk menjalankan siasatan kematian ini adalah merekod keterangan seramai 62 orang saksi yang terdiri daripada anggota IPD Raub dan IPD Temerloh, kakitangan daripada Penjara Bentong, petugas kesihatan Hospital Bentong, Hospital Sultan Haji Ahmad Shah, Temerloh dan Hospital Tengku Ampuan Afzan, Kuantan. Sejumlah 75 eksibit telah berjaya dikumpulkan dan telah diperolehi daripada PDRM, Jabatan Penjara Malaysia dan KKM.

Siasatan SUHAKAM telah membawa kepada beberapa penemuan berkaitan ketidakpatuhan dan pelanggaran undang-undang dalam pengurusan banduan dan tahanan seperti yang berikut:

i. Punca kematian

Punca kematian berdasarkan bedah siasat Penama adalah disebabkan "*Pneumonia complicating underlying bronchial asthma and coronary atherosclerosis with blunt force injuries*". Hasil bedah siasat juga turut menemui beberapa kesan kecederaan di beberapa bahagian badan Penama, namun begitu ia tidak menyumbang kepada kematian Penama.

ii. Faktor Penyumbang

Tiga faktor kesan kecederaan yang berlaku di badan Penama berkemungkinan adalah disebabkan; dipukul oleh rakan sel semasa berada di Blok PTP Penjara Bentong, dilakukan oleh Penama sendiri sewaktu di dalam sel kerana meracau, kecederaan telah berlaku sewaktu Penama berada di Balai Polis Raub semasa siasatan pihak polis.

iii. Ketiadaan rakaman CCTV

Ketiadaan rakaman CCTV sewaktu polis menjalankan siasatan bersama Penama di Balai Polis Raub pada tarikh 22 Julai 2023. Penama didakwa telah menerima rawatan di Hospital Raub pada tarikh tersebut kerana mengalami sakit dada dan sakit perut.

iv. Kelewatan dalam pemberian rawatan

Terdapat kelewatan Penama dirujuk ke klinik penjara dan Hospital Raub untuk pemeriksaan sakit dada dan sakit perut selepas 4 jam mengadu sakit semasa berada di Balai Polis Raub. Saringan kesihatan terhadap Penama hanya dilakukan pada hari ke-4 selepas direman di Penjara Bentong.

v. Rawatan yang tidak sewajarnya

Rawatan yang diberikan kepada Penama seperti diberikan ubat paracetamol dan diarahkan tidur sewaktu keadaan Penama tidak stabil semasa berada di dalam sel di Penjara Bentong.

Syor

SUHAKAM mengesyorkan Polis Diraja Malaysia dan Jabatan Penjara Malaysia meneliti dan membuat semakan semula prosedur penahanan berdasarkan hasil dapatan SUHAKAM. Selain itu, SUHAKAM mengesyorkan supaya

prosiding inkuies dapat dijalankan oleh mahkamah bagi mengetahui punca kecederaan yang dialami oleh Penama.¹

3.2.2 Banduan Reman : Mohd Zaidi bin Abdul Hamid
Lokasi : Penjara Pokok Sena, Kedah

Siasatan kes kematian dijalankan melibatkan banduan bernama Mohd. Zaidi Bin Abdul Hamid (Penama) yang telah disahkan meninggal dunia pada 7 Oktober 2024 semasa berada di Penjara Pokok Sena, Kedah. Siasatan SUHAKAM ini telah bermula dari bulan Oktober 2024 sehingga bulan Januari 2025.

Antara tindakan yang telah diambil untuk menjalankan siasatan kematian ini adalah merekod keterangan lebih 40 orang saksi yang terdiri daripada ahli keluarga Penama, anggota dan kakitangan daripada Penjara Pokok Sena rakan sel Penama, anggota daripada IPD Alor Setar, dan Pegawai Perubatan Forensik daripada Hospital Sultanah Bahiyah Alor Setar, Kedah.

SUHAKAM merumuskan hasil siasatan kes kematian Penama adalah seperti yang berikut:-

i. Punca Kematian

Punca kematian Penama adalah disebabkan "*septic sequelae to blunt force trauma to the gluteal region caused by judicial caning*"; bermaksud Penama telah mengalami sepsis berikutan kecederaan daya tumpul di bahagian punggung disebabkan hukuman sebatan. Punca kematian ini konsisten dengan luka-luka (*marks of injury*) yang dikenalpasti semasa proses bedah siasat.

ii. Kecuaian dalam memberikan rawatan

SUHAKAM juga mendapati bahawa telah berlakunya kecuaiian daripada pihak Klinik Penjara Pokok Sena dalam pemberian rawatan terhadap Penama khususnya selepas pelaksanaan hukuman sebatan. Hasil siasatan mendapati luka kesan daripada hukuman sebatan tidak dirawat dengan sempurna sehingga berlakunya jangkitan kuman dan bernanah.

¹ Laporan Penuh boleh dirujuk ke Bahagian Aduan dan Pemantauan, SUHAKAM

- iii. Banduan kerja diarahkan untuk melakukan tugas MA
Rawatan dan cucian luka Penama hanya dilakukan oleh banduan kerja yang diarahkan bertugas di klinik penjara dan bukan petugas kesihatan. Banduan kerja yang bertugas di RSD juga mengesahkan antara tugas banduan bekerja di RSD adalah untuk mengambil ujian darah tinggi dan kencing manis serta mencuci luka banduan yang sakit. Tugas ini akan dilaksanakan dengan kehadiran atau kadang-kala tanpa kehadiran Penolong Pegawai Perubatan (MA).
- iv. Kelewatan rawatan dan pemantauan rapi terhadap Penama
Kelewatan dalam mendapatkan rawatan dan pemantauan rapi selepas hukuman sebatan menyebabkan luka daripada kesan sebatan menjadi bertambah teruk. SUHAKAM mendapati dakwaan bahawa Penama telah diberikan rawatan selepas hukuman sebatan dilaksanakan, tidak dapat disahkan memandangkan keterangan saksi dan dokumen seperti Buku Rekod Perharian di Blok B, menyatakan sebaliknya.
- v. Kelewatan merujuk Penama ke Hospital
Selain itu, Penama juga hanya dirujuk ke hospital selepas beberapa jam pengsan di Penjara Pokok Sena. Rekod keterangan saksi mendapati bahawa Penama telah pengsan antara jam 9.00 hingga 10 malam. Namun, laporan bedah siasat Penama menyatakan "*brought in dead*" ke Hospital Sultanah Bahiyah pada 7 Oktober 2024, jam 1.45 malam.

Dalam menjalankan siasatan kes kematian ini, SUHAKAM turut mendapati perkara-perkara berbangkit yang lain seperti yang berikut:

- i. Akses Rawatan Kesihatan Yang Tidak Konsisten
SUHAKAM mendapati bahawa banduan di Penjara Pokok Sena sukar untuk mendapatkan rawatan di Klinik Penjara Pokok Sena. Perkara ini telah disahkan oleh saksi-saksi banduan yang menyatakan terpaksa tunggu giliran bagi mendapatkan rawatan. Klinik Penjara telah menetapkan hari-hari khusus bagi setiap Blok di Penjara Pokok Sena. Selain itu, kualiti rawatan juga adalah tidak memuaskan dimana banduan mendakwa bahawa ubatan yang kerap diberikan oleh Klinik Penjara adalah paracetamol.

ii. Percanggahan maklumat rekod rawatan Penama

Sistem rekod keluar masuk banduan yang mendapatkan rawatan di klini adalah tidak jelas. Hasil semakan Buku Rekod Perharian Blok menyatakan bahawa terdapat banduan yang dibawa ke rawatan secara umum pada tarikh - tarikh tersebut tetapi tidak menyatakan secara terperinci bahawa Penama telah diberikan rawatan di RSD.

iii. Banduan sakit tidak ditempatkan di bilik rawatan sakit (*sickbay*)

Banduan yang telah menjalani hukuman sebatan telah ditempatkan di dalam blok penempatan semula dan bukan di *sickbay* untuk rawatan susulan atau pemantauan rapi.

iv. Kebersihan sel yang tidak memuaskan

Keadaan sel dan blok yang tidak bersih antara faktor penyumbang berlakunya jangkitan kuman terhadap luka sebatan yang dialami Penama. Rakan sel Penama turut memaklumkan bahawa Penama pernah mencuci lukanya secara sendiri dengan menggunakan air kolam di tandas yang kurang bersih.

v. Pelaporan siasatan dalaman kes kematian Penama

Ketelusan siasatan dalaman dan pelaporan yang boleh dipersoalkan memandangkan laporan dihantar ke Pejabat Pengarah Penjara Negeri Perak yang mana jawatan tersebut dipangku oleh Pengarah Penjara Pokok Sena.

Syor

SUHAKAM mengesyorkan KDN, Jabatan Penjara Malaysia dan KKM menjalankan audit menyeluruh ke atas Penjara Pokok Sena, khususnya pematuan prosedur dan peraturan dalam penyampaian perkhidmatan kesihatan kepada banduan di Penjara Pokok Sena. Selain itu, SUHAKAM mengesyorkan supaya prosiding inkues dapat dijalankan oleh mahkamah bagi kes ini kerana berdasarkan laporan bedah siasat serta keterangan yang diperolehi daripada saksi-saksi, SUHAKAM berpendapat bahawa wujudnya kecuaihan dalam pemberian rawatan kesihatan ke atas Penama selepas hukuman sebatan. Isu kecuaihan dalam memberikan rawatan yang sempurna kepada Penama perlu dilihat dengan lebih serius dan tindakan tatatertib wajar diambil kepada pihak yang bertanggungjawab.

SUHAKAM juga ingin menekankan bahawa pelaksanaan hukuman sebatan terhadap orang dewasa dan kanak-kanak dianggap melanggar prinsip hak asasi manusia antarabangsa. SUHAKAM mengesyorkan kepada Kerajaan Malaysia untuk melarang hukuman sebatan dengan menghapuskan semua undang-undang domestik sivil dan syariah yang membenarkan pengenaan hukuman sebatan yang bercanggah dengan prinsip hak asasi manusia antarabangsa.²

3.3 Jabatan Penjara Malaysia

3.3.1 Tahanan : Jamshed Ahmed Khunkro

Depot : Depot Imigresen Bukit Jalil, Kuala Lumpur

SUHAKAM telah menjalankan siasatan kematian individu warganegara Pakistan bernama Jamshed Ahmed Khunkro (Penama). Beliau telah ditahan sejak 6 Januari 2024 di atas kesalahan di bawah Akta Imigresen 1959/63 dan telah ditahan di Depot Imigresen Bukit Jalil. Beliau telah disahkan meninggal dunia pada 15 Januari 2024 disebabkan mengalami *Hypoxic Ischaemic Encephalopathy* (kekurangan oksigen ke otak).

Antara tindakan yang telah diambil untuk menjalankan siasatan kematian ini adalah merekod keterangan lebih 30 orang saksi yang terdiri daripada ahli keluarga Penama, rakan sel Penama, pegawai dan kakitangan daripada Depot Imigresen Bukit Jalil, dan Pegawai perubatan daripada Hospital Canselor Tuanku Mukhriz UKM (HCTM).

Siasatan SUHAKAM telah membawa kepada beberapa penemuan dan hasil dapatan seperti yang berikut:

i. Punca Kematian

Penama telah disahkan menghidapi penyakit diabetes yang kronik dan memerlukan pengambilan insulin setiap hari. Walaupun Penama telah dibekalkan insulin oleh rakan Penama semasa kemasukan ke depot, insulin tersebut tidak diserahkan kepada Penama. Selain itu, Penama juga tidak diberikan insulin oleh pihak depot semasa ditahan.

² Laporan Penuh boleh dirujuk ke Bahagian Aduan dan Pemantauan, SUHAKAM

- ii. Kelewatan saringan kesihatan dan kecuaian rawatan segera
Saringan awal kesihatan Penama hanya dilakukan pada hari ketiga selepas penahanan di depot. Walaupun MA mengetahui sejarah kesihatan Penama pada hari tersebut, MA telah cuai untuk mengenalpasti rawatan kesihatan yang sewajarnya kepada Penama dan memberikan insulin yang diperlukan Penama.
- iii. Kelewatan siasatan selepas tangkapan Penama
Kelewatan dalam menjalankan siasatan terhadap kes Penama dan tahanan lain selepas operasi tangkapan. Siasatan oleh Pegawai Penyiasat (IO) daripada JIM hanya bermula pada hari ke-empat. Tahanan telah ditempatkan di dalam depot selama beberapa hari tanpa sebarang tindakan siasatan dijalankan.
- iv. Ketiadaan pemeriksaan mayat Penama oleh Pegawai Penyiasat PDRM
SUHAKAM turut mendapati bahawa tiada Pegawai Penyiasat daripada PDRM yang dilantik selepas kematian Penama dilaporkan. Disebabkan tiada Pegawai Penyiasat yang dilantik, SUHAKAM turut mendapati tiada prosedur pemeriksaan mayat oleh Koroner sepertimana Arahan Amalan Bil. 2 Tahun 2019 iaitu Pengendalian Laporan Mati Mengejut dan Siasatan Kematian oleh Mahkamah Seksyen Koroner.
- v. Saringan awal tahanan dilakukan oleh anggota UKP
Saringan awal kesihatan sewaktu kemasukan tahanan ke Depot Tahanan Imigresen Bukit Jalil tidak dilakukan oleh MA, sebaliknya oleh anggota daripada Unit Rawatan Kesihatan (URK). SUHAKAM mendapati MA hanya akan bertanggungjawab melakukan saringan kesihatan terhadap tahanan yang berpenyakit.
- vi. Tahanan diarahkan untuk bogel sewaktu prosedur pemeriksaan tahanan
Selain itu, prosedur pemeriksaan tahanan semasa kemasukan telah dilakukan secara tidak bermoral dimana Penama dan tahanan lelaki lain diarahkan untuk menanggalkan pakaian beramai-ramai bagi tujuan pemeriksaan artikel larangan. Sesi ini didakwa telah dilakukan sebanyak dua kali; semasa kemasukan ke dalam depot dan kemasukan ke dalam blok. Walau bagaimanapun, pemeriksaan tahanan wanita dilakukan

di dalam tandas. Namun, pintu bilik air tersebut dibiarkan terbuka sehingga membolehkan mereka yang lalu-lalang termasuk anggota lelaki melihatnya.

Syor

- i. SUHAKAM mengesyorkan JIM meneliti dan membuat semakan semula prosedur pemeriksaan tahanan berdasarkan hasil dapatan SUHAKAM. Selain itu SUHAKAM menggesa supaya JIM memastikan supaya depota tahanan menghentikan prosedur pemeriksaan tahanan yang menjatuhkan maruah dan tidak bermoral terhadap tahanan. SUHAKAM juga mendapati terdapat keperluan untuk mengkaji dan meminda Peraturan Imigresen 2003 supaya terdapat peruntukan yang jelas mengenai tatacara saringan atau pemeriksaan kesihatan serta pemeriksaan keselamatan tahanan.
- ii. SUHAKAM juga menekankan keperluan siasatan segera oleh Pegawai Imigresen apabila penahanan dibuat terhadap mana-mana individu yang melanggar undang-undang dibawah Akta Imigresen 1959/63. Selain itu, pihak PDRM juga perlu memastikan bahawa setiap laporan polis berhubung kes kematian dalam tahanan perlu disiasat bagi mengenalpasti punca kematian atau sebarang faktor yang menyumbang kepada kematian tahanan.
- iii. SUHAKAM mengesyorkan agar inkues kematian dapat dijalankan ke atas kes kematian Penama bagi mengenalpasti punca kematian dan faktor penyumbang lain seperti elemen jenayah atau kecuai berhubung dengan kematiannya.³

4. SIASATAN ADUAN PELANGGARAN HAK ASASI MANUSIA

4.1 Penjara Wanita Kajang

SUHAKAM telah menjalankan siasatan aduan berlakunya pelanggaran hak asasi manusia terhadap banduan wanita di Penjara Wanita Kajang (PWK). Siasatan ini telah bermula dari Jun 2024 sehingga September 2024 yang melibatkan beberapa tindakan seperti; pemantauan ke PWK, merekod keterangan seramai 36 orang saksi daripada anggota, kakitangan kesihatan penjara dan banduan wanita. Sejumlah 39 eksibit telah diperolehi daripada Penjara dan PDRM.

³ Laporan Penuh boleh dirujuk ke Bahagian Aduan dan Pemantauan, SUHAKAM

Hasil siasatan SUHAKAM telah membawa kepada beberapa penemuan-penemuan yang berikut:

- i. Dakwaan kekerasan terhadap Banduan 1 (B1) berasas dimana beliau telah dipukul oleh anggota lelaki pada 21 Februari 2024.
- ii. B1 adalah banduan yang berisiko dan mengancam keselamatan anggota dan banduan di PWK berdasarkan kepada rekod keluar masuk penjara sebanyak 60 kali dan 11 kali tindakan tatatertib.
- iii. Dakwaan kekerasan terhadap Banduan 2 (B2) pada 27 Mac 2024 tidak dapat disahkan. Namun, terdapat kebarangkalian (*probable cause*) insiden kekerasan tersebut berlaku disebabkan pelaku adalah anggota yang sama terlibat di dalam insiden kekerasan terhadap B1.
- iv. Dakwaan terhadap anggota PWK menggunakan kata-kata kesat dan memberi layanan yang menjatuhkan maruah kepada banduan wanita di PWK adalah berasas.
- v. Terdapat anggota PWK yang memberi keterangan palsu sewaktu siasatan SUHAKAM dan cuai dalam melaksanakan tanggungjawab sebagai anggota dan penjawat awam.
- vi. Siasatan dalaman yang dilaksanakan oleh PWK untuk menyiasat insiden kekerasan adalah lemah dan tidak telus.
- vii. Prosedur dalaman Jabatan Penjara Malaysia dan PWK adalah tidak jelas mengenai kebenaran anggota lelaki bertugas di dalam blok banduan wanita.
- viii. Kawalan keselamatan di dalam PWK berada di tahap yang lemah sehingga berlakunya penyeludupan artikel larangan dan kehilangan dokumen rasmi jabatan.
- ix. Langkah pengasingan banduan yang berisiko dan mengancam keselamatan anggota dan banduan telah mempengaruhi kesihatan mental banduan.
- x. Terdapat peruntukan Peraturan 56(1), Peraturan-Peraturan Penjara 2000 mengenai penggunaan 'kekerasan yang munasabah' yang digunakan untuk mewajarkan tindakan kekerasan terhadap banduan.
- xi. Mekanisme aduan dan perlindungan kepada pemberi maklumat (*whistleblower*) yang lemah.
- xii. Kekurangan sumber manusia terutamanya bagi anggota Unit Kawalan dan Pencegahan (UKP) di PWK.

Syor

SUHAKAM mengesyorkan Jabatan Penjara Malaysia untuk melaksanakan tindakan-tindakan seperti yang berikut:

- a) Mengambil tindakan kepada anggota PWK yang telah terlibat dalam melakukan tindakan kekerasan, layanan menjatuhkan maruah kepada banduan, memberi keterangan palsu kepada SUHAKAM dan cuai dalam melaksanakan tanggungjawab sebagai penjawat awam sepertimana yang diperuntukan oleh undang-undang.
- b) Jabatan Penjara Malaysia perlu meneliti dan membuat semakan semula terhadap prosedur pengasingan banduan berisiko, pesalah dadah berulang, pelaporan rawatan banduan penambahbaikan prosedur siasatan dalaman institusi yang lebih bebas dan prosedur kebenaran anggota lelaki berada di blok wanita bagi memantapkan keselamatan dan integriti Jabatan Penjara Malaysia;
- c) Jabatan Penjara Malaysia diminta memantapkan mekanisma aduan yang dan jaminan kepada pemberi maklumat mengenai salah laku anggota akan diberi perlindungan sewajarnya; dan
- d) Pelaksanaan penggunaan kamera badan hendaklah dikuatkuasakan kepada anggota penjara terutamanya bagi mereka yang bertugas dalam menyelia banduan di dalam blok bagi membolehkan pemantauan terhadap tingkah laku kakitangan dan banduan, sekaligus mencegah pelanggaran hak asasi manusia dan melindungi kakitangan daripada tuduhan tidak berasas serta melindungi banduan daripada sebarang tindakan kasar atau tidak profesional.⁴

4.2 SIASATAN MELIBATKAN DAKWAAN PELANGGARAN HAK ASASI MANUSIA DI RUMAH SRI KENANGAN, CHENG, MELAKA

SUHAKAM telah menjalankan siasatan ke atas Rumah Sri Kenangan Cheng, Melaka (RSK Cheng) pada 15 dan 16 Februari 2024, susulan lawatan pemantauan awal yang dilaksanakan pada 5 Disember 2023. Lawatan ini dijalankan di bawah peruntukan Seksyen 4(2) Akta Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia 1999, bagi menilai keadaan institusi penjagaan dan memastikan tiada pelanggaran

⁴ Laporan Penuh boleh dirujuk ke Bahagian Aduan dan Pemantauan, SUHAKAM

hak asasi manusia terhadap penghuni mahupun kakitangannya. Semasa lawatan pemantauan tersebut, SUHAKAM telah menerima pelbagai aduan dan dakwaan berhubung pelanggaran hak asasi manusia melibatkan penghuni RSK Cheng, yang kemudiannya membawa kepada keperluan untuk siasatan lanjut.

Hasil Dapatan Siasatan

Siasatan SUHAKAM yang dijalankan melalui rekod keterangan secara rawak bersama penghuni dan kakitangan mendapati terdapat aduan dan dakwaan yang berasas mengenai pelanggaran hak asasi manusia. Antara isu utama yang dikenal pasti termasuklah:

i. Layanan yang Menjatuhkan Maruah

Beberapa penghuni mendakwa menerima layanan yang tidak berperikemanusiaan, termasuk penggunaan kata-kata kesat serta herdikan oleh kakitangan.

ii. Kekerasan Fizikal

Terdapat dakwaan melibatkan kekerasan fizikal oleh kakitangan terhadap penghuni yang menimbulkan kebimbangan serius berhubung keselamatan dan kesejahteraan mereka.

iii. Pengurusan Wang Saku

SUHAKAM mendapati kurangnya ketelusan dari segi Pentadbiran dan pengurusan wang saku penghuni. Aduan berkaitan kehilangan wang saku juga turut diterima.

iv. Kualiti Makanan

Penghuni melaporkan bahawa kualiti makanan yang disediakan adalah kurang memuaskan dari segi rasa, variasi serta nilai nutrisi.

v. Kekurangan Aktiviti

SUHAKAM mendapati kekurangan aktiviti santai dan keagamaan bagi penghuni bukan Islam di RSK Cheng. Aktiviti hanya giat dijalankan apabila menerima lawatan luar, manakala pada hari biasa, penghuni terikat dengan rutin yang sama. Program kaunseling juga terbatas dan kurang berkesan.

vi. Sekatan Terhadap Hak Peribadi

Larangan penggunaan telefon bimbit dan penahanan kad pengenalan oleh pihak pengurusan juga dikenal pasti sebagai isu yang membangkitkan persoalan tentang hak individu dan kebebasan asas penghuni.

Syor

Berdasarkan dapatan siasatan tersebut, SUHAKAM mengemukakan syor-syor berikut bagi memperkukuh perlindungan hak asasi manusia di RSK Cheng:

a) Latihan Etika dan Pengurusan Konflik

Menyediakan latihan berkala kepada semua kakitangan berkaitan etika layanan, pengurusan konflik dan pendekatan berasaskan hak asasi manusia.

b) Dasar Sifar Toleransi terhadap Kekerasan

Melaksanakan dasar sifar toleransi terhadap sebarang bentuk kekerasan, dengan mewujudkan mekanisme pelaporan dan penyiasatan dalaman yang telus.

c) Kajian Semula Penjawatan tempoh masa Kader KKM

SUHAKAM mengesyorkan tempoh masa penempatan kakitangan kader dari Kementerian Kesihatan Malaysia, khususnya Pembantu Perawatan Kesihatan (PPK), disemak semula agar tidak terlalu lama di sesuatu penempatan. Tempoh penempatan yang berpanjangan menjejaskan motivasi, kesejahteraan dan kualiti perkhidmatan. Penempatan secara berkala dan peluang pembangunan kerjaya perlu dipertimbangkan bagi menjamin produktiviti serta mutu kerja yang berterusan.

d) Penambahbaikan Sistem Pengurusan Wang Saku

Memperkenalkan sistem rekod kewangan yang telus dan memberi penghuni lebih kuasa autonomi dalam pengurusan wang saku mereka bagi mengelakkan kekeliruan pengurusan.

e) Peningkatan Kualiti Makanan

Menambah baik mutu makanan dari aspek rasa, variasi, dan kandungan nutrisi dengan mengambil kira keperluan kesihatan dan maklum balas daripada penghuni.

f) Kelonggaran Sekatan terhadap Hak Peribadi

Membenarkan penggunaan telefon bimbit secara terkawal dan berjadual di bawah pengawasan wajar, serta mengembalikan kad pengenalan kepada penghuni agar mereka kekal mempunyai akses terhadap dokumen identiti peribadi mereka.

g) Memantapkan Mekanisme Aduan dan Komunikasi

Menyediakan saluran aduan yang diyakini serta mengadakan sesi dialog berkala antara pihak pengurusan, kakitangan dan penghuni bagi membina kepercayaan, memperkukuh hubungan serta menangani isu-isu kebajikan secara inklusif.

h) Penambahbaikan Sesi Kaunseling dan Aktiviti Santai

SUHAKAM mengesyorkan sesi kaunseling ditambah baik dan diperluas kepada semua penghuni serta kakitangan yang berdepan tekanan emosi. Di samping itu, aktiviti santai perlu diperbanyakkan secara berkala tanpa bergantung kepada lawatan luar dan disediakan secara inklusif untuk semua penghuni termasuk yang kurang upaya.

Tindakan Susulan

SUHAKAM juga telah mengadakan mesyuarat bersama Ketua Pengarah, Jabatan Kebajikan Masyarakat pada 16 Disember 2024 bagi membincangkan mengenai maklum balas pihak JKM berhubung laporan siasatan SUHAKAM. SUHAKAM telah difahamkan bahawa tindakan tegas telah diambil terhadap kakitangan yang terlibat serta akan melaksanakan penambahbaikan berdasarkan syor-syor SUHAKAM.

5. SESI LIBAT URUS BERSAMA PIHAK BERKEPENTINGAN MENGENAI ISU PELANGGARAN HAK ASASI MANUSIA

5.1 Masalah Kesesakan di Penjara dan Alternatif Penahanan Reman

SUHAKAM telah menganjurkan satu Bengkel Dalam Menangani Kesesakan di Penjara: Pendekatan Praktikal dan Dasar yang melibatkan beberapa wakil dari agensi kerajaan seperti PDRM, Jabatan Peguam Negara (AGC), Pejabat Ketua Pendaftar Mahkamah Persekutuan Malaysia, Agensi Antidadah Kebangsaan (AADK), JIM, Majlis Peguam Malaysia (Bar Council), Yayasan Bantuan Guaman Kebangsaan (YBGK) dan lain-lain. Objektif bengkel ini diadakan adalah seperti berikut:

- i. Memahami masalah kesesakan di penjara dan inisiatif yang diambil untuk menangani masalah tersebut;
- ii. Membincangkan cadangan alternatif penahanan reman bagi mengurangkan kesesakan dan menambah baik akses tahanan kepada perkhidmatan;
- iii. Meneliti sistem keadilan jenayah di Malaysia dan mengenal pasti undang-undang/dasar/garis panduan bagi membolehkan pelaksanaan alternatif penahanan reman untuk menangani isu kesesakan;
- iv. Mengenalpasti kekangan bagi pelaksanaan alternatif penahanan reman dan membincangkan langkah penyelesaian bagi mencapai tujuan tersebut; dan
- v. Mencadangkan pindaan kepada perundangan ke arah pelaksanaan alternatif penahanan reman.

Ringkasan Pembentangan

a) Cabaran Penjara dan Impak Kepada Kerajaan oleh Penjara

- i. Isu utama ialah kesesakan penjara, menyebabkan program pemulihan terjejas, kesihatan mental banduan terganggu, dan kos pengurusan tinggi (RM50 sehari bagi setiap banduan, dengan purata kos harian keseluruhan RM 1.4 juta).
- ii. Terdapat peningkatan insiden keganasan, tekanan terhadap kakitangan penjara, dan isu kesihatan banduan termasuk penyakit berjangkit.
- iii. Penahanan reman yang panjang tanpa perbicaraan menimbulkan pelanggaran hak asasi.
- iv. Saranan termasuk mempercepatkan laporan kimia menggunakan makmal swasta, mewujudkan lembaga khas untuk menentukan pembebasan bersyarat, serta penambahbaikan kemudahan penjara.

b) Masalah Kesesakan dan Cadangan Alternatif oleh SUHAKAM

- i. Ditekankan keperluan alternatif untuk pesalah kecil, antaranya ikat jamin, pemantauan elektronik, dan program pemulihan komuniti.
- ii. Kos menguruskan banduan sangat tinggi, dengan anggaran harian RM 1.4 juta. Cadangan alternatif yang dibincangkan termasuk:
 - Budi Bicara Bayaran Jaminan: Mahkamah diberi kuasa menetapkan jaminan mengikut kemampuan kewangan OKT.
 - Perintah Pelepasan Bersyarat: Melapor diri secara berkala di balai polis bagi kesalahan ringan.

- Penahanan dan Penangguhan Pasport: Mengelakkan OKT melarikan diri.
- Pengguguran Kes (DNAA): Untuk kes yang lama tertangguh tanpa kemajuan.
- Penetapan Tempoh Reman: Tempoh maksimum reman ditetapkan bagi memastikan perbicaraan cepat dan adil.

Antara contoh kejayaan antarabangsa yang turut dikongsikan, adalah antaranya pendekatan dari negara Perancis, Amerika Syarikat, India, dan Jerman yang menggunakan sistem lebih fleksibel berdasarkan kemampuan ekonomi OKT dan penilaian risiko.

c) **Maklum Balas Peserta Mengenai Cadangan Alternatif**

Perbincangan memberi tumpuan pada budi bicara bayaran jaminan mengikut kemampuan:

- Mahkamah: Menggesa fleksibiliti dalam penetapan jaminan berdasarkan situasi OKT dan keluarga.
- Yayasan Bantuan Guaman Kebangsaan (YBGK): Menekankan ketidakadilan dalam sistem jaminan standard dan perlunya penetapan jaminan secara individu.
- Bar Council: Menyedari ketidaksamaan antara bandar dan luar bandar, mencadangkan penyesuaian sistem jaminan.
- PDRM/KDN: Menekankan pentingnya menilai impak keselamatan selepas pembebasan bersyarat.
- Jabatan Bantuan Guaman (AGC): Menyokong perlunya sistem yang teliti dalam menetapkan jaminan berdasarkan sejarah dan risiko pesalah.
- Jabatan Penjara Malaysia: Cadangan menubuhkan lembaga penilaian untuk pelepasan bersyarat, penggunaan makmal swasta untuk ujian patologi dan laporan kimia bagi mempercepatkan proses perbicaraan.
- Perbincangan turut menegaskan pentingnya langkah pemulihan dalam komuniti serta mengubah persepsi masyarakat terhadap pesalah sebagai individu yang memerlukan sokongan pemulihan dan bukan semata-mata hukuman penjara.

d) **Rumusan dan Cadangan Utama**

- Perlaksanaan alternatif segera kepada penahanan reman amat penting.

- ii. Pengurangan kesesakan penjara melalui pendekatan yang lebih fleksibel dan berasaskan kemampuan kewangan OKT.
- iii. Menggunakan sistem pemantauan elektronik, khidmat masyarakat, serta perintah pelepasan bersyarat sebagai alternatif berkesan.
- iv. Kerjasama agensi diperlukan untuk mempercepatkan proses perundangan, termasuk laporan kimia dan patologi.
- v. Pendekatan yang lebih manusiawi dalam menangani kesalahan kecil serta memperkasa sistem keadilan dengan integrasi pelbagai pihak.

Berdasarkan penganjuran bengkel ini, SUHAKAM juga telah mengadakan satu perjumpaan bersama YAA Ketua Hakim Negara pada 21 Jun 2024 dan membentangkan hasil perbincangan dan cadangan peserta mengenai alternatif kepada penahanan reman. SUHAKAM juga mengesyorkan supaya cadangan ini dapat dipertimbangkan bagi mengurangkan beban kerajaan, meningkatkan keadilan sosial, serta mematuhi piawaian hak asasi manusia.

Lawatan ke Penjara Sungai Buloh Sewaktu Bengkel Dalam Menangani Kesesakan di Penjara: Pendekatan Praktikal dan Dasar.

5.2 Kelewatan Proses Perundangan dan Perbicaraan Terhadap Tahanan Reman

SUHAKAM mendapati bahawa salah satu faktor bagi tempoh perbicaraan sesuatu kes menjadi lama terutamanya kes melibatkan kesalahan dadah adalah disebabkan kelewatan keputusan laporan kimia. Perkara ini juga sekaligus menyumbang kepada kesesakan tahanan reman di penjara. SUHAKAM telah mengadakan perjumpaan bersama Jabatan Kimia Malaysia pada 15 Oktober 2024 untuk mendapatkan penerangan mengenai peranan Pusat Analisis Sains Forensik, Jabatan Kimia Malaysia dalam membantu penguatkuasaan kes pemilikan dan pengedaran dadah.

SUHAKAM dimaklumkan antara cabaran dan kekangan yang dihadapi oleh Pusat Analisis Sains Forensik, Jabatan Kimia Malaysia dalam melaksanakan penguatkuasa dalam penyiasatan kes-kes pemilikan atau pengedaran dadah adalah:

1. Kelewatan dalam analisis dan pengeluaran laporan kimia - Disebabkan kekurangan tenaga kerja dan peningkatan kes, hanya 79% kes boleh disiapkan dalam tempoh 28 hari seperti yang ditetapkan dalam piagam pelanggan.
2. Kepelbagaian jenis dadah dalam satu kes - Setiap jenis dadah memerlukan analisis berasingan, menyebabkan proses menjadi lebih panjang.
3. Keperluan analisis kuantitatif - Ujian ini diperlukan jika berat dadah melebihi 2 gram atau lebih daripada 6 biji tablet, menambahkan masa penyelesaian kes.
4. Kekurangan tenaga kerja dan sumber - Bahagian Narkotik memerlukan penambahan perjawatan bagi pegawai dan kakitangan sokongan untuk memenuhi beban tugas yang semakin meningkat.
5. Lambakan kes - Statistik menunjukkan peningkatan kes dadah daripada 41,087 kes pada 2014 kepada 75,919 kes pada 2023, dengan peningkatan jumlah kes sejak pandemik COVID-19.
6. Kekurangan kehadiran pegawai di mahkamah - Pada tahun 2023, pegawai hadir ke mahkamah sebanyak 278 kali, dan sehingga September 2024, pegawai telah hadir sebanyak 150 kali, membebankan operasi harian makmal.
7. Bahan psikoaktif baharu - Kewujudan bahan psikoaktif baharu menyebabkan analisis khas perlu dilakukan.

Syor Penambahbaikan kepada Kerajaan

1. Pengukuhan perjawatan - Keperluan 99 pegawai tambahan dan 91 kakitangan sokongan bagi meningkatkan kapasiti analisis.
2. Pemantapan SOP persampelan dadah – Penggunaan persampelan secara 37 jam atau *hypergeometric* untuk mengurangkan masa analisis dan beban kerja makmal.
3. Kajian bersih dan berat dadah sahaja bagi kes pemilikan untuk mempercepatkan semula pekeling ujian kuantitatif – Meminda berat bahan kuantitatif dari 2 gram ke tahap lebih tinggi bagi mempercepatkan analisis.
4. Menyemak semula format laporan kimia – Cadangan hanya melaporkan berat pengeluaran laporan. Pengecualian ujian kuantitatif bagi kes tiada tangkapan – Ujian hanya perlu dijalankan jika terdapat tangkapan dan jumlah dadah yang dirampas melebihi paras tertentu.
5. Meningkatkan keupayaan makmal – Dengan penambahan peralatan analisis dan teknologi bagi mempercepatkan proses analisis dadah.

5.3 Kunjungan Hormat SUHAKAM kepada YB Menteri Kesihatan

Kunjungan Hormat kepada YB Menteri Datuk Seri Dr Dzulkefly Ahmad telah diadakan pada 2 September 2024. Tujuan kunjungan ini adalah untuk membincangkan isu-isu berkaitan hak asasi manusia yang melibatkan KKM dan mencadangkan langkah penambahbaikan. Antara perkara yang dibawa ke perhatian KKM adalah seperti berikut:

i. Laporan Jawatankuasa Siasatan Kebakaran di Hospital Sultan Aminah (2016)

SUHAKAM mengambil maklum bahawa kerajaan telah menubuhkan satu jawatankuasa untuk mengkaji dan meneliti insiden kebakaran di Hospital Sultanah Aminah, Johor yang menyebabkan enam kematian pada 2016. Satu laporan telah disediakan oleh jawatankuasa tersebut pada 2018, namun hasil masih belum didedahkan kepada umum. Berdasarkan maklum balas yang diperolehi, keputusan Kabinet untuk menyah-rahsiakan laporan ini tertangguh disebabkan oleh tiga kes tuntutan sivil dan KKM bersetuju agar isu akan dibawa semula ke mesyuarat Kabinet untuk kelulusan. SUHAKAM mencadangkan supaya perkara ini dapat diselesaikan dengan segera, supaya perkara penambahbaikan dapat dilakukan oleh agensi yang terlibat.

ii. Hak Kesihatan Tahanan/Bantuan di Lokap PDRM, Penjara dan Depot Imigresen

SUHAKAM mencadangkan agar Unit Kesihatan Tahanan (CHU) diperluaskan di lokap berkapasiti besar, dengan penekanan pada saringan kesihatan sebelum penahanan. KKM juga perlu meneliti isu kekurangan pegawai perubatan di penjara dan depot imigresen bagi memastikan akses kepada rawatan kesihatan yang lebih sempurna dapat diberikan kepada tahanan.

iii. KKM mewujudkan satu unit khas mengenai Penjagaan Kesihatan di Tempat Tahanan

SUHAKAM mencadangkan supaya KKM dapat mewujudkan satu bahagian atau unit khas di bawah KKM yang bertanggungjawab untuk menyelaras semua perkhidmatan kesihatan dan menangani isu kesihatan di tempat tahanan.

iv. Pengecualian bayaran laporan perubatan dan bedah siasat bagi siasatan SUHAKAM

SUHAKAM akan mendapatkan laporan perubatan ataupun laporan bedah siasat apabila menyiasat sesuatu aduan pelanggaran hak asasi manusia. Namun, SUHAKAM akan dikenakan bayaran mencecah sehingga RM 1,000 bagi mendapatkan laporan ini. SUHAKAM mencadangkan agar garis panduan KKM ini disemak semula untuk memberi pengecualian bayaran bagi agensi yang menjalankan siasatan rasmi, seperti SUHAKAM.

v. Kemudahan laluan segera untuk Tahanan dalam Rawatan Kecemasan di Hospital

SUHAKAM menekankan keperluan untuk memastikan garis panduan mengenai laluan segera bagi tahanan di hospital dipatuhi. KKM memaklumkan bahawa kajian pindaan dalam Buku Polisi Operasi Kesihatan akan menetapkan keutamaan untuk tahanan, warga emas, dan kanak-kanak dalam rawatan kecemasan di hospital dan klinik kerajaan.

5.4 Libat Urus bersama Komuniti Pelarian di Malaysia

SUHAKAM telah menerima sejumlah 338 aduan berkenaan isu orang pelarian yang mencatatkan peningkatan yang tinggi daripada tahun-tahun sebelumnya. Selain daripada aduan yang diterima, SUHAKAM juga telah mengadakan sesi perjumpaan bersama komuniti pelarian di Kedah khususnya penempatan di

Sungai Petani dan Alor Setar pada 22 dan 23 April 2024 dan Ketua Komuniti Pelarian di Kota Tinggi, Johor pada 19 Ogos 2024. Berdasarkan aduan yang diterima dan sesi libat urus yang dijalankan, perkara yang dibawa ke perhatian SUHAKAM adalah seperti berikut:

- i. Aduan Tahanan di Depot Imigresen
Tahanan terutamanya daripada etnik Rohingya yang telah ditahan dalam satu tempoh masa yang lama dimana dan tiada status untuk pembebasan ataupun penempatan ke negara ketiga. Selain itu, terdapat tahanan wanita yang hamil dan kanak-kanak di beberapa depot imigresen. SUHAKAM menyeru supaya tahanan-tahanan ini diasingkan di tempat yang lebih bersesuaian.
- ii. Dinafikan hak kepada tempat tinggal
Tindakan Badan Pengurusan Bersama (JMB) yang meminta pemilik rumah untuk tidak menyewakan unit mereka kepada orang pelarian akan memberi kesan kepada orang pelarian yang tidak dapat akses kepada tempat tinggal.
- iii. Isu Penempatan Semula ke Negara Ketiga
Isu kelewatan dalam memproses penempatan orang pelarian ke negara ketiga juga telah menyebabkan lambakan orang pelarian di Malaysia. Selain itu, perkara ini juga disebabkan pengurusan UNCHR yang tidak efisien dalam mengemukakan maklum balas status permohonan orang pelarian untuk penempatan ke negara ketiga.
- iv. Permohonan Kad UNHCR
Aduan mengenai kelewatan dalam mendapatkan temuduga daripada UNHCR bagi pemprosesan kad UNHCR. Kad UNHCR amat penting kepada orang pelarian bagi tujuan perlindungan, keselamatan dan untuk mendapatkan akses kepada rawatan perubatan.
- v. Prinsip Untuk Tidak Menghantar Pulang (*Non-refoulement*)
SUHAKAM juga menerima beberapa aduan daripada orang pelarian mengenai kebimbangan dan risiko untuk diusir ke negara asal. Kumpulan orang pelarian ini merupakan individu yang lari daripada negara asal akibat

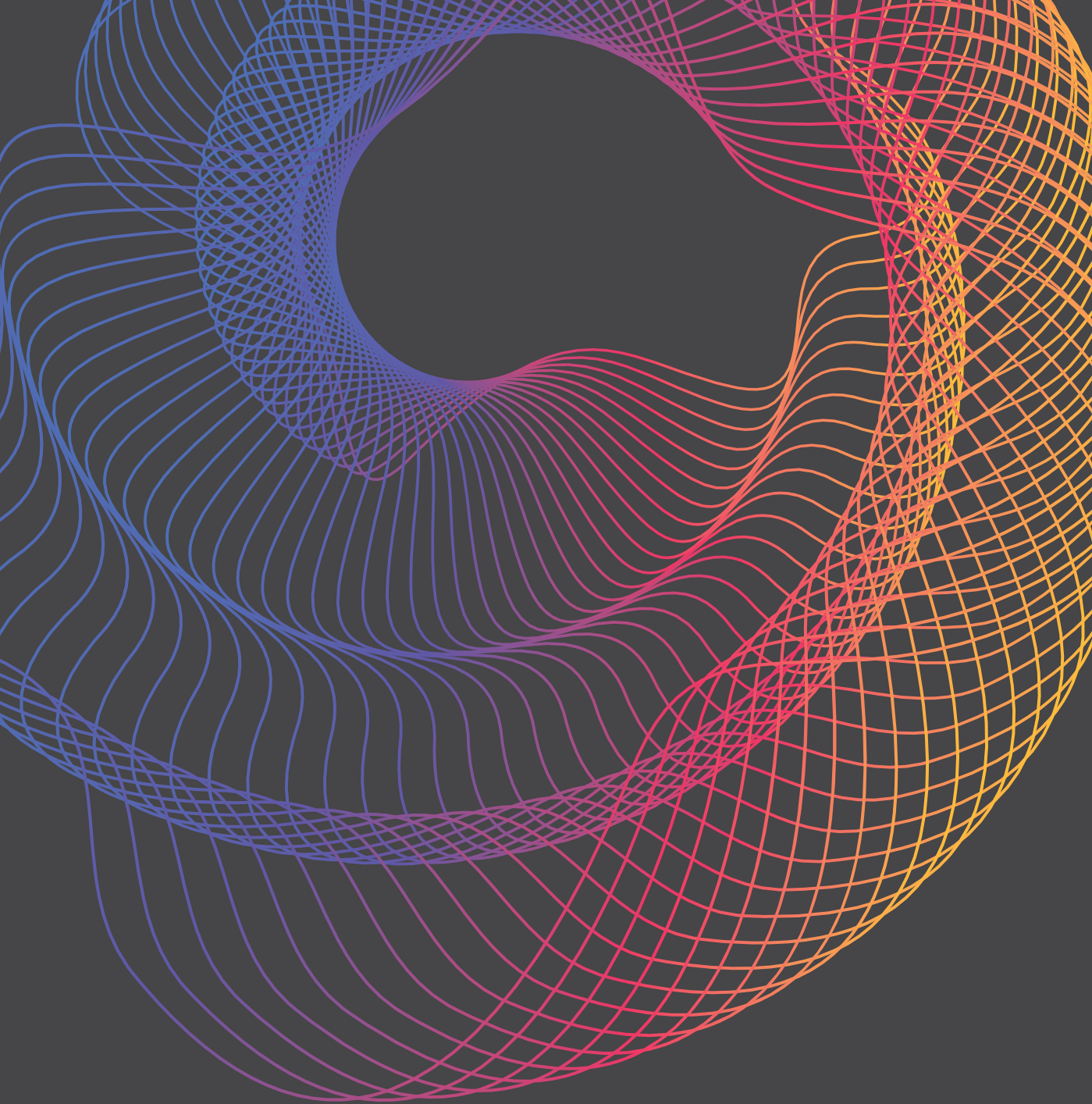
peperangan, penindasan dan ancaman keselamatan terhadap mereka. Kerajaan perlu memastikan prinsip *non-refoulement* kepada individu yang disahkan sebagai orang pelarian.

- vi. Isu Salah Guna Kuasa dan Pemerasan Terhadap Orang Pelarian
SUHAKAM juga dimaklumkan bahawa orang pelarian juga sering diugut dan diancam oleh penguatkuasa, walaupun mereka mempunyai status pelarian yang sah oleh UNCHR. Antara lain, terdapat kes yang melibatkan ugutan daripada pihak berkuasa tempatan untuk mengambil tindakan kepada orang pelarian yang menjalankan aktiviti pendidikan kepada kanak-kanak pelarian.
- vii. Mangsa kepada Eksploitasi dan Diskriminasi
Orang pelarian maklum bahawa kad UNCHR yang diperolehi tidak boleh digunakan untuk mereka bekerja. Walau bagaimanapun, orang pelarian menghadapi cabaran dan sering dieksploitasi untuk meneruskan kehidupan harian seperti kesukaran untuk menampung perbelajaan harian, gaji tidak dibayar dan menjadi mangsa buruh paksa, mencari tempat tinggal, kos rawatan yang tinggi dan penafian akses pendidikan dan keperluan asas yang lain. Orang pelarian berharap supaya UNHCR dapat memainkan peranan yang penting dan utama dalam membantu orang pelarian sementara pemprosesan penempatan mereka ke negara ketiga.

Syor SUHAKAM:

- i. Kerajaan Malaysia walaupun tidak meratifikasi Konvensyen Pelarian 1952 tetapi, kerajaan seharusnya mempunyai satu rangka kerja polisi dalam menguruskan orang pelarian di Malaysia kerana orang pelarian telah berada dan menjalankan kehidupan harian di Malaysia sejak berpuluh tahun. Rangka kerja polisi ini seharusnya merangkumi beberapa aspek utama seperti pendaftaran, pendidikan, kesihatan dan pekerjaan orang-orang pelarian di Malaysia.
- ii. Kerajaan seharusnya bekerjasama dengan agensi seperti UNHCR dan badan-badan lain yang berkepentingan bagi tujuan mewujudkan satu rangka kerja polisi yang holistik.

- iii. Kerajaan perlu lebih komited dan proaktif dalam menyelesaikan isu kad UNHCR melibatkan pelarian di Malaysia, dengan menyegerakan pelaksanaan sistem Kad Pengenalan Khas (DPP) untuk pelarian bagi menjamin keselamatan golongan pelarian.
- iv. Kerajaan perlu lebih peka dan tegas dalam menangani isu rasuah dan pemerasan melibatkan pasukan penguatkuasa negara terhadap golongan pelarian dan seharusnya tiada diskriminasi ke atas mereka dalam aspek keselamatan.

BAB 4

PEJABAT PESURUHJAYA KANAK-KANAK

PEJABAT PESURUHJAYA KANAK-KANAK

GAMBARAN KESELURUHAN

Pada 2024, Pejabat Pesuruhjaya Kanak-Kanak (OCC) menumpukan kepada dua isu tematik iaitu perlindungan kanak-kanak dan keselamatan kanak-kanak. Antara fokus utama OCC adalah menganjurkan Simposium Antarabangsa bagi Pemerkasaan Suruhanjaya Kanak-Kanak, melaksanakan advokasi dalam isu cadangan pindaan Perlembagaan Persekutuan mengenai hal kewarganegaraan, menyediakan laporan kepada Jawatankuasa Hak Kanak-kanak sebagai respon kepada Laporan Berkala Kedua hingga Kelima Malaysia (2008 hingga 2018), mengadakan lawatan pemantauan ke Miri, Sarawak serta Pantai Timur, dan menganjurkan program pendidikan dan kesedaran mengenai isu perkahwinan kanak-kanak kepada komuniti Orang Asal di Telupid, Sabah.

1. PENDIDIKAN DAN PROMOSI

1.1 Program Pendidikan dan Kesedaran Hak Kanak-Kanak Melibatkan Isu Tematik Perkahwinan Kanak-Kanak kepada Komuniti Orang Asal (OA), Telupid, Sabah

OCC dengan kerjasama Pejabat SUHAKAM Sabah dan sokongan dana daripada Pasukan Projek Geran Kesatuan Eropah (EU) telah menjalankan program di atas pada 27 Ogos 2024 di Telupid, Sabah.

Inisiatif ini bertujuan untuk mengumpul maklumat dan mendengar pengesyoran oleh pemimpin dan ahli komuniti sendiri bagi mencari jalan penyelesaian berhubung dengan isu perkahwinan kanak-kanak. Di samping itu, program ini dijalankan dengan objektif untuk:

- i. Meningkatkan kesedaran komuniti sasaran serta memberikan pendidikan mengenai implikasi perkahwinan kanak-kanak daripada segi perundangan, sosial dan kesihatan;
- ii. Mengumpul data kualitatif berkenaan dengan kelaziman perkahwinan

kanak-kanak khususnya di Telupid, Sabah;

- iii. Menggalakkan penglibatan komuniti seperti pemimpin masyarakat tempatan, ibu bapa, kanak-kanak dan remaja dalam perbincangan mengenai impak perkahwinan kanak-kanak; dan
- iv. Mencadangkan intervensi seperti strategi yang boleh diambil oleh komuniti untuk mengurangkan kadar perkahwinan kanak-kanak di situ.

Dalam program ini, OCC turut mengadakan satu perbincangan lanjut mengenai isu tematik perkahwinan kanak-kanak dengan seramai sembilan orang ketua masyarakat. Hasil daripada perbincangan tersebut, OCC mendapati walaupun data oleh Jabatan Hal Ehwal Anak Negeri Sabah (JHEANS) merekodkan Telupid sebagai daerah ketiga yang mencatatkan kadar perkahwinan kanak-kanak OA tertinggi di Sabah dari tahun 2019 hingga 2023, namun ketua masyarakat berpandangan bahawa kes tersebut amat jarang berlaku berikutan peningkatan kesedaran terhadap kepentingan pendidikan dalam kalangan masyarakat OA.

Begitupun, OCC berpandangan bahawa tanggapan sebegini berlaku kerana ketua masyarakat melihat bahawa perkahwinan kanak-kanak hanya melibatkan kanak-kanak perempuan di bawah umur 16 tahun sahaja. Manakala, bagi kanak-kanak perempuan yang berumur 16 hingga 17 tahun, ia dianggap perkahwinan dewasa dan boleh dilaksanakan tanpa kebenaran Ketua Menteri. Kendatipun begitu, ketua masyarakat di Telupid dilihat terbuka kepada cadangan mewujudkan perundangan untuk membanteras isu perkahwinan kanak-kanak. Mereka mencadangkan hal seperti berikut bagi menangani isu:

- i. Menganjurkan lebih banyak jerayawara bagi meningkatkan kesedaran masyarakat mengenai kesan buruk perkahwinan kanak-kanak;
- ii. Memberikan penekanan yang lebih kepada kepentingan pendidikan melalui pelbagai kempen kemasyarakatan termasuk menerima pendidikan berkaitan hak asasi manusia dan kanak-kanak oleh SUHAKAM; dan

- iii. Menetapkan had umur minimum perkahwinan dalam Undang-undang Adat Sabah bagi lelaki dan perempuan kepada 18 tahun. Contoh peruntukan yang boleh dirujuk adalah seperti di Seksyen 8A. (1) Enakmen Undang-Undang Keluarga Islam (Negeri Selangor) (Pindaan) 2018⁵ serta Enakmen Undang-Undang Keluarga Islam (Kedah Darul Aman) (Pindaan) 2022.⁶

Kesimpulannya, program ini menggariskan mengenai kerumitan yang terdapat dalam isu perkahwinan kanak-kanak dalam komuniti OA di Sabah. Walaupun jumlah perkahwinan kanak-kanak telah menunjukkan pengurangan yang ketara di Telupid, namun banyak lagi pendekatan yang perlu diambil bagi meningkatkan kesedaran masyarakat setempat mengenai isu perkahwinan kanak-kanak yang antaranya merangkumi pendidikan, pembaharuan undang-undang, penglibatan masyarakat dalam pelbagai aktiviti serta program yang relevan bagi mengurangkan jumlah perkahwinan kanak-kanak di Sabah khasnya dan di Malaysia umumnya.

1.2 Isu Hak Pendidikan Kanak-kanak Palestin di Malaysia

Susulan daripada aduan diterima OCC semasa lawatan ke Sekolah Libya Damai di Ampang pada 4 Disember 2023 yang diketuai oleh Pesuruhjaya SUHAKAM YBhg. Datuk Mohamad Nordin Ibrahim dan YM Tengku Mohamed Fauzi Tengku Abdul Hamid, OCC telah mengeluarkan satu surat kepada YAB Dato' Seri Dr. Ahmad Zahid Hamidi, Timbalan Perdana Menteri pada 2 Februari 2024 bagi memohon budi bicara Kerajaan Malaysia berhubung dengan isu visa pelarian Palestin di Malaysia berikutan konflik peperangan di negara asal mereka. OCC turut menyalin pihak Kementerian Pendidikan Malaysia (KPM) di surat tersebut.

- 5 Seksyen 8A. (1) Tertakluk kepada Seksyen 18, setiap permohonan untuk berkahwin bagi lelaki atau perempuan **yang berumur kurang daripada lapan belas tahun** kepada Mahkamah hendaklah dimulakan dengan —
 - (a) bagi lelaki, suatu notis permohonan melalui ibu atau bapa atau penjaganya berserta dengan afidavit ibu atau bapa atau penjaganya dan juga afidavit bakal isteri kepada lelaki itu; atau
 - (b) bagi perempuan, suatu notis permohonan melalui ibu atau bapa atau penjaganya berserta dengan afidavit ibu atau bapa atau penjaganya dan juga afidavit bakal suami kepada perempuan itu.
- 6 Seksyen 8. Tiada sesuatu perkahwinan boleh diakadnikahkan di bawah Enakmen ini **jika lelaki atau perempuan itu berumur kurang daripada lapan belas tahun** kecuali jika Hakim Syarie telah memberi kebenarannya secara bertulis dalam hal keadaan tertentu.

Justeru, KPM telah memberikan respon kepada kes tiga orang kanak-kanak Palestin yang terkandas pendidikan kerana tidak mampu membayar yuran persekolahan. Cek sejumlah RM 26,000.00 diserahkan kepada Encik Mahmoud Abdelmohsen, Timbalan Pengerusi Sekolah Libya Damai pada 1 Mac 2024 di Putrajaya melalui pasukan sukarelawan Biro Sosial dan Kebajikan, Persatuan Sukan dan Kebudayaan (MESCA), KPM. Tiga orang kanak-kanak Palestin tersebut telah menerima bantuan sewajarnya.

1.3 Modul Hak Asasi Manusia untuk Pendidik

OCC bekerjasama dengan EOD dan Unit Latihan IPG, KPM untuk menghasilkan Modul Hak Asasi Manusia untuk Pendidik. Dalam penghasilan modul ini, OCC terlibat memberikan input bagi Bab 3 yang memberikan gambaran menyeluruh tentang Konvensyen Mengenai Hak Kanak-kanak 1989 (CRC) yang mana ia sangat relevan kepada pendidik.

Selain itu, Bab 3 menekankan peranan penting para pendidik iaitu kewajipan untuk melaporkan jenayah eksploitasi seksual terhadap kanak-kanak kepada pihak berkuasa selari dengan Seksyen 19 dalam Akta Kesalahan-Kesalahan Seksual terhadap Kanak-Kanak 2017 [Akta 792]⁷.

⁷ Seksyen 19. Walau apa pun Seksyen 13 Kanun Tatacara Jenayah [Akta 593], mana-mana orang yang tidak memberikan maklumat mengenai pelakuan atau niat mana-mana orang lain untuk melakukan mana-mana kesalahan di bawah Akta ini, atau mana-mana kesalahan yang dinyatakan dalam Jadual sekiranya mangsa ialah kanak-kanak, kepada pegawai yang menjaga balai polis yang berdekatan, **melakukan suatu kesalahan dan boleh, jika disabitkan, didenda tidak melebihi lima ribu ringgit.**

1.4 Konvensyen Kebangsaan Mengenai Perlindungan Murid Daripada Eksploitasi Seksual

1.4.1 OCC sebagai penganjur bersama Konvensyen

OCC, KPM, Jabatan Kebajikan Masyarakat (JKM), Polis Diraja Malaysia (PDRM) dan Pejabat Setiausaha Kerajaan Negeri Selangor (SUK Selangor) telah dijemput untuk menjadi penganjur bersama dengan Bahagian Hal Ehwal Undang-Undang (BHEUU) di Jabatan Perdana Menteri (JPM) bagi konvensyen, yang dihadiri seramai 1,500 orang peserta Guru Penolong Kanan Hal Ehwal Murid (GPKEM) serta Guru Bimbingan Kaunseling (GBK) dari Zon Tengah.

Konvensyen yang telah diadakan pada 16 Mac 2024 ini menyimpulkan bahawa semua ahli masyarakat terutamanya warga pendidik hendaklah bekerjasama dalam melindungi kanak-kanak daripada menjadi mangsa eksploitasi seksual.

Budaya sesetengah pihak yang tidak percaya kepada aduan mangsa kanak-kanak mestilah diubah kerana perkara ini memberikan impak buruk kepada emosi dan mental mereka. Kanak-kanak akan berasa lebih trauma jika aduan mereka tidak dipercayai atau dipandang remeh oleh orang dewasa terutamanya guru mereka.

Bagi memastikan kesedaran mengenai hak kanak-kanak sampai secara lebih meluas kepada warga pendidik di negeri lain, Pejabat Menteri di Jabatan Perdana Menteri (Undang-undang dan Reformasi Institusi) telah menyarankan supaya OCC menjadi penganjur utama konvensyen akan datang dengan kerjasama Kerajaan Negeri yang berminat, secara bersiri.

1.4.2 Penyediaan poster dan infografik bersempena konvensyen

Bersempena penganjuran konvensyen juga, OCC turut menghasilkan poster dalam empat bahasa bagi menggalakkan murid-murid untuk melapor sebarang jenayah seksual yang berlaku terhadap mereka kepada ibu bapa, penjaga atau guru. OCC turut memperkenalkan talian yang boleh dihubungi jika aduan ingin dibuat. Poster turut dilancarkan semasa perasmian konvensyen oleh YB Dato' Sri Azalina Othman Said, Menteri di Jabatan Perdana Menteri (Undang-undang dan Reformasi Institusi).

Di samping itu, OCC turut menyediakan tiga infografik mengenai langkah-langkah keselamatan diri yang perlu diamalkan kanak-kanak, peranan ibu bapa untuk mencegah eksploitasi seksual daripada berlaku terhadap anak mereka, dan peranan guru untuk membantu murid yang didera secara seksual.

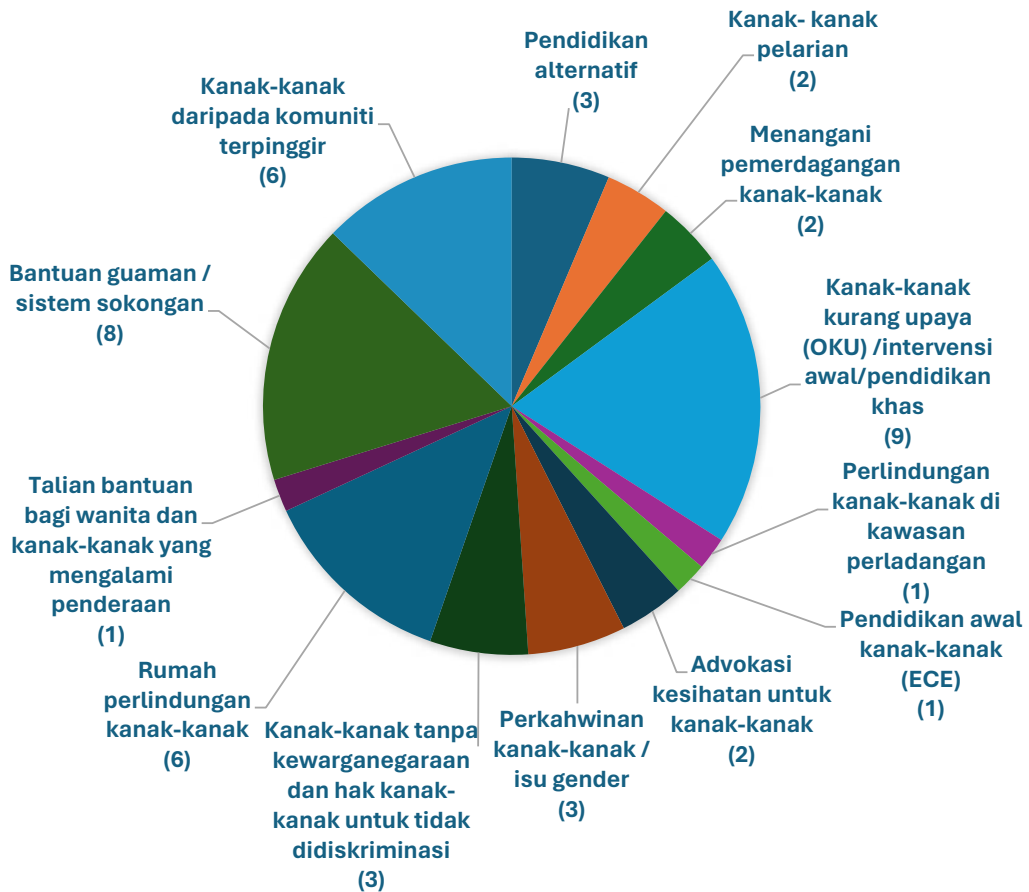
Kod QR Poster dan Infografik sempena Konvensyen Kebangsaan Mengenai Perlindungan Murid Daripada Eksploitasi Seksual

1.5 Pemetaan Badan Bukan Kerajaan (NGO), Agensi Swasta dan Antarabangsa, Kerajaan Persekutuan dan Negeri serta Ahli Akademik yang Memberi Perkhidmatan Perlindungan Hak Kanak-Kanak di Malaysia

OCC telah menjalankan proses pemetaan terhadap pihak yang dinyatakan untuk mengenalpasti perkhidmatan yang ditawarkan oleh mereka bagi perlindungan hak kanak-kanak, selain mengenalpasti jurang yang wujud dalam pengendalian isu yang melibatkan kanak-kanak di Malaysia, dan bidang kerjasama yang berpotensi diusahakan.

Soalan pemetaan telah dikeluarkan dalam bentuk *google form* secara emel kepada NGO, agensi swasta dan antarabangsa pada 21 Julai 2023; Kerajaan Persekutuan pada 17 Mei 2024; Kerajaan Negeri pada 30 Mei 2024; dan ahli akademik pada 4 Jun 2024. OCC telah memberikan tempoh masa kepada semua pihak yang terlibat untuk memberi maklum balas kepada soalan pemetaan sehingga 4 Julai 2024. Keseluruhan hasil pemetaan telah diperolehi dengan sebanyak 47 responden oleh NGO, agensi swasta dan antarabangsa; 34 responden dari Kerajaan Persekutuan dan Negeri; serta 12 responden mewakili ahli akademik. Bidang kerja responden NGO, agensi swasta dan antarabangsa adalah seperti di bawah:

Rajah 5: Jumlah Responden NGO, Agensi Swasta dan Antarabangsa dan Bidang Kerja Mereka

Bagi pemetaan agensi Kerajaan Persekutuan dan Negeri, majoriti responden menunjukkan minat yang besar untuk bekerjasama dengan OCC seperti Bahagian Sektor Kesihatan Bayi dan Kanak-Kanak, Bahagian Pembangunan Kesihatan Keluarga, Kementerian Kesihatan Malaysia (KKM). Sektor tersebut juga mengesyorkan supaya CC dilibatkan sebagai ahli tetap dalam Jawatankuasa Penjagaan Kesihatan di bawah Mesyuarat Majlis Kebangsaan bagi Kanak-Kanak (MKBKK).

Berkenaan pemetaan ahli akademik, didapati 12 responden tersebut datang daripada pengkhususan yang pelbagai di universiti, dan amat berminat untuk berkolaborasi bersama OCC khususnya dalam aspek pembinaan kapasiti, perkongsian data dan jaringan kerjasama.

1.6 Majlis Konsultasi Kanak-Kanak (*Children's Consultative Council - CCC*) menyertai Bengkel Kanak-kanak anjuran OCC bersama UNICEF

Bersempena Simposium Antarabangsa Pemerkasaan Suruhanjaya Kanak-kanak yang dianjurkan OCC bersama rakan kolaborasi pada 28 hingga 30 April 2024, turut diadakan adalah Bengkel Kanak-kanak bertujuan untuk mendapatkan input daripada kanak-kanak mengenai pelbagai isu hak kanak-kanak.

Bengkel yang diadakan di Brickfields Asia College (BAC), Petaling Jaya pada 28 April 2024 telah mengumpulkan seramai 55 orang kanak-kanak berumur 10 hingga 17 tahun daripada pelbagai komuniti termasuk golongan kanak-kanak OKU, pelarian dan daripada rumah perlindungan kanak-kanak. Seramai lapan ahli CCC terlibat dalam bengkel ini dan mereka adalah antara kanak-kanak yang ditampilkan di pentas Simposium sebagai ahli panel kerana kepetahan mereka dalam memberikan pandangan berhubung hak kanak-kanak.

Melalui bengkel dan sesi bersama kanak-kanak di Simposium tersebut, kanak-kanak dibawa menyelami dengan lebih mendalam isu hak kanak-kanak yang kritikal, di samping turut berkongsi aspirasi mereka untuk masa hadapan yang lebih cerah.

Ahli CCC, Aadah Lee (berbaju biru), selaku ahli panel Simposium.

1.7 Kunjungan Hormat kepada Ketua Pengarah Jabatan Perpaduan Negara dan Integrasi Nasional (JPNIN)

OCC turut menyertai kunjungan hormat kepada Pejabat Ketua Pengarah Jabatan Perpaduan dan Integrasi Nasional (JPNIN) pada 20 Jun 2024. Bagi isu hak kanak-kanak, mesyuarat bersetuju untuk pihak- pihak berkolaborasi dalam pemantapan silibus latihan guru Tabika Perpaduan dan penganjuran bersama secara bersiri Program Kawasan Rukun Tetangga mengenai topik 'Kesedaran Hak Kanak-kanak: Kewajipan Melapor Kes Penderaan dan Jenayah Seksual Terhadap Kanak-kanak'.

1.8 Jumlah Penglibatan CC sebagai Penceramah, Pemberi Taklimat, *Speaker*, Ahli Panelis Forum dan Fasilitator Kursus Isu Hak Kanak-kanak

Jumlah keseluruhan adalah 59 yang mana sebahagian daripadanya adalah berkaitan topik pindaan Perlembagaan Persekutuan mengenai hal kewarganegaraan dan kaitannya dengan hak kanak-kanak.

1.9 Ruangan mengenai Hak Kanak-Kanak di Akhbar Berbahasa Melayu

Antara isu hak kanak-kanak yang telah diketengahkan OCC di akhbar berbahasa Melayu adalah seperti di bawah.

Hak kanak-kanak, sistem keselamatan dan kesejahteraan kanak-kanak masih lagi lemah — Suhakam

Oleh ADRIANA MROON AMBROSE

PRIMER

Isnin, 23 Sep 2024
6:30 PM MYT

MalaysiaGazette

Pendekatan kekerasan bukanlah kaedah terbaik dalam mendidik generasi akan datang — Suhakam

Oleh ADRIANA MROON AMBROSE

PRIMER

Khamis, 19 Sep 2024
2:50 PM MYT

Islam tak ajar rotan anak berlebihan, hanya terhad kepada pelanggaran solat sahaja — Suhakam

Oleh ADRIANA MROON AMBROSE dan LIYANA FARIAH HAMID

MUKMIN

Jumaat, 20 Sep 2024
2:30 PM MYT

Realisasikan hak pendidikan kanak-kanak pelarian, tanpa kewarganegaraan di Malaysia

Oleh Peranggi, 19 Jun 2024

1.10 Kenyataan Akhbar, Sidang Media dan Kursus Hak Kanak-kanak kepada Pengamal Media

CC telah membuat satu kenyataan akhbar pada 13 Ogos 2024⁸ dan satu sidang media khusus pada 2 September 2024 memberi teguran kepada menegur pengamal media yang melanggar privasi kanak-kanak. Antara pelanggaran yang dibuat adalah mendedahkan wajah atau butiran peribadi kanak-kanak yang terlibat dalam kes mahkamah.

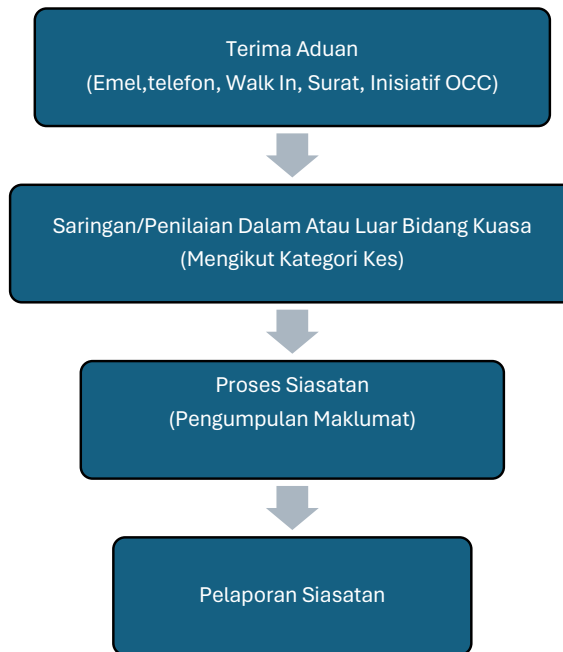
OCC dengan kerjasama *Malaysian Press Institute* (MPI) turut menganjurkan satu kursus pada 29 Oktober 2024 bertujuan untuk melengkapkan pengamal media dengan pengetahuan mengenai hak kanak-kanak. Kursus telah dihadiri oleh seramai 28 orang pengamal media.

⁸ Media digesa mematuhi Akta Kanak-Kanak dalam pelaporan dan penyiaran media mengenai kanak-Kanak, 13 Ogos 2024, <https://suhakam.org.my/2024/08/media-urged-to-observe-child-act-when-reporting-and-publishing-about-children/>

2. ADUAN DAN PEMANTAUAN

2.1 Carta Alir Proses Saringan Aduan OCC

OCC menyaring aduan yang masuk ke OCC dengan cara berikut:

2.2 Siasatan Aduan

Jumlah keseluruhan aduan yang diterima oleh OCC pada tahun 2024 adalah sebanyak 42 aduan. OCC telah menyelesaikan 38 aduan, sementara 4 aduan masih dalam siasatan atas faktor isu permohonan kewarganegaraan yang memerlukan kelulusan dan pertimbangan oleh KDN yang memakan masa yang lama, tertuduh kes telah menghilangkan diri dan masih dalam pencarian oleh pihak polis, terdapat dokumen yang masih belum diberikan oleh pengadu walaupun beberapa kali susulan telah dibuat, serta kes enam sekeluarga pelarian etnik Rohingya yang terdiri daripada kanak-kanak dan dewasa yang telah dipanjangkan ke Bahagian Aduan dan Pemantauan SUHAKAM untuk tindakan lanjut mereka. Sementara itu, klasifikasi 42 aduan yang diterima adalah seperti berikut:

Jadual 8: Klasifikasi Aduan

BIL.	PERKARA	JUMLAH
1.	Hak kepada penjagaan	7
2.	Hak kepada pendidikan	9
3.	Hak untuk dilindungi daripada penderaan/keganasan	5
4.	Hak kepada dokumen/ kewarganegaraan	14
5.	Isu buruh kanak-kanak	1
6.	Hak kanak-kanak pelarian	1
7.	Hak kanak-kanak dalam tahanan	2
8.	Hak kanak-kanak di rumah perlindungan	3
JUMLAH		42

Berdasarkan klasifikasi aduan, aduan tertinggi masih lagi melibatkan hak kanak-kanak kepada dokumen/kewarganegaraan. Tahun 2024 menyaksikan Kerajaan meminda peruntukan dalam Perlembagaan Persekutuan yang memberi hak sama rata kepada anak yang lahir di luar negara oleh ibu warganegara Malaysia yang berkahwin dengan suami bukan warganegara untuk memperoleh kewarganegaraan ibu secara automatik seperti anak yang lahir di luar negara oleh bapa warganegara Malaysia yang berkahwin dengan isteri bukan warganegara.⁹

Walau bagaimanapun, OCC menjangkakan jumlah aduan melibatkan hak kanak-kanak kepada dokumen/kewarganegaraan tidak akan berkurang pasca pindaan Perlembagaan Persekutuan tersebut. Hal ini kerana majoriti kes aduan yang sampai ke OCC adalah dalam kategori sukar diselesaikan berikutan kanak-kanak tidak memiliki sebarang dokumen akibat ditinggalkan oleh ibu bapa kandung semasa bayi.

Oleh itu, walaupun kanak-kanak telah diambil sebagai anak angkat oleh pasangan warganegara Malaysia, pemberian kewarganegaraan Malaysia tidak diberikan secara automatik oleh Kerajaan terhadap kanak-kanak tersebut. Ibu bapa angkat hendaklah memohon kewarganegaraan tersebut di bawah Perkara 15A Perlembagaan Persekutuan,¹⁰ tetapi tiada jaminan permohonan

⁹ <https://www.astroawani.com/berita-malaysia/kewarganegaraan-ruu-perlembagaan-pindaan-2024-lulus-ini-yang-perlu-diketahui-492239>

¹⁰ Perkara 15A. Tertakluk kepada Perkara 18, Kerajaan Persekutuan boleh, **dalam apa-apa hal**

akan diluluskan kerana kelulusan adalah tertakluk atas budi bicara Menteri Dalam Negeri.

2.3 Siasatan Khas Dakwaan Pelanggaran Hak Kanak-kanak oleh MRSM

Pada 27 September 2023, OCC telah menerima satu aduan berhubung pelanggaran hak kanak-kanak dan ketidakadilan sistem disiplin Maktab Rendah Sains Mara (MRSM) di Johor. Seterusnya, pada 19 Januari 2024, OCC menerima aduan berhubung hal yang sama bagi sebuah MRSM di Negeri Sembilan.

Oleh yang demikian, OCC telah mengatur satu mesyuarat bersama Bahagian Pendidikan Menengah MARA (BPM) yang berlangsung pada 28 Februari 2024. Hasil daripada mesyuarat yang dilaksanakan, bagi kes MRSM di Johor, OCC berpuas hati dengan kaedah siasatan yang dilaksanakan dan penjelasan yang diberikan oleh pihak BPM berhubung isu yang dibangkitkan pengadu. Walau bagaimanapun, bagi kes MRSM di Negeri Sembilan, OCC kurang berpuas hati dengan kaedah siasatan yang dijalankan berikutan terdapat ketidakpatuhan terhadap piawaian Panduan Pengurusan Disiplin Pelajar MRSM 2022 (Peraturan) oleh pihak pengurusan MRSM di Negeri Sembilan.

Justeru, OCC mengesyorkan kepada pihak BPM untuk:

- i. memperbaiki kaedah siasatan dan memastikan pematuhan kepada Peraturan;
- ii. menyemak semula Peraturan supaya selaras dengan Akta Kanak-kanak 2001 [Akta 611] dan CRC;¹¹
- iii. mengeluarkan surat amaran kepada pengetua dan guru terlibat yang tidak

keadaan khas yang difikirkannya patut, menyebabkan mana-mana orang yang di bawah umur dua puluh satu tahun didaftarkan sebagai warganegara.

- 11 Merujuk kepada Peraturan, hampir kesemua kesalahan pelajar termasuk kesalahan yang ringan seperti ponteng kelas atau aktiviti maktab boleh dikenakan hukuman rotan. Antara kesalahan lain yang turut dikenakan hukuman rotan ialah khalwat. **OCC berpandangan ia adalah ironi apabila pelajar di institusi pendidikan dirotan akibat kesalahan khalwat sedangkan individu dewasa yang melakukan kesalahan khalwat di luar tidak dirotan.** Misalnya di **Seksyen 61(1) Enakmen Jenayah Syariah (Negeri Sembilan) 1992**, hukuman khalwat adalah denda tidak melebihi RM3,000 atau penjara tidak melebihi 2 tahun atau kedua-duanya. Oleh itu, menjadi satu persoalan bagaimana hukuman kesalahan khalwat di institusi pendidikan adalah lebih berat berbanding di luar institusi pendidikan.

- mematuhi Seksyen 4.6 Peraturan;¹²
- iv. melakukan pemantauan secara kerap terhadap kepatuhan prosedur operasi standard (SOP) Peraturan di lapangan;¹³
- v. menyelaraskan Peraturan MRSM supaya selari dengan Garis Panduan KPM, [SPI KPM Bil 13 Tahun 2023] bagi kes melibatkan gangguan seksual di sekolah;¹⁴ dan
- vi. memperbanyakkan penganjuran Program Kesedaran Hak Kanak-kanak di MRSM.

Seterusnya, pada 11 September 2024, OCC telah menjalankan lawatan siasatan ke sebuah MRSM di Kedah berikutan terdapat aduan oleh seorang pelajar bahawa guru dan rakan-rakan telah memfitnahnya menyebabkan beliau digantung persekolahan.

Hasil siasatan, OCC berpuas hati dengan maklum balas yang diperolehi. Walau bagaimanapun, pihak pentadbiran MRSM Kedah disyor untuk:

- i. memperbaiki komunikasi penyampaian maklumat kepada pelajar dan ibu bapa;¹⁵
- ii. menambahbaik kaedah pengendalian siasatan terhadap kesalahan disiplin pelajar;¹⁶
- iii. mengasingkan penggunaan dobi layan diri antara pelajar lelaki dan

12 Pengetua dan guru terlibat telah membuat kesimpulan terburu-buru terhadap dakwaan kesalahan kanak-kanak dan menjatuhkan maruah kanak-kanak di depan khalayak guru lain. Tindakan tatatertib juga perlu dikenakan terhadap ketua warden yang didakwa pernah menghantuk pelajar ke pintu besi *locker dorm*, menolak kepala pelajar ke *signboard* Aspura dan menampar pelajar ketika sedang membaca Al-Quran hanya semata-mata kerana pelajar berambut panjang.

13 Hal ini bagi memastikan semua pihak pengurusan MRSM di lapangan benar-benar menyedari kewujudan Peraturan 2022 dan mematuhi.

14 Merujuk kepada SPI KPM Bil 13 Tahun 2023, isu yang melibatkan aduan jenayah seksual mestilah dilaporkan kepada pihak polis untuk tindakan selanjutnya kerana guru tidak memiliki kepakaran siasatan polis dan tidak boleh mengambil bidang kuasa mahkamah untuk menentukan sesuatu kes telah bersifat "*prima facie*" dengan hanya bergantung kepada kewujudan saksi.

15 Sebarang info, maklumat atau pemakluman kepada ibu bapa pelajar haruslah melalui surat rasmi sekolah, bukan hanya melalui komunikasi *WhatsApp* atau panggilan telefon semata-mata. Arahan yang jelas tentang prosedur hukuman di peringkat MRSM dan BPM adalah penting bagi mengelak salah faham dan memastikan pelajar tidak trauma akibat hukuman buang sekolah.

16 BPM perlu meneliti kembali Peraturan tersebut yang membenarkan pihak pentadbiran MRSM mengambil pengakuan salah pelajar tanpa kehadiran ibu atau bapa atau penjaga, atau saudara pelajar itu atau seorang pegawai akhlak.

- perempuan; dan
- iv. mengadakan perbincangan secara terbuka dengan pengadu.

2.4 Lawatan Pemantauan ke Tempat Tahanan/ Institusi/ Tempat Lain yang Menempatkan Kanak-kanak

Berikut adalah senarai lawatan pemantauan yang telah dilaksanakan sepanjang tahun 2024:

Jadual 9: Senarai Tempat Tahanan/Institusi/Tempat Lain yang Menempatkan Kanak-kanak yang dilawat pada 2024

Tarikh	Tempat Tahanan/ Institusi/Tempat Lain	SYOR
19 Feb. 2024	Depot Tahanan Imigresen Benua, Miri, Sarawak	i. Jabatan Imigresen Malaysia (JIM) mewujudkan SOP pengendalian tahanan kanak-kanak bagi memastikan prinsip kepentingan terbaik kanak-kanak menjadi paksi utama dalam pelaksanaan projek Baitul Mahabbah.
20 Feb. 2024	Pusat Aktiviti Kanak-Kanak (PAKK), Permyjaya, Miri, Sarawak	i. JKM menambah peruntukan elaun penyelia dan pembantu penyelia yang sangat rendah. Pada masa kini, elaun penyelia dan pembantu penyelia hanya RM600 dan RM500 masing-masing; dan ii. JKM menyediakan peruntukan tambahan menaiktaraf dan mempelbagai peranti peralatan teknologi maklumat bagi menarik minat kanak-kanak untuk melibatkan diri dengan aktiviti di PAKK.
20 Feb. 2024	Pusat Jagaan Kanak-Kanak Methodist, Miri, Sarawak	i. JKM menyediakan tambahan peruntukan kepada pusat jagaan bagi menjamin kualiti perkhidmatan perlindungan, penjagaan dan pemeliharaan kanak-kanak mangsa pengabaian dan penderaan di Pusat Jagaan ini.

Tarikh	Tempat Tahanan/ Institusi/Tempat Lain	SYOR
21 Feb. 2024	Sekolah Tunas Bakti (STB) (P), Miri, Sarawak	i. OCC bersetuju dengan tindakan JKM mengarahkan supaya institusi ditukar skop kepada rumah kanak-kanak memandangkan jumlah tahanan kanak-kanak terlalu sedikit di institusi sekarang. Tahanan kanak-kanak sedia ada boleh dipindahkan ke STB terdekat.
21 Feb. 2024	Lokap Balai Polis Sentral, Miri, Sarawak	i. Kementerian Dalam Negeri (KDN) dan PDRM memastikan pembinaan balai di atas tapak yang baru dilaksanakan dengan segera bagi menangani isu kepadatan ruang dan keselamatan balai sedia ada.
21 Feb. 2024	Lokap Balai Polis Trafik Miri, Sarawak	i. KDN dan PDRM menambahbaik infrastruktur Balai Polis Lokap Trafik Miri supaya lebih kondusif dan memenuhi piawaian keselamatan oleh Jabatan Bomba dan Penyelamat.
22 Feb. 2024	Pusat Pemulihan dalam Komuniti (PDK) Pibakis, Miri, Sarawak	i. JKM mencontohi konsep PDK di Miri yang melibatkan kerjasama utuh antara agensi Kerajaan dan Badan Bukan Kerajaan (NGO) supaya dapat turut dilaksanakan di Semenanjung.

Tarikh	Tempat Tahanan/ Institusi/Tempat Lain	SYOR
6 Jun 2024	Pusat Jagaan Yayasan Hiichiikok, Kuala Lumpur	i. Pusat Jagaan menempatkan ruangan seterika baju di bilik komputer, di Tingkat 2 rumah kerana ruangan seterika pakaian sedia didapati tidak selamat untuk kanak-kanak; ii. Pusat Jagaan membuat pengasingan tempat tidur antara staf wanita dan penghuni kanak-kanak lelaki walau pun staf wanita tersebut telah berumur; iii. Pusat Jagaan menyediakan khidmat kaunseling daripada kaunselor bertaualiah memandangkan perkhidmatan kaunselor pelajar latihan industri didapati tidak efektif untuk menangani kanak-kanak yang mempunyai isu kesihatan mental; dan iv. Pihak penaung Hichiikok menyediakan peruntukan khas untuk latihan kepada pihak pengurusan dan kakitangan Pusat Jagaan supaya mereka dapat menangani sikap segelintir kanak-kanak yang sangat agresif.

Tarikh	Tempat Tahanan/ Institusi/Tempat Lain	SYOR
3 Jul. 2024	Taman Sinar Harapan (TSH) Ziyad Zolkefli, Cheras, Selangor	i. Jabatan Pembangunan Orang Kurang Upaya (JPOKU), JKM menambah kakitangan bagi perjawatan Pembantu Perawatan Kesihatan (PPK);¹⁷ ii. KKM menambah bilangan jururawat kepada dua orang bagi penggiliran kerja di waktu pejabat; iii. JKM membuka beberapa perjawatan <i>MyStep</i> di institusi; iv. KKM memberi keistimewaan laluan segera kepada penghuni TSH semasa mereka mendapatkan perkhidmatan di hospital Kerajaan khususnya bagi rawatan kes kecemasan; v. KPM menempatkan beberapa orang tenaga pengajar yang berkelayakan untuk mengajar kelas lukisan, muzik, dan komputer sementelah fasiliti berkaitan telahpun tersedia.

¹⁷ Terdapat 15 orang PPK yang bertugas di institusi untuk menjaga penghuni. Namun, OCC difahamkan bahawa jumlah tersebut tidak dapat menampung keperluan menjaga penghuni OKU terutamanya ketika ada kes kecemasan atau pada waktu *shift* malam. Terdapat 2 *shift* kerja di TSH dan setiap kali *shift*, hanya ada 4 PPK yang ditempatkan untuk memantau kebajikan dan keselamatan 62 penghuni. Bagi situasi apabila penghuni lelaki berjumlah 37 orang, hanya ada 2 orang PPK lelaki akan bertugas pada shift tersebut. Bermaksud, jika seorang PPK lelaki terpaksa mengurus seorang penghuni lelaki untuk mandi dan sebagainya, tinggal hanya seorang PPK lelaki yang perlu memantau baki 36 penghuni lelaki lain.

Tarikh	Tempat Tahanan/ Institusi/Tempat Lain	SYOR
29 Jul. 2024	Kompleks Penjara Bentong, Pahang	i. Jabatan Penjara melaksanakan satu kajian terhadap banduan yang mempunyai rekod aktif keluar masuk penjara bagi mengenalpasti faktor perkara tersebut berlaku; dan ii. KDN menyediakan peruntukan kepada penjara yang memerlukan dana di bawah RM5,000 untuk tujuan baik pulih tempat perjumpaan dan lawatan tahanan.
30 Jul. 2024	Rumah Kanak-Kanak Tengku Ampuan Fatimah (RKKTAF), Pahang	i. JKM memastikan perjawatan pengetua RKKTAF diisi dengan segera dan memperuntukkan perjawatan tambahan untuk Pegawai Pembangunan Masyarakat dan Pembantu Perawatan Kesihatan; ii. Ketika lawatan OCC, semua kanak-kanak termasuk yang berumur sembilan tahun sedang dipertontonkan dengan sebuah filem berklasifikasi 18SG¹⁸. RKKTAF hendaklah menapis jenis kandungan filem yang boleh dipertonton kepada kanak-kanak; dan iii. RKKTAF perlu memastikan peralatan sukan seperti kasut bola dan bola sepak disediakan kepada kanak-kanak secukupnya. Peruntukan tambahan berkaitan ini hendaklah disediakan oleh JKM.

¹⁸ iaitu mengandungi unsur ganas dan pakaian pelakon wanita juga amat seksi.

Tarikh	Tempat Tahanan/ Institusi/Tempat Lain	SYOR
31 Jul. 2024	Sekolah Integriti Marang, Terengganu	i. OCC berpuas hati dengan sistem pengurusan banduan muda di sekolah ini khususnya melihat kepada keprihatinan dan semangat juang yang ditonjolkan guru dalam mendidik banduan muda yang kebanyakannya keciciran dalam pendidikan.
31 Jul. 2024	Taman Sinar Harapan, Kuala Terengganu, Terengganu	i. JKM menambah kakitangan bagi Jurupulih Fisioterapi dan Jurupulih Cara Kerja di institusi. ¹⁹
1 Ogos 2024	Depot Tahanan Imigresen Ajil, Terengganu (Depot Ajil)	i. KDN mempertimbang permohonan Depot Ajil untuk membaik pulih lampu <i>spotlight</i> di dalam kawasan blok dan tangga menara yang sudah tidak boleh digunakan lagi; ii. KDN menyediakan peruntukan bagi kos mengurus kematian tahanan di Depot Ajil untuk mengelakkan kakitangan terpaksa mengeluarkan perbelanjaan sendiri bagi tujuan tersebut; dan iii. KDN serta JIM mengasingkan kanak-kanak di bawah umur 18 tahun daripada tahanan dewasa. ²⁰

19 Terdapat seorang Jururawat, dua Jururawat Masyarakat dan 24 Pembantu Perawatan Kesihatan (PKK). Namun, OCC difahamkan, terdapat 1 bilik khas Fisioterapi dan 1 bilik khas terapi yang tidak digunakan. Sehubungan dengan ini, OCC mengesyorkan supaya JKM mengambil perhatian dalam mewujudkan 2 perjawatan Jurupulih Perubatan supaya dapat membantu kanak-kanak untuk tenang dalam penggabungan pendekatan seperti pembelajaran berasaskan pergerakan, pengubahsuaian tingkah laku dan pembelajaran berasaskan motor deria serta merangsang dan membantu setiap kanak-kanak mencapai potensi maksimum untuk berdikari.

20 Punca kuasa boleh diambil daripada Peraturan 11 (a) (Pentadbiran dan Pengurusan Depoh Imigresen) Peraturan – Peraturan 2003. Hal ini kerana pengasingan kanak-kanak di bawah umur 12 tahun daripada tahanan dewasa untuk ditempatkan bersama ibunya merujuk kepada Peraturan 11 tersebut. Oleh itu, pengasingan kanak-kanak di bawah umur 18 tahun daripada tahanan dewasa boleh dilaksanakan dengan penggunaan peraturan yang sama.

Tarikh	Tempat Tahanan/ Institusi/Tempat Lain	SYOR
28 Ogos 2024	Pusat Pemulihan Dalam Komuniti (PDK) Ranau, Sabah	i. JKM meluluskan permit permohonan kenderaan pacuan empat roda 4x4 yang dipohon PDK bagi memudahkan para jurulatih menjalankan lawatan ke rumah pelatih.
28 Ogos 2024	Rumah Kanak-kanak (RKK) Don Bosco Bundu Tuhan, Kundasang, Sabah	i. OCC memuji usaha pihak pengurusan dan pentadbiran dalam memastikan kebajikan, kesihatan dan pendidikan sentiasa menjadi keutamaan penghuni; dan ii. Usaha murni pihak pentadbiran dalam mendidik dan membentuk jati diri serta nilai moral penghuni menggunakan kaedah pendekatan kerohanian dan keagamaan wajar dijadikan contoh di institusi penjagaan kanak-kanak lain.
12 Sept. 2024	Pusat Aktiviti Kanak-kanak (PAKK), Langkawi, Kedah	i. JKM mewujudkan rumah transit atau tempat selamat yang digazetkan di Langkawi; ii. AADK berkolaborasi dengan KPM dalam mengadakan lebih banyak kempen kesedaran mengenai bahaya dadah, agar kes dadah dan masalah keciciran dalam kalangan pelajar dapat ditangani; iii. JKM menambahbaik pengoperasian PAKK Langkawi. ²¹

²¹ Pertambahan khidmat tenaga pengajar atau sukarelawan, bayaran elaun penyelia, penambahbaikan fasiliti seperti siar raya, komputer, mesin cetak dan mesin fotostat. Pengubahsuaian premis iaitu lanskap dan keceriaan. Keselamatan premis juga perlu diberi perhatian kerana terdapat lubang besar di jalan masuk ke premis yang boleh menyebabkan kanak-kanak berisiko terjatuh ke dalam lubang. Pertambahan peralatan sukan seperti meja ping pong.

Tarikh	Tempat Tahanan/ Institusi/Tempat Lain	SYOR
11 Dis. 2024	Baitul Mahabbah (BM) KLIA, Nilai, Negeri Sembilan	i. JIM menambahbaik sistem pengudaraan (<i>ventilation</i>) di dalam bilik penghuni; ii. Kerjasama yang erat antara JIM dan NGO amat dipuji bagi pengoperasian BM KLIA. Justeru, JIM hendaklah memastikan konsep kerjasama tersebut turut berlaku di Baitul Mahabbah lain.

Lawatan ke Sekolah Tunas Bakti (P), Miri pada 21 Februari 2024

3. DASAR DAN PERUNDANGAN

3.1 Arahan Memerhati Isu Hak Kanak-kanak

Jadual 10: Senarai Arahan Memerhati Isu Hak Kanak-kanak bagi 2024

Bil. Kes	Isu Hak Kanak-Kanak
1. PP v Mohd Faizal bin Amar Defendan dituduh melakukan amang seksual terhadap 11 orang pelajar lelaki di sebuah sekolah menengah di Perak pada tahun 2020. Perbicaraan telah berlangsung sejak 2021.	Kebolehcapaian bantuan guaman untuk kanak-kanak.
2. PP v H & A - Dua orang kanak-kanak lelaki berusia 13 tahun (OKT) telah didakwa membunuh seorang kanak-kanak lelaki berusia 7 tahun pada 8 November 2019 di sebuah sekolah tahfiz persendirian di Pahang. - Mahkamah Rayuan bersetuju dengan pembentangan oleh Pendakwa Rayuan bahawa wujud <i>prima facie</i> bagi kes dan pertuduhan di bawah Seksyen 302 Kanun Keseksaan adalah wajar. - Justeru, Mahkamah Rayuan telah meminta Mahkamah Tinggi Temerloh mendengar semula dan memutuskan kes di bawah Seksyen 302 Kanun Keseksaan.	i. Kepentingan pendaftaran sekolah tahfiz; ii. Akses kepada keadilan jenayah bagi kanak-kanak; dan iii. Pendekatan keadilan pemulihan dan restoratif sebagai alternatif
3. Siti Nafirah v Mohd Jainal Bin Janran & 4 Yang Lain Plaintif memfailkan saman terhadap guru Bahasa Inggeris, Mohd Jainal Bin Janran dan empat defendan yang lain atas kegagalan guru Bahasa Inggeris tersebut untuk hadir ke kelas dan mengajar subjek yang diamanahkan kepadanya.	Hak untuk mendapat pendidikan yang berkualiti.

3.2 Simposium Antarabangsa bagi Pemerkasaan Suruhanjaya Kanak-Kanak

OCC dengan kerjasama BHEUU JPM, Tabung Kanak-kanak Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu (UNICEF) dan EU menganjurkan Simposium Antarabangsa mengenai Pemerkasaan Suruhanjaya Kanak-kanak di Pusat Timbang Tara Antarabangsa Asia (AIAC), bertajuk 'Mengukuhkan Hak dan Melindungi Masa Depan', pada 29 hingga 30 April 2024.

Simposium ini diadakan bertujuan sebagai platform kerjasama bagi pihak berkepentingan daripada pelbagai sektor untuk berkongsi dan membincangkan amalan terbaik dalam memperkasakan Suruhanjaya Kanak-kanak di seluruh dunia. Simposium menjemput Pesuruhjaya Kanak-kanak daripada pelbagai bidang kuasa dan negara untuk berkongsi pendekatan mereka dalam melindungi dan memperkasa hak kanak-kanak berdasarkan konteks tempatan mereka.

Pesuruhjaya Kanak-kanak Antarabangsa dan pakar dari Ireland, Jepun, Thailand, Greece, Australia, Maldives, Sweden, Scotland, Jamaica dan Filipina mengambil bahagian secara fizikal dan dalam talian. Pembentangan oleh penceramah tempatan dari Malaysia sendiri, daripada sektor awam dan swasta menyuburkan lagi diskusi ilmiah di Simposium ini.

Simposium telah membuahkan perkongsian pengalaman dan amalan terbaik yang banyak daripada pakar kanak-kanak antarabangsa dan kebangsaan, khususnya mengenai peranan konseptual dan mandat praktikal sesebuah Suruhanjaya Kanak-kanak dalam prinsip tadbir urus yang baik dan Prinsip Paris, ke arah membina ekosistem yang berpusatkan kanak-kanak di Malaysia.

Dengan penubuhan dan penyepaduan OCC dalam Akta 597 secara berkanun pada 2023, OCC akan terus membantu Kerajaan sebagai agensi pemantau hak kanak-kanak yang berfungsi di Malaysia.

Simposium dirasmikan oleh YB Dato' Sri Azalina Othman Said, Menteri di Jabatan Perdana Menteri (Undang-undang dan Reformasi Institusi) yang turut dihadiri oleh Menteri Belia dan Sukan, Timbalan Menteri di Jabatan Perdana Menteri (Undang-undang dan Reformasi Institusi) dan Timbalan Menteri Wanita, Keluarga dan Pembangunan Masyarakat.

3.3 Advokasi dalam Isu Cadangan Pindaan Peruntukan Perlembagaan Persekutuan Berkenaan Hal Kewarganegaraan

Jadual 11: Kronologi Advokasi Berhubung Isu

Tarikh	Kronologi
1 Dis. 2023	OCC telah menyediakan satu Memorandum Sembah Maklum dan mempersembahkan yang sama kepada dua anggota Majlis Raja-Raja untuk menyatakan pandangan SUHAKAM mengenai isu.
5 Jan. 2024	Bahagian Kabinet, Perlembagaan dan Perhubungan Antara Kerajaan, Jabatan Perdana Menteri telah mengeluarkan surat kepada agensi yang relevan termasuk SUHAKAM bertanyakan jika ada memorandum yang ingin dihantar untuk perhatian Mesyuarat Majlis Raja-Raja ke-265 pada 21 hingga 22 Februari 2024.

Tarikh	Kronologi
29 Jan. 2024	SUHAKAM telah menyerahkan satu Memorandum Sembah Maklum akan pandangan SUHAKAM berkenaan isu, bertarikh 26 Januari 2024 kepada Majlis Raja-Raja.
	<i>"Secara spesifik, pandangan SUHAKAM ialah membantah keras pindaan Seksyen 19B Bahagian III Jadual Kedua, dan Perkara 14(1) (b) Seksyen 1(e) Bahagian II, Jadual Kedua serta pemansuhan Seksyen 2(3) Bahagian II Jadual Kedua di Perlembagaan Persekutuan yakni pindaan khusus berkaitan bayi terdampar (foundlings) dan kanak-kanak diabaikan (abandoned children)".</i>
15 Feb. 2024	SUHAKAM mengadap seorang lagi anggota Majlis Raja-Raja bagi menjelaskan pandangan SUHAKAM berhubung isu.
21 - 22 Feb. 2024	Dalam Mesyuarat Majlis Raja-Raja ke-265, salah satu agenda yang dibincangkan oleh anggota Majlis Raja-Raja adalah mengenai cadangan pindaan peruntukan Perlembagaan Persekutuan berkenaan hal kewarganegaraan.
5 Mac 2024	Parti Tindakan Demokratik (DAP) menganjurkan satu sesi bersama pimpinan DAP untuk perbincangan cadangan pindaan tersebut.
13 Mac 2024	SUHAKAM mengadakan satu sidang media menjelaskan pandangan SUHAKAM mengenai cadangan pindaan tersebut.
14 Mac 2024	Parti Keadilan Rakyat (PKR) menganjurkan satu sesi bersama pimpinan PKR untuk perbincangan cadangan pindaan tersebut.
21 Mac 2024	SUHAKAM mengeluarkan emel kepada semua Ahli Parlimen bagi menyatakan pandangan SUHAKAM mengenai cadangan pindaan tersebut.
11 Jun 2024	KDN memberi taklimat di Mesyuarat Jawatankuasa Pilihan Khas Wanita, Kanak-kanak dan Pembangunan Masyarakat berhubung cadangan pindaan tersebut.
15 Jul. 2024	SUHAKAM bermesyuarat dengan KDN mengenai cadangan pindaan tersebut.

Tarikh	Kronologi
15 Jul. 2024	SUHAKAM mengutus emel Memorandum kepada Majlis Raja-Raja yang memaklumkan: i. SUHAKAM merakamkan kesyukuran kerana cadangan pindaan bagi menukarkan hak kewarganegaraan melalui kuat kuasa undang-undang bagi kanak-kanak terdampar (<i>foundlings</i>) dan diabaikan (<i>abandoned children</i>) kepada hak kewarganegaraan secara pendaftaran telah pun digugurkan. ii. SUHAKAM menyatakan bahawa pada dasarnya, SUHAKAM bersetuju dengan pindaan berikut: a) Kewarganegaraan automatik diberikan kepada anak yang lahir di luar negara oleh ibu warganegara Malaysia; b) Permohonan mesti dibuat dalam masa setahun setelah kelahiran kanak-kanak tersebut; c) Syarat asas pengetahuan Bahasa Melayu bagi wanita bukan warganegara yang berkahwin dengan warganegara Malaysia; d) Peruntukan had umur daripada 21 tahun kepada 18 tahun bagi tujuan pemerolehan dan penamatan warganegara; dan e) Pindaan “tarikh perkahwinan” kepada “tarikh mendapat kewarganegaraan” bagi perceraian yang dimohon oleh wanita asing yang berkahwin dengan pasangan warganegara Malaysia dalam masa dua tahun daripada tempoh pemerolehan kewarganegaraan.

Tarikh	Kronologi
	iii. Walaubagaimanapun, SUHAKAM menekankan bahawa pindaan di atas hanya boleh diteruskan dengan syarat peraturan berkanun diperkukuhkan bagi memelihara kepentingan pihak yang terkesan. iv. SUHAKAM menegaskan bahawa SUHAKAM tidak bersetuju terhadap cadangan pindaan mengenai: • Tarikh kuatkuasa kepada peruntukan yang melibatkan ibu warganegara Malaysia yang tidak bersifat retrospektif;²² dan • Pemansuhan frasa 'pemastautin tetap'.²³
16 Jul. 2024	SUHAKAM mengadakan PraMajlis (<i>Pre-Council</i>) Majlis Raja-Raja untuk sembah maklum akan Memorandum terkini SUHAKAM. Pra Majlis turut dihadiri KDN.
17 Okt. 2024	Rang Undang-Undang (RUU) Perlembagaan (Pindaan) 2024 berkaitan kewarganegaraan telah diluluskan di Dewan Rakyat. ²⁴

3.4 Laporan Alternatif CRC kepada Jawatankuasa Hak Kanak-kanak Pertubuhan Bangsa- Bangsa Bersatu

Kerajaan Malaysia telah menghantar Laporan Berkala kepada Jawatankuasa Hak Kanak-Kanak (gabungan Laporan Berkala Kedua hingga Kelima Malaysia untuk tahun 2008 hingga 2018) pada 5 Ogos 2021 ('Laporan Berkala tersebut'). Justeru, SUHAKAM selaku NHRI dengan bantuan UNICEF telah menyediakan Laporan Alternatif CRC untuk memberi maklum balas kepada Laporan Berkala tersebut selaras dengan konsep Kitaran Pelaporan Tradisional (*Traditional Reporting Cycle*). Laporan Alternatif CRC tersebut adalah berdasarkan status dan perkembangan terkini hak kanak-kanak di Malaysia.

22 SUHAKAM menekankan keperluan untuk pindaan perundangan ini terpakai secara retrospektif **sekurang-kurangnya kepada permohonan yang telah dibuat dan belum selesai setakat tahun 2001** mengambilkira pindaan Perlembagaan Persekutuan terhadap Perkara 8(2) selaras dengan tahun bila mana Malaysia mengiktiraf hak kesamarataan jantina.

23 SUHAKAM menegaskan agar pindaan ini tidak diteruskan. Hal ini kerana **ketika peruntukan Bahagian II ini ditambah di Perlembagaan Persekutuan pada 1962, ia telah dipersetujui oleh generasi terdahulu untuk menjamin hak kewarganegaraan automatik kepada anak-anak pemastautin tetap.**

24 <https://www.sinarharian.com.my/article/691570/berita/nasional/dewan-rakyat-lulus-ruu-pindaan-perlembagaan-berkaitan-kewarganegaraan>

Serahan Laporan Alternatif CRC tersebut telah dibuat pada 1 November 2024 kepada Jawatankuasa Hak Kanak-kanak Pertubuhan Bangsa- Bangsa Bersatu ('Jawatankuasa'). OCC telah dimaklumkan bahawa tarikh untuk pra- sesi di Geneva berkaitan Laporan CRC Kerajaan Malaysia akan berlangsung pada 3 hingga 7 Februari 2025.

SUHAKAM akan menghantar wakil OCC ke pra- sesi kerana wakil tersebut bertanggungjawab sebagai peserta aktif dalam konstruktif dialog yang akan dilaksanakan. Wakil OCC juga adalah dikehendaki untuk menjawab pelbagai soalan yang akan dibangkitkan oleh Jawatankuasa berkaitan isu-isu yang dilaporkan di Laporan Alternatif CRC SUHAKAM. Jawapan wakil OCC adalah mustahak bagi membantu Jawatankuasa memahami konteks dan situasi hak kanak-kanak di Malaysia secara menyeluruh.

3.5 Kerjasama Projek Penyelidikan OCC dan Bahagian Projek Geran Kesatuan Eropah (EUD)

3.5.1 Projek Kajian Terperinci Alternatif Kepada Hukuman Korporal Dalam Kalangan Kanak-Kanak

OCC dan Pasukan Projek Geran Kesatuan Eropah (EUD) bekerjasama untuk melaksanakan satu kajian mengenai alternatif kepada hukuman korporal dalam kalangan kanak-kanak dengan menggunakan perkhidmatan pakar perunding.

Penyelidikan awal OCC telah mendapati bahawa terdapat kekurangan data, kefahaman, dan juga maklumat tentang hubungkait agama dan amalan budaya dalam kalangan kaum di Malaysia berkaitan hukuman korporal terhadap kanak-kanak. Kajian yang mendalam dalam perkara ini berperanan membantu pihak berkuasa untuk merangka polisi yang bernas dan pragmatik bagi mengurangkan kes kecederaan kanak-kanak yang disebabkan oleh hukuman korporal di institusi Pendidikan di Malaysia.

3.5.2 Projek Kajian dan Analisis Mengenai Kanak-kanak di Sabah yang Berisiko Tinggi (Kanak-kanak Mempunyai Dokumen, Tanpa Dokumen dan Tanpa Kewarganegaraan)

OCC dan EUD turut bekerjasama untuk melaksanakan satu kajian mengenai kanak-kanak di Sabah yang berisiko tinggi, yakni golongan kanak-kanak yang mempunyai dokumen, tanpa dokumen dan tanpa kewarganegaraan. Kajian tersebut turut menggunakan perkhidmatan pakar perunding.

Berdasarkan statistik oleh Jabatan Perangkaan Malaysia (DOSM), pada tahun 1970, populasi penduduk Sabah ialah 648,693 orang. Walau bagaimanapun, pada tahun 2020, populasi terkini penduduk Sabah adalah 3,418,785 yang mana secara rasminya, individu bukan warganegara Malaysia sahaja berjumlah 810,443 orang. Sementara itu, tiada data rasmi berhubung jumlah individu tanpa kewarganegaraan di Sabah oleh DOSM.

Individu tanpa kewarganegaraan berisiko tinggi dieksploitasi dan terdedah kepada ancaman kesihatan, keselamatan dan ekonomi. Risiko tersebut akan menjadi berlipat kali ganda apabila individu tersebut ialah kanak-kanak tanpa kewarganegaraan. Oleh yang demikian, menjadi satu keperluan untuk SUHAKAM melaksanakan projek kajian ini bagi memperoleh satu cadangan penyelesaian berasaskan data yang boleh disyorkan kepada Kerajaan Malaysia.

3.6 Kolaborasi Bersama Agensi Antarabangsa - Lawatan Kerja Program Alternatif Kepada Penahanan (*Alternative to Detention*) di Bangkok, Thailand

OCC telah menerima jemputan daripada UNICEF untuk menyertai program "*High Level Study Visit to Thailand by Government of Malaysia*" dari 22 hingga 25 April 2024, untuk menyokong usaha Kerajaan Malaysia bagi membangun dan melaksanakan alternatif kepada penahanan imigresen (*Alternative to Detention* - ATD) untuk kanak-kanak, serta mengukuhkan perlindungan untuk kanak-kanak yang terjejas akibat penghijrahan, sebagai sebahagian daripada komitmen OCC untuk memastikan keselamatan dan kesejahteraan semua kanak-kanak di Malaysia.

Biro Imigresen Thailand telah mewujudkan *Mother and Children Reception Centre* di bawah kelolaan Jabatan Belia dan Kanak-Kanak Thailand, di tapak Pusat Tahanan Imigresen untuk memberikan perlindungan dan penjagaan kepada penghuni secara sementara. Kanak-kanak ditempatkan dalam komuniti secara jaminan, sementara dokumentasi dalam proses penyediaan.

Memorandum of Understanding on the Detention of Measures and Approaches Alternative to Detention of Children Immigration Detention Centres (MOU-ATD)) telah dibangunkan untuk memastikan semua agensi dan organisasi yang terlibat dalam MOU – ATD mempunyai tanggungjawab dan memainkan peranan sebagai pengantara untuk memastikan pertikaian yang timbul antara masyarakat tempatan dan pelarian diselesaikan pada setiap lapisan rangkaian.

OCC menghargai minat yang kuat dan inisiatif yang ditunjukkan oleh KDN dalam mempertimbangkan secara serius pelaksanaan dasar ATD apabila KDN telah menganjurkan satu sesi libat urus bersama NGO tempatan. Inisiatif tersebut telah mewujudkan kesefahaman bersama berkenaan cabaran di lapangan yang kemudiannya akan mengambil kira faktor yang akan mempengaruhi kebolehlaksanaan dan kelestarian dasar tersebut apabila dilaksanakan. Sesi libat urus tersebut telah meneroka potensi sumber dan kapasiti NGO tempatan yang boleh dimanfaatkan dan diperkasakan untuk kerjasama pada masa hadapan dengan Kerajaan dalam pelaksanaan ATD.

3.7 Isu Khas: Pemerkasaan JKM

Berdasarkan banyak sesi libat urus dan perbincangan OCC dengan pemegang taruh daripada pelbagai lapisan segmen masyarakat termasuk kanak-kanak, OCC menyedari bahawa pemerkasaan JKM daripada pelbagai aspek amat diperlukan dan merupakan hal yang sangat serius untuk dipertimbangkan oleh Kerajaan.

Misalnya, bagi menangani isu keperluan tenaga kerja manusia sahaja, walaupun pada masa kini terdapat lebih daripada 935 penjawat baharu berkontrak secara berfasa di JKM, risiko peletakan jawatan bagi penjawat baharu tersebut adalah tinggi. Hal ini kerana, pada persepsi penjawat baharu, jawatan kontrak

tidak menjamin kelangsungan dan kelestarian kerjaya mereka. Walaupun JKM boleh mengambil sukarelawan daripada pihak awam, individu yang menyertai secara sukarela secara umumnya tidak mempunyai asas pengetahuan untuk menyelesaikan tanggungjawab dan bidang tugas berat yang dipikul JKM.

Kerajaan harus sedar bahawa portfolio JKM adalah amat besar dan memerlukan kepedulian khusus Kerajaan. JKM mempunyai lapar golongan sasaran,²⁵ tetapi daripada segi bajet, perjawatan dan logistik, semua adalah tidak seimbang dengan perkhidmatan yang perlu diberikan kepada lapar golongan sasaran tersebut. Dalam keadaan sebegini, amat jelas tumpuan kepada golongan sasaran kanak-kanak adalah mustahil untuk diberi keutamaan mengambil kira tujuh golongan sasaran lain juga tergolong dalam komuniti rentan yang memerlukan perhatian khas.

Jabatan Pembangunan Kanak-kanak (JPKK) telah ditubuhkan pada 1 September 2023 bagi menggantikan Bahagian Kanak-Kanak (BKK) di bawah JKM supaya penyelarasan perkhidmatan ke atas kanak-kanak dapat dilaksanakan dengan lebih berkesan. Sehingga September 2023, JPKK telah melantik 511 pegawai kontrak, dengan 130 daripadanya dilantik sebagai Pegawai Gred 41, sementara 381 yang berbaki dilantik sebagai pegawai Gred 29 di pelbagai pejabat kebajikan daerah seluruh negara. Namun begitu, sumber tenaga manusia ini berkemungkinan tidak kekal atas faktor lantikan secara kontrak.

Syor:

- i. KPWK berkolaborasi dengan universiti awam dan/atau swasta yang menawarkan kursus kerja sosial bagi membuat suatu kertas kajian khas untuk memaparkan kekangan yang dihadapi JKM dalam melaksanakan tanggungjawab mereka, termasuk jumlah peruntukan tambahan secara terperinci yang diperlukan bagi menjamin kelangsungan JKM sebagai agensi perkhidmatan kebajikan ulung negara; dan
- ii. Kertas kajian tersebut kemudiannya dibentangkan kepada Majlis Sosial Negara yang bertanggungjawab untuk melaksanakan Dasar Sosial Negara yang

²⁵ Warga emas, kanak-kanak, OKU, Orang Papa, mangsa bencana alam, pesalah muda, mangsa pemer-dagangan orang, dan mangsa keganasan rumah tangga.

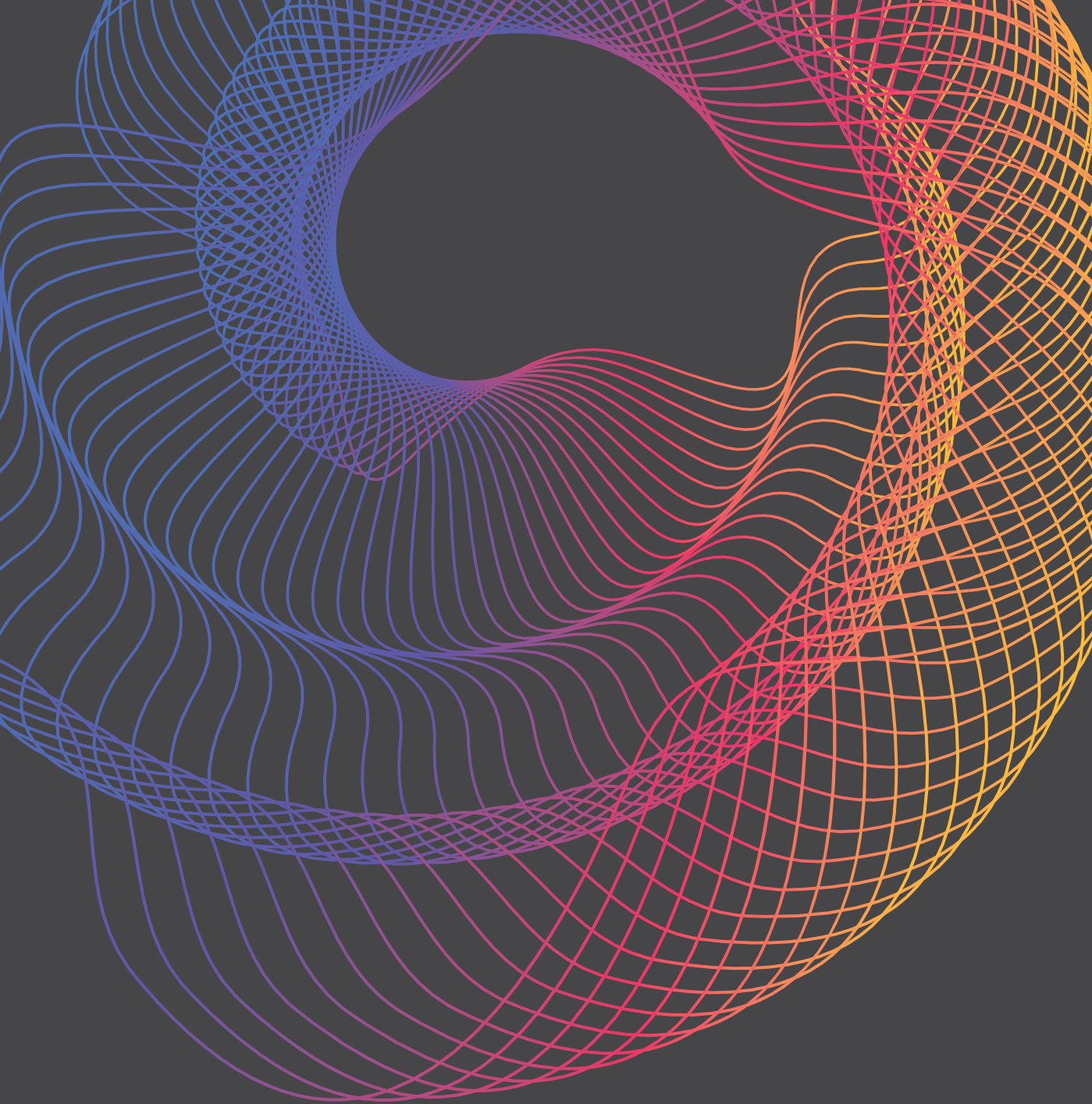
merangkumi pelbagai program dan inisiatif bagi memperkasa keselamatan dan pembangunan sosial penduduk di Malaysia.

HARAPAN MASA HADAPAN

OCC akan meneruskan dengan pelaksanaan program yang tidak sempat dijalankan pada tahun hadapan. Selain itu, program bengkel perundangan kepada badan kehakiman melibatkan Majistret dan Hakim Mahkamah Sesyen di Zon Pantai Timur, Selatan, Sabah dan Sarawak akan diadakan pada 2025 dengan harapan supaya akhirnya satu modul Hak Kanak-kanak untuk Agensi Perundangan dapat dihasilkan pada penghujung 2025.

Pada 2025 juga, OCC dijangka akan berganding bahu dengan UNICEF dalam menjayakan beberapa keberhasilan yang dihasratkan. Hal ini supaya OCC dapat diperkasakan dan diposisikan untuk menjadi peneraju utama dalam advokasi perlindungan dan pembangunan hak kanak-kanak di Malaysia, dengan integrasi berkesan suara kanak-kanak dalam kerjanya, nasihat undang-undang dan dasar yang kukuh, komunikasi yang mantap untuk penyampaian kepada masyarakat, serta rangka kerja yang disediakan untuk memasyarakatkan amalan mesra kanak-kanak dalam sistem keadilan.

OCC juga berharap pelantikan Ketua Pesuruhjaya Kanak-kanak, dua Pesuruhjaya Kanak-kanak, dan pertambahan 13 pegawai/kakitangan serta peruntukan RM3,100,541 yang dipohon dapat direalisasikan pada 2025. Hal ini demi bagi memastikan OCC dapat melaksanakan mandat melindungi dan memperkasa hak kanak-kanak di Malaysia dengan berkesan.

BAB 5

PEJABAT SUHAKAM SABAH

PEJABAT SUHAKAM SABAH

GAMBARAN KESELURUHAN

Pejabat SUHAKAM Sabah memainkan peranan dalam mempromosikan dan melindungi hak asasi manusia khususnya di Sabah dan pada tahun ini, pelbagai aktiviti telah dilaksanakan bagi memperkukuh fungsi SUHAKAM sebagai NHRI di Malaysia.

Bagi aktiviti promosi dan pendidikan, seperti mana yang termaktub di bawah Seksyen 4(1)(a) Akta 597, Pejabat SUHAKAM Sabah telah mengadakan 3 siri SUHAKAM Bersama Masyarakat (SBM) yang bertujuan untuk meningkatkan pemahaman masyarakat mengenai hak asasi manusia terutamanya isu-isu berkaitan hak ekonomi, sosial dan kebudayaan serta hak sivil dan politik. Selain itu, SUHAKAM turut menerima 6 jemputan untuk menyampaikan ceramah berkaitan hak asasi manusia daripada beberapa agensi kerajaan dan bukan kerajaan. Pejabat SUHAKAM Sabah turut terlibat dalam 5 Program Perkhidmatan Komuniti Bergerak dan Program Mahkamah Bergerak dengan membuka reruai pameran serta kaunter aduan untuk memberi peluang kepada masyarakat setempat mendapatkan maklumat serta menyampaikan aduan.

Dalam menjalankan fungsinya di bawah punca kuasa Seksyen 4(1)(d) dan 12(1), Pejabat SUHAKAM Sabah telah menerima sebanyak 113 aduan berkenaan pencabulan hak asasi manusia, termasuk hak sivil, politik, sosial, ekonomi, dan kebudayaan. Sebanyak 2 lawatan berkala ke pusat tahanan dan 1 pemantauan perhimpunan awam dijalankan bagi memastikan akauntabiliti dan keadilan dalam pengurusan pusat tahanan manakala pemantauan perhimpunan adalah untuk memastikan ia dilaksanakan dengan aman tanpa gangguan atau kekerasan oleh mana-mana pihak.

Pejabat SUHAKAM Sabah turut menjalankan fungsinya di bawah Seksyen 4(1)(b) dengan memberi cadangan dan mengesyorkan kepada kerajaan mengenai undang-undang, dasar, dan amalan yang berkaitan dengan hak asasi manusia, terutamanya dalam konteks Sabah melalui 27 sesi libat urus bersama pemegang taruh. Di samping itu, Pejabat SUHAKAM Sabah turut menganjurkan sesi dialog antara pelbagai

pemegang taruh, termasuk Kerajaan, NGO dan organisasi masyarakat sivil dan pada tahun ini, buat julung kalinya SUHAKAM mengadakan Kolokium Isu Identiti di Sabah yang membincangkan secara terbuka mengenai isu-isu berkaitan tanpa kewarganegaraan.

Ke arah memperkukuh pengetahuan dalam kalangan pegawai dan kakitangan Pejabat SUHAKAM Sabah, 2 aktiviti pembangunan kapasiti telah dijalankan pada tahun ini iaitu Kursus Penggunaan *Global Positioning System* (GPS) & Pemetaan dan sesi syarahan perundangan dan hak asasi manusia bertajuk *Human Rights and the Rule of Law in the Context of International Terrorism – the Malaysian Perspective*.

1. PENDIDIKAN DAN PROMOSI

1.1 Aktiviti Pendidikan Hak Asasi Manusia

Sesi SBM yang diadakan memfokuskan kepada isu hak orang asal, hak kanak-kanak dan hak pekerjaan dimana kesemua sesi ini turut melibatkan penyertaan oleh agensi-agensi kerajaan dan bukan kerajaan yang berkaitan. Tahun ini Pejabat SUHAKAM Sabah telah menganjurkan SBM di 3 daerah berlainan iaitu di Tenom, Kota Belud, dan Telupid.

Antara sesi SBM yang menjadi tumpuan pada tahun 2024 adalah sesi SBM di Telupid yang merupakan kerjasama antara Pejabat SUHAKAM Sabah, Pejabat Pesuruhjaya Kanak-kanak, dan Bahagian Geran Kesatuan Eropah (EUD). Sesi tersebut telah dihadiri oleh 500 orang peserta yang terdiri daripada pelbagai latar belakang dan peringkat umur. Antara pengisian program adalah ceramah daripada SUHAKAM dan penceramah jemputan, pameran daripada pelbagai agensi kerajaan dan sesi dialog mengenai isu-isu setempat bersama Ketua Masyarakat. Majlis penutup SBM di daerah Telupid telah dirasmikan oleh YB. Datuk Dr. Jonnybone J. Kurum, Ahli Dewan Undangan Negeri (ADUN) Telupid yang turut disaksikan oleh Dr. Farah Nini Dusuki (CC).

Peserta SUHAKAM Bersama Masyarakat di Daerah Telupid pada 27 Ogos 2024.

Pegawai SUHAKAM memberikan penerangan kepada peserta yang hadir di Kaunter Pameran dan Promosi.

YB. Datuk Dr. Jonnybone J. Kurum, ADUN Telupid bersama Dr. Farah Nini Dusuki (CC).

1.2 Aktiviti Promosi

Pejabat SUHAKAM Sabah juga meluaskan lagi usaha dalam pendidikan dan promosi hak asasi manusia di Sabah dengan penyertaan ke program Mahkamah Bergerak yang dianjurkan oleh Mahkamah Negeri Sabah. Pejabat SUHAKAM Sabah telah menyertai dua siri program Mahkamah Bergerak iaitu di daerah Tuaran dan Paitan. Pejabat SUHAKAM Sabah mengambil peluang tersebut dengan membuka kaunter pameran dan aduan serta menyampaikan perkongsian isu-isu berkaitan Hak Kanak-kanak kepada pelajar-pelajar SMK Simpangan, Paitan. Antara isu-isu yang diterima semasa penganjuran program ini adalah isu perkahwinan tanpa dokumen dan perkahwinan adat yang tidak didaftar.

Pejabat SUHAKAM Sabah turut terlibat dengan 3 Program Perkhidmatan Komuniti Bergerak (MCS) anjuran Perbendaharaan Malaysia Sabah di Kampung Tompios dan Kampung Tibabar, Ranau dan di Kampung Alutok, Tenom. Program ini adalah acara tahunan yang turut melibatkan penyertaan lebih daripada 30 agensi Kerajaan, NGO dan CSO. Melalui program sebegini, Pejabat SUHAKAM Sabah berpeluang untuk menyantuni komuniti luar bandar yang seringkali terpinggir daripada pembangunan. Antara isu-isu yang sering diterima adalah berkaitan isu tanah, dokumentasi, pencemaran alam sekitar, isu kebajikan dan akses kepada kesihatan.

Program Mahkamah Bergerak di Daerah Tuaran anjuran Mahkamah Negeri Sabah pada 18 Mei 2024.

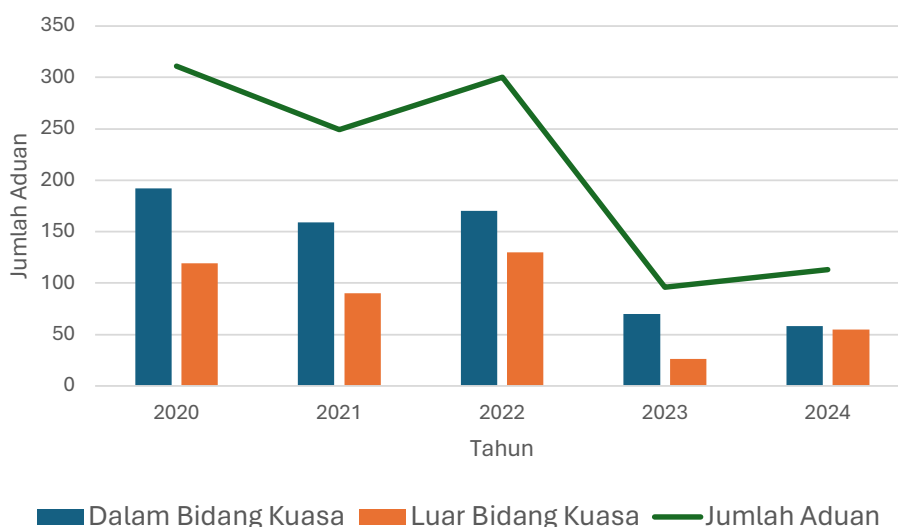
Kaunter Pameran dan Aduan sewaktu Program Mahkamah Bergerak di Daerah Paitan.

2. ADUAN DAN PEMANTAUAN

2.1 SIASATAN ADUAN KESELURUHAN

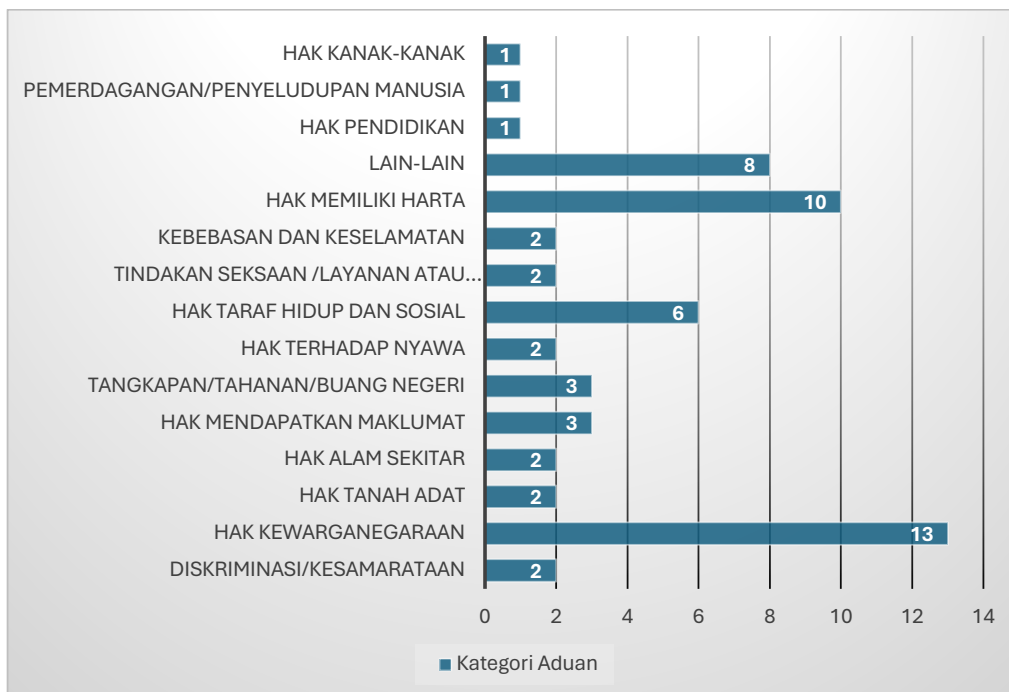
Pejabat SUHAKAM Sabah telah menerima sebanyak 113 aduan secara keseluruhan. Daripada jumlah tersebut, 58 aduan adalah dalam bidang kuasa manakala baki 55 aduan adalah di luar bidang kuasa. Jumlah aduan yang dilaporkan menunjukkan peningkatan berbanding tahun sebelumnya.

Rajah 6: Jumlah Aduan yang Diterima Pejabat SUHAKAM Sabah bagi Tahun 2020-2024

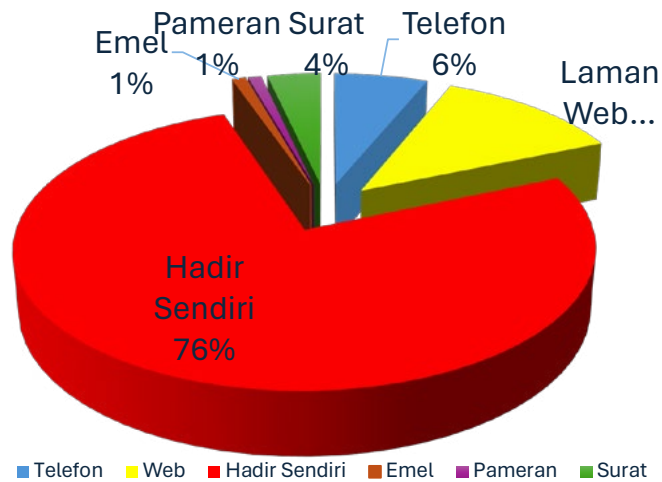

Bagi kategori aduan dalam bidang kuasa, hak kewarganegaraan dan identiti masih menjadi kategori aduan tertinggi yang diterima dengan jumlah 13 aduan daripada jumlah keseluruhan sebanyak 58 aduan. Walaupun jumlah ini menurun berbanding tahun sebelum, isu kewarganegaraan masih menjadi isu yang perlu diberi perhatian khusus oleh agensi berkaitan terutamanya JPN dan Pejabat Hal Ehwal Dalam Negeri dan Penyelidikan, Jabatan Ketua Menteri Sabah (PHEDNDP).

**Rajah 7: Kategori Aduan Dalam Bidang Kuasa yang Diterima
Pejabat Sabah bagi Tahun 2024**

Bagi menghadapi cabaran dalam aspek geografi dan jarak yang mengehendkan kebolehcapaian masyarakat di Sabah dalam melaporkan sebarang dakwaan pelanggaran hak asasi secara fizikal, Pejabat SUHAKAM Sabah juga turut menggalakkan agar pengadu menyampaikan aduan melalui pelbagai medium seperti e-aduan melalui laman sesawang SUHAKAM, panggilan telefon dan e-mel.

Rajah 8: Sumber Aduan Pejabat SUHAKAM Sabah bagi Tahun 2024

2.2 PENYELESAIAN ADUAN

2.2.1 Isu Identiti Orang Asal dan JPN

Sebanyak 23 aduan diterima oleh Pejabat SUHAKAM Sabah melibatkan JPN. Daripada 23 aduan tersebut, 60.87% masih berada di bawah status 'dalam tindakan' dan baki sebanyak 39.13% atau bersamaan dengan 9 aduan telah 'selesai'. Daripada 9 aduan tersebut, hanya 5 aduan dikategorikan sebagai selesai dalam tempoh 15 hari dan 5 aduan tersebut adalah di bawah kategori luar bidang kuasa yang mana pengadu telah dinasihatkan untuk merujuk terus kepada pihak JPN.

Berdasarkan kepada statistik tersebut, jumlah besar aduan tidak dapat diselesaikan dalam tempoh 15 hari disebabkan oleh pelbagai faktor termasuk kelewatan dalam penerimaan maklumbalas oleh pihak JPN.

Berikut adalah syor-syor yang dicadangkan oleh Pejabat SUHAKAM Sabah:

i. Prosedur yang lebih telus dan jelas

Pejabat SUHAKAM Sabah maklum bahawa kes yang melibatkan isu identiti di Sabah adalah lebih kompleks dan memerlukan penelitian yang lebih

mendalam. Namun demikian, perkara ini dapat diselesaikan dengan lebih cepat sekiranya prosedur yang melibatkan permohonan kewarganegaraan ditangani lebih telus dan jelas terutamanya bagi individu yang layak.

ii. Pembangunan kapasiti pegawai kaunter JPN

Aduan yang diterima juga bukan hanya melibatkan prosedur permohonan kewarganegaraan, tetapi juga berkenaan dakwaan layanan tidak acuh Pegawai Kaunter Perkhidmatan JPN. Antara dakwaan yang diterima oleh Pejabat SUHAKAM Sabah meliputi aspek penerangan prosedur yang tidak jelas dan layanan tidak berintegriti dan sambil lewa oleh pegawai yang bertugas di kaunter.

Pejabat SUHAKAM Sabah berpandangan bahawa penjawat awam terutamanya yang berkhidmat sebagai petugas barisan hadapan dan kaunter perlu menjalani latihan intensif agar perkhidmatan mereka lebih bersifat mesra pelanggan. Mereka juga perlu lebih peka dengan prosedur melibatkan permohonan kewarganegaraan terutamanya apabila melibatkan orang awam yang tidak mempunyai pengetahuan yang tinggi mengenai proses dan cara-cara untuk membuat permohonan.

Adalah penting untuk penjawat awam barisan hadapan memastikan perkhidmatan yang disediakan kepada masyarakat umum adalah berorientasikan nilai-nilai hak asasi manusia dan berpandukan kepada Panduan Layanan Perkhidmatan Pelanggan Sektor Awam yang dikeluarkan oleh Jabatan Perkhidmatan Awam.

2.2.2. Isu Tanah dan Peranan Jabatan Tanah dan Ukur (JTU)

Isu tanah kekal menjadi isu yang menjadi perhatian Pejabat SUHAKAM Sabah saban tahun. Bagi tahun 2024, sebanyak 19 aduan yang diterima adalah melibatkan JTU. Daripada jumlah tersebut, hanya 36.84% aduan berjaya diselesaikan.

Berdasarkan penelitian, sejumlah besar aduan yang diterima adalah mengenai prosedur dan konflik pemilikan tanah yang juga berpunca daripada prosedur permohonan pemilikan tanah yang mengambil masa terlalu lama dan kurang mendapat maklum balas oleh pihak JTU.

Berikut adalah syor-syor yang dicadangkan oleh Pejabat SUHAKAM Sabah:

i. Jaminan Pegangan Tanah

Pemilikan tanah perlu didaftarkan dengan lebih efisien termasuk memaklumkan kepada komuniti yang terlibat mengenai kaedah permohonan tanah. Komuniti rentan dan terpinggir perlu diberikan kesedaran mengenai prosedur permohonan serta hak pegangan tanah dan ini boleh dilaksanakan melalui program-program bersama komuniti, bengkel dan kolaborasi bersama pemegang taruh.

ii. Pembangunan kapasiti pegawai JTU

SUHAKAM mengesyorkan agar pembangunan kapasiti melibatkan pegawai-pegawai di JTU, kehakiman dan penguat kuasa terutamanya latihan mengenai isu-isu NCR, serta rangka kerja undang-undang berkaitan NCR. Ini bagi memastikan konflik isu pemilikan tanah dapat ditangani dengan lebih adil dan telus seterusnya mengukuhkan lagi peranan agensi-agensi Kerajaan yang berkaitan.

2.2.3 Aduan Berkaitan Pengusiran Dan Perobohan Rumah Komuniti di kawasan Taman Marin Tun Sakaran (TMTS)

Antara aduan utama yang menjadi tumpuan utama Pejabat SUHAKAM Sabah bagi tahun 2024 adalah pengusiran dan perobohan rumah komuniti yang menetap di kawasan Taman Marin Tun Sakaran (TMTS), Semporna, Sabah yang mana kawasan tersebut adalah diwartakan di bawah Enakmen Taman-Taman Sabah 1984.

Berikut adalah tindakan yang telah dijalankan oleh Pejabat SUHAKAM Sabah:

- i. Mengadakan pertemuan dengan pengadu pada 16 Julai 2024 bagi mendapatkan maklumat terperinci aduan.
- ii. Melawat ke beberapa pulau dalam kawasan TMTS iaitu Pulau Maiga, Pulau Bodgaya, Pulau Sebangkat, Pulau Tatagan, Pulau Bohey Dulang, Pulau Salakan dan juga Pulau Bait pada 17 dan 18 Julai 2024 untuk menemubual penduduk setempat.

- iii. Mengadakan pertemuan dengan wakil Borneo Komrad pada 19 Julai 2024 untuk mendapatkan maklumbalas mengenai operasi sekolah alternatif yang terjejas akibat operasi pengusiran.
- iv. Mengadakan perjumpaan dengan wakil Taman-taman Sabah, Pewaris dan Wakil Komuniti TMTS pada 19 Julai bagi membincangkan mengenai operasi pengusiran yang telah dijalankan oleh TTS antara 4 hingga 6 Jun 2024.
- v. Melawat Pantai Manis bagi meninjau persekitaran yang akan menjadi penempatan baharu komuniti.
- vi. Mengadakan mesyuarat dengan PHEDNDP bagi mendapatkan maklumat terperinci mengenai penempatan semula komuniti
- vii. Mengeluarkan beberapa kenyataan media memohon agar operasi pengusiran dihentikan dan memberi ruang rundingan antara penduduk yang terkesan.

Syor-syor utama SUHAKAM berhubung aduan ini:

- i. Penubuhan Jawatankuasa Khas yang memfokuskan kepada isu sosioekonomi Bajau Laut. Cadangan penempatan semula adalah rancangan jangka panjang dan seharusnya mengambil kira impak sosioekonomi serta budaya komuniti ini.
- ii. Rundingan sewajarnya perlu dilaksanakan bagi mendengar pandangan dan cadangan komuniti yang terkesan termasuk pemegang taruh yang berkaitan.
- iii. Keperluan pendokumentasian komuniti Bajau Laut bagi tujuan rekod dan pendataan. Syor ini penting untuk memastikan komuniti ini mendapat akses kepada hak asas seperti pendidikan, kesihatan dan juga peluang pekerjaan untuk kelangsungan hidup mereka.

Lawatan SUHAKAM ke beberapa rumah yang terjejas di kawasan Taman Marin Tun Sakaran pada 17-18 Julai 2024.

2.3 AKTIVITI PEMANTAUAN

2.3.1 Pemantauan Pusat Tahanan dan Pusat Perlindungan

Aktiviti pemantauan oleh Pejabat SUHAKAM Sabah diteruskan lagi pada tahun 2024 dengan lawatan-lawatan berikut:

i. Rumah Perlindungan Wanita Kota Kinabalu pada 6 September 2024

- Lawatan ke Rumah Perlindungan Wanita Kota Kinabalu (RPWKK) merupakan lawatan susulan daripada lawatan yang telah dijalankan pada tahun 2023. Terdapat dua orang mangsa yang sedang ditempatkan di rumah tersebut dan SUHAKAM dimaklumkan bahawa terdapat campur tangan yang aktif daripada pihak kedutaan negara asal mangsa-mangsa tersebut dalam membantu mengenal pasti keluarga mangsa asal.
- SUHAKAM turut dimaklumkan bahawa pihak RPWKK menyediakan pelbagai program dan aktiviti yang bukan sahaja berbentuk pengisian rohani tetapi juga latihan kemahiran yang boleh membantu mangsa untuk menjana pendapatan selepas keluar dari rumah tersebut.

ii. Lawatan ke Baitul Mahabbah Imigresen Papar pada 13 September 2024

- Berdasarkan pemantauan, hanya satu blok dengan muatan kurang daripada 50 orang sahaja (termasuk kanak-kanak dan bayi) yang digunakan untuk menempatkan kanak-kanak di bawah umur 10 tahun bersama seorang ibu/ penjaga wanita. Pejabat SUHAKAM Sabah tidak dapat melawat keseluruhan kawasan kerana proses pembinaan dan pengubahsuaian masih berjalan semasa lawatan pemantauan dijalankan.
- Kanak-kanak di blok tersebut disediakan dengan kelengkapan seperti tikar lantai, tilam, air minum dan alat permainan. SUHAKAM turut dimaklumkan bahawa tahanan wanita bersama bayi turut disediakan dengan bekalan air panas untuk susu bayi sekiranya terdapat permintaan. SUHAKAM menghargai usaha pihak Baitul Mahabbah Imigresen Papar dalam menyediakan ruang bermain dan belajar serta tenaga pengajar yang terdiri daripada kakitangan Jabatan Imigresen sendiri untuk mendidik kanak-kanak yang ditempatkan dalam blok tersebut. Antara pengisian harian kanak-kanak yang ditempatkan di blok tersebut adalah seperti membaca, mewarna, menyanyi dan melukis. Manakala kanak-kanak yang berumur di bawah 4 tahun pula disediakan dengan alat permainan lain.

- Aktiviti bagi tahanan wanita di blok tersebut terpaksa dihadkan untuk sementara waktu bagi menjaga keselamatan para tahanan wanita kerana proses pengubahsuaian masih berjalan.
- Berikut adalah syor-syor yang dikemukakan oleh SUHAKAM:
 - ❖ SUHAKAM menyarankan untuk pemasangan jaring dawai besi ataupun penggunaan lampu perangkap lalat bagi mengurangkan lalat dalam blok.
 - ❖ Pintu tandas dalam blok tersebut juga perlu ditukar kepada jenis pintu tandas yang lebih kalis air bagi menggantikan pintu tandas blok yang telah reput.

2.3.2 Pemantauan Perhimpunan Awam

Pejabat SUHAKAM Sabah turut memantau perhimpunan awam dan pada tahun ini, pemantauan diadakan semasa Perhimpunan #KamiMahuAir anjuran Suara Mahasiswa UMS yang telah diadakan pada 14 Jun 2024 di perkarangan Menara Kinabalu.

Perhimpunan tersebut telah disertai oleh lebih kurang 50 peserta yang terdiri daripada pelajar-pelajar Universiti Malaysia Sabah (UMS), penduduk Taman Kinarut Ria serta orang awam. Perhimpunan tersebut antara lain bertujuan untuk menyuarakan ketidakpuasan hati pelajar UMS dan masyarakat setempat yang terkesan dengan isu air yang berlaku di Sabah. Antara tuntutan yang dikemukakan oleh penganjur adalah:

- i. Akses kepada air;
- ii. Campur tangan Kerajaan Persekutuan untuk membantu Kerajaan Negeri Sabah;
- iii. Siasatan oleh Suruhanjaya Pencegahan Rasuah Malaysia (SPRM);
- iv. Menyelesaikan kepincangan dan kerenah birokrasi berkaitan air di Sabah;
- v. Ketelusan Kerajaan Negeri Sabah dalam memberikan maklumat mengenai krisis air di Sabah; dan
- vi. Rombakan penuh individu-individu yang berkaitan dengan pengurusan air di Sabah.

Perhimpunan tersebut berjalan dengan baik tanpa provokasi keterlaluan oleh peserta perhimpunan dan kesemuanya berarak secara aman. Pihak Polis Diraja Malaysia (PDRM) juga memberikan kerjasama yang baik dalam memudahkan cara dan menjaga ketenteraman awam tanpa sebarang tindakan kekerasan.

Situasi semasa Perhimpunan #KamiMahuAir anjuran Suara Mahasiswa UMS pada 14 Jun 2024.

Peserta perhimpunan berhimpun di hadapan Menara Kinabalu.

3. DASAR DAN PERUNDANGAN

3.1 AKTIVITI LIBAT URUS

Pejabat SUHAKAM Sabah turut meningkatkan komitmen dalam mendepani isu-isu hak asasi manusia di Sabah terutamanya aspek dasar dan perundangan. Sebanyak 27 sesi libat urus telah diadakan dengan Kerajaan Negeri, agensi penguatkuasaan, CSO dan NGO bagi membincangkan pelbagai isu yang Antara isu-isu yang menjadi fokus adalah berkenaan Rang Undang-Undang (RUU) Perlembagaan (Pindaan) 2024 mengenai kewarganegaraan, isu pegangan dan pemilikan tanah di Sabah serta isu Komuniti Bajau Laut di Semporna, Sabah.

Lawatan Kunjung Hormat ke atas Setiausaha Hal Ehwal Dalam Negeri dan Penyelidikan, YBhg. Datuk Awang Shahminan Datuk Hj. Sahari.

Kunjungan Hormat ke Pejabat Majlis Hal Ehwal Anak Negeri Sabah (MHEANS) pada 28 Oktober 2024.

3.2 PENGANJURAN KOLOKIUUM MENGENAI ISU IDENTITI DI SABAH: *BRIDGING REALITIES AND CATALYSING CHANGE*

Pada 12 November 2024, Pejabat SUHAKAM Sabah telah menganjurkan Kolokium Isu Identiti di Sabah yang telah dihadiri oleh lebih 200 peserta dalam kalangan ahli politik, ahli akademik, aktivis hak asasi manusia, wakil-wakil agensi Kerajaan, bukan kerajaan serta pelajar institut pengajian tinggi.

Kolokium yang dibahagikan kepada 4 sesi plenari ini tidak hanya membincangkan isu identiti dan tanpa kewarganegaraan, tetapi menelusuri perjalanan daripada pembangunan dasar sehingga kepimpinan politik, perkongsian kisah individu tanpa kewarganegaraan, pandangan komuniti dan juga syor-syor dasar yang praktikal. Berikut adalah syor utama yang telah dicadangkan untuk menangani isu kompleks kewarganegaraan dan penambahbaikan sosio-ekonomi komuniti tanpa kewarganegaraan di Sabah:

i. Pembangunan kerangka undang-undang

Membangunkan kerangka undang-undang untuk menangani isu kewarganegaraan dengan mewujudkan prosedur yang jelas untuk pengesahan status individu tanpa kewarganegaraan. Ini perlu melibatkan

proses undang-undang yang membolehkan individu tanpa kerakyatan memperoleh dokumentasi dan tidak semestinya kewarganegaraan di samping memastikan hak mereka dihormati.

ii. Pendidikan mengenai isu kewarganegaraan

Meningkatkan kesedaran dan pendidikan mengenai isu kewarganegaraan terutamanya dalam kalangan pembuat dasar, pemimpin komuniti, dan masyarakat. Ini termasuk meningkatkan kesedaran tentang kesan sosio-ekonomi yang lebih luas akibat isu kewarganegaraan dan memupuk budaya yang lebih inklusif. Isu kewarganegaraan perlu dilihat sebagai isu kemanusiaan dan bukan sebagai alat untuk kepentingan politik demi memastikan penyelesaian yang lebih berkesan dan lestari.

iii. Membangunkan pusat data yang komprehensif

Pembangunan pusat data yang tepat dan komprehensif mengenai populasi tanpa kewarganegaraan dan tanpa dokumen adalah penting untuk memahami skala isu ini serta merancang langkah-langkah yang berkesan. Kerajaan perlu melabur dalam sistem pengumpulan data dan penyelidikan untuk memacu pembangunan dasar dan seterusnya merangka jalan penyelesaian.

iv. Mewujudkan garis panduan yang jelas untuk Pusat Pembelajaran Alternatif (ALC)

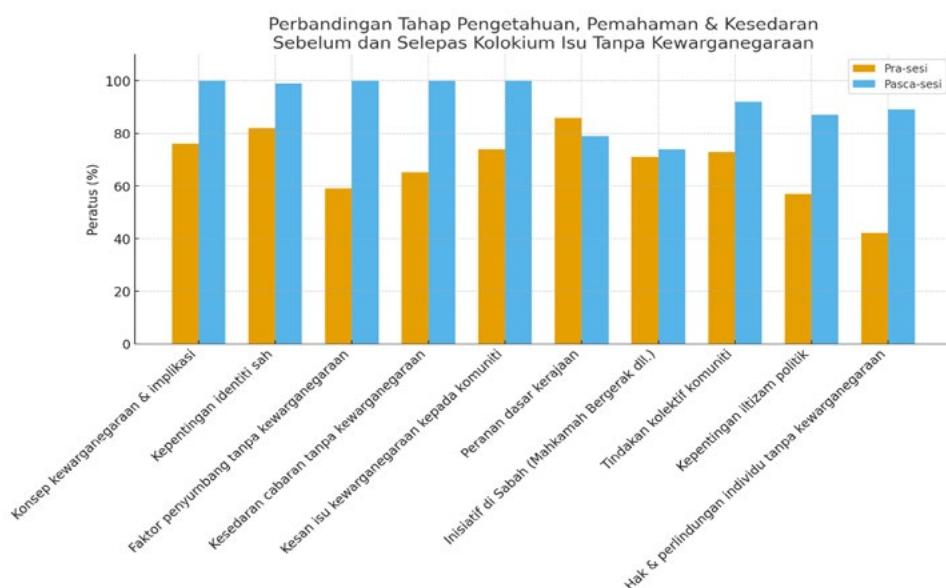
Garis panduan penubuhan ALC amat penting untuk membolehkan ia melalui proses pengiktirafan secara rasmi. Selain daripada diiktiraf untuk beroperasi, ALC yang boleh akses ini boleh memastikan agar kanak-kanak ini dapat menerima pendidikan yang berkualiti berdasarkan piawaian. Usaha ini boleh berpandukan Ringkasan Dasar yang berjudul, "*Merealisasikan Hak Pendidikan Kanak-Kanak Pelarian dan Tanpa Kewarganegaraan di Malaysia*" yang dilancarkan oleh OCC SUHAKAM pada tahun 2023.

v. Memperkukuh mandat dan kuasa SUHAKAM

Penguatan peranan dan kuasa institusi membolehkan SUHAKAM untuk menangani pelanggaran hak asasi manusia dengan lebih efektif terutamanya dalam keupayaannya untuk mempengaruhi dasar dan keputusan. Ini seterusnya akan membantu memastikan akauntabiliti yang lebih besar dan perlindungan hak asasi manusia.

Pejabat SUHAKAM Sabah turut membuat analisis tinjauan mengenai pengetahuan pemahaman dan kesedaran tentang isu tanpa kewarganegaraan sebelum dan selepas penganjuran kolokium. Seramai 170 peserta mengisi borang tinjauan pra-sesi kolokium dan 130 peserta melengkapkan borang pasca-sesi kolokium. Berikut adalah dapatan daripada tinjauan yang dijalankan:

Rajah 9: Perbandingan Tahap Pengetahuan, Pemahaman dan Kesedaran Pra dan Pasca Sesi Kolokium Isu Identiti di Sabah

Kebanyakan responden menyatakan bahawa pengetahuan dan kesedaran mereka semakin meningkat terutamanya berkaitan dengan konteks isu kewarganegaraan di Sabah dari segi perundangan dan hak asasi manusia dan implikasi sekiranya ia tidak ditangani dengan sewajarnya. Ini menunjukkan bahawa usaha untuk meningkatkan kesedaran masyarakat perlu dilaksanakan secara konsisten oleh semua pemegang taruh termasuk SUHAKAM sebagai institusi yang memperjuang dan melindungi hak asasi manusia di negara ini.

Pengerusi SUHAKAM, YBhg. Dato' Seri Mohd Hishamudin Yunus menyampaikan ucapan pembukaan Kolokium Isu Identiti di Sabah.

Barisan Pesuruhjaya SUHAKAM, Panelis Jemputan, dan Peserta Kolokium Isu Identiti di Sabah pada 12 November 2024.

Kolokium ini merumuskan bahawa menangani isu kewarganegaraan dan individu tanpa dokumen memerlukan kepimpinan politik dan pendidikan di peringkat akar umbi. Semasa sesi soal jawab, peserta turut menekankan keperluan untuk lebih banyak kuasa autonomi bagi Kerajaan Negeri Sabah, mekanisme dokumentasi yang lebih jelas, serta pendekatan yang tidak dipolitikkan untuk menyelesaikan isu-isu yang telah lama berlarutan ini. Pembaharuan yang menyeluruh di peringkat Negeri dan Persekutuan adalah penting dan ia boleh dilaksanakan melalui dasar yang lebih jelas, tadbir urus kolaboratif yang sentiasa berpaksikan hak asasi manusia.

4. PEMBANGUNAN KAPASITI PEGAWAI SUHAKAM SABAH

i. Kursus Penggunaan Sistem Kedudukan Sejangat (GPS) Dan Pemetaan

Bagi membina kapasiti pegawai dan kakitangan untuk lebih memahami mengenai isu-isu berkaitan tanah termasuk tanah adat orang asal, Pejabat SUHAKAM Sabah telah menjalankan Kursus Penggunaan *Global Positioning System* (GPS) dan Pemetaan pada 10 Januari 2024 dengan kerjasama Jabatan Tanah dan Ukur (JTU) Sabah. Inisiatif ini dilaksanakan setelah mengambil kira jumlah aduan berkaitan isu tanah yang diterima oleh Pejabat SUHAKAM Sabah saban tahun.

Kursus ini membantu pegawai Pejabat SUHAKAM Sabah untuk menjalankan siasatan berhubung kes tanah di mana pegawai-pegawai diberikan penerangan mengenai kaedah penandaan dan pengukuran kawasan dan bagaimana JTU mengenal pasti Tanah Adat. Selain itu, pegawai turut diajar mengenai penggunaan *Global Navigation Satellite System (GNSS) and Mapping Application*.

Encik Khairul Hazwan, Juruukur Daerah memberi ceramah dan latihan di Pejabat SUHAKAM Sabah pada 10 Januari 2024.

Pegawai diberikan penerangan mengenai cara-cara menggunakan GPS.

ii. Syarahan *Human Rights And The Rule Of Law In The Context Of International Terrorism – The Malaysian Perspective* oleh Tun Richard Malanjum

Pada 23 Ogos 2024, Pejabat SUHAKAM Sabah telah menganjurkan satu Sesi Syarahan bertajuk "*Human Rights and the Rule of Law in the Context of International Terrorism – the Malaysian Perspective*" oleh YABhg. Tun Richard Malanjum, mantan Ketua Hakim Negara yang kini sedang berkhidmat sebagai Ombudsman kepada Majlis Keselamatan Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu.

YABhg. Tun Richard Malanjum menyampaikan syarahan beliau di Hotel IDEAS Kuala Lumpur pada 23 Ogos 2024

Sesi syarahan ini memfokuskan untuk meneroka saling kaitan antara hak asasi manusia, kedaulatan undang-undang, dan keganasan antarabangsa dengan objektif seperti berikut:

- i. Menyediakan pemahaman yang mendalam mengenai prinsip hak asasi manusia antarabangsa dan kedaulatan undang-undang dalam konteks memerangi keganasan (*counter-terrorism*);
- ii. Membincangkan mengenai keseimbangan di antara langkah memerangi keganasan, perlindungan hak asasi manusia, dan kedaulatan undang-undang, dengan fokus terhadap perspektif antarabangsa dan juga domestik;
- iii. Meneroka pelbagai pendekatan untuk memerangi keganasan, termasuk rejim sekatan dan kesannya terhadap hak asasi manusia; dan
- iv. Membincangkan mengenai masa depan geopolitik dan keganasan antarabangsa, dan peranan yang boleh dimainkan oleh SUHAKAM dalam menjaga hak asasi manusia di Malaysia.

HARAPAN MASA HADAPAN

Pejabat SUHAKAM Sabah mempunyai harapan yang tinggi agar isu-isu hak asasi manusia di negeri ini dapat ditangani secara bersama oleh kerajaan, badan bukan kerajaan dan organisasi masyarakat sivil kerana isu hak asasi manusia meliputi seluruh aspek kehidupan masyarakat seperti hak ekonomi, sosial dan kebudayaan termasuk hak sivil dan politik.

Antara fokus utama Pejabat SUHAKAM Sabah pada tahun akan datang adalah:

i. Hak Komuniti Orang Asal

Pejabat SUHAKAM Sabah akan berusaha untuk meningkatkan kerjasama dengan pemegang taruh yang berkaitan bagi menangani isu-isu melibatkan komuniti Orang Asal terutamanya isu dokumentasi, tanah adat, alam sekitar serta isu-isu asas yang berkaitan.

ii. Tanpa Kewarganegaraan

Lanjutan usaha yang dijalankan pada tahun ini, Pejabat SUHAKAM Sabah berharap untuk melihat lebih banyak usaha yang konkrit dalam menangani dan menyelesaikan isu tanpa kewarganegaraan, terutama dalam kalangan komuniti penduduk asal yang tidak memiliki dokumen. Proses pengesahan status yang

jelas, adil, dan berpaksikan hak asasi manusia diharapkan dapat memberi mereka akses kepada hak-hak asas seperti pendidikan, kesihatan, dan pekerjaan.

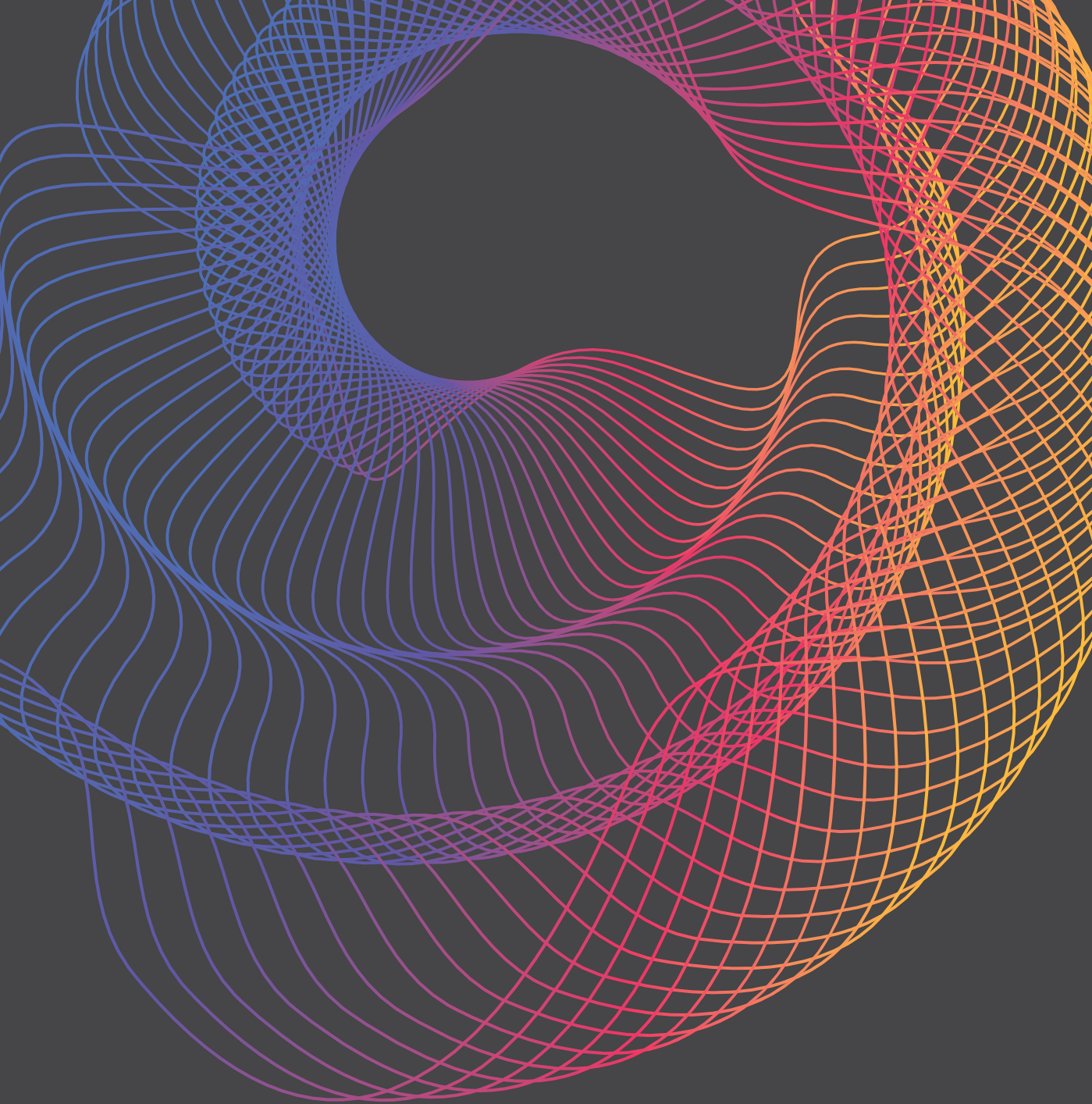
iii. Akses kepada Pendidikan

Pendidikan merupakan perkara asas dalam kehidupan dan justeru itu, Pejabat SUHAKAM Sabah, dengan kerjasama OCC berharap agar kanak-kanak di negeri ini, terutamanya yang tidak berdokumen akan mendapat akses kepada pendidikan formal atau alternatif. Pengiktirafan dan sokongan untuk ALC adalah penting untuk memastikan kanak-kanak yang terpinggir ini mendapat pendidikan yang berkualiti tidak keciciran dalam kehidupan mereka.

iv. Pengukuhan Program Kesedaran Hak Asasi Manusia

Pejabat SUHAKAM Sabah akan meneruskan usaha untuk menyebar luas pendidikan hak asasi manusia di kalangan rakyat Sabah, terutamanya di kawasan luar bandar dan komuniti yang terpinggir. Masyarakat yang cakna tentang hak-hak mereka akan membawa perubahan yang positif terutamanya dalam usaha menuntut keadilan serta menghalang diri mereka daripada menjadi mangsa diskriminasi.

Secara keseluruhannya, harapan Pejabat SUHAKAM Sabah adalah untuk mewujudkan sebuah masyarakat yang lebih adil, inklusif, dan menghormati maruah setiap individu tanpa mengira latar belakang atau status kewarganegaraan.

BAB 6

PEJABAT SUHAKAM SARAWAK

PEJABAT SUHAKAM SARAWAK

GAMBARAN KESELURUHAN

Melalui pelbagai program dan inisiatif, Pejabat SUHAKAM Sarawak (Pejabat Sarawak) telah berusaha untuk memberi pendidikan dan kesedaran kepada masyarakat tentang hak asasi manusia serta memastikan bahawa hak asasi manusia sentiasa dihormati dan dilindungi. Selain itu, Pejabat Sarawak juga menerima dan menyiasat aduan berkaitan pelanggaran hak asasi manusia dan menjalankan pemantauan berkala terhadap isu-isu hak asasi manusia. Pejabat Sarawak turut terlibat dalam mengemukakan cadangan kepada pihak berkuasa untuk memperbaiki dasar atau perundangan yang melibatkan hak asasi manusia.

Pejabat Sarawak telah menekankan 3 bahagian utama yang memainkan peranan penting dalam memenuhi, menghormati dan melindungi hak asasi manusia iaitu Pendidikan dan Promosi; Aduan dan Pemantauan; serta Dasar dan Perundangan.

1. PENDIDIKAN DAN PROMOSI

Pejabat Sarawak telah menganjurkan Bengkel *Training of Trainers* (TOT) Modul Hak Asasi Manusia untuk Polis Diraja Malaysia (PDRM). Selain itu, Pejabat Sarawak juga telah bekerjasama dengan badan bukan kerajaan Lawyer Kamek untuk menganjurkan forum bertajuk "*Child Rights in Malaysia: How Did We Fare, Challenges and Way Forward*".

Di samping itu, Pejabat Sarawak telah menerima 3 jemputan untuk menyampaikan ceramah mengenai hak asasi manusia. Pejabat Sarawak juga telah menyertai 7 pameran yang bertujuan untuk mempromosikan kesedaran tentang hak asasi manusia serta menerima aduan berkaitan pelanggaran hak asasi manusia. Selain itu, 3 program SUHAKAM Bersama Masyarakat (SBM) telah dianjurkan untuk meningkatkan kesedaran dalam kalangan masyarakat.

1.1 Bengkel *Training of Trainers* (TOT) Modul Hak Asasi Manusia Untuk Polis Diraja Malaysia (PDRM)

Pejabat Sarawak, dengan kerjasama Bahagian Pendidikan dan Kemasyarakatan (EOD), telah menganjurkan Bengkel *Training of Trainers* (TOT) Modul Hak Asasi Manusia untuk PDRM. Bengkel ini telah berlangsung dari 19 hingga 21 Ogos 2024 di Dewan Santubong, Pusat Latihan Polis Diraja Malaysia (PULAPOL) Kuching, Sarawak. Seramai 30 orang anggota PDRM daripada pelbagai bahagian, pengajian, cawangan dan unit telah mengambil bahagian sebagai peserta.

Bengkel ini bertujuan untuk memberikan pendedahan yang mendalam tentang hak asasi manusia kepada anggota PDRM. Penglibatan aktif peserta dalam perbincangan mengenai isu-isu berkaitan hak asasi manusia dan peranan polis merupakan elemen penting dalam kejayaan bengkel ini.

Bengkel *Training Of Trainers* Modul Hak Asasi Manusia Untuk Polis Diraja Malaysia (PDRM) pada 19-21 Ogos 2024.

1.2 Forum *Child Rights in Malaysia: How Did We Fare, Challenges And Way Forward*

Pada 26 September 2024, Pejabat Sarawak, dengan kerjasama Lawyer Kamek telah menganjurkan forum bertajuk "*Child Rights in Malaysia: How Did We Fare, Challenges and Way Forward*" di The Waterfront Hotel, Kuching, Sarawak. Forum ini merupakan satu acara penting sempena ulang tahun ke-25 SUHAKAM yang ditubuhkan pada tahun 1999 sebagai badan bebas yang bertanggungjawab untuk memperjuangkan hak asasi manusia di Malaysia. Forum ini telah dihadiri oleh 90 orang peserta yang terdiri daripada wakil pelbagai agensi Kerajaan, badan bukan Kerajaan, firma guaman, dan pusat asuhan kanak-kanak.

Tujuan utama forum ini adalah untuk menilai pencapaian dan cabaran dalam melindungi hak kanak-kanak di Malaysia serta merancang langkah-langkah masa depan. Forum ini juga bertujuan untuk membincangkan peranan perjanjian antarabangsa seperti CRC dan tanggungjawab Malaysia dalam mematuhi komitmen antarabangsa. Selain itu, forum ini memperjuangkan hak kanak-kanak dengan keperluan khas dan menangani cabaran yang mereka hadapi untuk mendapatkan hak yang sama rata. Forum ini juga mengiktiraf sumbangan badan bukan kerajaan dalam melaporkan keadaan hak kanak-kanak melalui laporan alternatif serta meningkatkan kesedaran mengenai isu-isu kanak-kanak. Antara para penceramah yang berpengalaman dalam isu kanak-kanak yang telah dijemput oleh Pejabat Sarawak adalah seperti berikut:

Jadual 12: Penceramah forum “Child Rights in Malaysia: How Did We Fare, Challenges and Way Forward”

Bil.	Penceramah	Topik
1.	Dr. Farah Nini Dusuki Pesuruhjaya, Pejabat Suruhanjaya Kanak-Kanak (OCC)	<i>Child Rights in Malaysia: How Did We Fare, Challenges and Way Forward</i>
2.	Encik Simon Siah Pengarah, Lawyer Kamek	<i>Child Rights and International Treaties</i>
3.	Dr. Toh Teck Hock Pediatrik dan Ketua Pusat Penyelidikan Klinikal, Hospital Sibul, Sarawak	<i>Child Rights and Children with Disabilities</i>
4.	Puan Gill Raja Sarawak Women for Women Society (SWWS)	<i>NGOs’ participation in Convention of the Rights of Children Alternative Report</i>

Forum *Child Rights in Malaysia: How Did We Fare, Challenges And Way Forward* di The Waterfront Hotel, Kuching, Sarawak pada 26 September 2024.

1.3 Jemputan untuk menyampaikan ceramah kesedaran tentang hak asasi manusia

Pejabat Sarawak telah menerima 3 jemputan daripada pelbagai organisasi untuk menyampaikan ceramah kesedaran mengenai isu hak asasi manusia. Ceramah ini bertujuan untuk memperkasa pengetahuan dan pemahaman masyarakat tentang kepentingan hak asasi manusia dalam kehidupan seharian. Berikut adalah senarai jemputan ceramah kesedaran yang diterima daripada pelbagai organisasi:

Jadual 13: Ceramah kesedaran hak asasi manusia bagi tahun 2024

Bil.	Tarikh	Topik	Penceramah	Lokasi	Penganjur
1.	22 Feb. 2024	Hak Asasi Manusia dan Tanggungjawab Perniagaan	Encik Sophian Osman	SALCRA Bajo Training Centre, Kampung Bajo, Lundu	Lembaga Penyatuan dan Pemulihan Tanah Sarawak (SALCRA)
2.	19 - 21 Apr. 2024	Memecahkan Mindset Kemiskinan Melalui Pendidikan	Puan Hezrina Ibrahim	E-mart Hotel, Miri	SAVE Rivers
3.	7 Okt. 2024	Buli dan Hak Asasi	Encik Sophian Osman	Swinburne University of Technology Sarawak, Kuching	Swinburne University of Technology Sarawak, Kuching

1.4 Pameran hak asasi manusia

Pejabat Sarawak telah menyertai 7 pameran untuk meningkatkan kesedaran awam mengenai hak asasi manusia. Selain itu, Pejabat Sarawak turut menyediakan kaunter aduan bagi membolehkan orang awam mengemukakan aduan pelanggaran hak asasi manusia. Berikut adalah senarai pameran yang telah disertai oleh Pejabat Sarawak:

Jadual 14: Pameran hak asasi manusia bagi tahun 2024

Bil.	Tarikh	Tempat	Penganjur	Butiran
1.	22 Feb. 2024	SALCRA Bajo Training Centre, Kampung Bajo, Lundu	Lembaga Penyatuan dan Pemulihan Tanah Sarawak (SALCRA)	Sempena Bengkel Pengenalan Standard MSPO (MS2530:2022) & Aspek Sosial Dalam Perniagaan
2.	19 - 21 Apr. 2024	E-mart Hotel, Miri	SAVE Rivers	Sempena Program Orang Asal: <i>Women Empowerment Workshop</i>
3.	3 Mei 2024	Institut Latihan Kementerian Kesihatan Malaysia (ILKKM), Kuching	Institut Latihan Kementerian Kesihatan Malaysia (ILKKM) Kuching	Sempena Kem Promosi Kesihatan
4.	12 - 14 Jun 2024	Fakulti Sains Sosial dan Kemanusiaan (FSSK), Universiti Malaysia Sarawak (UNIMAS), Kuching	Pengurusan Kesihatan dan Keselamatan Pekerjaan dan Fakulti Sains Sosial dan Kemanusiaan, Universiti Malaysia Sarawak (UNIMAS)	Sempena Program Minggu Kesedaran Kesihatan dan Keselamatan Pekerjaan Fakulti Sains Sosial dan Kemanusiaan 2024
5.	30 Ogos - 1 Sep. 2024	Taman Komuniti Sungai Jatan, Tatau, Bintulu	Pejabat Daerah Tatau, Bintulu	Sempena Pesta Tatau, Bintulu
6.	8 - 10 Nov. 2024	Plaza Merdeka, Kuching	Kementerian Pembangunan Wanita, Kanak-Kanak dan Kesejahteraan komuniti Sarawak (KPWK)	Sempena Hari Kesejahteraan Bersama (HKB) 2024
7.	7 Dis. 2024	The Hills, Kuching	SUHAKAM dan Lawyer Kamek	Sempena Human Rights Festival Sarawak (HRFS)

Women Empowerment Workshop yang dianjurkan oleh SAVE Rivers pada 19 - 21 April 2024.

Pameran sempena Program Minggu Kesedaran Kesihatan dan Keselamatan Pekerjaan Fakulti Sains Sosial dan Kemanusiaan 2024 di UNIMAS pada 12 - 14 Jun 2024.

YBhg. Datu Felicia Tan Ya Hua, Setiausaha Tetap Kementerian Pembangunan Wanita, Kanak-Kanak dan Kesejahteraan Komuniti Sarawak di Pameran Hari Kesejahteraan Bersama (HKB) 2024 pada 8 - 10 November 2024.

1.5 Program SUHAKAM Bersama Masyarakat (SBM)

Pejabat Sarawak telah menganjurkan 3 program SBM di Nanga Medamit, Limbang; Sungai Mallang, Bakong, Miri; dan Machan, Kanowit. Antara aktiviti yang diadakan semasa SBM adalah ceramah hak asasi manusia, sesi soal jawab bersama masyarakat dan penerimaan aduan atau pertanyaan berkenaan dengan pelanggaran hak asasi manusia.

Antara isu yang telah dibangkitkan semasa program SBM berlangsung adalah permohonan pindah lesen hak milik senapang patah, prosedur penceraian, prosedur geran probet, isu hak kewarganegaraan, bekalan air terawat, bantuan khas Kerajaan melalui Sumbangan Tunai Rahmah (STR), hak tanah adat, jalan perhubungan darat, gangguan bekalan elektrik, lokasi klinik kesihatan Nanga Medamit, status kewarganegaraan kanak-kanak, penipuan dalam talian (*scam*), bantuan khidmat guaman, saluran untuk memasarkan hasil pertanian, permohonan pemastautin tetap, isu pembahagian wang pampasan tanah kepada waris terdekat, isu jalan perhubungan dan jalan raya yang tidak siap, rangkaian telekomunikasi yang kurang memuaskan dan isu pembuangan sampah.

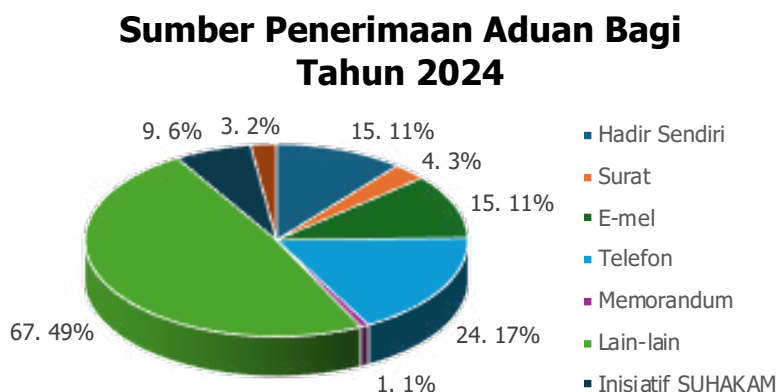

SBM di Rumah Juliana Esah, Sungai Mallang, Bakong pada 8 Ogos 2024.

2. ADUAN DAN PEMANTAUAN

Pejabat Sarawak telah menerima beberapa aduan melalui pelbagai saluran termasuk program SBM, surat, e-mel, telefon, pameran dan melalui kehadiran secara fizikal ke Pejabat Sarawak. Selain itu, Pejabat Sarawak juga telah melaksanakan beberapa lawatan berkala dan pemantauan ke beberapa tempat tahanan dan institusi tempat perlindungan untuk memastikan hak asasi manusia dipatuhi dan kesejahteraan penghuni terjamin. Lawatan ini juga bertujuan untuk memantau keadaan kemudahan asas perkhidmatan serta memberikan sokongan moral kepada individu yang berada di bawah perlindungan atau tahanan. Berikut merupakan sumber penerimaan aduan yang telah diterima oleh Pejabat Sarawak:

Rajah 10: Sumber penerimaan aduan bagi tahun 2024

Penyerahan memorandum kepada Pejabat Sarawak berkaitan Perlindungan Hak Asasi Manusia bagi Kaum Penan dari Ba Data Bila, Baram pada 28 Ogos 2024.

2.1 Aduan

Pada tahun 2024, Pejabat Sarawak telah menerima sebanyak 138 aduan berkenaan pelanggaran hak asasi manusia daripada orang awam, berbanding dengan 102 aduan yang telah diterima pada tahun 2023. Daripada 138 aduan tersebut, 113 aduan adalah dalam bidang kuasa manakala 25 aduan berada di luar bidang kuasa. Berikut adalah jumlah aduan yang telah diterima oleh Pejabat Sarawak pada tahun 2024:

Jadual 15: Jumlah aduan yang diterima bagi tahun 2024

BIL	BUTIRAN	BILANGAN ADUAN
1.	Dalam Bidang Kuasa	113
2.	Luar Bidang Kuasa	25
Jumlah besar		138

Pada tahun 2024, bilangan aduan yang tertinggi adalah berkaitan dengan hak taraf hidup dan sosial yang mencatatkan 25 aduan manakala aduan ke-2 tertinggi adalah mengenai hak kewarganegaraan dan hak kanak-kanak yang masing-masing mencatatkan 18 aduan. Berikut adalah kategori aduan dalam bidang kuasa yang diterima oleh Pejabat Sarawak pada tahun 2024:

Rajah 11: Kategori aduan dalam bidang kuasa bagi tahun 2024

2.2 Isu-isu berbangkit

Pejabat Sarawak telah menerima dan meneliti isu-isu yang berbangkit berkaitan hak taraf hidup dan sosial, hak kepada kewarganegaraan serta hak kanak-kanak adalah seperti berikut:

2.2.1 Hak taraf hidup dan sosial

Isu-isu yang dibangkitkan melalui aduan hak taraf hidup dan sosial yang merangkumi pelbagai masalah yang memberi kesan besar kepada kehidupan masyarakat terutamanya di kawasan luar bandar. Antara isu yang telah dibangkitkan adalah seperti:

- Keadaan rumah yang daif dan rosak,
- Ketiadaan bekalan elektrik serta gangguan elektrik,
- Masalah bekalan air terawat,
- Kedudukan klinik kesihatan yang jauh dari kawasan penempatan,
- Menara komunikasi yang tidak berfungsi,
- Jalan perhubungan darat yang rosak atau sukar dilalui dan tidak mempunyai jalan perhubungan darat.

Isu-isu ini menunjukkan betapa pentingnya untuk meningkatkan infrastruktur dan kemudahan asas di kawasan luar bandar bagi meningkatkan kualiti hidup penduduk. Dengan penambahbaikan infrastruktur seperti klinik, jalan raya, serta rangkaian komunikasi, ia akan memudahkan penduduk mendapatkan perkhidmatan kesihatan, pendidikan dan peluang ekonomi seterusnya mengurangkan jurang pembangunan antara kawasan bandar dan luar bandar.

2.2.2 Hak kepada kewarganegaraan

Isu hak kepada kewarganegaraan sering berkaitan dengan taraf kewarganegaraan seseorang, di mana mereka mungkin menghadapi masalah seperti kekurangan dokumen pengenalan diri. Individu yang berada dalam situasi di mana status kewarganegaraan mereka masih belum ditentukan sering kali menghadapi masalah disebabkan oleh dokumen yang tidak lengkap atau hilang yang mungkin berpunca daripada ibu bapa mereka.

Individu yang menghadapi masalah taraf kewarganegaraan yang belum selesai sering kali ditolak daripada perkhidmatan kesihatan awam atau dikenakan caj yang lebih tinggi untuk rawatan perubatan. Selain itu, kanak-kanak yang tidak mempunyai status tanpa kewarganegaraan sering kali ditolak ketika cuba mendaftar untuk persekolahan.

Dalam beberapa kes, individu yang telah memohon taraf kewarganegaraan atau dokumen pengenalan diri terpaksa menunggu bertahun-tahun tanpa mendapat sebarang maklum balas daripada Jabatan Pendaftaran Negara. Terdapat juga beberapa kes konflik dinamik keluarga, contohnya individu yang dibesarkan oleh saudara-mara atau orang lain setelah ditinggalkan oleh ibu bapa mereka. Keadaan ini memburukkan lagi cabaran yang dihadapi oleh individu tersebut kerana ibu atau bapa kandungnya sukar dikesan.

Secara kesimpulannya, keadaan ini menyukarkan individu tanpa kewarganegaraan untuk mendapatkan pelbagai perkhidmatan yang disediakan oleh pihak Kerajaan termasuk kesihatan, peluang pekerjaan dan pendidikan sekali gus menyumbangkan kepada kemiskinan.

2.2.3 Hak kanak-kanak

Kanak-kanak menghadapi banyak kesukaran akibat status tanpa taraf kewarganegaraan yang belum ditentukan menyebabkan kesukaran untuk mendapatkan pendidikan, bantuan kebajikan, kesihatan dan kemudahan asas lain. Pendaftaran ke sekolah oleh beberapa kanak-kanak yang berasal dari keluarga dengan ibu bapa yang memiliki status taraf kewarganegaraan yang belum ditentukan sering kali ditolak.

Kanak-kanak yang tidak memiliki sijil kelahiran juga menghadapi kesukaran untuk mengakses rawatan perubatan serta peluang pendidikan. Kekangan ini menyebabkan mereka dinafikan hak asas seperti pendidikan, perlindungan dan perkhidmatan kesihatan, sekali gus mendedahkan mereka kepada kesusahan hidup dan meningkatkan risiko terjebak dalam gejala sosial.

Selain itu, isu permohonan pengangkatan anak yang sering kali ditolak kerana kekurangan dokumen sokongan seperti slip gaji, walaupun individu tersebut

telah menjaga kanak-kanak itu sejak lahir. Walaupun hubungan penjagaan dan kasih sayang sudah terbina, ketiadaan dokumen yang diperlukan sering kali menjadi halangan utama untuk mendapatkan pengiktirafan sah sebagai ibu bapa angkat.

Selain itu, isu keciciran sekolah yang melibatkan kanak-kanak sering berlaku kerana masalah kewangan dan kekurangan sokongan daripada keluarga. Kanak-kanak ini terpaksa berhenti sekolah disebabkan oleh pengabaian atau kemiskinan di mana ibu bapa mereka tidak mampu menyediakan keperluan asas seperti pakaian seragam, alat tulis atau membayar yuran sekolah. Keadaan ini menyebabkan kanak-kanak kehilangan peluang untuk mendapatkan pendidikan yang sepatutnya sekali gus menjejaskan potensi perkembangan masa depan mereka.

2.3 LAWATAN KE TEMPAT TAHANAN DAN LAWATAN SIASATAN DI LAPANGAN

Pejabat Sarawak telah mengadakan beberapa lawatan berkala ke tempat tahanan, institusi tempat perlindungan, syarikat perladangan kelapa sawit dan sekolah alternatif yang dikendalikan oleh badan bukan Kerajaan. Selain itu, Pejabat Sarawak turut menjalankan beberapa lawatan siasatan ke pelbagai kawasan di Sarawak dan Semenanjung bagi meneliti isu-isu berkaitan pelanggaran hak asasi manusia.

2.3.1 Lawatan berkala dan pemantauan

Pejabat Sarawak telah menjalankan beberapa lawatan berkala ke tempat tahanan, institusi tempat perlindungan, syarikat perladangan kelapa sawit dan sekolah alternatif yang dikendalikan oleh badan bukan Kerajaan. Tujuan lawatan ini adalah untuk memantau keadaan, memastikan pematuhan peraturan serta menilai kesejahteraan penghuni dan anak-anak di institusi dan pertubuhan yang terlibat.

2.3.2 Polis Diraja Malaysia

Pejabat Sarawak telah menjalankan 2 lawatan berkala ke lokap Polis Diraja Malaysia di Sarawak iaitu Lokap Balai Polis Limbang dan Lokap Balai Polis Kanowit. Antara isu dan hasil dapatan daripada lawatan tersebut adalah seperti berikut:

Bil.	Isu dan Syor SUHAKAM	Lokap Balai Polis Diraja Malaysia
1.	Kuarters kediaman pegawai dan anggota yang uzur dan daif yang memerlukan penambahbaikan. SUHAKAM telah dimaklumkan bahawa infrastruktur kuarters kediaman untuk pegawai dan anggota terlalu uzur dan usang. Terdapat 32 unit kuarters (flat) kediaman pegawai dan anggota yang tidak selamat untuk diduduki dan telah diperiksa dan disahkan oleh Jabatan Bomba dan Penyelamat Malaysia (BOMBA). Syor SUHAKAM mengesyorkan agar perkara ini dapat diberi perhatian secara khusus kerana dengan adanya kemudahan kuarters kediaman untuk pegawai dan anggota yang sedang berkhidmat. Perkara ini, sedikit sebanyak mengurangkan beban tanggungan kewangan untuk menyewa rumah di sekitar Limbang.	• Lokap Balai Polis Limbang
2.	Kekurangan anggota sentri wanita. Terdapat keperluan untuk penambahan bilangan kakitangan terutamanya anggota sentri wanita yang tidak mencukupi memandangkan ada OKT wanita yang akan ditempatkan di lokap Balai Polis Limbang dan lokap Balai Polis Kanowit. Syor SUHAKAM mengesyorkan supaya pihak PDRM mempertimbangkan agar pengisian perjawatan anggota sentri wanita ditambah di Balai Polis Limbang dan Balai Polis Kanowit.	• Lokap Balai Polis Limbang • Lokap Balai Polis Kanowit

Bil.	Isu dan Syor SUHAKAM	Lokap Balai Polis Diraja Malaysia
3. Suntikan imunisasi tambahan (Hepatitis B dan Influenza). SUHAKAM dimaklumkan bahawa tiada sebarang suntikan vaksin diberikan kepada anggota sentri kecuali vaksin COVID-19. SUHAKAM berpandangan bahawa hak kepada kesihatan bukan sahaja kepada tahanan, ia juga merangkumi kepada anggota yang bertugas di tempat-tempat tahanan. Syor SUHAKAM mengesyorkan supaya pihak IPD Limbang mengadakan kerjasama dengan pihak Pejabat Kesihatan Daerah yang berdekatan bagi mendapatkan suntikan vaksin kepada anggota sentri dan kakitangan IPD Limbang.		• Lokap Balai Polis Limbang
4. Isu bajet makanan bagi seorang OKT untuk sehari yang rendah. Kesukaran untuk mendapatkan syarikat kontraktor perkhidmatan pembekalan makanan di Limbang yang boleh menerima tawaran harga kos bajet RM15/sehari bagi seorang OKT kerana harga kos bahan mentah bagi penyediaan makanan sangat tinggi di Limbang. Syor SUHAKAM mengesyorkan agar pihak pengurusan PDRM untuk membuat semakan semula peruntukan bagi seorang OKT sehari.		• Lokap Balai Polis Limbang

Bil.	Isu dan Syor SUHAKAM	Lokap Balai Polis Diraja Malaysia
5.	Isu kekangan peruntukan bagi urusan penempatan OKT Wanita yang sudah jatuh hukuman. SUHAKAM telah diberi penerangan mengenai situasi apabila OKT Wanita sudah jatuh hukuman, OKT Wanita akan ditempatkan di Penjara Pusat Miri kerana Penjara Limbang tiada penempatan untuk banduan Wanita. Maka, timbul isu kekangan peruntukan daripada pihak PDRM bagi urusan pembelian tiket penerbangan ke Miri yang mengambil masa. Selain itu, jadual penerbangan Limbang-Miri juga sangat terhad dan ini melibatkan pertambahan peruntukan bajet makanan OKT Wanita di lokap sementara menunggu dihantar ke Penjara Pusat Miri. Syor SUHAKAM mengesyorkan agar pihak pengurusan PDRM untuk mengkaji peruntukan bagi urusan penempatan OKT Wanita yang sudah jatuh hukuman.	• Lokap Balai Polis Limbang
6.	Isu unit kamera litar tertutup (CCTV) yang tidak berfungsi di bilik soal siasat. SUHAKAM dimaklumkan bahawa kamera litar tertutup (CCTV) di bilik soal siasat tidak berfungsi kerana tidak termasuk dalam kontrak pemasangan oleh pihak kontraktor yang dilantik. Syor SUHAKAM mengesyorkan agar diberi peruntukkan yang mencukupi untuk Ibu Pejabat Polis Daerah Limbang bagi kerja-kerja penyelenggaraan kamera litar tertutup (CCTV) agar berfungsi di bilik soal siasat.	• Lokap Balai Polis Limbang

Bil.	Isu dan Syor SUHAKAM	Lokap Balai Polis Diraja Malaysia
7.	Kerosakan sistem penyaluran utama pendingin hawa berpusat (<i>Centralised Aircond</i>). SUHAKAM dimaklumkan bahawa sistem penyaluran utama pendingin hawa berpusat ke seluruh bangunan IPD Limbang mengalami kerosakan dan masih belum di selenggara kerana kos penyelenggaraan dan penggantian komponen yang rosak sangat tinggi. Syor SUHAKAM mengesyorkan agar diberi peruntukan untuk kerja-kerja penyelenggaraan atau penggantian sistem penyaluran utama pendingin hawa berpusat ke sistem penyaman udara jenis '<i>air cooled split unit</i>'.	• Lokap Balai Polis Limbang
8.	Ketiadaan bilik kawad cam dan bilik soal siasat. SUHAKAM mendapati bahawa di Balai Polis Kanowit tidak mempunyai bilik kawad cam dan bilik soal siasat. Syor SUHAKAM mengesyorkan agar PDRM mempertimbangkan pembinaan bilik kawad cam dan bilik soal siasat yang sesuai untuk menambah baik fasiliti di Balai Polis Kanowit.	• Lokap Balai Polis Kanowit
9.	Keadaan bangunan IPD Kanowit yang tidak kondusif. SUHAKAM mendapati bahawa bangunan IPD Kanowit adalah bangunan lama yang tidak lagi sesuai dengan keperluan operasi untuk menyokong operasi harian dengan efektif. Selain itu, terdapat keperluan bangunan baharu di IPD Kanowit bagi menempatkan Jabatan Siasatan Jenayah, Jabatan Narkotik, Pengangkutan dan Stor. Syor SUHAKAM mengesyorkan agar PDRM mempertimbangkan pembinaan semula atau pengubahsuaian bangunan IPD Kanowit untuk menyediakan ruang yang lebih sesuai dan selamat bagi memastikan kelancaran operasi dan keselesaan anggota polis serta meningkatkan tahap keselamatan dan perkhidmatan kepada masyarakat Kanowit.	• Lokap Balai Polis Kanowit

Bil.	Isu dan Syor SUHAKAM	Lokap Balai Polis Diraja Malaysia
10.	Peruntukan yang mencukupi. SUHAKAM mengesyorkan bahawa peruntukan yang mencukupi untuk setiap IPD atau Balai Polis.	• Lokap Balai Polis Kanowit
11.	Kuarters kediaman pegawai dan anggota yang tidak mencukupi. SUHAKAM dimaklumkan bahawa hanya terdapat 43 buah kuarters kediaman untuk pegawai dan anggota di Balai Polis Kanowit. Jumlah kuarters kediaman ini tidak mencukupi untuk menampung keseluruhan 100 orang pegawai dan anggota.	• Lokap Balai Polis Kanowit
	Syor SUHAKAM mengesyorkan agar penyediaan kemudahan kuarters kediaman untuk pegawai dan anggota yang sedang berkhidmat akan dapat mengurangkan beban kewangan mereka.	
12.	Tempoh penyimpanan rakaman CCTV. Tempoh penyimpanan rakaman CCTV di Balai Polis Kanowit perlu dipanjangkan dari 3 bulan kepada suatu tempoh yang lebih lama bagi memastikan rakaman tersebut boleh digunakan sebagai bahan bukti sekiranya berlaku insiden yang melibatkan OKT atau anggota polis.	• Lokap Balai Polis Kanowit
	Syor SUHAKAM mengesyorkan agar pihak PDRM mempertimbangkan untuk memanjangkan tempoh penyimpanan rakaman CCTV Balai Polis Kanowit kepada tempoh yang lebih panjang.	

2.3.3 Jabatan Penjara Malaysia

Pejabat Sarawak telah menjalankan awatan berkala ke Penjara Limbang. Antara isu dan hasil dapatan daripada lawatan tersebut adalah seperti berikut:

Bil.	Isu dan Syor SUHAKAM	Institusi Penjara
1.	Pengisian jawatan Pegawai Perubatan SUHAKAM dimaklumkan bahawa jawatan Pegawai Perubatan (MO) masih belum diisi. Syor SUHAKAM mengesyorkan agar pengisian segera bagi jawatan seorang (1) Pegawai Perubatan (MO) sepenuh masa di Penjara Limbang. Selain itu, Jabatan Penjara Malaysia juga boleh mempertimbangkan cadangan untuk menambah peruntukan bagi melantik Doktor “locum” di Penjara Limbang bagi memastikan rawatan kesihatan diteruskan kepada banduan sementara menunggu pengisian jawatan Pegawai Perubatan (MO) atau jawatan Penolong Pegawai Perubatan (MA).	• Penjara Limbang
2.	Pengisian jawatan Pegawai Psikologi Tiada pengisian untuk jawatan Pegawai Psikologi selama 2 tahun. Pegawai Psikologi dari Miri akan datang ke Penjara Limbang untuk membantu dalam proses penilaian dan dokumentasi bagi tujuan banduan bebas berlesen/parol. Syor SUHAKAM mengesyorkan agar seorang Pegawai Psikologi ditempatkan di Penjara Limbang supaya keadaan emosi dan tahap kesihatan mental banduan yang menjalani hukuman dapat dipantau oleh pakar Psikologi yang bertauliah.	• Penjara Limbang

Bil.	Isu dan Syor SUHAKAM	Institusi Penjara
3.	Pengudaraan yang tidak memuaskan di blok penempatan banduan. SUHAKAM mendapati bahawa keadaan di dalam sel agak panas dan berhaba kerana bilangan kipas angin dan kipas ekzos yang tidak mencukupi bagi menampung keluasan ruangan sel atau blok yang menempatkan banduan. Selain banduan, anggota penjara di dalam blok juga berhadapan dengan keadaan yang sama kerana terpaksa bertugas di dalam keadaan persekitaran yang kurang selesa dan panas. Syor SUHAKAM mengesyorkan agar penambahan pemasangan kipas angin dan kipas ekzos yang dilengkapi dengan ciri-ciri keselamatan dipasang di dalam kawasan blok penempatan bagi memastikan sistem pengudaraan yang lebih baik dan selesa.	• Penjara Limbang

Bil.	Isu dan Syor SUHAKAM	Institusi Penjara
4.	Penjara Limbang mengalami masalah tanah mendap yang menyebabkan kerosakan struktur beberapa buah blok dan bangunan di dalam penjara terpaksa dikosongkan. Struktur beberapa buah blok bangunan mengalami keretakan dan telah disahkan oleh Jabatan Bomba dan Penyelamat Malaysia bahawa tidak selamat lagi untuk diduduki. Selain itu, Penjara Limbang juga mengalami masalah sistem aliran air yang mana terdapat kawasan blok bangunan mempunyai air bertakung sehingga melimpah ke jalan raya (di dalam kawasan penjara). Dimaklumkan bahawa surat aduan telah dihantar kepada pihak Jabatan Kerja Raya (JKR) Negeri Sarawak namun masih belum menerima sebarang maklum balas berhubung tarikh bagi memulakan kerja-kerja penyelenggaraan sistem aliran air dan baik pulih bangunan. Syor SUHAKAM mengesyorkan agar kerja-kerja membaik pulih dan penyelenggaraan sistem aliran air dapat dimulakan dengan segera bagi mengelakkan berlakunya kerosakan pada struktur bangunan yang lebih serius.	• Penjara Limbang
5.	Dakwaan mengenai kuantiti (<i>ration</i>) makanan yang semakin sedikit. SUHAKAM telah menerima aduan daripada temu bual dengan beberapa orang banduan berhubung kuantiti makanan yang semakin sedikit. Syor SUHAKAM mengesyorkan supaya pihak Penjara Limbang menyiasat dakwaan kuantiti makanan menjadi semakin sedikit. Selain itu, disarankan agar pihak Penjara Limbang boleh menambah baik prosedur pemberian <i>ration</i> makanan kepada banduan di blok supaya kuantiti dan kualiti makanan yang diberikan menepati ciri ciri yang telah ditetapkan oleh KKM.	• Penjara Limbang

2.3.4 Jabatan Imigresen Malaysia

Pejabat Sarawak telah menjalankan lawatan berkala ke Depot Imigresen Semuja di bawah Jabatan Imigresen Malaysia (JIM). Antara isu dan hasil dapatan daripada lawatan tersebut adalah seperti berikut:

Bil.	Isu dan Syor SUHAKAM	Depot-Depot Imigresen
1.	Struktur bangunan yang uzur dan lama. SUHAKAM mendapati bahawa struktur bangunan Depot Imigresen Semuja termasuk blok-blok tahanan kelihatan sudah usang, perlu dinaik taraf dan dibaiki. Perkara ini telah menyumbangkan kepada risiko keselamatan, isu kesihatan dan kesesakan banduan. Syor SUHAKAM mengesyorkan Jabatan Imigresen Malaysia untuk mempertimbangkan peruntukan untuk pembinaan depot yang baharu yang mempunyai kemudahan/fasiliti yang bersesuaian untuk menampung kapasiti tahanan dan suasana kerja yang kondusif untuk pegawai dan kakitangan Depot.	• Depot Imigresen Semuja
2.	Kos makanan yang tidak relevan. SUHAKAM telah dimaklumkan bahawa peruntukan kos penyediaan makanan bagi seorang tahanan ialah RM 13.60 sehari. Kos ini perlu dikaji semula mengikut kos harga barang mentah semasa yang telah meningkat. Ini secara tidak langsung memberi kesan kepada pihak penyediaan makanan yang terpaksa menanggung beban kos yang semakin meningkat dan dikhuatiri akan mempengaruhi mutu kualiti dan kuantiti hidangan makanan yang disediakan. Syor SUHAKAM mengesyorkan agar pihak pengurusan Jabatan Imigresen Malaysia untuk membuat semakan semula peruntukan bagi seorang tahanan sehari.	• Depot Imigresen Semuja

Bil.	Isu dan Syor SUHAKAM	Depot-Depot Imigresen
3.	Pertambahan bilangan anggota yang bertugas di blok tahanan. SUHAKAM dimaklumkan bahawa terdapat keperluan untuk menambah bilangan anggota Imigresen di Depot Imigresen Semuja. Ini adalah kerana kemasukan tahanan yang ramai berdasarkan kekerapan operasi memerlukan bilangan anggota Imigresen yang mencukupi untuk tugas mengawal di blok tahanan, proses pengusiran dan juga penglibatan dalam operasi bersepadu. Turut dimaklumkan juga bahawa terdapat anggota yang telah dipinjamkan untuk bertugas di pos-pos kawalan Imigresen dan ini menyebabkan kekurangan anggota untuk bertugas di Depot Imigresen Semuja. Syor SUHAKAM ingin mengesyorkan supaya pihak Jabatan Imigresen Malaysia mempertimbangkan untuk membuat pengisian perjawatan di Depot Imigresen Semuja.	• Depot Imigresen Semuja

Bil.	Isu dan Syor SUHAKAM	Depot-Depot Imigresen
4.	Suntikan vaksin dan pemeriksaan kesihatan berkala untuk anggota dan kakitangan Depot Imigresen Semuja. Anggota Imigresen sangat terdedah dengan pelbagai penyakit-berjangkit kerana mereka berhubung terus dalam mengendalikan tahanan bukan warganegara yang tidak diketahui sejarah kesihatan mereka. Syor SUHAKAM mengesyorkan agar diberi peruntukan yang secukupnya untuk anggota dan kakitangan khasnya mereka yang perlu bertugas bagi menguruskan tahanan agar diberi suntikan vaksin bagi meningkatkan imunisasi dan daya tahan badan untuk menghindari daripada penyakit berjangkit merbahaya seperti Hepatitis B, Influenza dan <i>Pneumococcal</i>. Begitu juga dengan kemudahan pemeriksaan berkala agar dapat disediakan untuk semua anggota dan kakitangan. Sehubungan itu, SUHAKAM mengesyorkan supaya pihak Depot Imigresen Semuja dapat bekerjasama dengan pihak Pejabat Kesihatan Daerah Serian bagi mendapatkan suntikan vaksin secara berkala untuk anggota dan kakitangan termasuk kemudahan untuk pemeriksaan kesihatan berkala sekurang kurangnya sekali setahun.	• Depot Imigresen Semuja
5.	Karenah birokrasi dalam membekalkan kemudahan kebersihan diri (tahanan). SUHAKAM telah dimaklumkan bahawa terdapat birokrasi dalam pembekalan kemudahan kebersihan diri di Depot Tahanan Semuja sering kali melibatkan beberapa proses yang boleh menyebabkan kelewatan dan bekalan tidak mencukupi. Syor SUHAKAM mengesyorkan agar pembekalan kemudahan kebersihan diri perlu diberikan penambahbaikan untuk mempercepatkan proses pembekalan.	• Depot Imigresen Semuja

Bil.	Isu dan Syor SUHAKAM	Depot-Depot Imigresen
6.	Gangguan bekalan elektrik. SUHAKAM telah dimaklumkan bahawa Depot Imigresen Semuja turut terkesan dengan gangguan bekalan elektrik yang sering berlaku di Bahagian Serian. Gangguan bekalan elektrik ini berlaku dalam kekerapan sebanyak 2 ke 3 kali seminggu dalam tempoh 2 hingga 3 jam. Depot Imigresen Semuja tidak mempunyai sumber jana kuasa alternatif seperti generator, maka apabila bekalan elektrik terputus, kebanyakan peralatan elektrik di dalam Depot Imigresen Semuja rosak dan tidak boleh digunakan lagi. Syor SUHAKAM mengesyorkan supaya pihak Jabatan Imigresen Malaysia mempertimbangkan untuk memberi peruntukan bagi pembelian alat jana kuasa alternatif seperti generator yang berkapasiti tinggi atau sistem jana kuasa suria (solar).	• Depot Imigresen Semuja

Bil.	Isu dan Syor SUHAKAM	Depot-Depot Imigresen
7.	Tempat tidur tahanan wanita yang sedang mengandung. SUHAKAM mendapati bahawa tiada tempat yang khusus bagi menempatkan tahanan wanita yang tengah hamil. Terdapat dua orang wanita hamil (4 dan 5 bulan) semasa lawatan dan dimaklumkan bahawa kedua-dua wanita ini tidur bersama-sama dengan tahanan wanita yang lain di atas pangkin (tempat seperti para yang diperbuat daripada papan) tanpa beralaskan apa-apa. Atas ihsan tahanan wanita yang lain, wanita hamil ini telah dipinjamkan kain sejadah dan lapisan pakaian yang dilipat untuk dijadikan alas semasa tidur bagi mengurangkan ketidakselesaan semasa baring. Syor Hasil perkongsian pengalaman lawatan berkala oleh beberapa orang pegawai SUHAKAM ke Depot Imigresen Bukit Jalil, katil beralaskan tilam telah disediakan khas untuk wanita hamil dan juga kanak-kanak. Ini merupakan salah satu inisiatif yang baik oleh pihak Depot tersebut, khas untuk tahanan wanita yang tengah hamil dan juga tahanan wanita yang bersama dengan anak-anak. Wanita hamil memerlukan perhatian dan penjagaan khusus kerana kehamilan mempengaruhi kesihatan fizikal dan mental mereka. Tilam yang selesa dapat membantu mereka tidur dengan lebih baik, mengurangkan ketidakselesaan dan risiko kesihatan yang mungkin timbul akibat tidur di atas permukaan keras.	• Depot Imigresen Semuja

Bil.	Isu dan Syor SUHAKAM	Depot-Depot Imigresen
8. Kesesakan di dalam blok wanita. SUHAKAM mendapati bahawa kedua-dua buah blok wanita Depot Imigresen Semuja melebihi kapasiti selesa bagi penempatan sesebuah blok. Hasil pemerhatian SUHAKAM mendapati bahawa ruangan pangkin untuk tidur tidak dapat memuatkan kesemua jumlah tahanan wanita sekiranya semua berada dalam posisi berbaring. Syor SUHAKAM mengesyorkan agar Depot Imigresen Semuja dapat menyediakan sebuah lagi blok tahanan untuk menempatkan tahanan wanita bagi mengurangkan kesesakan sekiranya jumlah tahanan melebihi jumlah kapasiti sesebuah blok.		• Depot Imigresen Semuja
9. Tempat riadah dan peralatan sukan untuk aktiviti riadah tahanan wanita. SUHAKAM dimaklumkan bahawa aktiviti riadah untuk tahanan wanita adalah terhad. Ini adalah disebabkan oleh kekangan kawasan tempat untuk beriadah dan juga pilihan jenis aktiviti sukan yang ada. Syor SUHAKAM mengesyorkan memohon agar disediakan satu kawasan dan kemudahan bagi sukan bola jaring seperti tiang net dan bola untuk aktiviti riadah tahanan wanita selain daripada aktiviti zumba dan bola tampar.		• Depot Imigresen Semuja

2.3.5 Pusat pemulihan Penagihan Narkotik (PUSPEN)

Pejabat Sarawak telah menjalankan lawatan berkala ke Pusat pemulihan Penagihan Narkotik (PUSPEN). Antara isu dan hasil dapatan daripada lawatan tersebut adalah seperti berikut:

Bil.	Isu dan Syor SUHAKAM	Pusat Pemulihan
1.	Pengurusan Sisa Klinikal SUHAKAM mendapati bahawa pihak PUSPEN mengalami kegagalan dalam pengurusan sisa klinikal di Klinik PUSPEN. SUHAKAM dimaklumkan bahawa Kementerian Kesihatan Malaysia (KKM) tidak menerima pelupusan sisa klinikal dari PUSPEN. Kegagalan ini menunjukkan bahawa PUSPEN mungkin mengalami masalah dalam proses pelupusan sisa klinikal yang berpotensi menimbulkan risiko kesihatan dan keselamatan. Syor SUHAKAM mengesyorkan agar pihak PUSPEN berhubung dengan Kementerian Kesihatan Malaysia (KKM) untuk mendapatkan panduan dan sokongan dalam memperbaiki pengurusan sisa klinikal. SUHAKAM juga mengesyorkan agar sekiranya perlu, mendapatkan bantuan daripada pakar dalam pengurusan sisa klinikal untuk membantu menyelesaikan masalah dan meningkatkan proses pengurusan sisa klinikal.	• Pusat Pemulihan Penagihan Narkotik (PUSPEN), Kuching
2.	Kemudahan di surau Semasa lawatan terdapat beberapa isu yang dibangkitkan iaitu mengenai bumbung surau yang tidak bersiling (burung sering hinggap dalam surau) dan sistem audio yang perlu diberi penambahbaikan.	• Pusat Pemulihan Penagihan Narkotik (PUSPEN), Kuching

Lawatan berkala ke Depot Imigresen Semuja pada 10 Julai 2024.

Lawatan berkala ke Pusat Pemulihan Penagihan Narkotik (PUSPEN) Kuching pada 25 Julai 2024.

2.3.6 Lawatan siasatan di lapangan

Pejabat Sarawak telah melaksanakan 11 lawatan siasatan ke pelbagai kawasan termasuk Kuching, Kota Samarahan, Simunjan dan Lubok Antu. Selain itu, Pejabat Sarawak juga telah berpeluang menyertai Bahagian Aduan dan Pemantauan (CMD) dalam usaha mendalami aduan di Semenanjung iaitu di negeri Kedah dan Selangor. Lawatan ini bertujuan untuk menyiasat

kes berkaitan dengan pelanggaran hak asasi manusia dan memantau isu-isu yang berkaitan di lokasi-lokasi tersebut. Berikut adalah lawatan siasatan di lapangan bagi tahun 2024:

Jadual 16: Lawatan Siasatan di Lapangan bagi tahun 2024

Bil.	Tarikh	Butiran
1.	13 Jan. 2024	Lawatan siasatan ke Kampung Tungkah Melayu, Simunjan
2.	22 Jan. 2024	Lawatan siasatan ke Kampung Bintawa Hilir, Kuching
3.	22 Jan. 2024	Lawatan siasatan ke Kampung Tambirat, Asajaya, Kota Samarahan
4.	8 Feb. 2024	Lawatan siasatan ke Kampung Sungai Midin, Kuching
5.	4 Mac. 2024	Lawatan siasatan ke Tabuan Healthcare & Nursing, Kuching
6.	2 Apr. 2024	Lawatan siasatan ke Balai Polis Sentral, Kuching
7.	23 Apr. 2024	Lawatan siasatan ke Persatuan Pendidikan D'Wira, Kuching
8.	8 - 10 Mei. 2024	Lawatan siasatan ke Batang Ai, Lubok Antu
9.	20 - 22 Okt. 2024	Lawatan siasatan ke Penjara Pokok Sena, Kedah dengan kerjasama Bahagian Aduan dan Pemantauan (CMD)
10.	23 Okt. 2024	Lawatan siasatan ke Jabatan Perlindungan Hidupan Liar dan Taman Negara (PERHILITAN) Selangor dengan kerjasama CMD
11.	30 Okt. 2024	Lawatan siasatan ke Rancangan Perumahan Rakyat (RPR) Batu 13, Kuching

2.3.7 Pelanggaran Hak Asasi Manusia dan Isu Sosial di Ulu Engkari, Batang Ai, Lubok Antu

Pejabat Sarawak telah menjalankan siasatan dan pemantauan di Ulu Engkari, Batang Ai, Lubok Antu pada 8 hingga 10 Mei 2024. Siasatan dan pemantauan ini dijalankan susulan aduan yang diterima daripada penduduk-penduduk di kawasan Ulu Engkari. Antara isu yang dipantau termasuklah kemudahan asas seperti bekalan elektrik, bekalan air terawat, kemudahan telekomunikasi, kewarganegaraan, bantuan kebajikan serta kemudahan perkhidmatan kesihatan dan pendidikan.

Penduduk di Ulu Engkari menghadapi masalah ketiadaan bekalan elektrik, bekalan air terawat dan kemudahan telekomunikasi. Mereka terpaksa hidup tanpa bekalan elektrik yang tetap walaupun sudah lama menunggu. Untuk

bekalan air terawat, mereka masih bergantung kepada sumber air sungai dan air hujan kerana tiada bekalan air terawat yang telah disediakan. Selain itu, kemudahan telekomunikasi juga tidak berfungsi dengan lancar di kawasan Ulu Engkari yang menyukarkan mereka untuk berhubung dengan dunia luar.

Rumah Guyu, Nanga Ukom, Lubok Antu pada 8 - 10 Mei 2024.

Selain itu, isu kekurangan kemudahan infrastruktur yang menyebabkan kehidupan masyarakat di Ulu Engkari terjejas. Penduduk di kawasan ini sering menghadapi kesukaran dalam mendapatkan rawatan perubatan kerana jarak yang jauh ke pusat kesihatan. Semasa lawatan di Ulu Engkari, terdapat masalah keciciran pelajar akibat kesukaran dalam perjalanan ke sekolah dan keadaan ekonomi keluarga yang miskin.

Selain isu kemudahan infrastruktur, hak kewarganegaraan yang tidak diselesaikan juga merupakan satu isu bagi sesetengah penduduk di kawasan Ulu Engkari, khususnya mereka yang masih memegang Sijil Pengesahan Taraf Kewarganegaraan dan belum memperoleh MyKad. Keadaan ini menimbulkan masalah dalam mendapatkan hak seperti pendidikan, perubatan dan bantuan kebajikan yang sepatutnya diterima oleh mereka yang layak.

Selain itu, dakwaan bantuan kebajikan yang dijanjikan oleh pihak Kerajaan tidak sampai kepada penduduk yang memerlukannya, terutamanya warga emas, kanak-kanak kurang upaya (OKU) dan mereka yang hidup dalam kemiskinan. Terdapat juga aduan tentang kekurangan perwakilan penghulu dan kaunselor yang seharusnya memainkan peranan penting dalam membantu penduduk dalam urusan pentadbiran dan mendapatkan bantuan. Ini menghalang proses pembangunan dan kesejahteraan masyarakat di kawasan Ulu Engkari.

Rumah Sambau, Nanga Mengkak, Lubok Antu pada 8 - 10 Mei 2024.

Pejabat Sarawak telah mengambil tindakan dengan mengemukakan surat rasmi maklum balas terhadap isu yang dibangkitkan kepada agensi-agensi yang berkaitan seperti Sarawak Energy Berhad, Suruhanjaya Komunikasi dan Multimedia Malaysia, Jabatan Kesihatan Negeri Sarawak, Jabatan Bekalan Air Luar Bandar Sarawak, Jabatan Pendidikan Negeri Sarawak, Jabatan Pendaftaran Negara Negeri Sarawak dan Unit MEKAR, Jabatan Kebajikan Masyarakat Negeri Sarawak, Pejabat Daerah Lubok Antu dan Majlis Daerah Lubok Antu. Tindakan ini menunjukkan kesungguhan SUHAKAM dalam memastikan hak asasi manusia dihormati dan penduduk di kawasan pedalaman mendapatkan kemudahan asas dan sokongan yang lebih baik.

2.3.8 Lawatan ke Destiny for Children Association (DFC), Sibul, Sarawak

Pada 18 Oktober 2024, Pejabat Sarawak telah mengadakan lawatan kerja ke Destiny For Children Association (DFC) yang terletak di Sibul, Sarawak. Tujuan lawatan ini adalah untuk mendapatkan gambaran keseluruhan mengenai kemudahan dan operasi yang dijalankan di DFC serta berbincang mengenai cabaran dan cadangan penambahbaikan. Lawatan ini diketuai oleh Dr. Chew Chee Ming, Pesuruhjaya SUHAKAM Sarawak. Delegasi SUHAKAM telah disambut mesra oleh DFC yang diketuai oleh Puan Grace Yii Pik Yieing (Pengerusi) dan Puan Pauline Rogers Jaban (Pengetua).

Pejabat Sarawak menyokong penuh usaha DFC dalam menyediakan pendidikan kepada kanak-kanak yang tercicir daripada persekolahan formal, terutamanya mereka yang menghadapi isu taraf kewarganegaraan. SUHAKAM berharap agar hak pendidikan untuk kanak-kanak ini dapat terus diperjuangkan tanpa diskriminasi dan menyatakan harapan untuk menjalin kerjasama dengan DFC. Dengan kerjasama ini, lebih ramai kanak-kanak yang memerlukan dapat menerima manfaat pendidikan yang sepatutnya.

Pesuruhjaya SUHAKAM Sarawak menyampaikan cenderahati kepada Pengetua Destiny for Children, Puan Pauline Rogers Jaban.

3. DASAR DAN PERUNDANGAN

Pejabat Sarawak telah melaksanakan 3 program di bawah aspek Dasar dan Perundangan iaitu perbincangan susulan mengenai Hak Warga Emas (Hak ekonomi, sosial dan kebudayaan), sesi libat urus dengan Organisasi Masyarakat Sivil (CSO) dan wakil komuniti Orang Asal Sarawak mengenai Hak Orang Asal yang berkaitan dengan Penilaian Berkala Sejagat (*Universal Periodic Review – UPR*) dan sesi konsultasi bersama pihak berkepentingan di Sarawak mengenai Isu Buruh Paksa dan Buruh Kanak-kanak.

3.1 Perbincangan susulan mengenai Hak Warga Emas (Hak ekonomi, sosial dan kebudayaan)

Pada 28 Februari 2024, Pejabat Sarawak telah mengadakan satu perbincangan susulan daripada Forum Hak Warga Emas yang telah dianjurkan di Kuching, Sarawak pada 16 Ogos 2023. Perbincangan ini dijalankan dalam 2 sesi, iaitu sesi pagi yang melibatkan agensi Kerajaan dan pihak berkuasa tempatan (PBT) serta sesi petang yang melibatkan Organisasi Masyarakat Sivil (CSO) dan Badan Bukan Kerajaan (NGO). Pada sesi pagi, seramai 15 orang yang mewakili 14 agensi kerajaan telah terlibat, manakala pada sesi petang, seramai 12 orang yang mewakili 11 Badan Bukan Kerajaan (NGO/CSO) telah hadir.

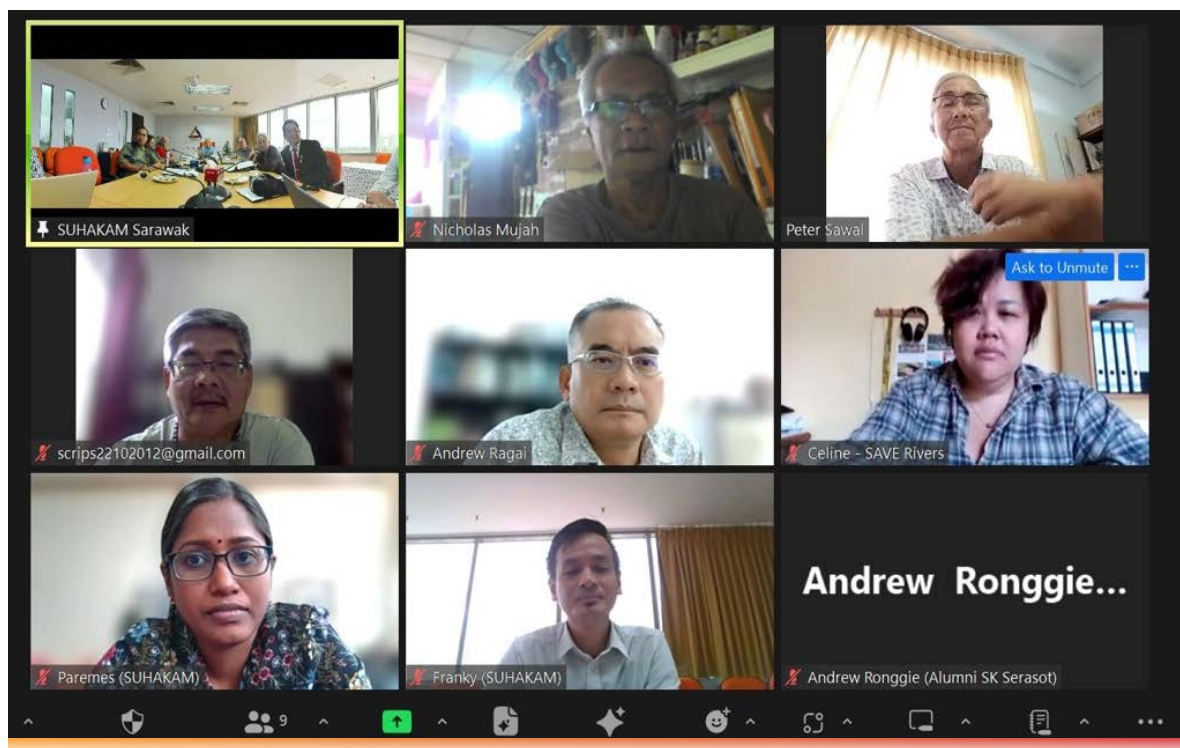
Objektif utama perbincangan ini adalah untuk mendapatkan perkembangan terkini berkaitan dengan dasar-dasar yang berkaitan dengan warga emas, sama ada yang sedia ada atau yang sedang dipertimbangkan oleh Kerajaan. Ini bertujuan untuk memastikan kesejahteraan dan pemerkasaan warga emas di Sarawak. Selain itu, sesi ini juga memberi ruang kepada peserta untuk berkongsi amalan terbaik serta pandangan mengenai isu atau cabaran yang dihadapi oleh golongan warga emas di Sarawak.

Perbincangan Susulan Mengenai Hak Warga Emas (Hak Ekonomi, Sosial Dan Kebudayaan) bersama Panel Jabatan Kerajaan dan Pihak Berkuasa Tempatan pada 28 Februari 2024.

3.2 Sesi libat urus dengan Organisasi Masyarakat Sivil (CSO) dan wakil komuniti Orang Asal (Sarawak)

Pada 29 Februari 2024, Pejabat Sarawak telah mengadakan sesi libat urus dengan Organisasi Masyarakat Sivil (CSO) dan wakil komuniti Orang Asal Sarawak mengenai Hak Orang Asal yang berkaitan dengan UPR. Sesi libat urus ini telah dihadiri oleh seramai 13 orang peserta secara fizikal dan dalam talian. Sesi libat urus ini bertujuan untuk menjalin kerjasama dengan Organisasi Masyarakat Sivil (CSO) dan wakil komuniti Orang Asal untuk membincangkan amalan terbaik serta pandangan mengenai isu-isu yang dihadapi oleh masyarakat Orang Asal. Selain itu, sesi ini juga bertujuan untuk mengemukakan cadangan kepada Kerajaan berkenaan perubahan dasar yang perlu dilaksanakan bagi menangani isu-isu tersebut.

Sesi libat urus secara dalam talian bersama Organisasi Masyarakat Sipil (CSO) dan wakil komuniti Orang Asal Sarawak mengenai Hak Orang Asal yang berkaitan dengan Penilaian Berkala Sejangat (*Universal Periodic Review – UPR*) pada 29 Februari 2024.

3.3 SESI KONSULTASI BERSAMA PIHAK BERKEPENTINGAN DI SARAWAK: ISU BURUH PAKSA DAN BURUH KANAK-KANAK

Pada 7 Ogos 2024, Pejabat Sarawak telah bekerjasama dengan Bahagian Dasar SUHAKAM untuk menganjurkan sesi konsultasi bersama pihak berkepentingan di Sarawak mengenai isu buruh paksa dan buruh kanak-kanak. Sesi tersebut berlangsung di Hotel Pullman, Miri dan dihadiri oleh 80 peserta yang terdiri daripada pihak berkepentingan serta barisan Anggota Suruhanjaya SUHAKAM. Semasa sesi ini, beberapa penceramah telah dijemput daripada pelbagai organisasi, termasuk International Labor Organization (ILO), Jabatan Tenaga Kerja (JTK) Sarawak, Majlis Antipemerdagangan Orang dan Anti Penyeludupan Migran (MAPO), serta Responsible Business Alliance (RBA).

Objektif penganjuran sesi ini adalah untuk memupuk kesedaran dalam kalangan pihak berkepentingan mengenai isu buruh paksa, buruh kanak-kanak, serta isu pemerdagangan manusia di Sarawak yang masih belum mendapat perhatian sepenuhnya. Selain itu, sesi ini bertujuan untuk meningkatkan pemahaman tentang kesan buruh paksa terhadap individu, masyarakat, dan ekonomi serta memberi penekanan kepada pentingnya kerjasama antara pihak berkuasa, organisasi, dan sektor swasta dalam usaha membanteras isu buruh paksa dan buruh kanak-kanak.

4. HUMAN RIGHTS FESTIVAL SARAWAK 2024 (HRFS)

Pada 7 Disember 2024, Human Rights Festival Sarawak 2024 (HRFS) telah diadakan di The Hills Kuching, Sarawak, sempena Hari Hak Asasi Manusia yang disambut pada 10 Disember setiap tahun. Pembukaan permulaan HRFS 2024 telah dimulakan dengan ucapan aluan oleh Puan Chua Kuan Ching dari Lawyer Kamek, sebagai penganjur bersama, diikuti oleh ucapan perasmian oleh Dr. Chew Chee Ming, Pesuruhjaya SUHAKAM Sarawak.

HRFS 2024 telah berjaya menarik lebih daripada 600 orang pengunjung daripada pelbagai lapisan masyarakat, termasuk pelancong luar negara. Festival ini telah disertai oleh 18 pempamer yang terdiri daripada 8 agensi kerajaan dan 10 badan bukan kerajaan yang mengambil bahagian dalam reruai pameran

HRFS 2024. Selain itu, HRFS 2024 telah menyediakan ruang *Talent Area* di mana individu berbakat dapat mempamerkan hasil seni mereka. Sepanjang festival berlangsung, pelbagai aktiviti menarik telah dianjurkan, antaranya persembahan kebudayaan daripada pelbagai suku kaum di Sarawak, permainan *Snake and Ladder* yang memberikan peluang kepada pengunjung untuk memahami Matlamat Pembangunan Mampan (SDG), aktiviti pengumpulan pelekat dan penebusan yang menggalakkan pengunjung mendapatkan maklumat mengenai perkhidmatan pempamer, serta demonstrasi kitar semula yang memupuk kesedaran tentang kepentingan menjaga alam sekitar.

HRFS 2024 telah dianjurkan oleh SUHAKAM dengan kerjasama Lawyer Kamek yang bertujuan untuk meningkatkan kesedaran masyarakat umum mengenai hak asasi manusia. HRFS 2024 juga bertujuan mengeratkan jalinan kerjasama antara pihak berkepentingan dan masyarakat dalam mempromosikan perkhidmatan yang disediakan melalui pameran. HRFS 2024 telah berjaya mencapai matlamatnya untuk meningkatkan kesedaran tentang hak asasi manusia serta menyediakan platform untuk memperkukuhkan hubungan antara agensi kerajaan, NGO dan masyarakat. HRFS 2024 juga telah memberikan impak positif dalam kalangan masyarakat serta memperkukuhkan komitmen bersama untuk melindungi hak asasi manusia di Sarawak dan Malaysia.

Human Rights Festival Sarawak 2024 dianjurkan dengan jayanya oleh Pejabat Sarawak dengan kerjasama Lawyer Kamek pada 7 Disember 2024.

Selain aktiviti yang dijalankan mengikut Pelan Kerja 2024 seperti yang terdapat dalam Lampiran II, Pejabat Sarawak juga telah mengambil bahagian dalam 28 aktiviti peringkat negeri yang dianjurkan di Sarawak oleh Kerajaan Persekutuan, Kerajaan Negeri Sarawak atau Badan Bukan Kerajaan (NGO).

BIL.	TARIKH & LOKASI	AKTIVITI	PENGANJUR
1.	8 Jan. 2024 Dalam talian	Mesyuarat Pembangunan Pelan Tindakan Kebangsaan Mengenai Perniagaan Dan Hak Asasi Manusia (NAPBHR) Bersama Kementerian Sumber Manusia (KSM) - BHR Technical Committee On Labour	Bahagian Hal Ehwal Undang-undang (BHEUU)
2.	10 Jan. 2024 Dalam talian	The Premier of Sarawak Environmental Award (PSEA) 2023/2024	Lembaga Sumber Asli dan Alam Sekitar (NREB) Sarawak
3.	12 Jan. 2024 Kuching, Sarawak	Majlis Amanat Perdana YAB Premier Sarawak 2024	Pejabat Setiausaha Persekutuan Sarawak
4.	19 Jan. 2024 Dalam talian	Mesyuarat Pembangunan Pelan Tindakan Kebangsaan Mengenai Perniagaan Dan Hak Asasi Manusia (NAPBHR) Bersama Kementerian Sumber Manusia (KSM) - BHR Technical Committee On Governance	Bahagian Hal Ehwal Undang-undang (BHEUU)
5.	30 Jan. 2024 Kuching, Sarawak	Taklimat Kesedaran Kanser Dan Penerangan Program My Pledge Against Cancer (Mpac)	Majlis Kanser Nasional (MAKNA)
6.	25 Feb. 2024 Kuching, Sarawak	Tayangan Filem Abang Adik	Lawyer Kamek
7.	4 Apr. 2024 Dalam talian	APF Virtual Dialogue on Digitalization, Emerging Technologies, and Human Rights	Asia Pacific Forum
8.	3 Mei 2024 Kuching, Sarawak	Taklimat mengenai Penilaian Standard Kelestarian Hidroelektrik Sarawak Energy Berhad (SEB)	Sarawak Energy Berhad (SEB)

BIL.	TARIKH & LOKASI	AKTIVITI	PENGANJUR
9.	10 Mei 2024 Dalam talian	Sesi Taklimat Mengenai Peranan Dan Tanggungjawab Pegawai Jabatan Kebajikan Masyarakat (JKM) Di Institusi Penjara	Jabatan Kebajikan Masyarakat (JKM)
10.	20 Mei 2024 Kuching, Sarawak	Penganjuran Sesi Libat Urus Ke Arah Penggubalan Akta Kebebasan Maklumat Bersama Agensi Kerajaan, Badan Bukan Kerajaan (NGO), Pertubuhan Masyarakat Madani (CSO) Dan Badan Peguam Negeri Bagi Zon Sarawak	Pejabat Setiausaha Persekutuan Negeri Sarawak
11.	8-9 Jun 2024 Kuching, Sarawak	Sarawak CSO SDG Alliance Forum & General Meeting	Sarawak CSO SDG Alliance
12.	12 Jun 2024 Kuching, Sarawak	Program Kesejahteraan Komuniti: Majlis Penyampaian Sijil Kewarganegaraan dan DSITKS	Kementerian Pembangunan Wanita, Kanak-Kanak dan Kesejahteraan Komuniti (KPWK) Sarawak
13.	24 Jun 2024 Kuching, Sarawak	Bengkel Integrated Social Development And Intervention Management System (<i>ISDIMS</i>) <i>FASA 1</i>	Kementerian Pembangunan Wanita, Kanak-Kanak dan Kesejahteraan Komuniti (KPWK) Sarawak
14.	28 Jun 2024 Dalam talian	IKMAS Coffee Talk 4.0 - "Broken Promise Or Complex Reality - Transforming Labour Migration In Malaysia	IKMAS, Universiti Kebangsaan Malaysia (UKM)
15.	29 Jun 2024 Kuching, Sarawak	Kursus Ketua-Ketua Wanita Dayak Sarawak	Serakup Indu Dayak Sarawak (SIDS)
16.	29 Jun 2024 Dalam talian	Pocket Talks Siri 5/2024: Jom Ambil Tahu (Perkahwinan Adat Iban Di Sarawak)	Majlis Adat Istiadat Sarawak (MAIS)

BIL.	TARIKH & LOKASI	AKTIVITI	PENGANJUR
17.	9 Jul. 2024 Dalam talian	Semakan Hak Kanak-Kanak di Sarawak	Sarawak Women For Women Society
18.	2 Ogo. 2024 Dalam talian	Latihan Dalaman (Know Your Water Workshop)	Air Selangor
19.	24 Ogo. 2024 Kuching, Sarawak	Harmony Workshop (Acara Tertutup)	Lawyer Kamek
20.	19-20 Sep. 2024 Kuching, Sarawak	Bengkel mengenai 'Climate Justice' oleh Sahabat Alam Malaysia (SAM)	Sahabat Alam Malaysia
21.	19 Sep. 2024 Kuching, Sarawak	Makan Malam Sambutan Ulang Tahun Ke-79 Hari Kemerdekaan Republik Indonesia	Konsulat Jenderal Republik Indonesia (KJRI)
23.	7 Okt. 2024 Kuching, Sarawak	<i>Talk Session-Harmony Week Event</i>	Swinburne University of Technology Sarawak
24.	8 Okt. 2024 Kuching, Sarawak	Forum Khas Narkotik Anjuran Bersama Jabatan Siasatan Jenayah Narkotik (JSJN) dan One Stop Committee (OSC) Bagi Menangani Isu Dadah Dan Substans Di Sarawak	Jabatan Siasatan Jenayah Narkotik (JSJN) Dan One Stop Committee (OSC)
25.	21-22 Okt. 2024 Kuching, Sarawak	First Sarawak Urban Forum (SUF 1.0)	Dewan Bandaraya Kuching Utara (DBKU)
26.	2 Nov. 2024 Kuching, Sarawak	Perbincangan Meja Bulat - Isu-Isu yang dihadapi Komuniti Migran di Sarawak	Lawyer Kamek
27.	2 Nov. 2024 Kuching, Sarawak	Program Latihan Dalaman Untuk Pertubuhan Pemulihan Dalam Komuniti Sentuhan Kasih Kuching (PPDKSKK)	PPDKSKK
28.	22 Nov. 2024 Kuching, Sarawak	Jemputan Ke Majlis Perasmian PCDS 2030: Sorotan 2023	Economic Planning Unit Sarawak

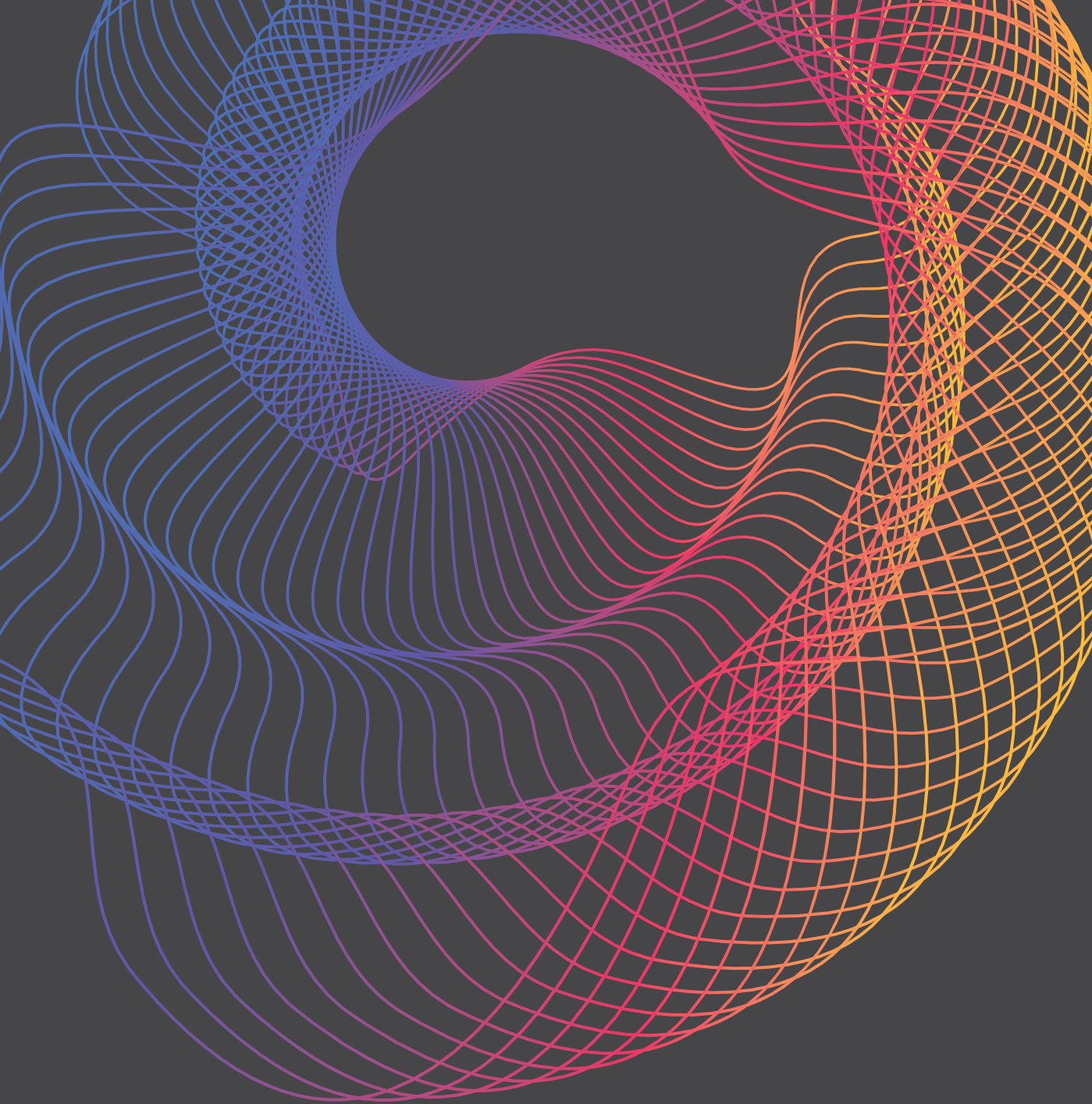
HARAPAN MASA HADAPAN

Harapan masa hadapan Pejabat Sarawak dalam memperjuangkan hak asasi manusia adalah untuk terus memperkukuhkan kesedaran dan pendidikan dalam kalangan masyarakat tempatan. Dengan program-program yang lebih luas, kondusif dan terancang, diharapkan lebih ramai individu terutamanya dalam kalangan golongan muda atau belia akan memahami dan menghargai pentingnya hak asasi manusia dalam kehidupan seharian mereka. Peningkatan kerjasama dengan pelbagai agensi Kerajaan, organisasi masyarakat sivil (CSO) dan badan bukan Kerajaan (NGO) juga menjadi kunci utama untuk memastikan inisiatif ini mencapai kesan yang lebih besar dan meluas.

Selain itu, Pejabat Sarawak berharap untuk meningkatkan kapasiti dalam menyiasat dan menangani aduan berkaitan pelanggaran hak asasi manusia dengan meningkatkan kecekapan dalam pemantauan, siasatan dan tindakan susulan. Pejabat Sarawak dapat memberi lebih banyak ruang kepada masyarakat untuk menyuarakan kebimbangan mereka dan memastikan pelanggaran hak asasi manusia dapat diatasi dengan efisien dan berkesan. Hal ini penting untuk mengekalkan kepercayaan masyarakat terhadap sistem perlindungan hak asasi manusia yang sedia ada.

Akhir sekali, Pejabat Sarawak berharap agar dasar dan perundangan yang berkaitan dengan hak asasi manusia dapat terus diperkukuhkan serta diubah suai jika perlu, bagi memastikan setiap individu di Sarawak tanpa mengira latar belakang mendapat perlindungan yang adil dan saksama. Dengan dasar yang lebih menyeluruh, hak asasi manusia akan lebih dihormati, terjamin dan dilindungi di Sarawak dalam jangka masa panjang seterusnya mencipta masyarakat yang lebih harmoni dan sejahtera.

Usaha dan kerja keras Pejabat Sarawak sepanjang tahun ini mencerminkan komitmen dan kesungguhan SUHAKAM dalam memastikan hak asasi manusia setiap individu sentiasa dihormati serta dilindungi.

BAB 7

BAHAGIAN PENGURUSAN DAN KEWANGAN

BAHAGIAN PENGURUSAN DAN KEWANGAN

GAMBARAN KESELURUHAN

Bahagian Pengurusan dan Kewangan bertanggungjawab berkenaan hal ehwal pentadbiran dan kewangan termasuk pengurusan sumber manusia. Bahagian ini berperanan menyediakan sokongan menyeluruh dalam menguruskan hal-hal pentadbiran, perjawatan pegawai dan kakitangan, urusan kewangan termasuk belanjawan dan pembayaran, serta menyediakan infrastruktur dan aset untuk memastikan operasi SUHAKAM berjalan lancar, cekap, dan mematuhi peraturan yang ditetapkan.

Bermula bulan Disember, Unit Pengurusan Sumber Manusia (UPSM) yang dahulunya di bawah seliaan Bahagian Pengurusan dan Kewangan, telah dinaiktaraf menjadi sebuah bahagian yang baharu dan dikenali sebagai Bahagian Sumber Manusia (BSM). Penubuhan BSM ini adalah bagi memperkasakan pengurusan sumber manusia di SUHAKAM dalam mendepani cabaran yang semakin mencabar termasuk peningkatan bilangan perjawatan dari semasa ke semasa. Langkah ini juga adalah sebahagian daripada pelaksanaan cadangan jangka panjang pengukuhan struktur organisasi SUHAKAM.

1. PERUNTUKAN DAN PERBELANJAAN MENGURUS

Peruntukan geran mengurus tahun 2024 yang diluluskan oleh Kerajaan untuk SUHAKAM adalah berjumlah RM13.5 juta manakala permohonan asal yang dikemukakan adalah berjumlah RM15.6 juta.

Peruntukan geran mengurus ini adalah meliputi perbelanjaan operasi yang merangkumi peruntukan untuk elaun tetap anggota Suruhanjaya, emolumen untuk pegawai, sewaan pejabat serta pelaksanaan program dan aktiviti tahunan SUHAKAM. Peruntukan mengurus yang diterima oleh SUHAKAM ini juga adalah termasuk perbelanjaan untuk operasi Pejabat Pesuruhjaya Kanak-kanak (OCC). Penyaluran geran mengurus oleh Kerajaan kepada SUHAKAM adalah mengikut sukuan tahun, seperti jadual di bawah:

Jadual 17: Geran Mengurus Tahun 2024

BIL.	AGIHAN GERAN PERUNTUKAN	JUMLAH DITERIMA (RM)
1	Suku Tahun Pertama (Jan – Mac)	3,387,750.00
2	Suku Tahun Kedua (Apr – Jun)	3,387,750.00
3	Suku Tahun Ketiga (Jul – Sep)	3,387,750.00
4	Suku Tahun Keempat (Okt – Dis)	3,387,750.00
JUMLAH GERAN DITERIMA		13,551,000.00

Peruntukan mengurus SUHAKAM adalah bergantung sepenuhnya kepada geran Kerajaan seperti yang termaktub dalam Seksyen 19 (1) dan (2) Akta 597:

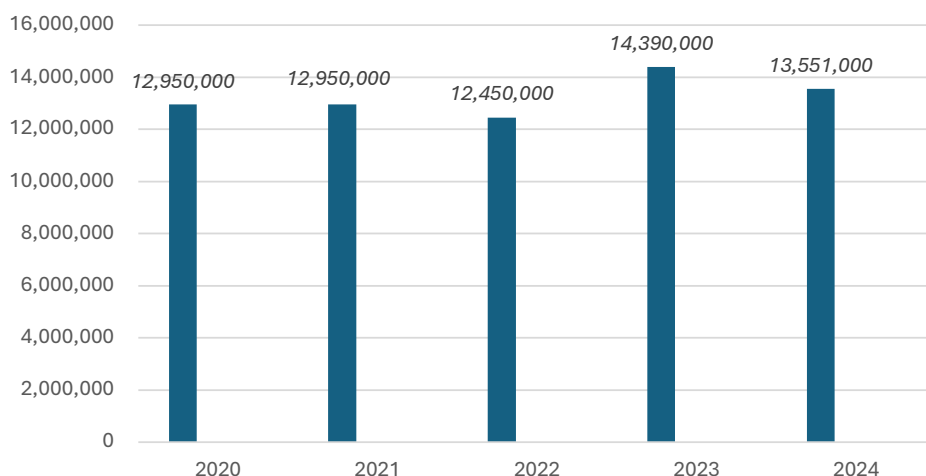
(1) *"Kerajaan hendaklah menyediakan bagi Suruhanjaya, dana yang mencukupi secara tahunan bagi membolehkan Suruhanjaya menjalankan fungsinya di bawah Akta ini.*

(2) *Suruhanjaya tidaklah boleh menerima apa-apa dana asing."*

Sungguhpun Seksyen 19 (3) Akta 597 membenarkan penerimaan dana asing selain daripada Kerajaan bagi tujuan memupuk kesedaran dan menyediakan pendidikan berhubung hak asasi manusia, SUHAKAM amat berhati-hati dalam menerima dana tersebut agar bebas melaksanakan mandat dan fungsinya tanpa terikat dengan apa-apa terma dan syarat.

Seiring dengan peningkatan harapan dan jangkaan terhadap SUHAKAM daripada pihak Kerajaan, organisasi masyarakat sivil dan orang ramai secara keseluruhan, SUHAKAM berpandangan bahawa geran mengurus tahunan yang disalurkan perlulah ditambah dan mencukupi bagi SUHAKAM menjalankan fungsinya secara cekap dan berkesan. Prinsip berkaitan Status Institusi Hak Asasi Manusia Kebangsaan (Prinsip Paris) menyatakan bahawa sesebuah NHRI seperti SUHAKAM, harus diberikan peruntukan yang mencukupi untuk membolehkan SUHAKAM melantik pegawai dan mempunyai premis pejabat sendiri. Di samping itu, SUHAKAM perlu bebas dan tidak tertakluk pada kawalan kewangan oleh Kerajaan yang boleh menjejaskan kebebasan NHRI.

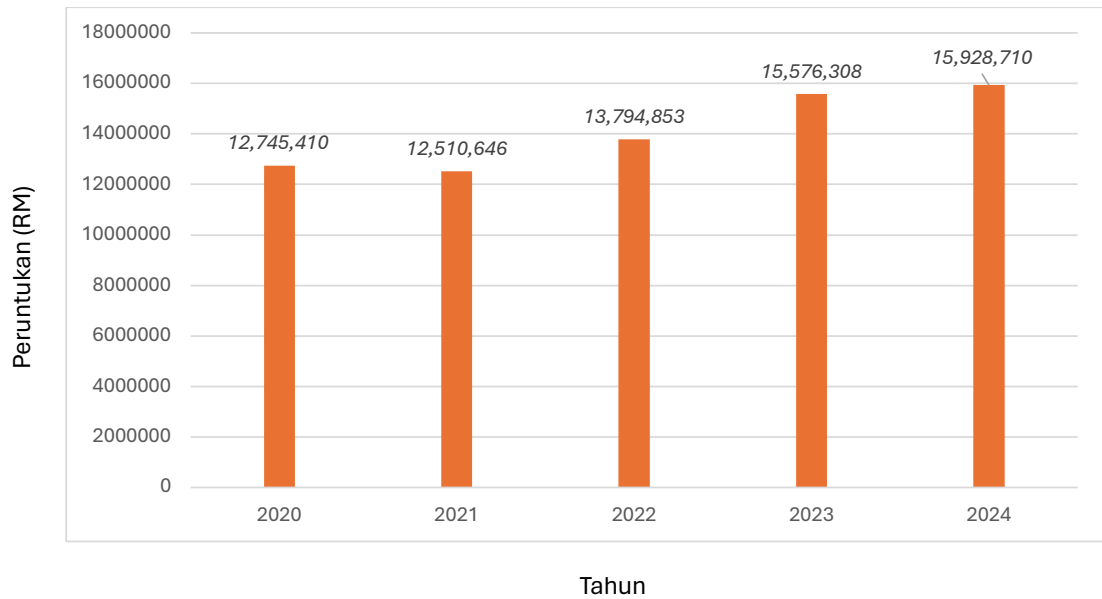
Rajah 12: Jumlah peruntukan Geran Mengurus yang disalurkan kepada SUHAKAM oleh Kerajaan dari tahun 2020 hingga 2024

2. KEDUDUKAN DAN PRESTASI KEWANGAN

Pendapatan SUHAKAM yang diterima adalah daripada Peruntukan Geran Mengurus yang disalurkan setiap tahun oleh Kerajaan kepada SUHAKAM dan hibah dari bank (termasuk yang diterima daripada simpanan tetap). Manakala, perbelanjaan tahunan SUHAKAM adalah meliputi emolumen, perolehan bekalan dan perkhidmatan serta perolehan aset. Perbelanjaan emolumen termasuklah pembayaran gaji dan upah serta elaun tetap, caruman berkanun untuk pekerja, elaun lebih masa dan faedah kewangan lain untuk 95 jawatan yang diisi bagi tahun 2024. Keperluan perbelanjaan SUHAKAM adalah sejajar dengan tuntutan masyarakat agar SUHAKAM sebagai sebuah NHRI menangani lebih banyak isu hak asasi manusia di Malaysia.

Perbelanjaan untuk perkhidmatan dan bekalan pula meliputi perbelanjaan perjalanan, komunikasi dan utiliti, sewaan, bekalan, pembaikan dan penyelenggaraan, perkhidmatan profesional dan hospitaliti. Perbelanjaan ini juga termasuk kos untuk menjalankan pelbagai program hak asasi manusia seperti kajian lapangan dan penyiasatan, program meningkatkan kesedaran mengenai hak asasi manusia, lawatan ke tempat tahanan dan sebagainya. Bagi tahun 2024, perbelanjaan mengurus SUHAKAM adalah berjumlah **RM15.9j**.

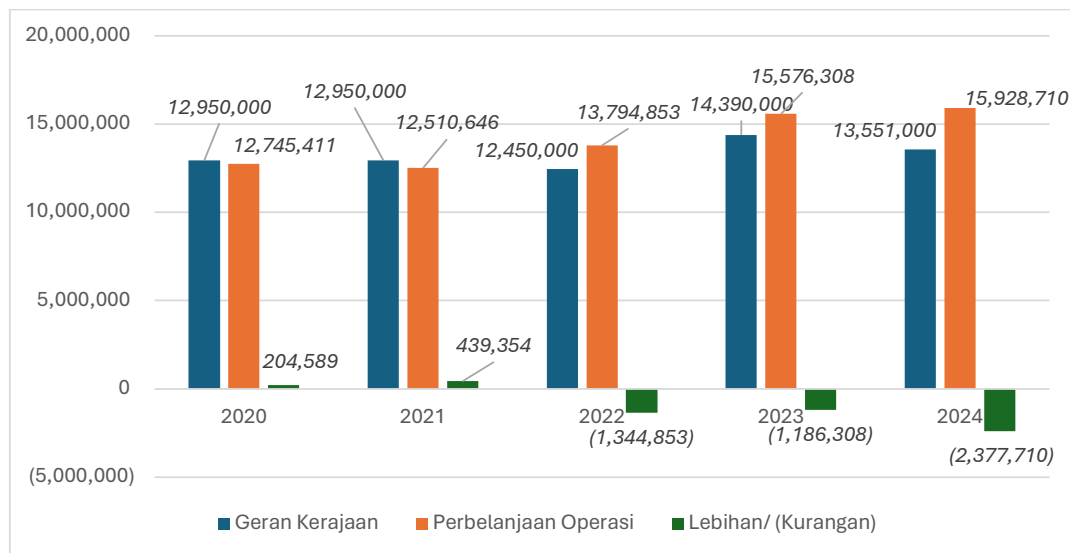
Rajah 13: Jumlah perbelanjaan SUHAKAM dari tahun 2020 hingga 2024

Perbelanjaan SUHAKAM bagi tahun 2024, tanpa mengambil kira susut nilai aset dan hapus kira adalah seperti yang berikut:

Jadual 18: Perbelanjaan SUHAKAM, 2024

PERBELANJAAN	JUMLAH (RM)	PERATUSAN PERBELANJAAN (%)
Emolumen	7,095,453	44.55
Perkhidmatan dan Bekalan	8,694,691	54.59
Aset	52,902	0.33
Ganjaran dan Pembayaran Tetap	83,619	0.52
Lain-lain Perbelanjaan	2,045	0.01
JUMLAH KESELURUHAN	15,928,710	100

Rajah 14: Perbandingan jumlah Peruntukan Geran Mengurus yang diterima dan perbelanjaan sebenar dari tahun 2020 hingga 2024.

3. PEMBANGUNAN KAPASITI SUHAKAM

Unit Pengurusan Sumber Manusia (sebelum dinaiktaraf sebagai sebuah bahagian pada Disember) terus menyediakan pelbagai latihan dan kursus bagi meningkatkan kemahiran termasuk kemahiran teknikal dan pengetahuan berkenaan hak asasi manusia pegawai dan kakitangan SUHAKAM. Bagi tujuan ini, SUHAKAM secara konsisten menekankan kepentingan peningkatan pengetahuan berterusan dan pembangunan kemahiran dalam aspek hak asasi manusia, bagi membolehkan dan menyokong pembangunan kerjaya dan kemajuan pegawai. Bahagian ini turut menyelia pelaksanaan dan peruntukan faedah kebajikan untuk pegawai seperti perlindungan insurans berkelompok dan rawatan pesakit luar melalui panel-panel klinik yang dilantik.

Berdasarkan keperluan pegawai dan kakitangan, Unit Pengurusan Sumber Manusia juga mengambil inisiatif menganjurkan latihan dalaman untuk pegawai dan kakitangan SUHAKAM seperti jadual berikut:

BIL.	KURSUS/LATIHAN	TARIKH
1.	Sesi Taklimat Mengenai Peranan dan Tanggungjawab Pegawai Jabatan Kebajikan Masyarakat (JKM) di Institusi Penjara anjuran bersama Unit Pengurusan Sumber Manusia (UPSM) dan Bahagian Aduan dan Pemantauan (CMG)	10 Mei 2024
2.	Bengkel Kesedaran Anti-Gangguan Seksual (<i>Anti-Sexual Harassment</i>) bersama Engender Consultancy anjuran Unit Pengurusan Sumber Manusia (UPSM)	24 - 25 Julai 2024
3.	<i>In-House Training: Know Your Water Workshop</i> bersama Air Selangor anjuran bersama Unit Pengurusan Sumber Manusia (UPSM) dan Bahagian Media dan Promosi (MPD)	2 Ogos 2024
4.	<i>In-House Training: Program Bantuan Pekerja (Employee Assistance Program, EAP)</i> oleh The Mind anjuran Unit Pengurusan Sumber Manusia (UPSM)	6 Sep. 2024
5.	<i>Pre-Session: Bespoke Training on Technical Skills for Human Rights Work and Emerging Issues</i> , Mahidol University anjuran Bahagian Kesatuan Eropah (EU) dengan kerjasama Unit Pengurusan Sumber Manusia	19 - 20 Sep. 2024
6.	<i>In-Person Session: Bespoke Training on Technical Skills for Human Rights Work and Emerging Issues</i> Mahidol University anjuran Projek Geran Kesatuan Eropah (EU) dengan kerjasama Unit Pengurusan Sumber Manusia (UPSM)	25 - 26 Sep. 2024
7.	<i>Post Session: Bespoke Training on Technical Skills for Human Rights Work and Emerging Issues</i> Mahidol University anjuran Bahagian Kesatuan Eropah (EU) dengan kerjasama Unit Pengurusan Sumber Manusia (UPSM)	9 - 10 Okt. 2024
8.	Program Latihan Pengukuhan Pasukan (<i>Team Building</i>) SUHAKAM 2024 anjuran Unit Pengurusan Sumber Manusia (UPSM) dengan kerjasama Digital Method Sdn Bhd	24 - 26 Okt. 2024
9.	<i>In-House Training: Taklimat Skim Kifayah CUEPACS</i> anjuran Unit Pengurusan Sumber Manusia (UPSM)	29 Nov. 2024
10.	Taklimat Pindaan Akta SUHAKAM oleh Bahagian Perundangan dan Triri Antarabangsa (LITD) anjuran bersama Bahagian Sumber Manusia (BSM) SUHAKAM	13 Dis. 2024

Kompilasi gambar sekitar penganjuran latihan dalaman oleh Unit Pengurusan Sumber Manusia dengan kerjasama pihak-pihak yang terlibat.

UPSM juga mengambil inisiatif mengatur latihan dan kursus yang diperlukan oleh pegawai dan kakitangan melalui penyedia perkhidmatan latihan pihak ketiga seperti institusi latihan Kerajaan dan swasta. Pegawai juga diberi peluang untuk menyertai pelbagai latihan dan kursus hak asasi manusia yang dianjurkan oleh pihak berkepentingan dan rakan strategik.

Di bawah geran projek Kesatuan Eropah (EU), SUHAKAM dengan kerjasama Institut Kajian Hak Asasi Manusia dan Keamanan (IHRP), Universiti Mahidol, Bangkok, Thailand telah menganjurkan Latihan Kemahiran Teknikal bagi Hak Asasi Manusia dan Isu-Isu Terkini (Modul 1: Penyelidikan Berasaskan Hak) dari 19 September hingga 18 Oktober 2024. Latihan ini telah dimulakan secara rasmi melalui mesyuarat *kick-off* pada 24 Mei 2024, yang dihadiri oleh wakil SUHAKAM dan IHRP bagi membincangkan pelan kerja, modul latihan, serta kerjasama masa hadapan. Mesyuarat ini turut menekankan komitmen semua pihak bagi memastikan kejayaan program sebagai sebahagian daripada inisiatif pembangunan kapasiti bagi tempoh 3 tahun (2024 hingga 2026).

Latihan Modul 1 melibatkan 25 peserta yang terdiri daripada pegawai SUHAKAM dan wakil organisasi masyarakat sivil yang dilaksanakan secara dalam talian dan bersemuka. Modul 1 memberi tumpuan kepada pendekatan hak asasi manusia dalam penyelidikan, termasuk kerangka konseptual dan reka bentuk kajian. Peserta mendapat bimbingan daripada pakar IHRP serta terlibat secara langsung dalam perbincangan interaktif mengenai pelbagai isu semasa. Di akhir modul, peserta membentangkan cadangan penyelidikan mereka yang berteraskan prinsip hak asasi manusia.

Latihan ini turut memperkukuhkan jaringan kerjasama antara SUHAKAM dan organisasi masyarakat sivil melalui sesi perkongsian pengalaman praktikal. Kejayaan latihan ini, yang disokong oleh penilaian keperluan peserta dan pendekatan yang berfokuskan hasil, diharap dapat menjadi pemangkin kepada inisiatif serupa pada masa hadapan untuk memajukan kapasiti hak asasi manusia di Malaysia.

Sebahagian peserta yang menyertai Latihan Kemahiran Teknikal bagi Hak Asasi Manusia dan Isu-Isu Terkini (Modul 1: Penyelidikan Berasaskan Hak) anjuran bersama EU, SUHAKAM dan IHRP

4. PENYATA KEWANGAN SUHAKAM, 2020-2024

Penyata kewangan SUHAKAM yang mengandungi Penyata Prestasi Kewangan dan Penyata Kedudukan Kewangan dari 2020 hingga 2024, adalah seperti yang berikut:

Jadual 19: Penyata Prestasi Kewangan bagi tahun 2020-2024

PENYATA PRESTASI KEWANGAN	2020	2021	2022	2023	2024
Hasil Pendapatan Urusniaga Bukan Pertukaran					
Geran Kerajaan	12,950,000	12,950,000	12,450,000	14,390,000	13,551,000
Pendapatan Lain	854,777	554,282	390,285	106,419	825,748
Pendapatan Urusniaga Bukan Pertukaran	13,804,777	13,504,282	12,840,285	14,496,419	14,376,748
Pendapatan Urusniaga Pertukaran	21,627	48,895	47,365	36,696	21,449
Keuntungan pelupusan Harta				95	17,698
Jumlah Hasil	13,826,404	13,553,177	12,887,650	14,533,210	14,415,895
Jumlah Belanja	(12,724,567)	(12,106,794)	(13,624,274)	(15,176,783)	(16,255,546)
Cukai	-	(11,735)	(1,344)	8,189	185
LEBIHAN/ (KURANGAN) TAHUN SEMASA	1,101,837	1,434,648	(737,968)	(635,384)	(1,839,466)

Jadual 20: Penyata kedudukan kewangan bagi tahun 2020 hingga 2024

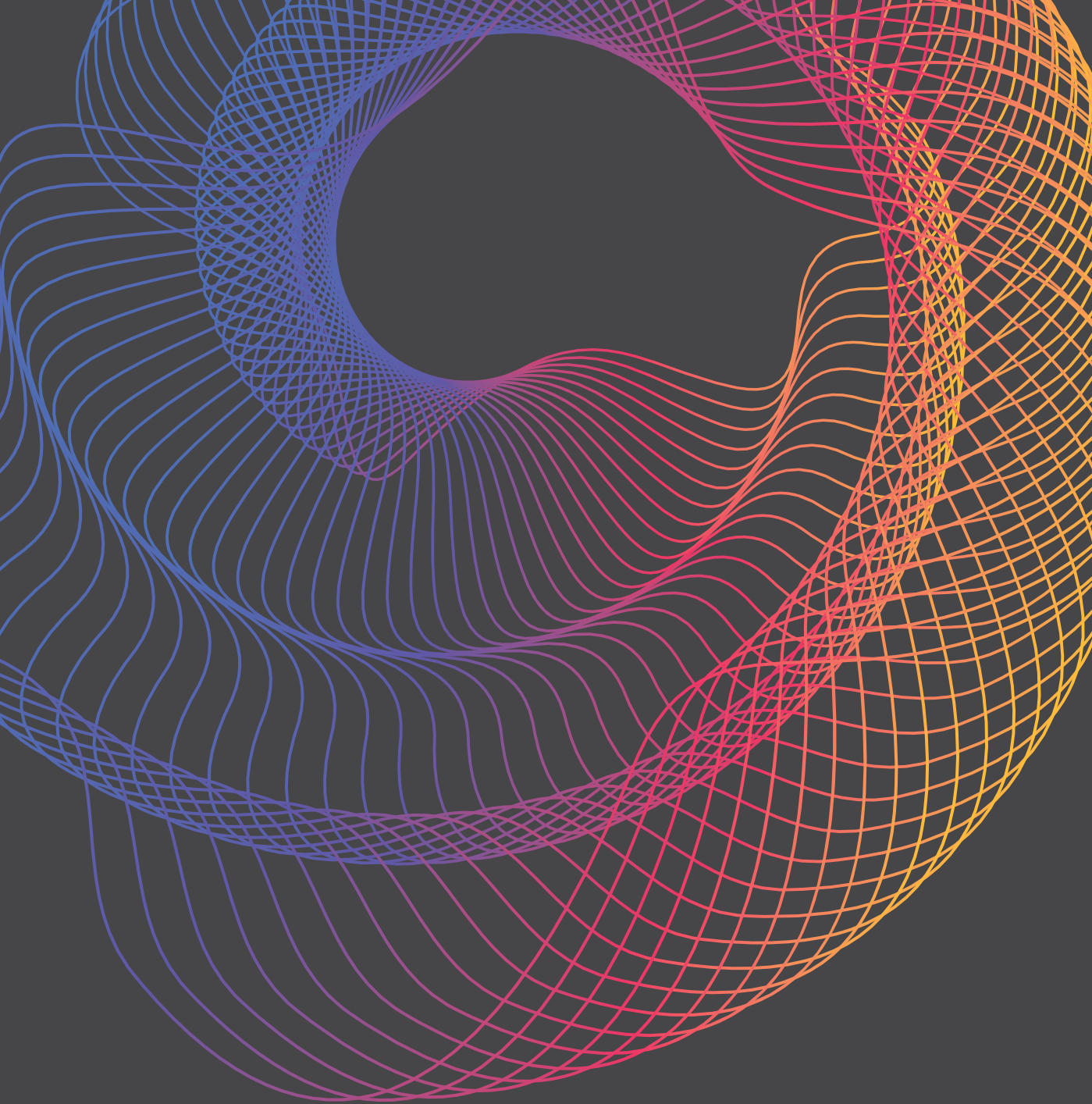
PENYATA KEDUDUKAN KEWANGAN	2020	2021	2022	2023	2024
ASET					
Aset Semasa					
Akaun Belum Terima	658,989	691,632	682,193	675,961	678,475
Simpanan Tetap	-	3,000,000	1,000,000	1,000,000	-
Baki Tunai dan Bank	3,810,319	1,191,453	2,836,505	1,770,532	754,592
Bayaran Terdahulu	6,450	129,924	216,941	139,786	188,715
Cukai Boleh Pulih					618
Jumlah Aset Semasa	4,475,758	5,013,009	4,735,639	3,586,279	1,622,400
Aset Bukan Semasa					
Loji dan Peralatan	294,858	686,975	856,211	1,252,571	925,731
Jumlah Aset Bukan Semasa	294,858	686,975	856,211	1,252,571	925,731
Jumlah Aset	4,770,616	5,699,984	5,591,850	4,838,850	2,548,131
LIABILITI					
Liabiliti Semasa					
Akaun Belum Bayar	58,697	25,719	32,486	39,326	100,927
Cukai Belum Bayar	-	11,735	11,367	1,589	-
Pendapatan Tertunda	1,067,370	529,734	1,160,219	1,053,800	469,855
Jumlah Liabiliti Semasa	1,126,067	567,188	1,204,072	1,094,715	570,782
Liabiliti Bukan Semasa					
Peruntukan Manfaat Kakitangan	339,995	393,594	386,544	378,285	450,965
Jumlah Liabiliti Bukan Semasa	339,995	393,594	386,544	378,285	450,965
Jumlah Liabiliti	1,466,062	960,782	1,590,616	1,473,000	1,021,747
Aset Bersih	3,304,554	4,739,202	4,001,234	3,368,850	1,526,384
ASET BERSIH					
Kumpulan Wang Suruhanjaya	3,304,554	4,739,202	4,001,234	3,365,850	1,526,384
Jumlah Aset Bersih	3,304,554	4,739,202	4,001,234	3,365,850	1,526,384

Jadual 21: Nisbah Kewangan

NISBAH KEWANGAN	2020	2021	2022	2023	2024
Nisbah Semasa	3.97	8.84	3.93	3.28	2.84
Nisbah Hutang	0.31	0.17	0.28	0.30	0.40
Nisbah Hutang kepada Ekuiti	0.44	0.20	0.40	0.44	0.67
Nisbah Pulangan ke atas Ekuiti	0.33	0.30	-0.18	-0.19	-1.21

HARAPAN MASA HADAPAN

SUHAKAM sebagai sebuah Institusi Hak Asasi Manusia Kebangsaan (NHRI) yang diakreditasi sebagai status 'A' memainkan peranan yang penting di peringkat domestik dan luar negara untuk mempromosi dan melindungi hak asasi manusia selaras dengan fungsi dan mandat yang diperuntukan dalam Akta 597. Di samping itu, kerjasama semua pihak termasuk pihak Kerajaan dan organisasi masyarakat sivil juga penting bagi memastikan Malaysia menjadi sebuah negara yang melindungi hak asasi manusia kepada semua tanpa mengira latar belakang kaum, warna kulit dan agama selari dengan slogan SUHAKAM iaitu "Hak Asasi untuk Semua". Prinsip-prinsip hak asasi manusia serta usaha berterusan untuk mencapai piawaian universal kesaksamaan dan maruah untuk semua, bakal mewujudkan dunia yang lebih adil, aman dan inklusif.

BAB 8

PROJEK GERAN
KESATUAN EROPAH (EU)

PROJEK GERAN KESATUAN EROPAH

GAMBARAN KESELURUHAN

Pasukan ini merupakan sebuah pasukan projek yang diwujudkan berdasarkan keputusan Mesyuarat Suruhanjaya pada 8 November 2022 dan bertanggungjawab menguruskan dana geran Delegasi Kesatuan Eropah (EU) NDICI ASIA/2020/438-264 bernilai €500,000 (anggaran RM2.3 juta) bagi tempoh 2023 hingga 2025, yang disalurkan melalui perjanjian antara SUHAKAM dan Delegasi Kesatuan Eropah (EU).

Inisiatif ini merupakan kerjasama kali ketiga antara SUHAKAM dan Delegasi EU, dengan harapan ia dapat menyumbang kepada pencapaian matlamat bersama dalam memperkukuh ruang demokrasi serta hak asasi manusia di Malaysia.

Tajuk utama projek geran SUHAKAM ini adalah “Memajukan Hak Asasi Manusia di Malaysia Melalui Pendekatan Strategik dalam Pendidikan dan Peningkatan Kesedaran”, yang bertujuan untuk membentuk persekitaran di mana prinsip hak asasi manusia dapat difahami, diterima, dihormati, dan dilindungi.

Tiga tunjang utama projek ini adalah:

1. Menjalankan Penyelidikan dan Konsultasi yang berkaitan dengan undang-undang, dasar kerajaan dan nilai-nilai hak asasi manusia.
2. Meningkatkan Kesedaran Mengenai Prinsip Hak Asasi Manusia, Isu Perkahwinan Kanak-Kanak, dan Kesaksamaan dalam kalangan masyarakat umum dan pihak berkepentingan.
3. Memperkukuhkan kapasiti pendukung hak asasi manusia, termasuk agensi kerajaan, pengamal undang-undang, organisasi masyarakat sivil, komuniti akar umbi, dan warga SUHAKAM.

Penerimaan geran ini adalah selaras dengan Seksyen 19 Akta Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia 1999 [Akta 597], di mana penerimaan dana daripada Delegasi EU bertujuan untuk meningkatkan kesedaran dan pendidikan mengenai hak asasi manusia. SUHAKAM juga berpegang teguh kepada kriteria yang termaktub dalam Prinsip Paris, khususnya berkaitan dengan kebebasan, autonomi kewangan, serta menjalin hubungan kerjasama dengan pihak berkepentingan antarabangsa.

Sepanjang tahun 2024, EUD telah bekerjasama dengan pelbagai pihak untuk melaksanakan aktiviti yang telah termaktub dalam perjanjian geran SUHAKAM-EU. Berikut adalah senarai aktiviti yang telah dijalankan dengan kerjasama bahagian-bahagian lain di SUHAKAM.

Bil.	Aktiviti	Rakan Kerjasama	Tarikh (Lokasi)	Status
1.	Projek Kajian Terperinci Alternatif kepada Hukuman Korporal Dalam Kalangan Kanak-Kanak: Analisis Pendekatan Sosiobudaya terhadap Hukuman Fizikal di Institusi Pendidikan di Malaysia	Pejabat Pesuruhjaya Kanak-Kanak (OCC)	Mei 2024	Dalam Pelaksanaan
2.	Projek Kajian Dan Analisis Mengenai Kanak-Kanak Di Sabah Yang Berisiko Tinggi (Kanak-Kanak Mempunyai Dokumen, Tanpa Dokumen Dan Tanpa Kewarganegaraan)	Pejabat Pesuruhjaya Kanak-Kanak (OCC)	Mei 2024	Dalam Pelaksanaan

Bil.	Aktiviti	Rakan Kerjasama	Tarikh (Lokasi)	Status
3.	Pembangunan Modul Hak Asasi Manusia untuk Pendidik kolaborasi dengan Institut Pendidikan Guru Malaysia (IPGM)	Bahagian Pendidikan dan Kemasyarakatan (EOD)	5-6 Mac 2024 (IPG Kampus Kent, Sabah)	Dalam Pelaksanaan
	Bengkel Rintis Modul Hak Asasi Manusia untuk Pendidik		22-23 Jul. 2024 (Hotel Ibis KLCC)	
	Bengkel Pemantapan Modul Hak Asasi Manusia untuk Pendidik.		10 Dis. 2024 (Pusat Konvensyen Kuala Lumpur)	
	Perasmian Modul Hak Asasi Manusia untuk Pendidik			
4.	Program Pendidikan dan Kesedaran Mengenai Hak Kanak-Kanak dengan Fokus kepada Isu Perkahwinan Kanak-Kanak dengan Ketua Komuniti dan Masyarakat Orang Asli	Pejabat Pesuruhjaya Kanak-Kanak (OCC)	27 Ogos 2024 (Telupid, Sabah)	Selesai

Bil.	Aktiviti	Rakan Kerjasama	Tarikh (Lokasi)	Status
5.	<i>Bespoke Training on Technical Skills for Human Rights Work and Emerging Issues for SUHAKAM Workforce</i>	Bahagian Sumber Manusia (BSM)	24 Mei 2024 (Hibrid, Dalam Talian & Pejabat SUHAKAM)	Dalam Pelaksanaan
	Majlis Menandatangani Terma dan Rujukan bersama Institut Kajian Hak Asasi Manusia dan Keamanan (IHRP) Universiti Mahidol, Thailand.			
	Modul 1: Penyelidikan Berasaskan Hak (<i>Rights Based Research</i>)		19-20 Sept. 2024 (Dalam Talian)	
	Sesi Pra Latihan (Sesi suai kenal, Mukadimah kursus, Latihan membangunkan soalan dan Pernyataan penyelidikan berasaskan hak)			
	Sesi Latihan Bersemuka (Mereka bentuk metodologi penyelidikan, Menganalisa situasi pencabulan hak, Etika penyelidikan, Menyelidik kumpulan rentan)		25-26 Sept. 2024 (IBIS KLCC)	
	Sesi Pasca Latihan (Sesi pembentangan kerja kursus rancangan penyelidikan)		9-10 Okt. 2024 (Dalam Talian)	

Latihan Intensif Perundangan dan Litigasi Hak Asasi Manusia untuk Peguam Muda dan Pegawai SUHAKAM

Rentetan Mesyuarat antara SUHAKAM dan Majlis Peguam Malaysia (MB) telah membincangkan kerjasama strategik yang bertujuan untuk memberi maklumat latar belakang serta merasmikan pengumuman Latihan Intensif Perundangan dan Litigasi Hak Asasi Manusia bagi peguam muda dan pegawai SUHAKAM pada 11 Julai 2024. Mesyuarat ini turut menyaksikan majlis menandatangani Terma Rujukan serta kenyataan media bersama oleh Pengerusi SUHAKAM, YBhg. Dato' Seri Hishamudin Yunus, dan Pengerusi MB, Tuan Mohamad Ezri. SUHAKAM dan Majlis Peguam Malaysia akan berkolaborasi menganjurkan siri program Latihan Intensif Perundangan dan Litigasi Hak Asasi Manusia yang menyasarkan sekitar 100 orang peguam muda serta pegawai SUHAKAM. Sesi latihan pertama telah diadakan di Sabah.

Mesyuarat ini turut dihadiri oleh Pesuruhjaya SUHAKAM, YBhg. Dato' Noor Aziah Mohd Awal, YBhg. Datuk Mariati Robert dan YBhg. Dr. Chew Chee Ming; Setiausaha SUHAKAM, YBrs. Puan Altaf Deviyati; Pengerusi Bersama dan Timbalan Pengerusi Jawatankuasa Hak Asasi Manusia, Puan Cassandra Nicole Thomazios dan Encik Abang Iwawan; serta Encik Eero Oinonen, Pegawai Politik dari Delegasi Kesatuan Eropah ke Malaysia.

Objektif utama inisiatif ini adalah untuk memupuk nilai-nilai teras hak asasi manusia dalam kalangan peguam muda, serta menggalakkan komitmen terhadap prinsip hak asasi manusia sejagat di Malaysia. Para peserta telah mendalami pengetahuan mengenai rangka kerja undang-undang, doktrin dluan kehakiman, dan strategi litigasi berkaitan isu hak asasi manusia. Latihan intensif ini merangkumi pelbagai isu hak asasi manusia yang berkaitan dengan landskap sosio-politik Malaysia, termasuk kewarganegaraan, hak kanak-kanak dan wanita, kebebasan bersuara, kebebasan maklumat, hak untuk hidup serta kebebasan beragama.

MESYUARAT PERASMIAN LATIHAN INTENSIF PERUNDANGAN DAN LITIGASI HAK ASASI MANUSIA

OFFICIATION MEETING FOR THE INTENSIVE HUMAN RIGHTS LAW
AND LITIGATION TRAINING

2.30 PM, 11 Julai 2024 (Khamis)
Bilik Mesyuarat SUHAKAM Tingkat 12

Mesyuarat Perasmian Latihan Intensif Perundangan dan Litigasi
bersama Majlis Peguam Malaysia.

Kata aluan daripada Presiden MB YBhg. Encik Mohamad Ezri
Abdul Wahab.

Penandatanganan Terma dan Rujukan kolaborasi antara SUHAKAM dan MB.

Mesyuarat juga berbincang mengenai isu untuk meningkatkan akses kepada keadilan bagi golongan rentan, reformasi penjara termasuk intervensi dalam menangani kesesakan di penjara, ratifikasi triti hak asasi manusia antarabangsa termasuk Konvensyen Menentang Penyeksaan dan Perlakuan atau Hukuman Lain yang Kejam, Tidak Berperikemanusiaan atau Menjatuhkan Maruah (UNCAT) dan Konvensyen Pelarian 1951, serta memperkukuhkan lagi kerjasama antara SUHAKAM dan Majlis Peguam Malaysia.

Latihan Intensif Perundangan dan Litigasi Hak Asasi Manusia 2024 (Kota Kinabalu, Sabah) Bertemakan Isu Tiada Kewarganegaraan

Siri pertama latihan ini telah diadakan oleh SUHAKAM dan MB bersama rakan strategik Sabah Law Society (SLS) di Beringgis Beach Resort, Kota Kinabalu dari 3 hingga 6 Oktober 2024 dengan penyertaan seramai 26 orang peguam muda dan 3 orang pegawai SUHAKAM. Latihan intensif ini bertujuan memberikan pemahaman menyeluruh tentang kerangka undang-undang Malaysia berkaitan kerakyatan dan tiada kerakyatan, termasuk hubung kait dengan Perlembagaan Persekutuan, statut berkaitan, serta prosedur pentadbiran. Selain itu, ia turut menekankan kepada isu-isu dan cabaran khusus yang dihadapi oleh kumpulan Orang Asal dan komuniti migran,

terutamanya kanak-kanak migran tanpa dokumen yang berisiko untuk menjadi individu tanpa kewarganegaraan di Malaysia. Latihan ini juga membekalkan peserta dengan kemahiran praktikal seperti penyediaan dokumen undang-undang, strategi advokasi, serta kaedah sokongan yang berkesan kepada komuniti yang terkesan.

Ucapan perasmian oleh YBhg Datuk Mariati Robert, selaku Pesuruhjaya SUHAKAM Sabah.

Gambar Kumpulan Acara Permin Latihan Intensif Perundangan dan Litigasi Hak Asasi Manusia di Sabah.

Tenaga pengajar yang dicalonkan daripada Majlis Peguam Malaysia dan Sabah Law Society merupakan pakar dalam bidang masing-masing serta mempunyai pengalaman luas dalam isu-isu berkaitan. Berikut adalah senarai nama tenaga pengajar:

- Cik. Larissa Ann Louis (Jawatankuasa Hak Asasi Manusia, Majlis Peguam)
- Encik. Chun Yuan (CY) (Jawatankuasa Hak Asasi Manusia, Sabah Law Society)
- Puan Nur Rafeeqa Afdul Mutolip (Jawatankuasa Hak Asasi Manusia, Sabah Law Society)

Antara konsep dan topik yang diperincikan dalam latihan ini termasuk:

- Peruntukan Perlembagaan manusia berkaitan Malaysia berkaitan hak asasi manusia
- Undang-Undang Malaysia mengenai kewarganegaraan
- Kerangka hak asasi manusia antarabangsa
- Kajian penghakiman kes-kes berkaitan kewarganegaraan
- Aspek perundangan dan kemanusiaan dalam menangani isu tiada kewarganegaraan
- Litigasi strategik sebagai kaedah advokasi bagi golongan yang tidak mempunyai kewarganegaraan atau berisiko tanpa kewarganegaraan

Sebagai sebahagian daripada pengisian latihan, pihak penganjur telah menganjurkan tayangan dokumentari *Here I Am* dan *Rumah Ndak Bertiang* dengan tujuan membawa impak sebenar serta menggambarkan realiti kehidupan golongan tanpa kerakyatan. Tayangan ini dilaksanakan dengan kerjasama Borneo Komrad, sebuah organisasi sosial yang memperjuangkan isu masyarakat terpinggir. Perbincangan selepas tayangan turut disertai oleh pengarah filem pendek berkenaan, Cik Putri Purnama Sugua daripada Dream To Fly Production, yang hadir secara dalam talian untuk berkongsi pengalaman, emosi, serta harapannya terhadap masyarakat tanpa kewarganegaraan. Aktiviti ini telah berjaya meningkatkan kesedaran peserta mengenai cabaran yang dihadapi oleh golongan berkenaan serta kesan interseksional terhadap hak kanak-kanak, akses kepada pendidikan, dan keperluan asas.

Selain itu, sesi perkongsian oleh Sabah Law Society (SLS) turut diadakan, yang disampaikan oleh Puan Saroja Palaniappan selaku ahli Jawatankuasa Pemerkasaan dan Perlindungan Komuniti SLS. Dalam sesi tersebut, beliau telah membentangkan

peranan badan guaman tersebut serta menerangkan pelbagai aktiviti yang telah dijalankan dan yang sedang dirancang. Puan Saroja turut menggesa para peserta untuk menyertai misi SLS, khususnya dalam program Mahkamah Bergerak (Mobile Court) yang bertujuan membantu masyarakat akar umbi yang tidak mempunyai akses kepada perkhidmatan undang-undang, termasuk dalam urusan mendapatkan dokumen pengenalan diri rasmi. Program ini telah dikenal pasti sebagai salah satu inisiatif yang memberi impak positif, khususnya kepada komuniti di kawasan pedalaman.

Acara kemuncak latihan ini ialah simulasi mahkamah (moot trial) yang diadakan pada hari terakhir. Para peserta telah dibahagikan kepada beberapa kumpulan bagi memainkan peranan sebagai pihak plaintif dan defendan, manakala jurulatih bertindak sebagai hakim dalam perbicaraan berkaitan permohonan kerakyatan di bawah peruntukan Perlembagaan dan undang-undang Malaysia. Sepanjang sesi simulasi, peserta menunjukkan semangat yang tinggi dan penglibatan aktif. Antara aspek penting yang diketengahkan termasuk kepentingan interaksi berkesan dengan hakim, penggunaan doktrin duluan dalam mengemukakan bantahan, penyampaian hujahan yang jelas, serta penerapan teknik advokasi yang berkesan untuk memperkukuhkan kes.

Majlis Penutup

Majlis penutup latihan ini telah dirasmikan oleh Tuan Mohamed Nazim, Presiden Sabah Law Society (SLS) yang telah menyatakan bahawa pendekatan latihan yang komprehensif ini memastikan para peserta bukan sahaja memperoleh pengetahuan teori, tetapi juga kemahiran praktikal dalam menangani kes-kes hak asasi manusia, dengan tumpuan khusus kepada cabaran yang dihadapi oleh komuniti tanpa kewarganegaraan di Sabah.

Menyahut seruan Tuan Naim, kesemua peserta telah menandatangani borang ikrar sebagai komitmen untuk berkhidmat sebagai profesional perundangan dalam melindungi hak asasi manusia di Malaysia. Beliau menegaskan bahawa ikrar ini bukan sekadar simbolik, tetapi satu tanggungjawab untuk bertindak, termasuk menyediakan perkhidmatan guaman secara *pro bono* kepada mereka yang memerlukan serta mempertahankan hak golongan tanpa kewarganegaraan dalam kalangan masyarakat Sabah.

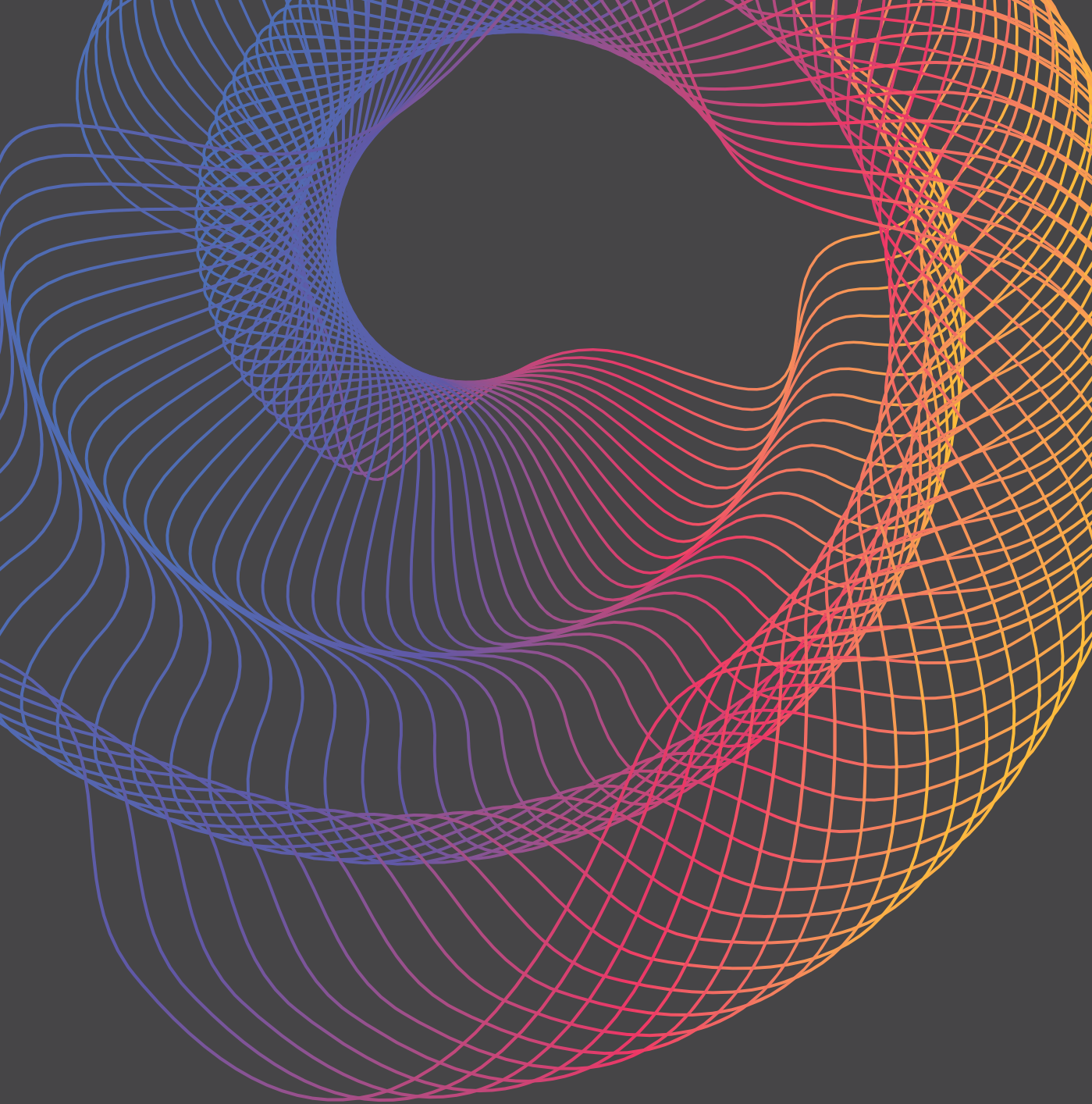
Ucapan Penutup dari Presiden SLS, YBrS. Tuan Mohamed Nazim Maduarin

Dalam majlis yang sama, Tuan Nazim turut mengumumkan penubuhan Pasukan Khas SLS (SLS Special Task Force) khusus bagi menangani isu kewarganegaraan di Sabah. Pasukan ini akan bekerjasama rapat dengan SUHAKAM, Jabatan Pendaftaran Negara (JPN), serta organisasi masyarakat sivil untuk memastikan tiada individu tercicir daripada sistem perundangan atau dinafikan hak asasi mereka akibat ketiadaan dokumentasi. Pasukan Khas ini berperanan menyediakan bantuan guaman kepada individu tanpa kewarganegaraan, mengadvokasi pembaharuan dasar berkaitan kewarganegaraan, serta melaksanakan litigasi strategik bagi menjamin pengiktirafan hak kewarganegaraan yang sah kepada golongan terjejas.

Kesimpulan

Latihan ini telah berjaya meningkatkan pemahaman serta penghayatan para peserta terhadap undang-undang dan litigasi hak asasi manusia, khususnya dalam menangani isu ketiadaan kerakyatan. Penubuhan Pasukan Petugas SLS yang terdiri daripada 26 orang peguam turut mencerminkan komitmen yang tinggi dalam mencari penyelesaian terhadap isu ini di Sabah. Pihak urus setia turut menerima maklum balas yang amat positif mengenai pelaksanaan latihan berkenaan, terutamanya dari segi struktur, kandungan, dan pendekatan yang diguna pakai.

Bertitik tolak daripada kejayaan siri pertama ini, siri kedua dan ketiga latihan akan diteruskan di Pulau Pinang dan Sarawak dengan memberi tumpuan kepada isu-isu tematik yang berbeza. SUHAKAM bersama Majlis Peguam Malaysia berharap kerjasama erat melalui program latihan ini akan terus memberi impak positif dalam melahirkan generasi baharu peguam dan pengamal undang-undang yang mendukung prinsip hak asasi manusia serta komited memperjuangkan keadilan sosial di Malaysia.

BAB 9

**SAMBUTAN HARI SUHAKAM
DAN HARI HAK ASASI MANUSIA**

SAMBUTAN HARI SUHAKAM

Pada 9 September 2024, Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia (SUHAKAM) telah menganjurkan sambutan ulang tahun ke-25 yang bersejarah dengan tema “25 Tahun Memperjuangkan Hak Asasi Manusia & Keadilan Untuk Semua.” Program ini bukan sahaja memperingati perjalanan panjang SUHAKAM dalam memperjuangkan hak asasi manusia, tetapi juga menjadi satu platform penting dalam menekankan komitmen Malaysia terhadap keadilan, kesaksamaan, dan perlindungan hak asasi manusia bagi semua warganya.

Sambutan ini dihadiri lebih daripada 5,000 orang, membuktikan bahawa masyarakat Malaysia semakin peka terhadap isu-isu hak asasi manusia yang diperjuangkan oleh SUHAKAM. Kehadiran ini menunjukkan sokongan padu rakyat terhadap usaha-usaha yang dijalankan oleh SUHAKAM dalam memastikan hak asasi manusia dilindungi dan dihormati di negara ini. Kehadiran para pemimpin, tokoh masyarakat, aktivis, diplomat dan masyarakat umum menjadi tanda pengiktirafan terhadap pencapaian dan peranan SUHAKAM dalam memperjuangkan hak-hak individu di Malaysia.

Kehadiran Perdana Menteri, YAB Dato' Seri Anwar Ibrahim

Salah satu faktor utama yang menjadikan sambutan ini begitu berjaya adalah kehadiran YAB Perdana Menteri. Kehadiran Perdana Menteri memberikan satu dimensi penting terhadap sambutan tersebut, memperlihatkan sokongan kerajaan terhadap perjuangan SUHAKAM dalam memperjuangkan hak asasi manusia.

Dalam ucapannya, Anwar menyatakan bahawa perlindungan hak asasi manusia adalah prasyarat kepada pembangunan negara yang adil dan sejahtera. Beliau turut menekankan bahawa kerajaan memberi perhatian serius terhadap setiap usaha yang dilakukan oleh SUHAKAM dalam membentuk masyarakat yang berlandaskan keadilan dan kesaksamaan. Kehadiran beliau

memberi keyakinan kepada rakyat Malaysia bahawa isu-isu hak asasi manusia tidak dipandang remeh oleh kepimpinan negara, malah mendapat sokongan dan kerjasama yang penuh daripada pihak kerajaan. Ucapan Anwar menekankan perlunya memperkuat institusi seperti SUHAKAM, yang berfungsi sebagai penjaga hak-hak individu, supaya terus dapat menjalankan tanggungjawabnya dengan lebih berkesan dalam menghadapi cabaran semasa.

Penyertaan Masyarakat yang Tinggi

Sambutan ini juga berjaya menarik perhatian lebih daripada 5,000 orang yang hadir untuk memeriahkan majlis tersebut. Kehadiran yang begitu ramai bukan sahaja membuktikan minat dan sokongan masyarakat terhadap perjuangan hak asasi manusia, tetapi juga menunjukkan bahawa isu ini semakin mendapat perhatian daripada pelbagai lapisan masyarakat. Program tersebut turut disiarkan secara langsung melalui platform digital, membolehkan lebih ramai rakyat Malaysia, mengikuti setiap detik penting acara tersebut.

Dengan liputan yang meluas di media sosial dan platform digital, SUHAKAM berjaya mencapai jangkauan yang lebih besar dalam menyampaikan mesej-mesej penting mengenai hak asasi manusia. Tanda pagar #SUHAKAM, #HumanRight4All, dan #HakAsasiUntukSemua tular di media sosial, mencerminkan betapa besarnya impak sosial yang berjaya dicapai oleh SUHAKAM melalui sambutan ini.

Peranan SUHAKAM dalam Memperjuangkan Hak Asasi Manusia

Sambutan Hari SUHAKAM Ke-25 ini juga memberi peluang kepada SUHAKAM untuk memperkenalkan pencapaian-pencapaiannya selama 25 tahun dalam memperjuangkan hak asasi manusia. Pelbagai inisiatif dan program yang telah dijalankan oleh SUHAKAM selama ini turut diketengahkan kepada hadirin. Antara inisiatif utama yang disorot adalah usaha SUHAKAM dalam memperjuangkan kebebasan bersuara, kebebasan media, hak pekerja, dan hak golongan minoriti.

SUHAKAM turut memperlihatkan komitmennya dalam menangani isu-isu yang melibatkan tahanan dan penderaan dalam tahanan. Perdana Menteri, dalam ucapannya, turut memberi sokongan penuh terhadap usaha SUHAKAM untuk memastikan tiada individu yang menjadi mangsa penyalahgunaan kuasa oleh pihak berkuasa. Beliau merujuk kepada beberapa kes yang telah mendapat perhatian, di mana tindakan SUHAKAM dalam mengawasi proses keadilan dan penambahbaikan undang-undang berkaitan menjadi satu perkara yang penting.

Penghargaan kepada SUHAKAM

Dalam ucapan perasmianya, Perdana Menteri turut memberikan penghargaan kepada SUHAKAM atas peranannya yang amat penting dalam menjaga hak asasi manusia di Malaysia. Beliau menegaskan bahawa SUHAKAM adalah sebuah institusi yang sangat penting dalam memastikan segala isu berkaitan hak asasi manusia diberi perhatian serius oleh pihak berkuasa. Kerajaan, katanya, akan terus memberi ruang dan sokongan kepada SUHAKAM untuk menjalankan tanggungjawabnya dengan penuh integriti dan tanpa rasa takut atau pilih kasih.

Selain itu, SUHAKAM juga memanfaatkan kesempatan ini untuk memperkenalkan beberapa inisiatif baru yang dirancang untuk memperkukuhkan lagi perlindungan hak asasi manusia di Malaysia. Ini termasuklah usaha untuk meningkatkan kesedaran masyarakat mengenai pentingnya hak asasi manusia, serta memperluas kerjasama dengan badan-badan kerajaan dan bukan kerajaan untuk menyelesaikan pelbagai cabaran sosial.

Peluncuran Video Korporat SUHAKAM

Salah satu lagi sorotan penting dalam sambutan Hari SUHAKAM Ke-25 ialah peluncuran video korporat SUHAKAM dengan tema "25 Tahun". Video ini berjaya dilancarkan pada hari yang sama dan berjaya memberi gambaran yang jelas tentang perjalanan SUHAKAM selama 25 tahun dalam memperjuangkan hak asasi manusia. Video tersebut bukan sahaja memperkenalkan sejarah dan perkembangan SUHAKAM, tetapi juga menyorot pelbagai cabaran yang dihadapi oleh SUHAKAM dalam memperjuangkan hak asasi manusia.

Dengan menggunakan naratif yang penuh emosi dan visual yang kuat, video ini menggambarkan betapa pentingnya peranan SUHAKAM dalam mempertahankan hak-hak individu, terutamanya dalam menangani isu-isu yang melibatkan kebebasan bersuara, serta hak pekerja dan golongan minoriti. Video ini turut memberi penekanan kepada pencapaian-pencapaian utama SUHAKAM.

Peluncuran video korporat ini turut dimuat naik di pelbagai platform media sosial dan laman web SUHAKAM untuk dikongsi dengan masyarakat. Video ini menjadi medium penting dalam menyebarkan mesej mengenai komitmen SUHAKAM terhadap perlindungan hak asasi manusia dan keadilan di negara ini.

Liputan Media dan Penyebaran Mesej

Sambutan Hari SUHAKAM Ke-25 Tahun mendapat liputan meluas daripada media utama tempatan seperti TV3, The Star, New Straits Times, Malaysiakini, Kosmo, The Malay Mail, Malaysia Gazette dan lain-lain. Laporan daripada media ini menyoroti peranan penting SUHAKAM dalam memperjuangkan hak asasi manusia, termasuklah usaha-usaha mereka untuk menangani isu-isu besar seperti kes penderaan dalam tahanan dan perlindungan hak minoriti. Laporan-laporan ini menunjukkan betapa besarnya sokongan yang diterima oleh SUHAKAM daripada pelbagai lapisan masyarakat, termasuk pihak berkuasa dan media.

Media sosial turut memainkan peranan penting dalam memperluas jangkauan acara ini. Pengguna platform seperti X, Facebook, dan Instagram turut berkongsi pandangan dan reaksi mereka mengenai peranan SUHAKAM, menjadikan tanda pagar seperti #SUHAKAM dan #HumanRights4All semakin tular di platform-platform

tersebut. Dengan sokongan media sosial dan liputan media yang meluas, sambutan Hari SUHAKAM Ke-25 berjaya mencapai perhatian yang lebih besar dan menguatkan mesej mengenai hak asasi manusia.

Kesimpulan

Secara keseluruhan, sambutan Hari SUHAKAM Ke-25 telah berjaya mencapai kejayaan yang amat besar. Acara ini bukan sahaja berjaya menarik perhatian ramai pihak daripada pemimpin negara hingga masyarakat umum, tetapi juga memperkukuhkan peranan SUHAKAM dalam memperjuangkan hak asasi manusia di Malaysia. Kehadiran Perdana Menteri yang memberikan sokongan penuh terhadap usaha SUHAKAM, telah memberikan pengiktirafan yang amat penting kepada institusi ini.

Dengan lebih daripada 5,000 hadirin selain liputan media yang meluas, sambutan ini menunjukkan bahawa SUHAKAM terus memainkan peranan penting dalam membentuk masa depan negara yang lebih adil dan saksama. Pelancaran video korporat yang menggariskan perjalanan 25 tahun SUHAKAM dalam memperjuangkan hak asasi manusia juga menambah dimensi baru dalam menyampaikan mesej penting ini. Sebagai sebuah institusi yang komited untuk memperjuangkan hak asasi manusia, SUHAKAM diharapkan dapat terus memperkukuhkan usaha-usaha ini, menjalankan tugasnya dengan integriti, dan memberi impak yang lebih besar dalam memastikan setiap individu di Malaysia mendapat perlindungan hak yang sewajarnya.

SAMBUTAN HARI HAK ASASI MANUSIA

FORUM HARI HAK ASASI MANUSIA 2024 "MEMPERKASA HAK BERSAMA, MENJAMIN MASA DEPAN BERSAMA: TANGGUNGJAWAB PERNIAGAAN UNTUK RAKYAT DAN NEGARA"

GAMBARAN KESELURUHAN

Hari Hak Asasi Manusia disambut setiap tahun pada 10 Disember bagi memperingati penerimaan Perisytiharan Hak Asasi Manusia Sejagat (UDHR) oleh Perhimpunan Agung Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu (UNGA). Sambutan rasmi Hari Hak Asasi Manusia telah bermula pada tahun 1950 apabila UNGA meluluskan Resolusi 423(V), yang mengundang semua Negara dan organisasi berkepentingan untuk mengisytiharkan 10 Disember setiap tahun sebagai "Hari Hak Asasi Manusia". UDHR mengisytiharkan hak-hak asasi yang tidak boleh dinafikan dan menjadi hak setiap insan secara semula jadi, tanpa mengira bangsa, warna kulit, agama, jantina, bahasa, pendapat politik atau pendapat lain, asal-usul kebangsaan atau sosial, harta benda, kelahiran atau status lain.

SUHAKAM bersama Kementerian Luar Negeri (KLN), Bahagian Hal Ehwal Undang-Undang, Jabatan Perdana Menteri (BHEUU JPM) dan Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu (PBB) di Malaysia telah menganjurkan Forum Hari Hak Asasi Manusia pada 10 Disember 2024 di Pusat Konvensyen Kuala Lumpur serta melalui platform dalam talian. Forum ini dihadiri secara fizikal oleh lebih 500 peserta dan kira-kira 370 peserta dalam talian, terdiri daripada pelbagai pihak berkepentingan termasuk agensi Kerajaan, ahli akademik, pertubuhan masyarakat sivil (CSO), agensi PBB, diplomat asing, badan pemikir, belia, entiti perniagaan dan media.

Forum Hari Hak Asasi Manusia 2024 membawa tema “Memperkasa Hak Kita, Menjamin Masa Depan Kita: Tanggungjawab Perniagaan terhadap Rakyat dan Negara”. Tema ini mencerminkan tumpuan Malaysia untuk menyelaraskan pertumbuhan ekonomi dengan prinsip hak asasi manusia serta komitmen untuk menyesuaikan amalan perniagaan dengan piawaian antarabangsa hak asasi manusia, khususnya Prinsip Panduan Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu mengenai Perniagaan dan Hak Asasi Manusia (UNGP). Pelan Tindakan Kebangsaan mengenai Perniagaan dan Hak Asasi Manusia (NAPBHR) menzahirkan aspirasi Malaysia untuk menjadi peneraju serantau dalam amalan perniagaan yang bertanggungjawab. Pelan ini bertujuan memastikan sektor swasta menghormati hak asasi manusia, melaksanakan usaha wajar hak asasi manusia, serta menyediakan pemulihan yang berkesan bagi potensi kemudaratan. Inisiatif ini mengukuhkan kedudukan Malaysia sebagai destinasi pelaburan pilihan bagi syarikat multinasional yang menitikberatkan hak asasi manusia dan kelestarian.

Objektif penganjuran bersama Forum ini oleh SUHAKAM dan rakan-rakannya adalah seperti berikut:

- i. meningkatkan kesedaran mengenai Pelan Tindakan Kebangsaan mengenai Perniagaan dan Hak Asasi Manusia (NAPBHR) serta kepentingan hak asasi manusia dalam operasi perniagaan;

- ii. memupuk dialog antara sektor perniagaan, Kerajaan dan masyarakat sivil mengenai amalan mampan dan beretika;
- iii. menggalakkan syarikat melaksanakan proses *Human Rights Due Diligence* (HRDD) / usaha wajar hak asasi manusia dalam operasi dan rantai bekalan mereka;
- iv. memperkukuh kerjasama antara Malaysia dan masyarakat antarabangsa dalam mempromosikan hak asasi manusia melalui amalan perniagaan; dan
- v. menunjukkan kepimpinan Malaysia dalam memajukan perniagaan bertanggungjawab di Asia Tenggara.

Forum Hari Hak Asasi Manusia 2024

Forum ini dimulakan dengan ucapan alu-aluan oleh Pengerusi SUHAKAM, YBhg. Dato' Seri Mohd Hishamudin Yunus, diikuti dengan penyampaian mesej Hari Hak Asasi Manusia melalui rakaman video oleh Setiausaha Agung Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu, Tuan António Guterres. Ucapan pembukaan seterusnya telah disampaikan oleh PYT Puan Karima El Korri, Penyelaras Residen PBB untuk Malaysia, Singapura dan Brunei Darussalam. Majlis kemudian diteruskan dengan ucapan rasmi oleh YB Dato' Sri Azalina Othman Said, Menteri di Jabatan Perdana Menteri (Undang-Undang dan Reformasi Institusi), yang kemudiannya merasmikan Forum tersebut.

1. Ucapan Alu-aluan oleh YBhg. Dato' Seri Mohd Hishamudin Yunus, Pengerusi SUHAKAM

Pengerusi SUHAKAM menegaskan bahawa "hak asasi manusia bukan sekadar aspirasi, tetapi kewajiban yang berakar dalam Perlembagaan Persekutuan, komitmen antarabangsa, dan kemanusiaan bersama." Beliau turut menegaskan bahawa dalam ekonomi global yang saling bergantung, sektor perniagaan mempunyai potensi besar untuk memacu perubahan positif. Namun, sektor ini turut memikul tanggungjawab mendalam bagi memastikan pertumbuhan dan operasi mereka tidak mengorbankan maruah manusia.

Forum turut diingatkan bahawa tanggungjawab "menegakkan hak asasi manusia dalam operasi perniagaan bukan sahaja suatu keperluan moral, tetapi juga satu keperluan pragmatik untuk kemajuan ekonomi yang mampan." Forum dimaklumkan bahawa di Malaysia, SUHAKAM berada di barisan hadapan dalam meningkatkan kesedaran mengenai Prinsip Panduan PBB berhubung Perniagaan dan Hak Asasi Manusia (UNGP). Sesi libat urus dengan pihak berkepentingan yang merangkumi daripada syarikat multinasional hingga perusahaan kecil dan sederhana telah dijalankan untuk memastikan sektor perniagaan menegakkan prinsip keadilan, tanpa diskriminasi dan kemampanan. Forum turut diingatkan bahawa hal ini merangkumi isu seperti buruh paksa, keadaan kerja tidak selamat dan kemerosotan alam sekitar yang memerlukan perhatian untuk ditangani segera.

SUHAKAM menggesa supaya langkah lebih tegas diambil bagi menangani isu buruh paksa, keadaan kerja tidak selamat dan kemerosotan alam sekitar, dengan menekankan keperluan meningkatkan kebertanggungjawaban negara dan korporat, memperkukuh hak pekerja serta memperkukuh perlindungan dan pemerkasaan pemberi maklumat. Forum turut menegaskan bahawa Malaysia telah mencapai tahap kemajuan dan pembangunan yang besar sejak 67 tahun kemerdekaan. Walau bagaimanapun, penambahbaikan masih diperlukan, khususnya dari segi kesediaan Malaysia untuk menyelaraskan undang-undang negara dengan piawaian hak asasi manusia di peringkat antarabangsa.

Pengerusi SUHAKAM turut menggesa semua pihak berkepentingan agar menerima pakai satu visi bersama mengenai hak asasi manusia di Malaysia dengan menggariskan keutamaan berikut untuk memperkukuh rangka kerja hak asasi manusia negara:

- i. **Ratifikasi atau Penyertaan kepada Perjanjian Antarabangsa:** Malaysia perlu mengambil langkah tegas untuk menyertai Konvensyen Pelarian 1951, serta meratifikasi atau menyertai perjanjian utama hak asasi manusia yang masih belum disertai oleh Malaysia, termasuk Konvensyen Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu Menentang Penyeksaan dan Hukuman Lain yang Zalim, Tidak Berperikemanusiaan atau Menjatuhkan Maruah (UNCAT), Kovenan Antarabangsa Mengenai Hak Sivil dan Politik (ICCPR) dan Kovenan Antarabangsa Mengenai Hak Ekonomi, Sosial dan Kebudayaan (ICESCR);
 - ii. **Menggalakkan Kesaksamaan:** Membanteras ketidaksamaan gender, xenofobia dan diskriminasi terhadap komuniti terpinggir;
 - iii. **Menjamin Akses kepada Keadilan:** Menjamin akses kepada keadilan adalah asas kepada sebuah masyarakat yang menghormati hak asasi, ini termasuk memperkukuh mekanisme bantuan guaman dan kebertanggungjawaban institusi;
 - iv. **Memperkukuh Pendidikan Hak Asasi Manusia:** Mengintegrasikan hak asasi manusia ke dalam sekolah, tempat kerja dan komuniti – sebuah masyarakat yang berpengetahuan adalah lebih bersedia untuk menegakkan haknya serta menghormati hak orang lain; dan
 - v. **Memajukan pelaksanaan Perniagaan dan Hak Asasi Manusia:** Menyelaraskan amalan korporat dengan Prinsip-Prinsip Panduan Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu mengenai Perniagaan dan Hak Asasi Manusia.
2. **Ucapan Pembukaan oleh PYT Puan Karima El Korri, Penyelaras Residen PBB untuk Malaysia, Singapura dan Brunei Darussalam**

Penyelaras Residen PBB menekankan bahawa hak asasi manusia mempunyai kepentingan khusus bagi negara seperti Malaysia, yang bercita-cita untuk status berpendapatan tinggi, dan di mana banyak cabaran hak yang mendesak sejajar dengan keutamaan pembangunan terakhir. Mencapai hak asasi manusia dan Matlamat Pembangunan Mampan (SDGs) memerlukan pendekatan keseluruhan kerajaan dan keseluruhan masyarakat, dengan perniagaan memainkan peranan penting. Selain itu, dengan mengguna pakai strategi yang mematuhi hak, perniagaan bukan sahaja menegakkan piawaian etika tetapi juga membuka kunci manfaat komersial yang ketara.

3. Ucapan Rasmi oleh YB Dato' Sri Azalina Othman Said, Menteri di Jabatan Perdana Menteri (Undang-Undang dan Reformasi Institusi)

Dalam ucapan rasminya sempena perasmian Forum, YB Dato' Sri Azalina Othman Said, Menteri di Jabatan Perdana Menteri (Undang-Undang dan Reformasi Institusi), menekankan bahawa sambutan Hari Hak Asasi Manusia menjadi peringatan tentang peranan penting yang dimainkan oleh setiap individu dalam mempromosikan dan melindungi hak asasi manusia. Inisiatif yang telah dilaksanakan oleh Kerajaan, termasuk Pelan Tindakan Nasional mengenai Perniagaan dan Hak Asasi Manusia (NAPBHR), pengembangan akses kepada keadilan melalui bantuan guaman dan penyelesaian pertikaian alternatif, memajukan ketelusan dengan pembangunan undang-undang Kebebasan Maklumat, memperkukuh SUHAKAM melalui pindaan kepada Akta SUHAKAM

1999 [Akta 597], serta memastikan keselamatan ruang siber. Semua inisiatif ini menunjukkan komitmen teguh Kerajaan dalam menegakkan hak asasi manusia dan memupuk sebuah masyarakat yang lebih adil.

4. Sesi Panel mengenai Perniagaan dan Hak Asasi Manusia

Forum tersebut telah menampilkan sesi perbincangan panel yang menarik mengenai perniagaan dan hak asasi manusia, yang dikendalikan oleh Dr. Punitha Silivarajoo, Timbalan Ketua Pengarah (Dasar dan Pembangunan) di Bahagian Hal Ehwal Undang-Undang, Jabatan Perdana Menteri (BHEUU). Panel tersebut terdiri daripada YM Tengku Fauzi Tengku Abdul Hamid (Naib Pengerusi SUHAKAM), Puan Shireen Jasmin Ali (Kementerian Pelaburan, Perdagangan dan Industri, MITI), Puan Luanne Sieh (Kumpulan CIMB), dan Puan Siti Nur Alina (PETRONAS). Sumbangan melalui mesej video disampaikan oleh Encik Edmund Bon, Wakil Malaysia (2024–2026) kepada Suruhanjaya Antara Kerajaan ASEAN mengenai Hak Asasi Manusia (AICHR Malaysia), dan Dr. Pichamon Yeopanthong, Pengerusi Kumpulan Kerja PBB mengenai Perniagaan dan Hak Asasi Manusia.

Semasa sesi panel, YM Tengku Mohamed Fauzi Tengku Abdul Hamid menekankan kepentingan ASEAN beralih kepada ekonomi hijau bagi memacu pembangunan mampan sambil melindungi alam sekitar untuk generasi akan datang. "ASEAN mesti memberi insentif kepada amalan lestari, menghukum aktiviti yang merosakkan, dan memastikan kebertanggungjawaban korporat.

Penubuhan Mahkamah Alam Sekitar Serantau, seperti yang dicadangkan pada Persidangan Ahli Parlimen ASEAN bagi Hak Asasi Manusia pada 13 Julai 2024 di Kuala Lumpur, akan memperkukuh tadbir urus dan keadilan alam sekitar. Langkah-langkah berani ini meletakkan ASEAN sebagai peneraju global dalam kelestarian, inovasi dan kemakmuran.”

5. **Majlis Perasmian Modul Hak Asasi Manusia untuk Pendidik dan Ucapan Penutup**

Forum tersebut telah menyaksikan majlis perasmian Modul Hak Asasi Manusia untuk Pendidik oleh YB Menteri di Jabatan Perdana Menteri (Undang-Undang dan Reformasi Institusi). Modul untuk Pendidik ini dibangunkan bersama oleh SUHAKAM dengan kerjasama Institut Pendidikan Guru Malaysia (IPGM) dan akan digunakan di 24 kampus IPG di seluruh Malaysia. Modul ini dibangunkan melalui pembiayaan di bawah Geran daripada Kesatuan Eropah (EU) untuk SUHAKAM sebagai sebahagian daripada projek bertajuk “Memajukan Hak Asasi Manusia di Malaysia melalui Pendekatan Strategik dalam Pendidikan dan Peningkatan Kesedaran”.

Selain itu, Forum tersebut turut menyaksikan pelancaran rasmi terjemahan teras perjanjian hak asasi manusia dan Konvensyen Geneva dalam Bahasa Melayu oleh YBhg. Amb. Dato' Bala Chandran Tharman, Timbalan Ketua Setiausaha (Hal Ehwal Pelbagai Hala), Kementerian Luar Negeri.

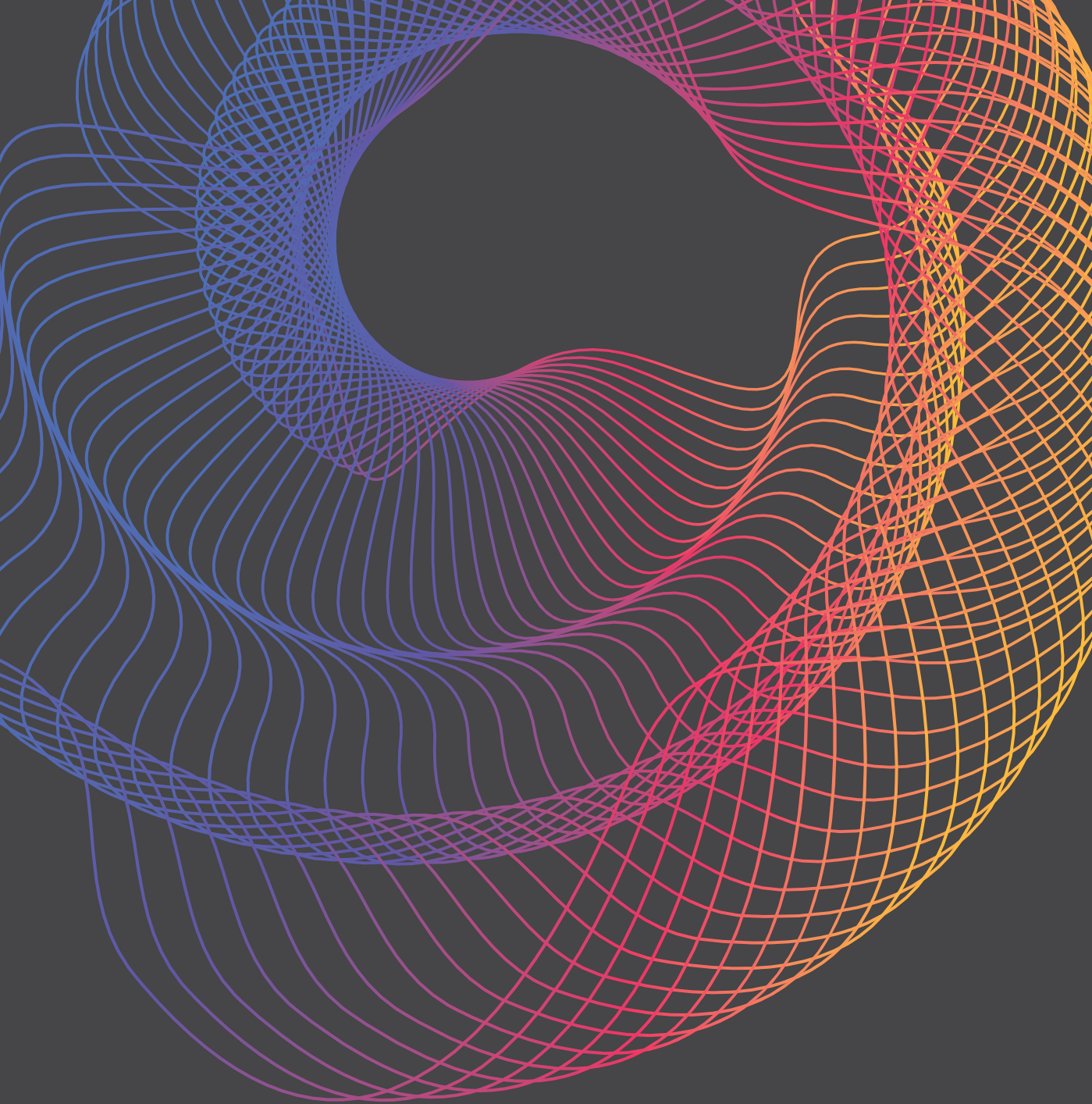
Semasa ucapan penutup, Timbalan Ketua Setiausaha (Hal Ehwal Pelbagai Hala), Kementerian Luar Negeri menekankan pencapaian Malaysia di Majlis Hak Asasi Manusia PBB (2022–2024), termasuk usaha melindungi kumpulan terpinggir, memperjuangkan isu rakyat Palestin dan melaksanakan cadangan daripada

Penilaian Berkala Sejagat (UPR). Beliau menegaskan kembali komitmen Malaysia untuk memajukan hak asasi manusia, termasuk pemberdayaan wanita, keselamatan kanak-kanak dalam ruang digital dan perlindungan bagi warga emas.

HARAPAN MASA HADAPAN

Malaysia telah mencapai banyak kemajuan dalam bidang hak asasi manusia, namun keperluan untuk meneruskan reformasi bagi menangani ketidaksamaan dan melindungi kumpulan rentan seperti kanak-kanak, orang kurang upaya, pelarian dan golongan miskin bandar mesti berterusan. Pengerusi SUHAKAM menyeru tindakan kolektif daripada kerajaan, sektor perniagaan dan masyarakat sivil, dengan menyatakan, "Realisasi hak asasi manusia adalah tanggungjawab bersama. Bersama-sama, kita dapat membina Malaysia di mana hak asasi manusia bukan sahaja dilindungi tetapi juga diraikan."

BAB 10

PINDAAN AKTA SUHAKAM

PINDAAN KEPADA AKTA SURUHANJAYA HAK ASASI MANUSIA MALAYSIA 1999 [AKTA 597]

GAMBARAN KESELURUHAN

1. Inisiatif untuk menubuhkan sebuah Institusi Hak Asasi Manusia Kebangsaan (*National Human Rights Institution* – NHRI) di Malaysia telah bermula dengan penyertaan aktif Malaysia dalam Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu (*United Nations Commission on Human Rights* – UNCHR) dari 1993 hingga 1995 apabila Malaysia telah dipilih untuk menganggotai Majlis Ekonomi dan Sosial Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu (PBB).
2. Selanjutnya, Rang Undang-Undang (RUU) Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia (SUHAKAM) telah diwartakan pada 9 September 1999 dan seterusnya SUHAKAM telah ditubuhkan secara rasmi. Akta Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia 1999 [Akta 597] (Akta SUHAKAM 1999) telah dipinda sebanyak 2 kali pada tahun 2009 dan ia adalah bertujuan untuk mengukuhkan SUHAKAM khususnya berkaitan dengan proses pemilihan dan pelantikan anggota Suruhanjaya (Pesuruhjaya SUHAKAM) serta fungsi dan kuasa SUHAKAM.
3. Selain itu, sebagai komitmen Kerajaan terhadap pemerkasaan hak asasi kanak-kanak di Malaysia, Kerajaan juga telah bersetuju supaya seorang Pesuruhjaya Kanak-kanak Malaysia dilantik di bawah Akta SUHAKAM 1999 pada bulan Ogos 2019 iaitu Prof. Dato' Noor Aziah binti Mohd Awal, yang bertanggungjawab untuk melindungi serta mempromosi hak asasi kanak-kanak di Malaysia. Perkara ini juga adalah selaras dengan perkara yang termaktub dalam Konvensyen Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu Mengenai Hak Kanak-kanak 1989 (*Convention on the Rights of the Child* 1989 – CRC).
4. Semasa Forum Hari Hak Asasi Manusia 2022 yang telah di adakan pada 12 Disember 2022, YB Dato' Sri Azalina Othman Said, Menteri di Jabatan Perdana Menteri (Undang-Undang dan Reformasi Institusi) telah menyatakan hasrat beliau untuk memperkukuhkan SUHAKAM dengan meminda Akta SUHAKAM 1999, di antara lain untuk memperluaskan fungsi dan menguatkuasakan institusi SUHAKAM, supaya ia terus menjadi sebuah NHRI yang terus lebih berkesan dan cekap di dalam mempromosikan dan menegakkan hak asasi manusia di Malaysia.

5. Selepas lebih dua dekad penubuhannya, Kerajaan telah bersetuju untuk meminda Akta SUHAKAM 1999 dalam membuktikan komitmen Kerajaan bahawa SUHAKAM merupakan sebuah organisasi hak asasi manusia kebangsaan yang perlu kekal progresif dan relevan.

PINDAAN KEPADA AKTA SURUHANJAYA HAK ASASI MANUSIA MALAYSIA 1999 [AKTA 597]

6. Berikut merupakan pindaan kepada Akta SUHAKAM 1999 [Akta 597] melalui Akta Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia (Pindaan) 2024 [Akta A1714]:

6.1 PERKARA 1: Pengukuhan Fungsi SUHAKAM – pindaan kepada seksyen 4(2)(d) dan 4(3) Akta SUHAKAM 1999

- i. Tujuan pindaan kepada peruntukkan tersebut diperlukan:
 - (a) Tujuan pindaan kepada seksyen 4 adalah untuk memperuntukkan secara nyata kuasa SUHAKAM dalam menjalankan fungsinya untuk melawat, selain tempat tahanan, mana-mana institusi dan tempat lain mengikut tatacara yang ditetapkan oleh undang-undang atau yang dinyatakan dalam garis panduan yang berhubungan dengan institusi dan tempat itu;
 - (b) SUHAKAM juga boleh memberi syor kepada tempat tahanan, institusi atau tempat itu jika perlu; dan
 - (c) Selain itu, sekiranya tatacara yang ditetapkan oleh undang-undang atau yang dinyatakan dalam garis panduan yang berhubungan dengan tempat tahanan, institusi dan tempat itu dipatuhi, lawatan oleh SUHAKAM ke mana-mana tempat tahanan, institusi dan mana-mana tempat lain tidak boleh dihalang oleh orang yang bertanggungjawab bagi tempat tahanan, institusi atau tempat lain tersebut.

- ii. Penjelasan lanjut berkaitan kuasa SUHAKAM untuk melawat tempat-tempat tahanan berkaitan seksyen 4(2)(d) dan 4(3):
 - (a) Seksyen 4(2)(d) sebelum pindaan, memerlukan SUHAKAM mengikut tatacara yang ditetapkan oleh undang-undang yang berhubungan dengan tempat tahanan tersebut. Manakala seksyen 4(3) menyatakan lawatan SUHAKAM tidak boleh dihalang oleh orang yang menjaga tempat tahanan tersebut sekiranya tatacara yang diperuntukkan telah dipatuhi oleh SUHAKAM;
 - (b) SUHAKAM mengadakan lawatan ke tempat tahanan untuk tujuan lawatan berkala bagi memantau keadaan di tempat tahanan tersebut serta menyiasat sebarang aduan pelanggaran hak asasi manusia termasuk kematian dalam tahanan;
 - (c) Berdasarkan peruntukan undang-undang yang sedia ada, SUHAKAM perlu memberikan notis kepada pihak pengurusan tempat tahanan tersebut sebelum sebarang lawatan diadakan. Keperluan ini menimbulkan beberapa masalah kepada SUHAKAM termasuklah apabila pihak pengurusan tempat tahanan tersebut perlu memberikan kelulusan bagi SUHAKAM mengadakan lawatan tersebut. Berdasarkan pengalaman SUHAKAM terdapat agensi yang lambat memberikan maklumbalas dan memerlukan pihak SUHAKAM memberikan notis awal mengenai lawatan SUHAKAM termasuklah lawatan siasatan;
 - (d) Keperluan ini menimbulkan kerumitan kerana SUHAKAM terpaksa menunggu maklumbalas dari agensi yang berkenaan. Ketiadaan peruntukan undang-undang yang jelas menyebabkan layanan yang berbeza diberikan kepada pihak SUHAKAM. Notis awal mengenai pemakluman lawatan SUHAKAM juga menyebabkan lawatan serta siasatan SUHAKAM tidak dapat diadakan secara objektif;
 - (e) Oleh itu, SUHAKAM telah mengesyorkan pindaan terhadap seksyen 4(2)(d) dan 4(3) untuk membolehkannya menjalankan lawatan tanpa notis. Kuasa mengadakan lawatan tanpa notis adalah selari dengan Prinsip Paris (Prinsip Berkaitan Status Institusi Hak Asasi Manusia Kebangsaan) di mana sesebuah NHRI hendaklah diperuntukkan

kuasa atau mandat yang luas di dalam peruntukan undang-undang bagi maksud menjalankan mandatnya secara efektif. Selain itu, semasa proses penilaian prestasi SUHAKAM bagi tujuan akreditasi semula oleh Jawatankuasa Kecil Akreditasi (SCA) Pakatan Global Institusi Hak Asasi Manusia Kebangsaan (GANHRI) pada 2018, salah satu penambahbaikan yang dicadangkan kepada Kerajaan adalah membolehkan SUHAKAM menjalankan siasatan menyeluruh terhadap sebarang dakwaan pelanggaran hak asasi manusia. Ini termasuklah memberikan kuasa kepada SUHAKAM untuk mengadakan lawatan tanpa notis (Pemerhatian Am 2.6 SCA GANHRI 2018);

- (f) Tambahan pula, beberapa NHRI di negara lain mempunyai kuasa untuk mengadakan lawatan tanpa notis. Ini termasuk *Commission for Human Rights, Philippines* (CHRP), *National Commission for Human Rights, Pakistan* (NCHR), *Scottish Commission for Human Rights* dan *Human Rights Commission of Sierra Leone*;
- (g) Namun begitu, cadangan SUHAKAM ini tidak dipersetujui disebabkan faktor keselamatan pelawat di tempat tahanan dan keperluan mematuhi undang-undang sedia ada. Oleh itu, Akta SUHAKAM dipinda dengan mengambilkira faktor di atas dan seksyen 4(2)(d) dan 4(3) di mana SUHAKAM masih tertakluk kepada undang-undang bertulis atau garis panduan yang berhubungan dengan tempat tahanan berkenaan. Perlu juga diberi perhatian bahawa pindaan tersebut memberikan kuasa untuk SUHAKAM melawat institusi dan tempat lain, selain dari tempat tahanan;
- (h) Selaras dengan pindaan ini, Bahagian Hal Ehwal Undang-Undang di bawah Jabatan Perdana Menteri (BHEUU) bersama SUHAKAM telah mengadakan perbincangan bersama agensi Kerajaan yang lain pada 18 Januari 2024 di mana telah dipersetujui untuk SUHAKAM mendraf "Garis Panduan Lawatan Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia ke Tempat Tahanan, Institusi dan Tempat Lain". Draf Garis Panduan tersebut telah dibentangkan semasa sesi libat urus bersama agensi Kerajaan yang diadakan pada 11 November dan 12 Disember 2024; dan

- (i) Hasil sesi libat urus dan penelitian oleh SUHAKAM mendapati pindaan tersebut tidak membawa perubahan yang bermakna dan SUHAKAM masih terikat dengan proses birokrasi yang rumit. Oleh itu, SUHAKAM bercadang untuk meneliti perkara ini semula dan membawa perkara ini kepada pihak BHEUU untuk perbincangan lanjut.

6.2 PERKARA 2: Pengukuhan fungsi Pejabat Pesuruhjaya Kanak-kanak di bawah tatakelola SUHAKAM – pindaan kepada seksyen 4(2)(e) Akta SUHAKAM 1999

- i. Tujuan pindaan adalah untuk memperuntukkan secara nyata dengan memberi kuasa tambahan kepada SUHAKAM dalam menguruskan perkara hak asasi manusia yang berhubungan dengan kanak-kanak, iaitu, untuk menerima apa-apa komunikasi daripada kanak-kanak sama ada secara langsung atau melalui mana-mana orang atau pihak berkuasa yang berhubungan dengan aduan dan keperluan kanak-kanak dan untuk bertindak atas aduan dan keperluan itu;
- ii. Mewujudkan dan mengguna pakai suatu mekanisme dan tatacara dalam menggalakkan penyertaan kanak-kanak dalam perkara yang berkenaan dengan mereka; dan
- iii. Di ambil maklum bahawa kanak-kanak adalah merupakan kira-kira satu pertiga daripada populasi Malaysia dan adalah penting supaya golongan ini diberi platform untuk memberi maklumbalas bila melibatkan pelanggaran hak asasi kanak-kanak.

6.3 PERKARA 3: Pelantikan Pesuruhjaya SUHAKAM – pindaan kepada seksyen 5(1), 5(3) dan kemasukan peruntukan baharu iaitu seksyen 5(3A) dan 5(3B) Akta SUHAKAM 1999

- i. Tujuan pindaan kepada seksyen 5 adalah berhubungan dengan bilangan keanggotaan Pesuruhjaya SUHAKAM dan kriteria pelantikan Pesuruhjaya SUHAKAM tersebut bagi mengelakkan sebarang penyalahgunaan kuasa dan konflik kepentingan dan memastikan supaya tanggungjawab dilaksanakan dengan berintegriti;

- ii. Bagi memastikan kesinambungan dan kelancaran pentadbiran SUHAKAM, jumlah minimum Pesuruhjaya SUHAKAM pada satu-satu masa hendaklah tidak kurang daripada 7 orang dan tidak lebih daripada 20 orang Pesuruhjaya SUHAKAM;
- iii. Komposisi bagi pelantikan Pesuruhjaya SUHAKAM hendaklah terdiri daripada sekurang-kurangnya seorang wakil Orang Kurang Upaya (OKU) dan sekurang-kurangnya 30% dalam kalangan wanita untuk memastikan keseimbangan jantina (*gender balance*) dalam kalangan anggota; dan
- iv. Seseorang yang terlibat secara aktif dalam politik dan berdaftar dengan mana-mana parti politik tidak boleh dilantik sebagai Pesuruhjaya SUHAKAM bagi memastikan sikap berkecuali serta bebas daripada sebarang konflik kepentingan (*conflict of interest*).

6.4 PERKARA 4: Pelantikan seorang Ketua Pesuruhjaya Kanak-kanak dan 2 orang Pesuruhjaya Kanak-kanak – kemasukkan peruntukan baharu iaitu seksyen 6A Akta SUHAKAM 1999

- i. Tujuan kemasukkan peruntukan baharu seksyen 6A adalah untuk mengadakan peruntukan bagi pelantikan Ketua Pesuruhjaya Kanak-kanak dan dua orang Pesuruhjaya Kanak-kanak daripada kuota 20 orang Pesuruhjaya SUHAKAM, untuk menguruskan perkara-perkara berkaitan hak asasi manusia berhubungan dengan kanak-kanak;
- ii. Ketua Pesuruhjaya Kanak-kanak dan Pesuruhjaya Kanak-kanak ini hendaklah memegang jawatan tersebut sepanjang tempoh keanggotaan mereka dalam SUHAKAM; dan
- iii. Fungsi dan kewajipan Ketua Pesuruhjaya Kanak-kanak dan Pesuruhjaya Kanak-kanak dalam melindungi dan memelihara hak asasi kanak-kanak hendaklah dianggap sebagai tambahan kepada fungsi dan kewajipan mereka sebagai Pesuruhjaya SUHAKAM, serta tertakluk kepada arahan Pengerusi SUHAKAM.

6.5 PERKARA 5: Saraan – pindaan kepada seksyen 8 Akta SUHAKAM 1999

- i. Tujuan pindaan kepada seksyen 8 adalah untuk memperuntukkan bahawa selain Pengerusi SUHAKAM, Ketua Pesuruhjaya Kanak-kanak dan Pesuruhjaya Kanak-kanak hendaklah di bayar saraan dan elaun; dan
- ii. Bagi memastikan pelantikan Ketua Pesuruhjaya Kanak-kanak dan Pesuruhjaya Kanak-kanak ini adalah dalam kalangan rakyat Malaysia yang berkepakaran tinggi dalam hal ehwal kanak-kanak.

6.6 PERKARA 6: Kod Tatalaku – pindaan kepada seksyen 10 dan kemasukkan peruntukan baharu iaitu seksyen 10A Akta SUHAKAM 1999

- i. Tujuan pindaan kepada seksyen 10 adalah berhubungan dengan kehilangan kelayakan Pesuruhjaya SUHAKAM iaitu untuk memperuntukkan bahawa seseorang Pesuruhjaya SUHAKAM boleh di pecat daripada jawatannya oleh Yang di-Pertuan Agong jika Yang di-Pertuan Agong, atas syor YAB Perdana Menteri, berpendapat bahawa Pesuruhjaya SUHAKAM tersebut telah melanggar Kod Tatalaku, selaras dengan kemasukan peruntukan baharu seksyen 10A mengenai Kod Tatalaku;
- ii. Tujuan kemasukkan peruntukan baharu seksyen 10A adalah untuk memperuntukkan bahawa YB Menteri boleh menetapkan Kod Tatalaku yang perlu dipatuhi sepenuhnya oleh semua Pesuruhjaya SUHAKAM; dan
- iii. Jika sampai kepada pengetahuan YB Menteri bahawa terdapat suatu dakwaan pelanggaran Kod Tatalaku tersebut, YB Menteri hendaklah merujuk perkara berkenaan kepada YAB Perdana Menteri bagi pelantikan suatu Tribunal Penyiasatan.

6.7 PERKARA 7: Tribunal Penyiasatan – kemasukan peruntukan baharu iaitu seksyen 10B Akta SUHAKAM 1999

- i. Tujuan kemasukan peruntukan baharu seksyen 10B adalah untuk memperuntukkan mengenai penubuhan Tribunal Penyiasatan;
- ii. Tribunal Penyiasatan tersebut hendaklah ditubuhkan untuk menjalankan siasatan terhadap dakwaan pelanggaran Kod Tatalaku oleh Pesuruhjaya SUHAKAM yang terdiri daripada 3 orang yang dilantik oleh YAB Perdana Menteri dan boleh dibayar apa-apa elaun sebagaimana yang ditentukan oleh YAB Perdana Menteri;
- iii. Tribunal Penyiasatan tersebut mempunyai kuasa untuk menjalankan penyiasatan terhadap dakwaan pelanggaran Kod Tatalaku oleh Pesuruhjaya SUHAKAM dan seterusnya membuat dapatannya serta syor kepada YAB Perdana Menteri;
- iv. Jika penyiasatan dimulakan terhadap Pesuruhjaya SUHAKAM, Yang di-Pertuan Agong atas syor YAB Perdana Menteri, boleh menggantung Pesuruhjaya SUHAKAM tersebut daripada menjalankan fungsinya sehingga Tribunal Penyiasatan tersebut membuat dapatannya atau sehingga keputusan dibuat oleh Yang di-Pertuan Agong, mengikut mana-mana yang terkemudian;
- v. Pesuruhjaya SUHAKAM yang digantung berhak menerima tidak kurang daripada separuh daripada saraan atau elaunnya bagi sepanjang tempoh penggantungan tersebut;
- vi. Tribunal Penyiasatan hendaklah menjalankan penyiasatan mengikut tatacara yang ditetapkan oleh YB Menteri. Bagi tujuan penyiasatan tersebut, Tribunal Penyiasatan boleh mengumpul keterangan yang berhubungan dengan dakwaan pelanggaran Kod Tatalaku dan memeriksa mana-mana orang yang difikirkan perlu, menghendaki mana-mana orang untuk menghadiri mesyuarat Tribunal Penyiasatan untuk memberikan keterangan atau mengemukakan apa-apa dokumen atau benda lain yang

ada dalam milikannya serta mengambil apa-apa tindakan yang perlu untuk mendapatkan penjelasan lanjut tentang perkara berhubungan dengan penyiasatan tersebut;

- vii. Sekiranya Tribunal Penyiasatan mendapati bahawa berlakunya pelanggaran Kod Tatalaku, Tribunal Penyiasatan hendaklah mengesyorkan kepada YAB Perdana Menteri agar Pesuruhjaya SUHAKAM tersebut dipecat dan sekiranya tiada pelanggaran Kod Tatalaku, perkara ini digugurkan dan dimaklumkan dengan sewajarnya kepada YAB Perdana Menteri; dan
- viii. Dalam hal penggantungan, jika Tribunal Penyiasatan mendapati tiada pelanggaran Kod Tatalaku dilakukan oleh Pesuruhjaya SUHAKAM tersebut, Pesuruhjaya SUHAKAM tersebut berhak menerima mana-mana bahagian saraan atau elaunnya yang tidak dibayar kepadanya sepanjang tempoh penggantungan tersebut.

6.8 PERKARA 8: Pembayaran Elaun kepada Jawatankuasa Pemilihan – kemasukan peruntukan baharu iaitu seksyen 11A(2A) Akta SUHAKAM 1999

- i. Tujuan pindaan kepada seksyen 11A adalah berhubungan dengan Jawatankuasa Pemilihan Anggota SUHAKAM, yang dirunding oleh YAB Perdana Menteri sebelum memberikan nasihatnya kepada Yang di-Pertuan Agong; dan
- ii. Anggota Jawatankuasa Pemilihan yang dipertanggungjawabkan dalam hal pemilihan Pesuruhjaya SUHAKAM boleh dibayar apa-apa elaun sebagaimana yang ditentukan oleh YAB Perdana Menteri.

6.9 PERKARA 9: Obligasi Pihak Berkuasa dan Orang Yang Berkaitan untuk memaklumkan tindakan yang telah diambil – kemasukan peruntukan baharu iaitu seksyen 13(3) Akta SUHAKAM 1999

Tujuan kemasukan peruntukan baharu seksyen 13(3A) adalah untuk memperuntukkan bahawa jika SUHAKAM telah merujuk apa-apa pelanggaran hak asasi manusia kepada pihak berkuasa atau orang yang berkaitan, maka pihak berkuasa atau orang yang berkaitan tersebut hendaklah memaklumkan SUHAKAM mengenai apa-apa tindakan yang di ambil berhubungan dengan pelanggaran hak asasi tersebut.

6.10 PERKARA 10: Kuasa Yang Berhubungan Dengan Siasatan – pindaan kepada seksyen 14(2) Akta SUHAKAM 1999

- i. Tujuan pindaan kepada seksyen 14(2) adalah untuk mengadakan peruntukan mengenai kuasa SUHAKAM dalam menjalankan penyiasatannya untuk memanggil mana-mana orang yang ditahan di tempat tahanan di bawah mana-mana undang-undang, atau di tempatkan di mana-mana institusi atau tempat lain; dan
- ii. Saman yang dikeluarkan hendaklah selaras dengan keperluan undang-undang atau garis panduan yang terpakai bagi tempat tahanan, institusi atau tempat lain tersebut.

6.11 PERKARA 11: Peraturan-Peraturan – pindaan kepada seksyen 22(1) dan kemasukan peruntukan baharu iaitu seksyen 22(2) Akta SUHAKAM 1999

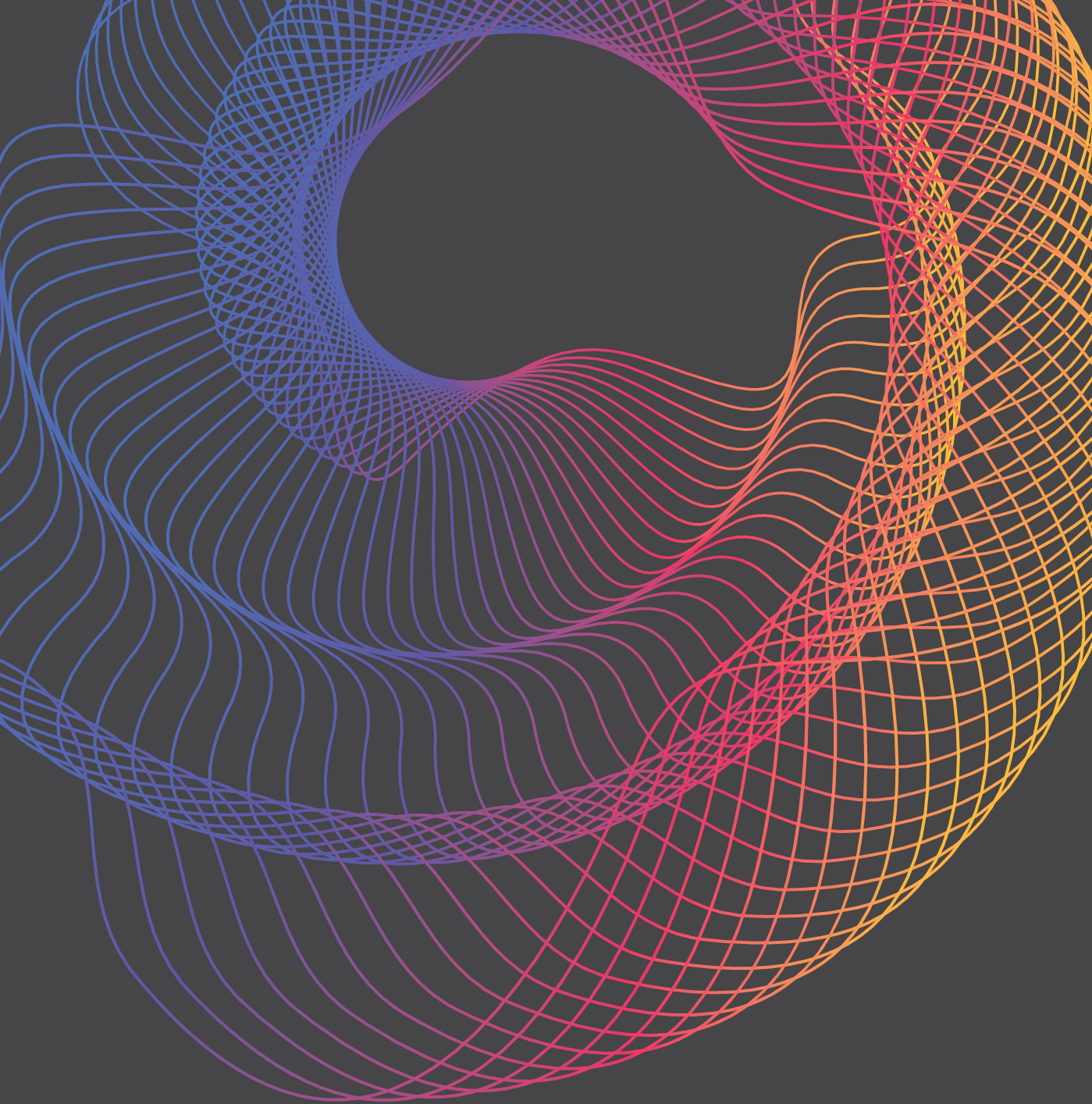
- i. Tujuan pindaan dan kemasukan peruntukan baharu kepada seksyen 22 adalah berhubungan dengan kuasa YB Menteri untuk membuat Peraturan-peraturan di bawah Akta SUHAKAM 1999 berbangkit daripada kemasukkan peruntukan yang berhubungan dengan Tribunal Penyiasatan; dan
- ii. YB Menteri boleh setelah berunding dengan SUHAKAM, membuat peraturan-peraturan bagi melaksanakan dan menguatkuasakan peruntukan di bawah Akta SUHAKAM 1999; dan

- iii. Peraturan tersebut boleh dibuat bagi menetapkan tatacara bagi penjalanan siasatan di bawah Akta SUHAKAM 1999 dan penjalanan siasatan oleh Tribunal Penyasatan termasuklah prosedur bagi tatacara penjalanan siasatan serta peluang representasi oleh Pesuruhjaya SUHAKAM yang terlibat dalam penyasatan tersebut sebelum sebarang dapatan disediakan oleh Tribunal Penyasatan.

HARAPAN MASA HADAPAN

7. Seksyen 21 Akta SUHAKAM 1999 memperuntukkan supaya SUHAKAM mengemukakan laporan tahunannya kepada Parlimen mengenai segala aktiviti termasuk senarai perkara yang telah dirujuk yang merangkumi pelanggaran hak asasi manusia dan tindakan yang telah diambil oleh SUHAKAM berkenaan dengannya beserta syor SUHAKAM berkenaan dengan setiap perkara tersebut.
8. Sehubungan dengan itu, mengikut peruntukkan seksyen 12(2) pula, ia adalah tanggungjawab SUHAKAM untuk memajukan pelanggaran hak asasi manusia tersebut kepada pihak berkuasa atau orang yang berkaitan dengan syor yang di perlukan bagi tindakan sewajarnya. Seterusnya, mengikut seksyen 12(3), ia adalah tanggungjawab pihak berkuasa atau orang yang berkaitan itu untuk memaklumkan kepada SUHAKAM mengenai apa-apa tindakan yang diambil berhubung dengan pelanggaran hak asasi manusia itu.
9. Sejak penubuhan SUHAKAM pada September 1999, laporan tahunan SUHAKAM hanya dikemukakan / di bentang di Parlimen tetapi pada julung kalinya Laporan Tahunan SUHAKAM 2018 telah dibentang dan dibahas dalam sidang ketiga Parlimen 2019 di bawah mantan Menteri di Jabatan Perdana Menteri (Undang-Undang dan Hal Ehwal Parlimen) YB Datuk Liew Vui Keong.
10. Seterusnya, Laporan Tahunan SUHAKAM 2020 pula telah dibentangkan dan dibahas di Dewan Rakyat pada 12 – 14 Jun 2023 dan seterusnya Laporan SUHAKAM 2021 dan 2022 pula telah dibentang dan dibahas secara bersama pada 27 Jun dan 1 dan 2 Julai 2024 di Dewan Rakyat di bawah Menteri di Jabatan Perdana Menteri (Undang-Undang dan Reformasi Institusi) YB Dato' Sri Azalina Othman Said.

11. Sejak perbahasan Laporan Tahunan SUHAKAM di Parlimen, di dapati bahawa lebih ramai penggubal undang-undang / Ahli Parlimen di Dewan Rakyat dan Dewan Negara lebih mengetahui keadaan hak asasi manusia di Malaysia dan akan lebih prihatin dalam merangka langkah seterusnya ke hadapan, semasa membahas dan meluluskan dasar dan perundangan bagi Malaysia.
12. SUHAKAM mengambil maklum bahawa Malaysia telah mencapai banyak kemajuan dalam bidang hak asasi manusia namun keperluan untuk reformasi institusi dan perundangan yang berterusan di perlukan untuk menangani ketidaksamaan dan melindungi kumpulan rentan seperti kanak-kanak, orang kurang upaya, orang asal dan orang asli serta pelarian dan golongan miskin bandar.
13. Sepertimana yang telah disarankan oleh YBhg. Dato' Seri Mohd Hishamudin Yunus, Pengerusi SUHAKAM semasa "Forum Hari Hak Asasi Manusia 2024", supaya tindakan kolektif di perlukan daripada semua pihak berkepentingan iaitu termasuk pihak kerajaan, perniagaan dan masyarakat sivil, kerana bagi merealisasikan hak asasi manusia di Malaysia, merupakan tanggungjawab bersama.

LAMPIRAN

LAMPIRAN I

KENYATAAN MEDIA

BIL	TARIKH	TAJUK
1.	15 Jan. 2024	SUHAKAM komited menyokong Afrika Selatan heret Israel ke ICJ, gesa campur tangan Malaysia
2.	26 Jan. 2024	SUHAKAM gesa kerajaan menilai secara positif semua cadangan yang diterima di UPR Keempat Malaysia
3.	7 Feb. 2024	Mendukung demokrasi dan hak asasi manusia: SUHAKAM sokong Pilihan Raya Umum Indonesia di Malaysia
4.	9 Mac. 2024	SUHAKAM bantah Pindaan Perlembagaan Persekutuan mengenai kewarganegaraan
5.	3 Apr. 2024	Pindaan Akta SUHAKAM diluluskan di Dewan Negara
6.	31 Mei 2024	Malaysia dipuji atas kemajuan hak wanita di sesi semakan CEDAW
7.	9 Jun 2024	SUHAKAM pantau tindakan pengusiran yang memberi kesan kepada komuniti Bajau Laut di Semporna
8.	13 Jun 2024	SUHAKAM menyeru pematuhan kepada Resolusi UNSC 2735
9.	4 Jul. 2024	Laporan Tahunan SUHAKAM 2021 & 2022 dibentang dan dibahas di Parlimen
10.	5 Jul. 2024	SUHAKAM sokong penubuhan Suruhanjaya Pekerja Gig
11.	9 Jul. 2024	SUHAKAM gesa hentikan pengusiran komuniti Bajau Laut di Semporna
12.	12 Jul. 2024	SUHAKAM dan Majlis Peguam berkolaborasi menganjurkan Latihan Intensif Undang-Undang dan Litigasi Hak Asasi Manusia
13.	25 Jul. 2024	SUHAKAM menentang hukuman mati kes kematian Zulfarhan
14.	1 Ogos 2024	Penguatkuasaan kawalan terhadap produk merokok bagi Akta Kesihatan Awam 2024
15.	3 Ogos 2024	SUHAKAM sokong Gerakan Palestin dan mengecam pencabulan hak asasi manusia di Gaza
16.	13 Ogos 2024	Media digesa mematuhi Akta Kanak-Kanak dalam pelaporan dan penyiaran media mengenai kanak-Kanak
17.	14 Ogos 2024	SUHAKAM gesa hentikan penyusiran dan segerakan penyelesaian yang lebih berperikemanusiaan di Semporna
18.	16 Ogos 2024	SUHAKAM seru ketelusan dalam kes serangan fizikal membabitkan pengiring polis terhadap seorang individu OKU
19.	17 Ogos 2024	Pesuruhjaya Kanak-kanak SUHAKAM seru ibubapa untuk bertanggungjawab atas kecuaiannya mendedahkan kanak-kanak kepada kemalangan maut atau kecederaan di jalan raya

BIL	TARIKH	TAJUK
20.	31 Ogos 2024	SUHAKAM tuntutan keadilan, ketelusan dan tindakan Kerajaan dalam kes kehilangan paksa
21.	13 Sep. 2024	Pesuruhjaya Kanak-kanak bimbang situasi kanak-kanak di rumah jagaan GISB
22.	21 Sep. 2024	SUHAKAM tuntutan tindakan segera terhadap pelanggaran hak asasi manusia terhadap golongan rentan
23.	7 Okt. 2024	Rang Undang-Undang Perlembagaan (Pindaan) 2024 membabitkan kewarganegaraan perlu memelihara kepentingan terbaik kanak-kanak
24.	11 Okt. 2024	SUHAKAM gesa tindakan segera ke atas seruan Pesuruhjaya Kanak-kanak untuk menubuhkan Suruhanjaya Inkuiri DiRaja siasatan terhadap GISB.
25.	15 Okt. 2024	SUHAKAM seru Kerajaan rujuk pada PSC kaji impak RUU Perlembagaan (Pindaan) 2024.
26.	21 Okt. 2024	SUHAKAM sokong Bajet 2025 yang mengambil kira isu hak asasi manusia
27.	22 Okt. 2024	SUHAKAM seru mansuhkan hukuman rotan
28.	12 Nov. 2024	SUHAKAM sokong hukuman lebih berat terhadap pendera kanak-kanak
29.	25 Nov. 2024	SUHAKAM gesa pihak berkuasa menimbang semula penggunaan SOSMA terhadap tahanan kes GISB
30.	2 Dis. 2024	SUHAKAM akan mengadakan Festival Hak Asasi Manusia 2024 di Kuching, Sarawak
31.	3 Dis. 2024	SUHAKAM gesa pembaharuan undang-undang dan perkasakan hak OKU
32.	7 Dis. 2024	Festival Hak Asasi Manusia 2024 di Sarawak – Meraikan Kepelbagaian dan Mengukuhkan Hak Asasi Manusia
33.	8 Dis. 2024	SUHAKAM menyambut baik komitmen ICC menangani pencabulan Undang-undang Hak Asasi Manusia Antarabangsa
34.	10 Dis. 2024	SUHAKAM Meraikan Hari Hak Asasi Manusia
35.	19 Dis. 2024	Hukuman Rotan secara Umum di Terengganu adalah pelanggaran Hak Asasi Manusia dan Kedaulatan Undang-undang

LAMPIRAN II

SENARAI AKTIVITI

EOD	- Bahagian Pendidikan dan Kemasyarakatan
MPD	- Bahagian Media dan Promosi
PIMD	- Bahagian Penerbitan dan Pengurusan Maklumat
PD	- Bahagian Dasar
LITD	- Bahagian Perundangan dan Triti Antarabangsa
ICD	- Bahagian Koordinasi Antarabangsa
CMD	- Bahagian Aduan dan Pemantauan
OCC	- Pejabat Pesuruhjaya Kanak-kanak
SABAH	- Pejabat Sabah
SARAWAK	- Pejabat Sarawak
MFD	- Bahagian Pengurusan dan Kewangan
EUD	- Projek Geran Kesatuan Eropah

BIL.	TARIKH/ TEMPAT/ PLATFORM	AKTIVITI	BAHAGIAN/ PEJABAT
1.	9 Jan. 2024 Klang, Selangor	Lawatan Kes Di Irfaz Global Berkaitan Isu Buruh Paksaan	CMD
2.	10 Jan. 2024 Kota Kinabalu, Sabah	Kursus Penggunaan <i>Global Positioning System</i> (GPS) dan Pemetaan	Sabah
3.	11 Jan. 2024 Kuala Lumpur	Mesyuarat Sesi Perbincangan Awal Untuk Menangani Kemiskinan Haid	LITD
4.	13 Jan. 2024 Ranau, Sabah	Program Perkhidmatan Komuniti Bergerak (MCS) di Kg. Tompios, Ranau	Sabah
5.	14 Jan. 2024 Ranau, Sabah	Program Perkhidmatan Komuniti Bergerak (MCS) di Kg. Tibabar, Ranau	Sabah
6.	15 Jan. 2024 IKIM	Temubual Media - Nilai Sebuah Mahar	MPD
7.	15 Jan. 2024 IKIM	Temubual Media - Santuni Ibu Ayah Yang Uzur	MPD
8.	17 Jan. 2024 SUHAKAM, Kuala Lumpur	Dialog dengan Kedutaan Luar mengenai Penilaian Berkala Sejagat (UPR) keempat Malaysia	ICD
9.	18 Jan. 2024 Dalam talian	Mesyuarat bersama Bahagian Hal Ehwal Undang-Undang (BHEUU) berhubung SOP bagi Lawatan Pemantauan	OCC
10.	19 Jan. 2024 Kuala Lumpur	Mesyuarat: Mesyuarat bersama Dr. Amjad Rabi dari Universiti Malaya mengenai Isu Perlindungan Sosial	PD

BIL.	TARIKH/ TEMPAT/ PLATFORM	AKTIVITI	BAHAGIAN/ PEJABAT
11.	22 Jan. 2024 IKIM	Temubual Media - Keluarga Bahagia	MPD
12.	23 Jan. 2024 Kuala Lumpur	Syarahan: Siri Syarahan Laporan Kajian SUHAKAM ' <i>Human Rights & Statelessness in Peninsular Malaysia</i> ' di Asia School of Business	PD
13.	24 Jan. 2024 Kajang, Selangor	Lawatan Kes Berkaitan Siasatan Berkenaan Layanan Terhadap Banduan Semasa Menghadiri Sesi Kaunseling Di Penjara Kajang	CMD
14.	25 Jan. 2024 Universiti Malaya	Pameran sempena Perbincangan Panel Semakan Penilaian Berkala Sejagat (UPR) Malaysia Ke-4	MPD ICD
15.	30 Jan. 2024 Kota Kinabalu, Sabah	Mesyuarat bersama CSO Platform for Reform	Sabah
16.	5 Feb. 2024 Putrajaya	Mesyuarat bersama Kementerian Pendidikan Malaysia	OCC
17.	6 Feb. 2024 Gombak, Selangor	Lawatan Kes Ke Kampung Orang Asli Batu 12 Gombak Berkaitan Isu Pembinaan Landasan ECRL	CMD
18.	6 Feb. 2024 Putrajaya	Mesyuarat Status Pelaksanaan Naik Taraf Sistem Semakan Pesalah Jenayah Seksual Terhadap Kanak-Kanak (e-DKK), Mahkamah bersama Ketua Pendaftar Mahkamah Persekutuan Malaysia dan Jabatan Kebajikan Masyarakat	OCC
19.	6 - 9 Feb. 2024 Sabah	Taklimat Isu Kewarganegaraan dan Mesyuarat bersama Agensi Kerajaan, kolaborasi bersama Pejabat Sabah	OCC Sabah
20.	7 Feb. 2024 Kajang, Selangor	Lawatan Kes Ke Penjara Kajang Berkenaan Siasatan Aduan Pelanggaran Hak Asasi Manusia Melibatkan Banduan Di Blok Tawakkal Penjara Kajang	CMD
21.	8 Feb. 2024 Semenyih, Selangor	Lawatan Kes Ke Depot Semenyih Berhubung Kes Kematian Dalam Tahanan Di Depot Imigresen Bukit Jalil, Kuala Lumpur	CMD
22.	9 Feb. 2024 Putrajaya	Pemantauan Perhimpunan Selamatkan Syariah	CMD
23.	9 Feb. 2024 Kota Kinabalu, Sabah	Kunjungan Kerja ke Institut Kajian Pembangunan Sabah (IDS)	Sabah
24.	14 Feb. 2024 Astro Awani	Temubual Media - <i>Forgotten Baby Syndrome</i>	MPD
25.	14 Feb. 2024 BFM	Temubual Media - Tanpa Kewarganegaraan	MPD
26.	14 Feb. 2024 Kuala Lumpur	Mesyuarat Bersama Bahagian Latihan PDRM (Bukit Aman)	OCC EOD
27.	15 Feb. 2024 Kuala Terengganu	Pesuruhjaya SUHAKAM mengadap Sultan Terengganu, Sultan Mizan Zainal Abidin ibni Almarhum Sultan Mahmud Al-Muktafi Billah Shah	OCC
28.	15 Feb. 2024	Pameran sempena Sambutan Hari Wanita 2024 anjuran FFN & AKWOA	MPD

BIL.	TARIKH/ TEMPAT/ PLATFORM	AKTIVITI	BAHAGIAN/ PEJABAT
29.	15 - 16 Feb. 2024 Melaka	Lawatan Kes Siasatan Berkenaan Dakwaan Pelanggaran Hak Asasi Manusia Di Rumah Sri Kenangan Cheng, Melaka	CMD
30.	16 Feb. 2024 Kuala Lumpur	Mesyuarat Sesi Perbincangan Meja Bulat (Round Table Discussion – RTD) Untuk Membincangkan Isu Kemiskinan Haid di Malaysia – Anjuran SUHAKAM	LITD
31.	17 Feb. 2024 Tenom, Sabah	Program Perkhidmatan Komuniti Bergerak (MCS) di Alutok, Tenom	Sabah
32.	18 - 21 Feb. 2024 Johor	Kejohanan Debat Hak Asasi Manusia 2024	EOD
33.	18 - 21 Feb. 2024	Pameran sempena Kejohanan Debat Hak Asasi Manusia 2024	MPD
34.	19 Feb. 2024 IKIM	Temubual Media - Angka Orang ketiga	MPD
35.	19 Feb. 2024 Putrajaya	Dialog: Sesi Dialog Bersama Agensi Kerajaan Berkaitan Isu Dan Cabaran Semasa Ekonomi Gig Melibatkan Sektor E-Panggilan Dan P-Panggilan	PD
36.	19 Feb. 2024 Bentong, Pahang	Lawatan Kes Ke Penjara Bentong Siasatan Berhubung Aduan Mengenai Isu Pelanggaran Hak Asasi Manusia Membabitkan Dua Orang Banduan	CMD
37.	19 Feb. 2024 Bentong, Pahang	Lawatan Kes Ke IPD Bentong Siasatan Berhubung Aduan Mengenai Isu Pelanggaran Hak Asasi Manusia Membabitkan Dua Orang Banduan	CMD
38.	19 Feb. 2024 Tenom, Sabah	Mesyuarat bersama Pegawai Daerah Tenom	Sabah
39.	19 Feb. 2024 Miri, Sarawak	Lawatan Berkala ke Depot Tahanan Imigresen Bekenu, Miri, Sarawak	OCC Sarawak
40.	20 Feb. 2024 SUHAKAM	<i>Prisons Overcrowding And Drug Policy Reforms; A Discussion With Prof. Dr. Alison Ritter</i>	CMD
41.	20 Feb. 2024 Miri, Sarawak	Lawatan Pemantauan ke Pusat Aktiviti Kanak-Kanak (PAKK), Permyjaya, Miri, Sarawak	OCC Sarawak
42.	20 Feb. 2024 Miri, Sarawak	Lawatan Pemantauan ke Pusat Jagaan Kanak-Kanak Methodist, Miri, Sarawak	OCC Sarawak
43.	21 Feb. 2024 Miri, Sarawak	Lawatan Berkala ke Sekolah Tunas Bakti (STB) (P), Miri, Sarawak	OCC Sarawak
44.	21 Feb. 2024 Miri, Sarawak	Lawatan Berkala ke Lokap Balai Polis Sentral, Miri, Sarawak	OCC Sarawak
45.	21 Feb. 2024 Miri, Sarawak	Lawatan Berkala ke Lokap Balai Polis Trafik Miri, Sarawak	OCC Sarawak
46.	22 Feb. 2024	Perbincangan dalam talian bersama Convention Against Torture (CTI)	MPD
47.	22 Feb. 2024 SUHAKAM, Kuala Lumpur	Mesyuarat antara SUHAKAM dan Pejabat Kebebasan Beragama Antarabangsa, Jabatan Negara Amerika Syarikat (AS)	ICD

BIL.	TARIKH/ TEMPAT/ PLATFORM	AKTIVITI	BAHAGIAN/ PEJABAT
48.	22 Feb. 2024 Miri, Sarawak	Lawatan Pemantauan ke Pusat Pemulihan dalam Komuniti (PDK) Pibakis, Miri, Sarawak	OCC Sarawak
49.	23 Feb. 2024 Dalam Talian	Mesyuarat Program Perkahwinan Kanak-kanak bersama Pejabat Sabah dan EUD	OCC Sabah
50.	23 Feb. 2024 BFM	Temubual Media - Kanak-kanak tanpa Kewarganegaraan	MPD
51.	23 Feb. 2024 Kuala Lumpur	Melaksanakan Program "Seharian Menjadi VIP" - Akta Kepada Pelaksana - Visually Impaired Persons (VIP)	LITD
52.	25 Feb. 2024 Subang Mas	Pameran Kem Kesihatan Pengguna anjuran Persatuan Penduduk Taman Subang Mas	MPD
53.	25 Feb. 2024	Pameran sempena <i>World Conference on Statelessness 2024</i>	MPD
54.	26 - 29 Feb. 2024 Shah Alam	Pameran sempena Konvensyen Kebangsaan Mengenai Perlindungan Murid Daripada Eksploitasi Seksual anjuran BHEUU	MPD
55.	26 - 29 Feb. Taylor's University	Persidangan Sedunia mengenai Tanpa Kewarganegaraan 2024	ICD
56.	26 Feb. 2024 IKIM	Temubual Media - Perkukuh Perkahwinan	MPD
57.	27 Feb. 2024 Kuala Lumpur	Pemantau Perhimpunan Aman Bagi 'Perhimpunan Tuntut Reformasi 100%	CMD
58.	27 Feb. 2024 Marang, Terengganu	Lawatan Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia Ke Ibu Pejabat Polis Daerah Marang Polis Diraja Malaysia	CMD
59.	28 Feb. 2024 Ajil, Terengganu	Lawatan Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia Ke Depot Imigresen Ajil, Terengganu	CMD
60.	28 Feb. 2024 Ajil, Terengganu	Lawatan Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia Ke Pusat Pemulihan Dadah Baitul Cakna Lelaki, Ajil, Terengganu	CMD
61.	28 Feb. 2024 Kuala Lumpur	Mesyuarat Aduan bersama Bahagian Pendidikan Menengah (BPM) Majlis Amanah Rakyat (MARA) di Bangunan MARA	OCC
62.	4 Mac 2024 Pulau Pinang	Konsultasi: Siri Sesi Konsultasi Bersama Pemegang Taruh Di Pulau Pinang Berkenaan Isu Buruh Paksa	PD
63.	4 Mac 2024 Kuala Lumpur	Lawatan ke Tapak Program Simposium Antarabangsa mengenai Pemerkasaan Suruhanjaya Kanak-Kanak iaitu di <i>Asian International Arbitration Centre (AIAC)</i>	OCC
64.	5 Mac 2024 Pulau Pinang	Perjumpaan: Perjumpaan SUHAKAM Bersama Pekerja E-Panggilan Dan P-Panggilan	PD
65.	5 - 6 Mac 2024 Sabah	Bengkel Rintis Modul Hak Asasi Manusia Untuk Pendidik	EOD OCC
66.	6 Mac 2024 Pulau Pinang	Forum: Forum Hak Warga Emas Kepada Hak Ekonomi, Sosial Dan Kebudayaan di Pulau Pinang	PD
67.	6 Mac 2024 Pulau Pinang	Perbincangan: Perbincangan Meja Bulat Bersama Agensi Kerajaan Berkenaan Hak Warga Emas Di Pulau Pinang	PD

BIL.	TARIKH/ TEMPAT/ PLATFORM	AKTIVITI	BAHAGIAN/ PEJABAT
68.	6 Mac 2024 Kota Kinabalu, Sabah	Kunjungan Hormat daripada Earthworm Foundation	Sabah
69.	7 Mac 2024 Pulau Pinang	Lawatan: Lawatan Kerja ke Penang Institute Dan Kilang Jabil Circuit Sdn. Bhd. di Pulau Pinang	PD
70.	7 Mac 2024 Pulau Pinang	Perjumpaan: Perjumpaan bersama komuniti tanpa warganegara di Pulau Pinang	PD
71.	7 Mac 2024 Bukit Jalil, Selangor	Lawatan Kes Ke Depot Imigresen Bukit Jalil Berhubung Kes Kematian Dalam Tahanan Di Depot Imigresen Bukit Jalil, Kuala Lumpur	CMD
72.	8 Mac 2024 Pulau Pinang	Lawatan: Lawatan Kerja ke Pusat Jagaan Penang Buddhist Association Senior Citizens' Home Dan Pusat Jagaan Darul Hanan	PD
73.	11 Mac 2024 Astro Awani	Temubual Media - Pinda Perlembagaan Hak Kewarganegaraan Kanak-Kanak	MPD
74.	12 Mac 2024 Kota Kinabalu, Sabah	Kunjungan Hormat ke Pejabat Majlis Keselamatan Negara (MKN)	Sabah
75.	13 Mac 2024 SUHAKAM	Sidang Media - Bantahan Terhadap Beberapa Pindaan Dalam Perlembangan Persekutuan Berkaitan Dengan Kewarganegaraan	MPD OCC
76.	13 Mac 2024 BERNAMA	Temubual Media - Hak Kewarganegaraan: Cahaya di hujung Terowong	MPD
77.	16 Mac 2024 Selangor	Konvensyen Kebangsaan mengenai Perlindungan Murid daripada Eksploitasi Seksual anjuran SUHAKAM bersama BHEUU, Jabatan Perdana Menteri, PDRM dan Kerajaan Negeri Selangor di Bangunan Sultan Abdul Aziz, Shah Alam, Selangor	OCC MPD
78.	19 Mac 2024 Universiti Malaya	Forum Terbuka Isu Palestin: Kempen untuk Hak Asasi Manusia dan Undang-undang Antarabangsa – Apakah Peranan Malaysia?	ICD MPD
79.	19 Mac 2024 Kota Kinabalu, Sabah	Kunjungan Hormat ke atas Menteri Pembangunan Perindustrian dan Keusahawanan Negeri Sabah (MIDE)	Sabah
80.	20 Mac 2024 Kangar, Perlis	Lawatan Kes Ke Pusat Koreksional Perlis Berhubung Isu Kesihatan Tahanan Di Pusat Koreksional Perlis	CMD
81.	20 Mac 2024 Bukit Jalil, Selangor	Lawatan Kes Ke Depot Imigresen Bukit Jalil Berhubung Kes Kematian Dalam Tahanan Di Depot Imigresen Bukit Jalil, Kuala Lumpur	CMD
82.	20 Mac 2024 Kuala Lumpur	Kuliah Hak dan Perundangan mengenai Kanak-Kanak: Hak Kanak-Kanak kepada Kewarganegaraan di Malaysia (Siri ke-15)	OCC
83.	21 Mac 2024	Lawatan Kunjung Hormat ke Pejabat Mufti Pulau Pinang	MPD
84.	21 Mac 2024 Pokok Sena, Kedah	Lawatan Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia Ke Penjara Pokok Sena, Kedah	CMD
85.	25 Mac 2024	Mesyuarat dengan Seksyen Strategik Pelanggan, Pengurusan Air Selangor Sdn. Bhd.	MPD

BIL.	TARIKH/ TEMPAT/ PLATFORM	AKTIVITI	BAHAGIAN/ PEJABAT
86.	26 Mac 2024	Lawatan kunjung Hormat ke Pejabat Mufti Wilayah Persekutuan	MPD
87.	26 Mac 2024	Kunjungan Hormat oleh Duta Besar Kedutaan Republik Yaman	ICD
88.	26 Mac 2024 Ulu Choh, Johor Bahru	Lawatan Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia Ke Penjara Ulu Choh, Johor	CMD
89.	26 - 27 Mac 2024 Kuala Lumpur	BENGKEL PEMURNIAN KERTAS KONSEP PROGRAM AMALAN TERBAIK HAK ASASI MANUSIA (ATHAM) DI SEKOLAH 2.0	EOD
90.	1 Apr. 2024	Lawatan Kunjung Hormat ke Pejabat Mufti Perak	MPD
91.	4 Apr. 2024 SUHAKAM, KL	Perbincangan Berkenaan Penyelarasan Banduan Yang Mempunyai Kesihatan Mental	CMD
92.	4 Apr. 2024 SUHAKAM, KL	Mesyuarat TWG - SEANF Pertama 2024	CMD
93.	17 Apr. 2024	Lawatan Kunjung Hormat ke Pejabat Mufti Negeri Sembilan	MPD
94.	17 Apr. 2024 Tawau, Sabah	Lawatan Kerja ke Grace Alternative Learning Centre (ALC)	Sabah
95.	18 Apr. 2024 Hutan Melintang, Perak	Lawatan Kes Ke Southern Perak Plantation Sdn Bhd	CMD
96.	19 Apr. 2024 Teluk Intan, Perak	Lawatan Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia Ke IPD Hilir Perak, Perak	CMD
97.	19 Apr. 2024 Kuala Lumpur	Lawatan ke Tapak Program Simposium Antarabangsa mengenai Pemerkasaan Suruhanjaya Kanak-Kanak bersama UNICEF	OCC
98.	19 Apr. 2024 Kuala Lumpur	Mesyuarat bagi Sesi Kanak-kanak dalam Program Simposium Antarabangsa mengenai Pemerkasaan Suruhanjaya Kanak-Kanak	OCC
99.	22 Apr. 2024 Keningau, Sabah	Mesyuarat bersama Ketua Daerah Keningau	Sabah
100.	22 - 23 Apr. 2024 Kedah	Pertemuan SUHAKAM bersama Komuniti Pelarian di Kedah	CMD
101.	23 Apr. 2024 Kuala Lumpur	Lawatan Hak Asasi Manusia oleh <i>Asian Law Students' Association</i> , Universiti Kebangsaan Malaysia	MPD
102.	23 Apr. 2024 Langkawi, Kedah	Lawatan Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia ke IPD Langkawi, Kedah	CMD
103.	23 Apr. 2024 Langkawi, Kedah	Perbincangan bersama IPD Langkawi Mengenai Isu Orang Pelarian di Kedah	CMD
104.	23 - 24 Apr. 2024 Melaka	Bengkel Hak Asasi Manusia Untuk Ahli Lembaga Hakim Pelawat (Zon Tengah & Zon Selatan)	CMD
105.	24 Apr. 2024 Langkawi, Kedah	Mesyuarat Bersama Pasukan Polis Marin Wilayah 1 (W1) Langkawi Berhubung Isu Kemasukan Pelarian Dan Migran Tanpa Dokumen Menerusi Perairan	CMD

BIL.	TARIKH/ TEMPAT/ PLATFORM	AKTIVITI	BAHAGIAN/ PEJABAT
106.	24 Apr. 2024 Langkawi, Kedah	Lawatan Pemantauan ke Perairan Langkawi Bersama Agensi Penguatkuasaan Maritim Malaysia	CMD
107.	25 Apr. 2024 Kedah	Mesyuarat bersama Hakim Mahkamah Sesyen Alor Setar berkenaan Perkembangan Isu Semasa Melibatkan Orang Pelarian di Kedah	CMD
108.	25 Apr. 2024 Dalam Talian	Mesyuarat berkenaan Simposium Antarabangsa mengenai Pemerkasaan Suruhanjaya Kanak-Kanak bersama BHEUU	OCC
109.	25 Apr. 2024 Dalam Talian	Mesyuarat bersama ahli Majlis Konsultasi Kanak-kanak (CCC), OCC	OCC
110.	28 Apr. 2024 Kuala Lumpur	Latihan Simposium Antarabangsa mengenai Pemerkasaan Suruhanjaya Kanak-kanak	OCC
111.	28 Apr. 2024 Selangor	Bengkel Kanak-kanak anjuran OCC bersama UNICEF di Brickfields Asia College (BAC), Petaling Jaya	OCC
112.	29 Apr. 2024 The STAR	Temubual Media - Simposium Antarabangsa Memperkukuh Suruhanjaya Kanak-kanak	MPD
113.	29 - 30 Apr. 2024 Taiping, Perak	Bengkel Hak Asasi Manusia Untuk Ahli Lembaga Hakim Pelawat (Zon Utara)	CMD
114.	29 - 30 Apr. 2024 Kuala Lumpur	Simposium Antarabangsa mengenai Pemerkasaan Suruhanjaya Kanak-kanak di Pusat Timbang Tara Antarabangsa Asia (AIAC), bertajuk 'Mengukuhkan Hak dan Melindungi Masa Depan'	OCC
115.	1 Mei 2024 Kuala Lumpur	Pemantauan Perhimpunan 1 Mei 2024	CMD
116.	3 Mei 2024 IDEAS KL	Majlis Ramah Mesra Aidilfitri Bersama Media	MPD
117.	3 Mei 2024 Kota Belud, Sabah	Mesyuarat bersama Pegawai Daerah Kota Belud	Sabah
118.	6 Mei 2024 IKIM	Temubual Media - Hanadah: Hak Anak Kepada Kedua Ibu Bapanya	MPD
119.	7 Mei 2024 Bukit Beruntung, Selangor	Siasatan Berkenaan Dakwaan Pelanggaran Hak Asasi Manusia Di Rumah Teduhan Kasih Bukit Beruntung, Selangor	CMD
120.	13 Mei 2024 TV AlHijrah	Temubual Media - Seksualiti Kanak-Kanak- Sampai Bila Jadi Tabu?	MPD
121.	14 - 15 Mei 2024 Terengganu	Bengkel Hak Asasi Manusia Untuk Ahli Lembaga Hakim Pelawat (Zon Timur)	CMD
122.	18 Mei 2024 Tuaran, Sabah	Program Mahkamah Bergerak Tuaran	Sabah
123.	20 Mei 2024 Pulau Pinang	Pameran sempena Seminar Mencengah dan Membasmi Amalan Buruh Paksa di Malaysia Peringkat Negeri Pulau Pinang	MPD
124.	21 Mei 2024 Tenom, Sabah	SBM di Daerah Tenom	Sabah

BIL.	TARIKH/ TEMPAT/ PLATFORM	AKTIVITI	BAHAGIAN/ PEJABAT
125.	25 Mei 2024 UM	Pameran sempena UMLS Legal Summit 2024	MPD
126.	27 Mei 2024	Lawatan Hak Asasi oleh Multimedia University Amnesty Club	MPD
127.	27 - 29 Mei 2024 Kuala Lumpur	Bengkel Hak Asasi Manusia Untuk Pegawai Pejabat Kemajuan Orang Asli Daerah (PKOAD), Jabatan Kemajuan Orang Asli (JAKOA)	EOD
128.	31 Mei 2024 SUHAKAM, Kuala Lumpur	Sesi Taklimat Dalam Berhubung Proses Meratifikasi Instrumen Hak Asasi Manusia Antarabangsa dalam Konteks Malaysia	ICD
129.	3 Jun 2024 Kuala Lumpur	Pertemuan antara SUHAKAM dan H.E. Volker Turk, Pesuruhjaya Tinggi PBB untuk Hak Asasi Manusia	ICD
130.	5 Jun 2024 Kota Belud, Sabah	SBM di Kota Belud	Sabah
131.	6 Jun 2024	Lawatan Kunjung Hormat ke Pejabat Mufti Sabah	MPD
132.	6 Jun 2024 Kuala Lumpur	Lawatan Pemantauan ke Pusat Jagaan Yayasan Hiichiikok, Kuala Lumpur	OCC
133.	7 Jun 2024 Kota Kinabalu, Sabah	Mesyuarat bersama Jabatan Hal Ehwal Agama Islam Negeri Sabah (JHEAINS)	Sabah
134.	8 Jun 2024 Kuantan	Pameran sempena Pahang International Scouts for SDG Run 2024 anjuran Sekretariat Pengakap Kelana Negeri Pahang	MPD
135.	10 Jun 2024 Kuala Lumpur	Lawatan Pemantauan Ke Rumah Perlindungan Kedutaan Besar Republik Indonesia Kuala Lumpur	CMD
136.	12 Jun 2024	Pameran sempena Lecture Series on Human Rights and Statelessness in Malaysia	MPD
137.	12 Jun 2024 Negeri Sembilan	Syarahan: Siri Syarahan Laporan Kajian SUHAKAM ' <i>Human Rights & Statelessness in Peninsular Malaysia</i> ' di Universiti Sains Islam Malaysia (USIM)	PD
138.	13 Jun 2024 SUHAKAM	Sidang Media - Pemuatan Resolusi Majlis Keselamatan PBB 2735	MPD
139.	13 - 14 Jun 2024 Kajang, Selangor	Lawatan Kes Ke Penjara Wanita Kajang Berkaitan Isu Pelanggaran Hak Asasi Manusia	CMD
140.	14 Jun 2024	Lawatan Hak Asasi Manusia oleh RMIT, Australia	MPD
141.	14 Jun 2024 Kota Kinabalu, Sabah	Mesyuarat bersama Taman-Taman Sabah & Pejabat Daerah Semporna	Sabah
142.	14 Jun 2024 Kota Kinabalu, Sabah	Pemantauan Perhimpunan #KamiMahuAir anjuran Suara Mahasiswa UMS	Sabah
143.	18 Jun 2024 Astro Awani	Temubual Media - Pindaan Akta Kanak-Kanak 2001	MPD

BIL.	TARIKH/ TEMPAT/ PLATFORM	AKTIVITI	BAHAGIAN/ PEJABAT
144.	19 Jun 2024 Kota Kinabalu, Sabah	Kunjungan Kerja ke Pejabat Hal Ehwal Dalam Negeri dan Penyelidikan Negeri Sabah (PHEDNP), Jabatan Ketua Menteri	Sabah
145.	20 Jun 2024 Kota Kinabalu, Sabah	Lawatan Kerja ke IPD Kepayan	Sabah OCC
146.	20 Jun 2024 Putrajaya	Lawatan Kunjung Hormat ke Pejabat Ketua Pengarah, JPNIN	MPD
147.	21 Jun 2024 Putrajaya	Perbincangan Bersama Ketua Hakim Negara Mengenai Alternatif Penahanan Bagi Menangani Punca Kesusakan Di Dalam Penjara : Pendekatan Secara Praktikal Dan Dasar	CMD
148.	24 Jun 2024 Putrajaya	Lawatan Kunjung Hormat ke Pejabat Menteri di Jabatan Perdana Menteri (Hal Ehwal Agama)	MPD
149.	24 Jun 2024 SUHAKAM, Kuala Lumpur	Sesi Perbincangan dalaman Mekanisme Inkuiri Antara NHRI	ICD
150.	25 Jun 2024 Dalam talian	Perbincangan antara Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia (SUHAKAM) dan UNHCR Malaysia Berkenaan Isu Pengusiran Paksa Pelarian di Kondominium Ampang Prima, Ampang, Selangor	CMD
151.	26 Jun 2024 Kuala Lumpur	Seminar Pengenalan Prinsip Mendez Untuk Agensi Penguatkuasaan Bersempena Hari Antarabangsa Menyokong Mangsa Penyeksaan	EOD
152.	27 Jun 2024 Kuala Lumpur	Perbincangan: Perbincangan Kumpulan Fokus Tentang Memupuk Kesaksamaan Dan Maruah: Memperkasa Pekerja Domestik	PD
153.	2 Jul. 2024	Lawatan Hak Asasi Manusia oleh Crescendo International College	MPD
154.	2 Jul. 2024 Dalam talian	Mesyuarat Dalaman Peringkat Tertinggi bagi Membincangkan Bidang Keutamaan 4(a) untuk Memperkasa SEANF sebagai Institusi yang Berkredibiliti, Bebas dan Berkesan	ICD
155.	3 Jul. 2024	Lawatan Hak Asasi Manusia oleh National Democratic Institute Malaysia	MPD
156.	3 Jul. 2024 Seremban, Negeri Sembilan	Lawatan Pemantauan Ke Rumah Minda Ceria	CMD
157.	3 Jul. 2024 Selangor	Lawatan Pemantauan ke Taman Sinar Harapan (TSH) Ziyad Zolkefli, Cheras, Selangor	OCC
158.	4 Jul. 2024 Dalam Talian	Mesyuarat Dalam Talian bersama Batrisyia & Hui Yi bagi aktiviti ahli Majlis Konsultasi Kanak-kanak 2023/2025	OCC
159.	5 Jul. 2024 Kuala Lumpur	Pertemuan bersama YB Senator Tuan Isaiah Jacob bagi berkongsi dapatan mengenai program "Seharian Menjadi VIP (Visually Impaired Persons)	LITD

BIL.	TARIKH/ TEMPAT/ PLATFORM	AKTIVITI	BAHAGIAN/ PEJABAT
160.	5 Jul. 2024 Kota Kinabalu, Sabah	Kunjungan Hormat Ketua Jabatan Siasatan Jenayah Ibu Pejabat Polis Kontijen Sabah	Sabah
161.	6 Jul. 2024	Pameran - Konvensyen Rakan Pembimbing Perkhidmatan Awam (AKRAB) dan Pementoran KPM - 2024	MPD
162.	10 Jul. 2024 Seremban, Negeri Sembilan	Lawatan Susulan Suhakam Ke Bengkel Seri Sembilan, Negeri Sembilan	CMD
163.	10 Jul. 2024 Melaka	Lawatan Ke Pusat Jagaan Villa Harapan, Melaka	CMD
164.	12 Jul. 2024 SUHAKAM	Mesyuarat bersama Delegasi Pembela Hak Asasi Manusia Rohingya	CMD
165.	12 Jul. 2024 Paitan, Sabah	Program Mahkamah Bergerak Paitan	Sabah OCC
166.	15 Jul. 2024 Kota Kinabalu, Sabah	Kunjungan Kerja daripada MANDIRI	Sabah
167.	16 Jul. 2024 Semporna, Sabah	Pertemuan dengan Pengadu berhubung Pengusiran Dan Perobohan Rumah Komuniti di kawasan Taman Marin Tun Sakaran (TMTS), Semporna	Sabah
168.	17 - 18 Jul. 2024 Semporna, Sabah	Lawatan ke beberapa pulau dalam kawasan TMTS iaitu Pulau Maiga, Pulau Bodgaya, Pulau Sebangkat, Pulau Tatagan, Pulau Bohey Dulang, Pulau Salakan dan Pulau Bait	Sabah OCC CMD
169.	19 Jul. 2024 Semporna, Sabah	Pertemuan dengan wakil Borneo Komrad, Wakil TMTS, Pewaris dan Wakil Komuniti TMTS	Sabah
170.	20 Julai 2024 Kuala Lumpur	SBM dengan penduduk PPR Seri Alam Fasa 2, Kuala Lumpur	EOD
171.	20 Jul. 2024	Pameran - Jelajah "Kembara Ini Warisan Kita" anjuran JPNIN	MPD
172.	21 Jul. 2024	Pameran - SUHAKAM Bersama Masyarakat	MPD
173.	22 Jul. 2024 Melaka	Lawatan Pemantauan di Lokap Mahkamah Melaka	CMD
174.	22 Jul. 2024 Melaka	Lawatan Pemantauan di IPD Jasin, Melaka	CMD
175.	22 - 23 Julai 2024 Kuala Lumpur	Bengkel Pemantapan Modul Hak Asasi Manusia Untuk Pendidik	EOD
176.	23 Jul. 2024 Jasin, Melaka	Lawatan Pemantauan di Penjara Jasin, Melaka	CMD
177.	23 Jul. 2024 Telupid, Sabah	Mesyuarat bersama Pejabat Daerah Telupid	Sabah
178.	24 Jul. 2024 Kota Kinabalu, Sabah	Kunjungan Hormat daripada Sabah Law Society (SLS)	Sabah

BIL.	TARIKH/ TEMPAT/ PLATFORM	AKTIVITI	BAHAGIAN/ PEJABAT
179.	24 Jul. 2024 Machap Umboo, Melaka	Lawatan Pemantauan di Depot Imigresen Machap Umboo, Melaka	CMD
180.	25 Jul. 2024	Pameran - Hari Bertemu Pelanggan Bahagian Hal Ehwal Undang-Undang	MPD
181.	25 Jul. 2024 PICC	Pameran - Majlis Perasmian Sambutan 100 Tahun Insolvensi	MPD
182.	26 Jul. 2024 Kuala Lumpur	Lawatan dan kunjung balas ke pejabat persatuan orang-orang cacat penglihatan islam Malaysia (PERTIS) Brickfield, Kuala Lumpur	LITD
183.	29 Jul. - 1 Ogos 2024 Kelantan, Pahang & Terengganu	Lawatan Pemantauan ke Pantai Timur	OCC
184.	30 Jul. 2024 Putrajaya	Mesyurat bersama IPCC	CMD
185.	30 - 31 Jul. 2024 Kota Kinabalu, Sabah	Bengkel Hak Asasi Manusia Untuk Ahli Lembaga Hakim Pelawat (Zon Sabah & Zon Sarawak)	CMD
186.	31 Jul. 2024 Kajang, Selangor	Lawatan Kes Ke Penjara Wanita Kajang Berkaitan Isu Pelanggaran Hak Asasi Manusia	CMD
187.	1 Ogos 2024 Kajang, Selangor	Lawatan Kes Ke Penjara Wanita Kajang Berkaitan Isu Pelanggaran Hak Asasi Manusia	CMD
188.	3 Ogos 2024	Pameran sempena Hari Karnival Surau Al-Firdaus, Saujana Damansara	MPD
189.	6 Ogos 2024 Miri, Sarawak	Lawatan: Lawatan Kerja ke Ladang Kelapa Sawit Sarawak Oil Palm Berhad di Miri, Sarawak	PD
190.	7 Ogos 2024 Miri, Sarawak	Konsultasi: Isu Buruh Paksa Dan Buruh Kanak-Kanak: Siri Sesi Konsultasi Bersama Pemegang Taruh di Sarawak	PD
191.	8 Ogos 2024 RTM & IKIM	Wacana Media - Forum Perdana Ehwal Islam: Oh Anak	MPD
192.	9 Ogos 2024 Syok Podcast/ MIASA	Temubual Media - Penyahinstitusian Malaysia Dalam Penjagaan Kesihatan Mental	MPD
193.	9 Ogos 2024 Kota Kinabalu, Sabah	Mesyuarat bersama Pejabat Hal Ehwal Dalam Negeri dan Penyelidikan	Sabah
194.	12 Ogos 2024 Kota Kinabalu, Sabah	Program Latihan dan Pendidikan Kesatuan Sekerja Anggota KWSP Sabah	Sabah
195.	13 Ogos 2024 Bukit Aman, KL	Kunjungan Kerja SUHAKAM ke atas Ketua Polis Negara	CMD

BIL.	TARIKH/ TEMPAT/ PLATFORM	AKTIVITI	BAHAGIAN/ PEJABAT
196.	13 Ogos 2024 SUHAKAM, Kuala Lumpur	Kunjungan Hormat daripada H.E. Edmund Bon, AICHR Malaysia	ICD
197.	16 - 18 Ogos 2024	Siri Jelajah - Malaysiaku Merdeka Peringkat Negeri Melaka sempena Tahun Melawat Melaka 2024 anjuran JPNIN	MPD
198.	17 Ogos 2024	Pameran sempena Majlis Penutup Simposium Pasukan Perlindungan Kanak- Kanak (PPKK) dan Pusat Aktiviti Kanak-Kanak (PAKK) Peringkat Kebangsaan 2024 anjuran JKM	MPD
199.	19 Ogos 2024 Kota Kinabalu, Sabah	Mesyuarat bersama Syarikat Sarang Burung Borneo	Sabah
200.	19 & 20 Ogos 2024 Bangi	Bengkel: Pembelajaran Berhubung <i>Economic Human Rights: Rationale And Directions For Malaysia</i> Antara SUHAKAM, Pusat Penyelidikan Kesejahteraan Sosial (SWRC), Universiti Malaya Dan Kumpulan Wang Simpanan Pekerja (KWSP)	PD
201.	19 - 21 Ogos 2024 Sarawak	Bengkel <i>Training Of Trainers</i> Modul Hak Asasi Manusia Untuk Polis Diraja Malaysia (PDRM)	EOD
202.	20 Ogos 2024 Kuala Lumpur	Mesyuarat: Mesyuarat Jawatankuasa Pilihan Khas Asasi Manusia, Pilihanraya Dan Reformasi Insitituti Parlimen Ke 15 Bil. 7 Tahun 2024 Berkenaan Pelaksanaan Undi Pos Luar Negara	PD
203.	20 Ogos 2024 Johor	Sesi Pertemuan Bersama wakil Ketua Komuniti Pelarian	CMD
204.	20 - 22 Ogos 2024 Johor	Bengkel Hak Asasi Manusia Kepada Pegawai AADK (Penguatkuasaan) Untuk Zon Selatan	EOD
205.	22 Ogos 2024 Kota Kinabalu, Sabah	Ceramah Kursus Lokap dan ESKOT	Sabah
206.	23 Ogos 2024 Kuala Lumpur	Sesi Syarahan bertajuk <i>Human Rights and the Rule of Law in the Context of International Terrorism – the Malaysian Perspective</i> oleh YABhg. Tun Richard Malanjum	Sabah
207.	27 Ogos 2024 Kuala Lumpur	Mesyuarat: Mesyuarat Bersama Organisasi Antarabangsa untuk Migrasi (IOM)	PD
208.	27 Ogos 2024 Telupid, Sabah	SBM di Daerah Telupid	Sabah OCC EUD
209.	27 Ogos 2024 SUHAKAM, Kuala Lumpur	Mesyuarat bersama wakil Kerajaan Perpaduan Kebangsaan (NUG) Myanmar	ICD
210.	27 Ogos 2024 Sabah	Menganjurkan Program Pendidikan dan Kesedaran Hak Kanak-Kanak Melibatkan Isu Tematik Perkahwinan Kanak-Kanak kepada Komuniti Orang Asal (OA), Telupid, Sabah	OCC
211.	28 Ogos 2024 Sabah	Lawatan Pemantauan ke Pusat Pemulihan Dalam Komuniti (PDK) Ranau, Sabah	OCC

BIL.	TARIKH/ TEMPAT/ PLATFORM	AKTIVITI	BAHAGIAN/ PEJABAT
212.	28 Ogos 2024 Sabah	Rumah Kanak-kanak (RKK) Don Bosco Bundu Tuhan, Kundasang, Sabah	OCC
213.	29 Ogos 2024 Dalam talian	Mesyuarat antara SUHAKAM dan Unit Hak Asasi Manusia, Sekretariat Komanwel	ICD
214.	2 Sep. 2024 SUHAKAM	Sidang Media - Etika Pelaporan Media bagi Isu melibatkan Kanak-kanak terutamanya Privasi, Hak dan Keselamatan Mereka.	MPD OCC
215.	3 Sep. 2024 Kota Kinabalu, Sabah	Kunjungan Hormat daripada International Labour Organization (ILO)	Sabah
216.	3 - 5 Sep. 2024	Pameran sempena International Conference on Family LAW, The Empowerment of Child Maintenance 2024 anjuran JKSM	MPD
217.	4 Sep. 2024 SUHAKAM, Kuala Lumpur	Kunjungan Hormat TNB Genco dan Perkembangan Terkini Pembinaan Empangan Hidroelektrik Nenggiri	CMD
218.	4 Sep. 2024 SUHAKAM, Kuala Lumpur	Mesyuarat bersama <i>Building and Wood Workers' International (BWI) Asia Pacific</i> untuk membincangkan mengenai situasi hak asasi manusia di Myanmar	ICD
219.	5 - 6 Sep. 2024	Pameran sempena Persidangan Perundangan Antarabangsa Berkenaan Dengan Ancaman Dalam Talian 2024 anjuran BHEUU	MPD
220.	6 Sep. 2024 Kota Kinabalu, Sabah	Lawatan ke Rumah Perlindungan Wanita Kota Kinabalu	Sabah
221.	9 Sep. 2024 KL Sentral	Sambutan Hari SUHAKAM Ke-25	SUHAKAM
222.	10 - 11 Sep. 2024 Kuala Selangor	Sesi Libat Urus Bersama Agensi Bagi Cadangan Alternatif Penahanan Reman di Penjara	CMD
223.	11 Sep. 2024 Kota Kinabalu, Sabah	Kunjungan Kerja daripada Sekretariat All-Party Parliamentary Group Malaysia (APPGM)	Sabah
224.	11 Sep. 2024 Kedah	Lawatan Siasatan ke sebuah MRSM di Kedah	OCC
225.	12 Sep. 2024 Kedah	Lawatan Pemantauan ke Pusat Aktiviti Kanak-kanak (PAKK), Langkawi, Kedah	OCC
226.	12 Sep. 2024 Kuala Lumpur & Putrajaya	OCC membawa Delegasi dari Institusi Hak Asasi Manusia Kebangsaan Bangsa-moro Melawat Mahkamah bagi Kanak-kanak di Jalan Duta dan Mahkamah Khas Bagi Kes Jenayah Seksual Terhadap Kanak-kanak di Putrajaya	OCC
227.	13 Sep. 2024 SUHAKAM	Penyerahan Memorandum Oleh Parti Sosialis Malaysia Berkaitan Isu Kewarganegaraan	CMD
228.	13 Sep. 2024 Papar, Sabah	Lawatan ke Baitul Mahabbah, Depot Imigresen Papar	Sabah

BIL.	TARIKH/ TEMPAT/ PLATFORM	AKTIVITI	BAHAGIAN/ PEJABAT
229.	18 Sep. 2024 Petaling Jaya	Pameran sempena Hari Terbuka S.E.H Sdn. Bhd.	MPD
230.	18 Sep. 2024 Kota Kinabalu, Sabah	Perbincangan mengenai isu Bajau Laut bersama ahli akademik dari Universiti Malaysia Sabah (UMS)	Sabah
231.	9 Sep. 2024 SUHAKAM, Kuala Lumpur	Mesyuarat antara delegasi Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Bangsamoro (BHRC) dan wakil organisasi masyarakat sivil di Malaysia	ICD
232.	10 - 12 Sep. 2024 SUHAKAM, Kuala Lumpur	Lawatan Sambil Belajar oleh Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Bangsamoro (BHRC) ke SUHAKAM	ICD
233.	19 - 20 Sep. 2024 Kuching, Sarawak	Sesi latihan berkaitan <i>Climate Justice</i>	Sabah Sarawak
234.	20 - 21 Sep. 2024 Kedah	Bengkel Hak Asasi Manusia Dan Keadilan Jenayah (Zon Utara) Alor Setar, Kedah	EOD
235.	25 Sep. 2024 Tanah Merah, Kelantan	Lawatan Kerja Jawatankuasa Pilihan Khas Hak Asasi Manusia, Pilihan Raya Dan Reformasi Institusi Ke Depot Tahanan Imigresen Tanah Merah, Kelantan	CMD
236.	25 - 26 Sep. 2024 JPNIN Putrajaya	Bengkel Penyediaan Kerangka Buku Perpaduan dalam Al-Qur'an dan Al-Hadith anjuran JPNIN	MPD
237.	26 Sep. 2024 Kota Kinabalu, Sabah	Mesyuarat Penyelarasan Pengurusan Lawatan Ahli Lembaga Hakim Pelawat Penjara	Sabah
238.	26 Sep. 2024 Kota Kinabalu, Sabah	Ceramah Kursus Lokap dan ESKOT 2.0	Sabah
239.	27 Sep. 2024 Kuala Lumpur	Program Peluncuran laporan <i>Silent Enemy: Haze Pollution and The Rights to Clean Air</i>	LITD MPD
240.	27 Sep. 2024 Belantik, Kedah	Lawatan Kerja Jawatankuasa Pilihan Khas Hak Asasi Manusia, Pilihan Raya Dan Reformasi Institusi Ke Depot Tahanan Imigresen Belantik, Kedah	CMD
241.	1 Okt. 2024 Dalam talian	Mesyuarat bersama Komnas HAM dan CHRP berkaitan <i>MoU on Finding Durable Solutions to Statelessness Issues in Sabah</i>	Sabah ICD
242.	1 Okt. 2024 Dalam talian	Mesyuarat antara CHRP, KOMNAS HAM, dan SUHAKAM untuk membincangkan mengenai Memorandum Persefahaman (MOU) mengenai Mencari Penyelesaian Jangka Panjang Kepada Isu Tanpa Kewarganegaraan di Sabah	ICD
243.	2 Okt. 2024 Kuala Lumpur	Forum: Forum Hak Warga Emas Kepada Hak Ekonomi, Sosial Dan Kebudayaan di Kuala Lumpur	MPD PD

BIL.	TARIKH/ TEMPAT/ PLATFORM	AKTIVITI	BAHAGIAN/ PEJABAT
244.	3 - 6 Okt. 2024 Kota Kinabalu, Sabah	Kursus Intensif <i>Human Rights Law & Litigation</i> untuk Peguam Muda	EUD Sabah
245.	8 Okt. 2024 SUHAKAM, KL	Majlis Menandatangani MOU antara SUHAKAM dan UNHCR	CMD
246.	9 Okt. 2024 SUHAKAM, KL	Sesi Perbincangan Berkaitan Siasatan Dan Pemantauan SUHAKAM Bersama IPCC	CMD
247.	10 Okt. 2024 Dalam talian	Mesyuarat bersama US Department of State's Office to Monitor and Combat (J/TIP)	Sabah
248.	11 Okt. 2024 Kota Kinabalu, Sabah	Mesyuarat Bersama Permian Global dan PACOS Trust	Sabah
249.	11 - 12 Okt. 2024 Terengganu	Kem "Belia Peduli Hak" Zon Pantai Timur	EOD
250.	12 Okt. 2024 UiTM Dengkil	Pameran sempena Pertandingan International Contemporary Global and Legal Issues Exhibition 2024 (iCoGLIEEx 2024)	MPD
251.	14 Okt. 2024 IKIM	Temubual Media - Dari Hati: Patah Tumbuh, Yang Hilang Dapatkah Diganti	MPD
252.	15 Okt. 2024 Kuala Lumpur	Pemantauan Penyerahan Memorandum Oleh Parti Sosialis Malaysia Di Perkarangan Parlimen Berkaitan Tuntutan Pencen Warga Emas	CMD
253.	17 Okt. 2024 Alor Setar, Kedah	Lawatan Kes Ke Penjara Alor Setar, Kedah	CMD
254.	20 Okt. 2024 Alor Setar, Kedah	Menemubual Ahli Keluarga Kes Kematian Di Penjara Pokok Sena, Kedah	CMD
255.	21 Okt. 2024 Kota Kinabalu, Sabah	Lawatan Kerja ke Rumah Perlindungan Wanita Kota Kinabalu	Sabah
256.	21 - 22 Okt. 2024 Pokok Sena, Kedah	Lawatan Kes Ke Penjara Pokok Sena, Kedah Berkaitan Isu Kematian Banduan	CMD
257.	21 - 23 Okt. 2024	Pameran sempena Persidangan Kaunselor Pendidikan Kementerian Pendidikan Malaysia Peringkat Kebangsaan Tahun 2024	MPD
258.	23 Okt. 2024	Lawatan Hak Asasi Manusia oleh Universiti Sains Islam Malaysia	MPD
259.	23 Okt. 2024 Kajang, Selangor	Lawatan Kes Ke Penjara Kajang	CMD
260.	28 Okt. 2024 Kota Kinabalu, Sabah	Kunjungan Hormat ke Majlis Hal Ehwal Anak Negeri Sabah (MHEANS)	Sabah
261.	29 Okt. 2024 Dalam talian	Mesyuarat GANHRI <i>Caucus on Indigenous Peoples' Rights</i>	Sabah

BIL.	TARIKH/ TEMPAT/ PLATFORM	AKTIVITI	BAHAGIAN/ PEJABAT
262.	29 Okt. 2024	Pameran sempena United Nations Day Malaysia 2024	MPD
263.	29 Okt. 2024	Pameran sempena Ceramah Hak Asasi Manusia dan Hak Pekerja Ahli Malaysia Airports Executive Association (MAESA)	MPD
264.	29 Okt. 2024 Cyberjaya	OCC dengan kerjasama Malaysian Press Institute (MPI) Menganjurkan Satu Kursus untuk Melengkapkan Pengamal Media dengan Pengetahuan Hak Kanak-kanak	OCC
265.	30 Okt. 2024 Petaling Jaya	Lawatan Kerja ke <i>Orphan Care</i>	OCC
266.	30 Okt. 2024	Pameran sempena Hari Integriti FGV	MPD
267.	1 Nov. 2024 Dalam Talian	Serahan Laporan Alternatif CRC tersebut kepada Jawatankuasa Hak Kanak-kanak Pertubuhan Bangsa- Bangsa Bersatu	OCC
268.	6 - 7 Nov. 2024 Kuala Lumpur	Pra pemukiman OCC di IDEAS Hotel	OCC
269.	7 Nov. 2024	Pameran sempena Siri Syarahan <i>Human Rights and Statelessness in Peninsular Malaysia</i>	MPD
270.	7 Nov. 2024 Kuala Lumpur	Syarahan: Siri Syarahan Laporan Kajian SUHAKAM ' <i>Human Rights & Statelessness in Peninsular Malaysia</i> ' di Universiti Malaya (UM)	PD
271.	11 Nov. 2024	Lawatan Kunjung Hormat ke Pejabat Mufti Kelantan	MPD
272.	11 - 13 Nov. 2024 Pokok Sena, Kedah	Lawatan Kes Ke Penjara Pokok Sena, Kedah Berkaitan Isu Kematian Banduan	CMD
273.	12 Nov. 2024 Kota Kinabalu, Sabah	Kolokium Isu Identiti di Sabah	Sabah
274.	13 Nov. 2024 Kuala Lumpur	Sesi Mediasi bersama Pengadu Kes di sebuah MRSB di Kedah	OCC
275.	14 Nov. 2024 Astro Awani	Temubual Media - Dialog Tiga Penjuru: Buli... Tidak Berperikemanusiaan	MPD
276.	14 Nov. 2024	Lawatan Hak Asasi Manusia oleh Institut Pendidikan Guru Malaysia, Kampus Pendidikan Islam	MPD
277.	14 Nov. 2024 Dalam talian	Mesyuarat Persediaan bagi Lawatan Rasmi Pakar Bebas PBB mengenai Manfaat Hak Asasi Manusia Berkaitan Warga Emas pada Disember 2024	
278.	21 - 22 Nov. 2024	Pameran sempena Expo Bandar Mesra Kanak-Kanak Petaling Jaya (PJCF EXPO) 2024 Sempena Sambutan Hari Kanak-Kanak Sedunia Dengan Kerjasama UNICEF Malaysia	MPD
279.	30 Nov. 2024	Pameran sempena Hari Kanak-Kanak Sedunia anjuran Play Unlimited dan Persatuan Untuk Anak Kita (PUAKPayong)	MPD
280.	4 Dis. 2024 Dalam talian	Mesyuarat bersama Iskul Omdal, Semporna Islands Project (SIP) & WWF-Malaysia	Sabah
281.	8 Dis. 2024	Pameran sempena Human Rights Festival 2024 anjuran Bar Council Malaysia	MPD

BIL.	TARIKH/ TEMPAT/ PLATFORM	AKTIVITI	BAHAGIAN/ PEJABAT
282.	9 Dis. 2024 IKIM	Temubual Media - Dari Hati: Tidak Lagi Semesra Dulu	MPD
283.	9 Dis. 2024 Teluk Intan, Perak	Lawatan Kes Ke Kilang Classita (M) Sdn Bhd Berkaitan Kes Buruh Paksa	CMD
284.	10 Dis. 2024 Selama, Perak	Lawatan Kes Ke Ladang PWF Berkaitan Kes Buruh Paksa	CMD
285.	10 Dis. 2024	Pameran sempena sambutan Hari Hak Asasi Manusia 2024	MPD
286.	11 Dis. 2024 Negeri Sembilan	Lawatan Kerja ke Baitul Mahabbah KLIA	OCC CMD
287.	13 Dis. 2024 Kuala Lumpur	Mesyuarat bersama Pengarah Jabatan Pendidikan Negeri Wilayah Persekutuan	OCC
288.	15 Dis. 2024	Pameran sempena <i>International Think Big Summit 2024</i> anjuran Malaysian Philosophy Society	MPD
289.	18 Dis. 2024 SUHAKAM, Kuala Lumpur	Mesyuarat dengan Dr. Claudia Mahler, Pakar Bebas Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu (PBB) mengenai Manfaat Hak Asasi Manusia Berkaitan Warga Emas	ICD
290.	28 - 29 Dis. 2024	Pameran <i>NYE Market & Art Exhibition 2024</i> anjuran Methodist Crisis Relief and Development	MPD
291.	30 Dis. 2024 Dalam Talian	Mesyuarat bersama Puan Ainna, KDN	OCC

LAMPIRAN III

SENARAI CERAMAH, MESYUARAT, BENGKEL DAN PERSIDANGAN – PERINGKAT NASIONAL

BIL.	TARIKH/ TEMPAT/ PLATFORM	CERAMAH, MESYUARAT, BENGKEL DAN PERSIDANGAN	WAKIL
1.	4 Jan. 2024 Putrajaya	Mesyuarat Kementerian Dalam Negeri	• Sarah Adibah Hamzah
2.	8 Jan. 2024 Putrajaya	Mesyuarat: Mesyuarat Bersama Jabatan Tenaga Kerja Semenanjung Malaysia (JTKSM)	• Prof. Dato' Noor Aziah Mohd Awal • Datuk Mariati Robert • Abdul Rahman Abdullah • Kevin Jason James • Puveethra Raja Segaran • Siti Zaleha Mohd Ali
3.	8 Jan. 2024 Dalam Talian	Sesi Temuduga Bagi Projek (Tesis) Tahun Akhir Pelajar Fakulti Undang-Undang UITM, Shah Alam. Tajuk: <i>"The Necessity of Citizenship Law in Protecting the Rights of a Child Born Overseas in Malaysia and Australia"</i>	• Izyan Hazwani Ahmad
4.	9 Jan. 2024 Putrajaya	Hadir ke Kunjung Hormat YB Dato' Sri Azalina Binti Othman Said, Menteri di Jabatan Perdana Menteri Bersama-sama YB Fadhlina Sidek, Menteri Pendidikan	• Dr. Farah Nini Dusuki • Izyan Hazwani Ahmad
5.	11 Jan. 2024 Kuala Lumpur	Mesyuarat santai bersama penganjur Townhall, Royal Selangor Club, Kuala Lumpur di The Verandah	• Dr. Farah Nini Dusuki
6.	13 Jan. 2024 Kuala Lumpur	Forum bersama Rangkaian Pelajar Undang-undang Malaysia (MLSN) – <i>Statelessness Unveiled: Constitutional Guarantees in Malaysia</i> (Menyingkap Isu Tanpa Kewarganegaraan: Jaminan Perlembagaan di Malaysia)	• Dr. Farah Nini Dusuki
7.	13 Jan. 2024 Selangor	Hadir ke tayangan filem 'Abang Adik the Movie' bertempat di GSC Starling Mall, Petaling Jaya, jemputan DHRAA, Malaysia	• Dr. Farah Nini Dusuki • Lee Shok Yan
8.	16 Jan. 2024 Kuala Lumpur	Sesi Perbincangan Meja Bulat: Ratifikasi Konvensyen Lanzarote oleh Jabatan Perdana Menteri (Undang-Undang Dan Reformasi Institusi)	• Dr. Farah Nini Dusuki • Izyan Hazwani Ahmad
9.	18 Jan. 2024 Selangor	Bengkel Malaysia – <i>Vietnam Tiger Trafficking Group</i> anjuran PANTHERA	• Sahanah Kathirvelu
10.	18 Jan. 2024 Pulau Pinang	Mesyuarat Bersama JMB Mutiara Heights	• Prof. Dato' Noor Aziah Mohd Awal • Simon Karunagaram • Aida Suraya Haron • Kevin Jason James

BIL.	TARIKH/ TEMPAT/ PLATFORM	CERAMAH, MESYUARAT, BENGKEL DAN PERSIDANGAN	WAKIL
11.	18 Jan. 2024 Pulau Pinang	Mesyuarat Bersama Koperasi Melayu Pulau Pinang	• Prof. Dato' Noor Aziah Mohd Awal • Simon Karunagaram • Aida Suraya Haron • Kevin Jason James
12.	18 Jan. 2024 Putrajaya	Mesyuarat Penyelarasn Tatacara Pengendalian Piawai (SOP) Bagi Pusat Tahanan, Institusi Dan Tempat Berkaitan Rang Undang-Undang Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia (PINDAAN) 2023	• Abdul Rahman Abdullah • Muhammad Faiz Abd Rahman
13.	19 Jan. 2024 Pulau Pinang	Mesyuarat Bersama Pengurusan Hotel Flamingo	• Prof. Dato' Noor Aziah Mohd Awal • Simon Karunagaram • Aida Suraya Haron • Kevin Jason James
14.	19 Jan. 2024 Pulau Pinang	Mesyuarat Bersama Exco Pembangunan Sosial, Kebajikan Dan Hal Ehwal Bukan Islam, Pulau Pinang	• Prof. Dato' Noor Aziah Mohd Awal • Simon Karunagaram • Aida Suraya Haron • Kevin Jason James
15.	20 Jan. 2024 Pullman Kuala Lumpur City Centre	<i>Safe In Custody: Regional Speech Competition</i> anjuran Association for the Prevention of Torture (APT) dengan kerjasama rakan pelaksana Suara Rakyat Malaysia (SUARAM)	• YM Tengku Mohamed Fauzi Tengku Abdul Hamid • Nyak Baqi Kamaruddin
16.	21 Jan. 2024 Selangor	Hadir ke tayangan filem 'Abang Adik The Movie', jemputan oleh <i>The Malaysian Citizenship Alliance</i>	• Izyan Hazwani Ahmad • Mohd Tan'im Tajuddin • Mohammad Noor Shazwan Azman
17.	21 - 23 Jan. 2024 Langkawi, Kedah	Persidangan <i>Asean Regional Correctional Conference (ARCC) 2024</i>	• Simon Karunagaram • Aida Suraya Haron
18.	23 Jan. 2024 Kuala Lumpur	Bengkel: Bengkel Kumpulan Fokus untuk Kajian Bertajuk Dari Visi Kepada Tindakan: Cadangan Rangka Kerja Dasar Kemiskinan Negara di Universiti Malaya	• Pavithra Sukumaran
19.	23. Jan 2024 Kuala Lumpur	Tayangan: Tayangan Filem "Abang Adik" Dan Bertemu Bersama Pengarah Filem "Abang Adik" di GSC NU Sentral anjuran Asia Business School	• Datuk Mariati Robert • Paremeswari Subramaniam • Pavithra Sukumaran • Siti Zaleha Mohd. Ali • Syairin Adirah Abd. Rahman
20.	23 Jan. 2023 Bangsar	Bengkel <i>From Vision to Action: The Framework Proposal for the National Poverty Policy</i>	• Muhammad Afiq Mohamad Noor
21.	23 Jan. 2024 Kuala Lumpur	Mesyuarat Sesi libat urus ke arah penggubalan akta kebebasan maklumat bersama badan bukan kerajaan, organisasi masyarakat sivil, badan peguam dan ahli akademik	• Yustina Ishak

BIL.	TARIKH/ TEMPAT/ PLATFORM	CERAMAH, MESYUARAT, BENGKEL DAN PERSIDANGAN	WAKIL
22.	24 Jan. 2024 Selangor	Jemputan sebagai Penceramah di Persidangan Kebangsaan bertajuk "Perkembangan, Jurang dan Cabaran dalam Menangani Isu Tanpa Kewarganegaraan yang disebabkan oleh Undang-Undang dan Amalan Ketaksamaan Gender di Malaysia" anjuran DHRRA Malaysia	• Izyan Hazwani Ahmad
23.	30 Jan. 2024 Putrajaya	Mesyuarat: Mesyuarat Penyelarasan Dan Pemurnian Garis Panduan Pendidikan Kesihatan Reproduksi Dan Sosial (PEERS) Kebangsaan Bil. 1/2024	• Paremeswari Subramaniam
24.	30 Jan. 2024 Petaling Jaya	Mesyuarat Konsultasi Pakar mengenai Kebencian dan Keganasan Ekstremisme Dalam Talian di Malaysia	• Yustina Ishak
25.	30 Jan. 2024 Dalam Talian	Mesyuarat dalam talian bersama <i>Platform CSO for Reform</i> (Platform Pertubuhan Masyarakat Sivil untuk Reformasi)	• Dr. Farah Nini Dusuki
26.	2 Feb. 2024 Kajang, Selangor	Mesyuarat Bahagian Hal Ehwal Antarabangsa & Pemindahan, Jabatan Penjara	• Simon Karunagaram • Aida Suraya Haron • Puveethra Raja Segaran
27.	5 Feb. 2024 Dalam Talian	Mesyuarat Jawatankuasa Pemandu Konvensyen Kebangsaan Mengenai Perlindungan Kanak-Kanak Daripada Eksploitasi Seksual	• Dr. Farah Nini Dusuki • Izyan Hazwani Ahmad
28.	6 Feb. 2024 Shah Alam, Selangor	Mesyuarat Bersama IPK Selangor Berkenaan Kes Kematian Vinayagam Jaganathan	• Simon Karunagaram • Aida Suraya Haron • Puveethra Raja Segaran
29.	14 Feb. 2024 Kuala Lumpur	Mesyuarat Bersama Bahagian Latihan Ibu Pejabat Polis Diraja Malaysia (PDRM) Bukit Aman	• Datuk Mohamad Nordin Ibrahim • Dr. Farah Nini Dusuki • Shahizad Sulaiman • Wan Norhafizah Junid
30.	14 Feb. 2024 SUHAKAM	Mesyuarat Bersama UNODC Filipina	• SUHAKAM
31.	15 Feb. 2024 Bukit Aman, Kuala Lumpur	Mesyuarat Berkaitan Laporan Perkembangan Kes-Kes Kematian Dalam Tahanan/Jagaan Polis Bersama Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia (SUHAKAM) Dan Suruhanjaya Integriti Agensi Peguatuksaan (EAIC) Bil.4/2023 (Oktober-Disember) Dan Lawatan Ke Lokap Berpusat Jinjang, Kuala Lumpur	• Abdul Rahman Abdullah
32.	15 Feb. 2024 Putrajaya	Mesyuarat Bersama Bahagian Pengurusan Sekolah Harian Kementerian Pendidikan Malaysia	• Shahizad Sulaiman • Ahmad Afifi Ramli • Nur Adlin Abd Ghaffar
33.	16 Feb. 2024 Kuala Lumpur	Forum Kemiskinan Haid	• Dr. Farah Nini Dusuki
34.	20 - 21 Feb. 2024 Putrajaya	Bengkel: Bengkel Kerja Pemurnian Garis Panduan Pendidikan Kesihatan Reproduksi Dan Sosial (PEERS) Kebangsaan Bil. 1/24	• Paremeswari Subramaniam

BIL.	TARIKH/ TEMPAT/ PLATFORM	CERAMAH, MESYUARAT, BENGKEL DAN PERSIDANGAN	WAKIL
35.	21 Feb. 2024 Kuala Lumpur	Perbincangan: Sesi Perbincangan Meja Bulat Tertutup Deraf Akta Skim Perumahan Pekerja Ladang	• Pavithra Sukumaran • Siti Zaleha Mohd Ali
36.	23 Feb. 2024 Putrajaya	Mesyuarat Simposium Antarabangsa mengenai Pemerkasaan Suruhanjaya Kanak-Kanak di Bahagian Hal Ehwal Undang-Undang (BHEUU)	• Izyan Hazwani Ahmad • Lee Shok Yan
37.	25 Feb. 2024 Putrajaya	Persidangan Resus di Hotel Everly, Putrajaya	• Dr. Farah Nini Dusuki
38.	26 Feb. 2024 Shah Alam	Menyampaikan ucapan di program Jom Kita Bincang @ Perpustakaan Awam Raja Tun Uda, Shah Alam	• Dr. Farah Nini Dusuki
39.	26 - 29 Feb. 2024 Subang Jaya	<i>World Conference on Statelessness 2024</i> anjuran Development of Human Rights for Rural Areas (DHRRRA), Malaysia Nationality for All (NFA) dan Asia Pacific Institute on Statelessness and Inclusion (ISI)	• Sahanah Kathirvelu
40.	27 Feb. 2024 Kuala Lumpur	Mesyuarat Jawatankuasa Pilihan Khas Wanita, Kanak-Kanak dan Pembangunan Masyarakat (JPK) Bil. 1 Tahun 2024	• Izyan Hazwani Ahmad
41.	1 Mac 2024 Putrajaya	Mesyuarat: Mesyuarat Projek Perniagaan dan Hak Asasi Manusia	• Paremeswari Subramaniam
42.	4 Mac 2024 Kajang, Selangor	Mesyuarat Bersama Bahagian Pengurusan Banduan Berkenaan Bengkel Ahli Lembaga Hakim Pelawat	• Abdul Rahman Abdullah • Usamah Zulkifli
43.	4 Mac 2024 Kuala Lumpur	Rakaman untuk BFM di Studio TTDI	• Dr. Farah Nini Dusuki
44.	5 Mac 2024 Kuala Lumpur	Parti Tindakan Demokratik (DAP) menganjurkan satu sesi bersama pimpinan DAP untuk perbincangan cadangan pindaan tersebut.	• Dr. Farah Nini Dusuki
45.	5 Mac 2024 Kuala Lumpur	Mesyuarat Jawatankuasa Pilihan Khas Wanita, Kanak-Kanak dan Pembangunan Masyarakat (JPK) Bil. 2 Tahun 2024	• Izyan Hazwani Ahmad
46.	5 Mac 2024 Teriang, Pahang	Program Perundingan Bersama Pihak Berkepentingan Mengenai Komitmen Kelestarian Ladang dan Kilang Sawit FGV Di Kompleks Teriang, Tementi & Bukit Kepayang	• Abdul Rahman Abdullah
47.	5 Mac 2024 Pulau Ketam, Selangor	Perjumpaan Dengan Pengusaha Ternakan Ikan Sangkar Bersama Pengarah Penjara Negeri Selangor & W.P. Kuala Lumpur, Jabatan Perikanan Malaysia Malaysia Negeri Selangor Dan Perkeso Negeri Selangor	• Aida Suraya Haron • Sheril Aina Ahmad Salihin
48.	7 Mac 2024 Putrajaya	Jemputan Bengkel Pembangunan Modul <i>Post-Arrival Orientation</i> (PAO) Bagi Sektor Perladangan	• Wan Norhafizah Junid
49.	7 Mac 2024 Kuala Lumpur	Forum Wanita Antrabangsa 2024 anjuran United Nations, British High Commission Kuala Lumpur	• Sahanah Kathirvelu

BIL.	TARIKH/ TEMPAT/ PLATFORM	CERAMAH, MESYUARAT, BENGKEL DAN PERSIDANGAN	WAKIL
50.	12 Mac 2024 Kajang, Selangor	Mesyuarat Mengenai Isu Penggunaan Tenaga Kerja Banduan Bagi Barangan Eksport Ke Amerika Syarikat	• Abdul Rahman Abdullah
51.	13 Mac 2024 Kuala Lumpur	Mesyuarat Jawatankuasa Pilihan Khas Wanita, Kanak-Kanak dan Pembangunan Masyarakat (JPK) Bil. 3 Tahun 2024	• Dr. Farah Nini Dusuki • Izyan Hazwani Ahmad
52.	14 Mac 2024 Putrajaya	Perbincangan mengenai Rang Undang-undang Pindaan Perlembagaan Persekutuan dan Iftar bersama Menteri Pendidikan	• Dr. Farah Nini Dusuki
53.	14 Mac 2024 Dalam Talian	Pra-Bengkel Perlindungan Kanak-kanak Dalam Talian	• Izyan Hazwani Ahmad
54.	14 Mac 2024 Dalam talian	Webinar berkaitan Konvensyen Antarabangsa untuk Perlindungan Semua Orang dari Kehilangan Paksaan	• Simon Karunagaram
55.	15 Mac 2024 Petaling Jaya	Pelancaran Laporan Rasisme Malaysia anjuran Pusat KOMAS	• Sahanah Kathirvelu
56.	15 Mac 2024 Dalam Talian	Taklimat mengenai Pindaan Perlembagaan Persekutuan mengenai Kewarganegaraan kepada Ahli Parlimen Wanita dan ADUN DAP melalui Aplikasi Zoom	• Dr. Farah Nini Dusuki
57.	19 Mac 2024 Kuala Lumpur	Mesyuarat Jawatankuasa Pilihan Khas Wanita, Kanak-Kanak dan Pembangunan Masyarakat (JPK) Bil. 4 Tahun 2024	• Dr. Farah Nini Dusuki • Izyan Hazwani Ahmad
58.	21 Mac 2024 Pulau Pinang	Kunjungan Hormat ke atas Mufti Pulau Pinang	• Dr. Farah Nini Dusuki
59.	21 Mac 2024 Dalam Talian	Bengkel Strategi Advokasi Perlindungan Kanak-kanak Dalam Talian	• Izyan Hazwani Ahmad
60.	22 Mac 2024 Dalam Talian	Sesi Perbincangan Dalam Talian mengenai Kajian Penyelidikan Penderaan Seksual terhadap Kanak-Kanak	• Izyan Hazwani Ahmad
61.	22 Mac 2024 Dalam Talian	Mesyuarat bagi Simposium Antarabangsa mengenai Pemerkasaan Suruhanjaya Kanak-Kanak	• Dr. Farah Nini Dusuki • Izyan Hazwani Ahmad • Lee Shok Yan
62.	24 Mac 2024 Kuala Lumpur	Program Menyokong Remaja dengan Sindrom Down Mengharungi Akil Baligh dan Remaja	• Dr. Farah Nini Dusuki
63.	25 - 27 Mac 2024 Kuala Lumpur	Bengkel: Bengkel Kerja Pemantapan Garis Panduan Pendidikan Kesihatan Reproduktif Dan Sosial (PEERS) Kebangsaan Serta Bengkel Kerja Pemurnian Bahan Promosi PEERS	• Pareswari Subramniam
64.	26 Mac 2024 Kuala Lumpur	Taklimat Kepada Yb Timbalan Menteri Di Jabatan Perdana Menteri (Undang-Undang Dan Reformasi Institusi) Rang Undang-Undang Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia (Pindaan) 2023	• Muhammad Faiz Abd Rahman
65.	26 Mac 2024 Kajang, Selangor	Mesyuarat Pelepasan Banduan Secara Lesen (PBSL) Bil.3/2024	• Simon Karunagaram

BIL.	TARIKH/ TEMPAT/ PLATFORM	CERAMAH, MESYUARAT, BENGKEL DAN PERSIDANGAN	WAKIL
66.	26 Mac 2024 Kuala Lumpur	Mesyuarat Jawatankuasa Pilihan Khas Wanita, Kanak-Kanak dan Pembangunan Masyarakat (JPK) Bil. 5 Tahun 2024	• Dr. Farah Nini Dusuki • Izyan Hazwani Ahmad
67.	27 Mac 2024 Dalam Talian	Sidang Meja Bulat Tertutup: Pandangan Islam terhadap Pindaan Perlembagaan berkenaan Hak Kewarganegaraan	• Dr. Farah Nini Dusuki • Izyan Hazwani Ahmad
68.	27 Mac 2024 Kuala Lumpur	Mesyuarat bersama Alvin Goh, seorang ahli perniagaan di SUHAKAM	• Dr. Farah Nini Dusuki
69.	29 Mac 2024 Kuala Lumpur	Mesyuarat bersama Ketua Pengarah BHEUU susulan Penganjuran Konvensyen Kebangsaan mengenai Perlindungan Murid daripada Eksploitasi Seksual	• Dr. Farah Nini Dusuki • Izyan Hazwani Ahmad
70.	29 Mac 2024 Dalam talian	Perbincangan Bersama Wakil Association For The Prevention Of Torture (APT) Mengenai Cadangan Penganjuran Dialog Pengenalan Mengenai Prinsip Temubual Berkesan Untuk Penyiasatan Dan Pengumpulan Maklumat (Prinsip Mendez)	• Fadhal Ilahi Abdul Ghani • Shahizad Sulaiman • Ahmad Afifi Ramli
71.	1 Apr. 2024 Serdang, Selangor	Mesyuarat Kes Berkaitan Isu Pelanggaran Hak Asasi Manusia Di IPD Serdang, Selangor	• Simon Karunagaram • Aida Suraya Haron • Sheril Aina Ahmad Salihin
72.	1 Apr. 2024 Perak	Kunjung Hormat ke atas Mufti Perak bagi Perbincangan Isu-isu Hak Asasi Manusia dalam Konteks Islam, anjuran Bahagian Media dan Promosi (MPD) SUHAKAM	• Izyan Hazwani Ahmad
73.	2 Apr. 2024 Kuala Lumpur	Mesyuarat di Parlimen	• Dr. Farah Nini Dusuki
74.	2 Apr. 2024 KLN, Putrajaya	Mesyuarat Antara Agensi Bagi Membincangkan Pelan Tindakan (POA) 2026-2035 Pertubuhan Kerjasama Islam (OIC)	• Shahizad Sulaiman • Siti Hanna Aisya Noorazman
75.	17 Apr. 2024 N. Sembilan	Kunjungan Hormat ke atas Mufti Negeri Sembilan bagi Perbincangan Isu-isu Hak Asasi Manusia dalam Konteks Islam, anjuran MPD	• Dr. Farah Nini Dusuki
76.	17 - 18 Apr. 2024 Langkawi, Kedah	"Inter – Agencies Policy Meeting Towards Planning And Designing Humane Correctional Facilities" anjuran Jabatan Penjara Malaysia Dengan Kerjasama Kesatuan Eropah (European Union)	• Simon Karunagaram • Aida Suraya Haron
77.	18 Apr. 2024 Putrajaya	Kunjungan hormat ke Kementerian Sumber Asli dan Kelestarian Alam Sekitar (NRES)	• Nor Diana Mohd Roslan
78.	18 Apr. 2024 Kuala Lumpur	Kunjungan Hormat ke atas Menteri Sumber Asli & Kelestarian Alam	• Dr. Farah Nini Dusuki
79.	18 Apr. 2024 Kuala Lumpur	Mesyuarat bersama Bank Negara Malaysia	• Dr. Farah Nini Dusuki
80.	22 Apr. 2024 Putrajaya	Mock Session for Committee on Elimination of Discrimination against Women (CEDAW) anjuran Office of the Nations High Commissioner Rights (OHCHR)	• Sarah Adibah Hamzah • Sahanah Kathirvelu

BIL.	TARIKH/ TEMPAT/ PLATFORM	CERAMAH, MESYUARAT, BENGKEL DAN PERSIDANGAN	WAKIL
81.	22 Apr. 2024 Putrajaya	Mesyuarat: Mesyuarat Jawatankuasa Teknikal Dasar Pembangunan Orang Asli (JKT DPOA) Bil. 1/ 2024	• Parneswari Subramaniam
82.	23 Apr. 2024 Putrajaya	Perbincangan Kumpulan Bersasar Semakan Semula Dasar Wanita Negara dan Pelan Tindakan Pembangunan Wanita Negara anjuran KPWK	• Sahanah Kathirvelu
83.	25 Apr. 2024 Putrajaya	Program - <i>Malaysia's Constructive Dialogue Session During The 88th Session Of CEDAW</i>	• Muhammad Afiq Mohamad Noor • Sarah Adibah Hamzah • Sahanah Kathirvelu
84.	25 Apr. 2024 Putrajaya	Bengkel: Bengkel Pelan Tindakan Kebangsaan Mengenai Perniagaan Dan Hak Asasi Manusia	• Parneswari Subramaniam • Pavithra Sukumaran • Siti Zaleha Mohd Ali
85.	26 Apr. 2024 Putrajaya	Program - <i>Knowledge Sharing Forum: Stakeholders Insight for Climate Adaptation</i>	• Nor Diana Mohd Roslan
86.	29 Apr. 2024 Kuala Lumpur	Simposium Antarabangsa <i>Empowerment of Children's Commission</i> anjuran OCC	• Sahanah Kathirvelu
87.	29 - 30 Apr. 2024 Asian International Arbitration Centre (AIAC)	Simposium Antarabangsa mengenai Pemerkasaan Suruhanjaya Kanak-kanak: Memperkukuh Hak dan Melindungi Masa Hadapan	• Helmi Fendy Mohammad Idris • Josefina Abdullah
88.	30 Apr. 2024 Kuala Lumpur	Mesyuarat teknikal mengenai aspek dasar, peraturan dan perkongsian maklumat rentas sempadan dalam pengendalian pejuang pengganasan asing serta ahli keluarga yang mengiringi mereka di Malaysia	• Yustina Ishak
89.	30 Apr. 2024 Kuala Lumpur	Bengkel RTD anjuran SEARCCT	• Muhammad Faiz Abd Rahman
90.	2 Mei 2024 Putrajaya	Mesyuarat di Bahagian Hal Ehwal Undang-Undang (BHEUU)	• Dr. Farah Nini Dusuki
91.	2 Mei 2024 Putrajaya	Mesyuarat bersama YB Yeo Bee Yin di Hotel Moxy	• Dr. Farah Nini Dusuki
92.	3 Mei 2024 Kuala Lumpur	Hadir ke Majlis Ramah Mesra Aidilfitri bersama pihak Media, anjuran Bahagian Media dan Promosi (MPD) SUHAKAM	• Dr. Farah Nini Dusuki • Izyan Hazwani Ahmad • Lee Shok Yan • Nur Sufyah Muhammad
93.	9 Mei 2024 Kuala Lumpur	<i>UNODC Workshop on Labour Migration, Smuggling of Migrants and Trafficking in the Malaysian context</i>	• Abdul Rahman Abdullah
94.	11 - 12 Mei 2024 Kota Kinabalu, Sabah	<i>MySDG Conference 2024: Poverty & Poor Communities</i>	• Mohd Irsyad Hamilin

BIL.	TARIKH/ TEMPAT/ PLATFORM	CERAMAH, MESYUARAT, BENGKEL DAN PERSIDANGAN	WAKIL
95.	13 Mei 2024 Kuala Lumpur	Program-Penganjuran sesi libat urus ke arah penggubalan rang undang-undang perkhidmatan parlimen 2024 bersama badan bukan kerajaan, organisasi masyarakat sivil, badan peguam dan ahli akademik	• Sarah Adibah Hamzah
96.	13 Mei 2024 Kuala Lumpur	Panel untuk Program ANALISIS, TV AL-HIJRAH	• Dr. Farah Nini Dusuki
97.	14 Mei 2024 Kuala Lumpur	Dijemput sebagai penceramah di Seminar Profesionalisme Guru Bimbingan & Kaunseling 2024 (Peranan Guru Bimbingan & Kaunseling dalam Isu Eksploitasi Seksual Kanak-kanak Di Sekolah)	• Dr. Farah Nini Dusuki
98.	15 Mei 2024 Dalam Talian	Menghadiri Temubual berhubung Pembangunan Pelan Tindakan Dasar Kanak-kanak	• Izyan Hazwani Ahmad
99.	15 Mei 2024 Kuala Lumpur	Perbincangan Kumpulan Fokus: Pandangan Organisasi Masyarakat Sivil (CSO) mengenai Peralihan Tenaga Adil melalui perspektif Perniagaan dan Hak Asasi Manusia (BHR) di Semenanjung Malaysia	• Yustina Ishka • Nor Diana Mohd Roslan
100.	15 - 17 Mei 2024 Damansara, Kuala Lumpur	Mesyuarat Perundangan Suruhanjaya Bebas Tatakelakuan Polis	• Simon Karunagaram • Muhammad Faiz Abd Rahman
101.	17 Mei 2024 Hotel Zenith, Putrajaya	Sesi Libat Urus Mengenai Penilaian Berkala Sejagat (UPR) Malaysia ke-4 Bil. 1/2024	• Prof. Dato' Noor Aziah Mohd Awal • Dr. Farah Nini Dusuki • Helmi Fendy Mohammad Idris • Josefina Abdullah • Siti Hanna Aisya Noorazman
102.	17 Mei 2024 Putrajaya	Menghadiri Mesyuarat bersama Kementerian Luar Negeri (MOFA) di Hotel Zenith, Putrajaya	• Dr. Farah Nini Dusuki
103.	20 Mei 2024 Kuala Lumpur	Perbincangan Meja Bulat mengenai Menangani Trend dan Dinamik Berbahaya Kebencian serta Ekstremisme Dalam Talian di Malaysia dan Luar Negara	• Yustina Ishak
104.	21 Mei 2024 Kuala Lumpur	Forum - Berkaitan akta keupayaan mental	• Sarah Adibah Hamzah
105.	21 Mei 2024 Kuala Lumpur	Forum mengenai Akta Keupayaan Mental di <i>Asian International Arbitration Centre (AIAC)</i>	• Dr. Farah Nini Dusuki
106.	21 Mei 2024 Kuala Lumpur	Jemputan Makan Tengah Hari bersama YB M. Kulasegaran di <i>Asian International Arbitration Centre (AIAC)</i>	• Dr. Farah Nini Dusuki
107.	23 Mei 2024 Kuala Lumpur	Mesyuarat bersama Jawatankuasa Ad Hoc Majlis Peguam mengenai Isu Tanpa Kewarganegaraan	• Dr. Farah Nini Dusuki • Izyan Hazwani Ahmad • Lee Shok Yan
108.	23 Mei Dalam Talian	Mesyuarat bersama Pegawai Khas kepada YB Dato' Sri Azalina Othman Said	• Dr. Farah Nini Dusuki

BIL.	TARIKH/ TEMPAT/ PLATFORM	CERAMAH, MESYUARAT, BENGKEL DAN PERSIDANGAN	WAKIL
109.	24 Mei 2024 Dalam Talian	Mesyuarat Latihan Khas (<i>Bespoke Training Meeting</i>)	• Izyan Hazwani Ahmad
110.	27 Mei 2024 Kuala Lumpur	Menyantuni Lawatan Sambil Belajar ke SUHAKAM oleh Kelab Amnesty Universiti Multimedia	• Lee Shok Yan
111.	28 Mei 2024 Dalam Talian	Jemputan sebagai Penceramah di Webinar Dalam Talian mengenai Kesihatan Remaja	• Dr. Farah Nini Dusuki
112.	28 Mei 2024 Kuala Lumpur	Mesyuarat bersama NGO Family Frontiers (Isu Pindaan Perlembagaan Persekutuan melibatkan Anak Warganegara Malaysia Yang Lahir di Luar Negara)	• Dr. Farah Nini Dusuki
113.	28 Mei 2024 Kuala Lumpur	Mesyuarat bersama Gabungan Hak Kanak-Kanak Malaysia (Child Rights Coalition Malaysia- CRCM)	• Dr. Farah Nini Dusuki
114.	28 Mei 2024 Kajang, Selangor	Mesyuarat Pelepasan Banduan Secara Lesen (PBSL) Bil.5/2024	• Simon Karunagaram
115.	29 Mei 2024 Kuala Lumpur	Perbincangan: Perbincangan Meja Bulat untuk Kajian "Dari Visi Kepada Tindakan: Cadangan Rangka Kerja Dasar Kemiskinan Negara"	• Pavithra Sukumaran
116.	29 Mei 2024 Kuala Lumpur	Bengkel Hak Asasi Manusia (HAM) bersama Jabatan Kemajuan Orang Asli (JAKOA)	• Dr. Farah Nini Dusuki
117.	30 Mei 2024 Shah Alam	Perbincangan Meja Bulat: Keadilan bagi Kanak-kanak dalam Prosiding Mahkamah Syariah di Hotel Concorde Shah Alam	• Dr. Farah Nini Dusuki
118.	4 Jun 2024 Dalam Talian	Mesyuarat Rumusan (Debrief) Simposium Antarabangsa mengenai Pemerkasaan Suruhanjaya Kanak-Kanak	• Dr. Farah Nini Dusuki
119.	4 Jun 2024 Putrajaya	Mesyuarat bersama YBM Dato' Seri Azalina Othman Said dan Puan Joanne	• Dr. Farah Nini Dusuki
120.	4 Jun 2024 Petaling Jaya	Majlis Pelantikan Ahli Majlis Kanak-Kanak Petaling Jaya 2024/2025	• Nur Sufyah Muhammad • Farhanah Syazwani
121.	4 - 5 Jun 2024 Kuala Lumpur	Persidangan: Persidangan Antarabangsa Kesejahteraan Sosial (ISWC) 2024: Penuaan dan Umur Panjang: Menuju ke Arah Persaraan yang Bermakna	• Paremeswari Subramaniam
122.	5 Jun 2024 Selangor	Jemputan sebagai Penceramah di Seminar dan Bual Bicara Pencegahan Penderaan Kanak-kanak & Remaja Peringkat Negeri Selangor 2024	• Dr. Farah Nini Dusuki
123.	5 Jun 2024 Putrajaya	Mesyuarat mengenai Kajian Penyelidikan Penderaan Seksual terhadap Kanak-Kanak anjuran BHEUU	• Izyan Hazwani Ahmad
124.	6 Jun 2024 Sabah	Kunjungan hormat ke atas Mufti Sabah	• Dr. Farah Nini Dusuki
125.	10 Jun 2024 Putrajaya	Mesyuarat bersama Ketua Pengarah BHEUU	• Dr. Farah Nini Dusuki • Lee Shok Yan

BIL.	TARIKH/ TEMPAT/ PLATFORM	CERAMAH, MESYUARAT, BENGKEL DAN PERSIDANGAN	WAKIL
126.	10 Jun 2024 Selangor	Mengikuti Lawatan Kerja oleh Jawatankuasa Pilihan Khas Wanita, Kanak-Kanak dan Pembangunan Masyarakat (JPK)	• Dr Farah Nini Dusuki • Lee Shok Yan
127.	10 Jun 2024 LRA Semenyih	Lawatan ke loji rawatan air Sungai Semenyih	• YM Tengku Mohamed Fauzi Tengku Abdul Hamid • Fadhal Ilahi Abdul Ghani • Norashikin Hamzah • Nyak Baqi Kamaruddin • Nur Fatinullah Othman
128.	10 - 11 Jun 2024 Putrajaya	Menghadiri Bengkel Pemurnian dan Semakan Deraf Pelan Tindakan Dasar Kanak-kanak Negara	• Izyan Hazwani Ahmad • Mohd Tan'im Tajuddin
129.	10 - 12 Jun 2024 Pulau Pinang	Bengkel Tahanan Imigresen anjuran International Organisation for Migration (IOM)	• Abdul Rahman Abdullah
130.	11 Jun 2024 Kuala Lumpur	Menghadiri Mesyuarat Jawatankuasa Pilihan Khas Wanita, Kanak-Kanak dan Pembangunan Masyarakat (JPK) Bil. 6/2024	• Dr. Farah Nini Dusuki • Lee Shok Yan
131.	11 Jun 2024 Putrajaya	Menghadiri Mesyuarat Jawatankuasa Pemandu mengenai Penderaan dan Eksploitasi Seksual Kanak-Kanak	• Izyan Hazwani Ahmad
132.	11 Jun 2024 Putrajaya	Menghadiri Sesi Libat Urus Pindaan Undang-undang Berhubung Jenayah Seksual Kanak-kanak (Fasa 2)	• Izyan Hazwani Ahmad
133.	12 Jun 2024 Kuala Lumpur	Menghadiri Mesyuarat Jawatankuasa Pilihan Khas Wanita, Kanak-Kanak dan Pembangunan Masyarakat (JPK) Bil. 7/2024	• Dr. Farah Nini Dusuki • Izyan Hazwani Ahmad
134.	12 Jun 2024 Kuala Lumpur	Taklimat Prosedur Semasa Pesalah Jenayah Seksual Kanak-kanak oleh Pesuruhjaya Kanak-kanak kepada ahli JPK	• Dr. Farah Nini Dusuki • Izyan Hazwani Ahmad
135.	12 Jun 2024 Kuala Lumpur	Mesyuarat <i>ASB-UNHCR Research Conference on Refugee Studies</i>	• Sarah Adibah Hamzah
136.	19 Jun 2024 Kuala Lumpur	<i>ESG National Conference 2024</i>	• Kevin Jason James
137.	19 - 20 Jun 2024 Kuala Lumpur	Program Memperkasakan Pengetahuan Pesuruhjaya dan Pegawai SUHAKAM Berkaitan 'Perniagaan dan Hak Asasi Manusia'	• Sarah Adibah Hamzah
138.	20 Jun 2024 Dalam Talian	<i>UN Strategic Foresight Analysis (Prosperity & Planet)</i>	• Mohd Irsyad Hamilin
139.	20 Jun 2024 Putrajaya	Lawatan Kunjung Hormat ke Pejabat Ketua Pengarah Jabatan Perpaduan Negara & Integrasi Nasional (JPNIN)	• Izyan Hazwani Ahmad
140.	21 Jun 2024 Putrajaya	Kunjung Hormat ke atas Ketua Hakim Negara berkenaan Reformasi Penjara anjuran Bahagian Aduan dan Pemantauan, SUHAKAM	• Dr. Farah Nini Dusuki

BIL.	TARIKH/ TEMPAT/ PLATFORM	CERAMAH, MESYUARAT, BENGKEL DAN PERSIDANGAN	WAKIL
141.	21 Jun 2024 Bahagian Hal Ehwal Undang- Undang, Putrajaya	Sesi <i>Exit Conference</i> Laporan Tahunan SUHAKAM 2021 dan 2022	• Syamsul Azhar Zamani • Norashikin Hamzah • Sarah Adibah Hamzah • Muhammad Syafiq Ikhwan Ghazali • Josefina Abdullah
142.	24 Jun 2024 Kuala Lumpur	Lawatan Pemantauan Ke Ibu Pejabat Daerah (IPD) Dang Wangi, Kuala Lumpur Anjuran Jabatan Integriti Dan Pematuhan Standard (JIPS) Bukit Aman	• Abdul Rahman Abdullah • Muhammad Faiz Abd Rahman
143.	24 Jun 2024 Putrajaya	Kunjungan Hormat ke atas Menteri Agama, Senator Dato' Setia Dr. Haji Mohd Na'im bin Mokhtar	• Dr. Farah Nini Dusuki
144.	26 Jun 2024 Kuala Lumpur	Menghadiri dan Memberi Taklimat kepada ahli Mesyuarat Jawatankuasa Pilihan Khas Wanita, Kanak-Kanak dan Pembangunan Masyarakat (JPK), Mesyuarat Bil. 8/2024	• Dr. Farah Nini Dusuki • Izyan Hazwani Ahmad
145.	26 Jun 2024 Kajang, Selangor	Mesyuarat Pelepasan Banduan Secara Lesen (PBSL) Bil.6/2024	• Simon Karunagaram
146.	27 Jun 2024 Kuala Lumpur	Perbincangan tertutup mengenai Kesan Ekonomi, Sosial dan Alam Sekitar akibat Tanpa Kewarganegaraan, anjuran Kedutaan Jerman di Kuala Lumpur	• Mohd Irsyad Hamilin
147.	27 Jun 2024 Putrajaya	Pembentangan dan Perbahasan Laporan Tahunan 2021 dan 2022 di Parlimen	• Dr. Farah Nini Dusuki • Izyan Hazwani Ahmad
148.	27 Jun 2024 Putrajaya	Sesi Libat Urus dengan Kementerian dan Agensi Kerajaan berkenaan Cadangan Pindaan Umur Kebenaran ke 16 tahun (Dewan Usahawan Putrajaya)	• Dr. Farah Nini Dusuki
149.	2 Jul. 2024 Putrajaya	Mesyuarat bersama YB Dato' Seri Azalina Othman	• Dr. Farah Nini Dusuki
150.	3 Jul. 2024 Putrajaya	Perbincangan: Sesi Perbincangan Gerak Kerja Pelaksanaan Pelan Tindakan Kebangsaan Mengenai Perniagaan Dan Hak Asasi Manusia (NAPBHR)	• Paremewari Subramaniam
151.	3 Jul. 2024 Kuala Lumpur	Taklimat Diplomati Mengenai Situasi Di Myanmar Telah Dianjurkan Oleh British High Commission Dengan Kolaborasi Bersama Malaysian Advisory Group On Myanmar (MAGM)	• Kevin Jason James
152.	4 Jul. 2024 Kuala Lumpur	Perbincangan Bersama Lexis Nexis Malaysia	• Abdul Rahman Abdullah • Usamah Zulkifli
153.	4 Jul. 2024 Kuala Lumpur	Mesyuarat Memorandum Pindaan Perlembagaan Persekutuan berhubung Isu Kewarganegaraan	• Dr. Farah Nini Dusuki
154.	5 Jul. 2024 Kuala Lumpur	Mesyuarat Jawatankuasa Dalamam untuk Hal Orang Kurang Upaya	• Mohd Tan'im Tajuddin

BIL.	TARIKH/ TEMPAT/ PLATFORM	CERAMAH, MESYUARAT, BENGKEL DAN PERSIDANGAN	WAKIL
155.	9 Jul. 2024 Kuala Lumpur	Sesi Taklimat Akta Keterangan Saksi Kanak-Kanak di Parlimen	• Dr. Farah Nini Dusuki
156.	9 - 11 Jul. 2024 Sarawak	Penceramah di Persidangan Antarabangsa mengenai Kesihatan Awam, Hotel Pullman Kuching, Sarawak	• Dr. Farah Nini Dusuki
157.	11 Jul. 2024 Petaling Jaya	Bengkel <i>Gender-Based Violence</i> anjuran All Women's Action Society (AWAM)	• Sahanah Kathirvelu
158.	11 Jul. 2024 Kuala Lumpur	Perasmian Terma dan Rujukan Program Latihan Intensif Anjuran Bersama SUHAKAM dan Majlis Peguam Malaysia	• Izyan Hazwani Ahmad
159.	11 Jul. 2024 Kuala Lumpur	Menghadiri Pembentangan Rang Undang-undang Akta Keterangan Kanak-Kanak	• Izyan Hazwani Ahmad
160.	12 Jul. 2024 Dalam Talian	Jemputan Ceramah Dalam Talian mengenai Hak Kanak-Kanak anjuran JPNIN	• Izyan Hazwani Ahmad
161.	13 Jul. 2024 Sabah	Program Mahkamah Bergerak anjuran Kehakiman Negeri Sabah dan Jabatan Pendaftaran Negara (JPN)	• Sahanah Kathirvelu
162.	13 - 14 Jul. 2024 Putrajaya	Kursus Perancang Keluarga Kebangsaan 2024 di The Everly, Putrajaya	• Dr. Farah Nini Dusuki
163.	15 Jul. 2024 Putrajaya	Mesyuarat bersama Kementerian Dalam Negeri (KDN) mengenai Cadangan Pindaan Peruntukan Perlembagaan Persekutuan Berkenaan Hal Kewarganegaraan	• Dr. Farah Nini Dusuki • Lee Shok Yan
164.	15 Jul. 2024 Kuala Lumpur	Mesyuarat Kajian Hukuman Korporal	• Dr. Farah Nini Dusuki • Lee Shok Yan
165.	16 Jul. 2024 Kuala Lumpur	SUHAKAM mengadap PraMajlis (<i>Pre-Council</i>) Majlis Raja-Raja untuk sembah maklum akan Memorandum terkini SUHAKAM. Pra Majlis turut dihadiri KDN.	• Dr. Farah Nini Dusuki • Lee Shok Yan
166.	17 Jul. 2024 Putrajaya	Menghadiri Mesyuarat Projek Rintis Pemeliharaan Berasaskan Keluarga	• Lee Shok Yan
167.	19 Jul. 2024 Putrajaya	Mesyuarat: Mesyuarat Majlis Perundingan Orang Asli Bilangan 1 Tahun 2024 (MAPOA BIL. 1/2024)	• Paremeswari Subramaniam
168.	20 Jul. 2024 Kuala Lumpur	Menghadiri SUHAKAM Bersama Masyarakat (SBM) PPR Seri Alam, KL	• Dr. Farah Nini Dusuki
169.	22 - 23 Jul. 2024 Kuala Lumpur	Bengkel Pemantapan Modul Hak Asasi Manusia (HAM) untuk Pendidik, Institut Perguruan (IPG)	• Mohd Tan'im Tajuddin
170.	25 Jul. 2024 Kuala Lumpur	Bengkel Polisi Gangguan Seksual di Tempat Kerja anjuran Unit Sumber Manusia, SUHAKAM	• Izyan Hazwani Ahmad • Lee Shok Yan • Mohd Tan'im Tajuddin • Nur Sufyah Muhammad • Mohammad Noor Shazwan Azman
171.	25 Jul. 2024 Kuala Lumpur	Sesi: Sesi Dialog Nasional Kesihatan Planet: Kesalinghubungan Antara Manusia, Planet dan Kemakmuran	• Siti Rahayu Mohamed Noor

BIL.	TARIKH/ TEMPAT/ PLATFORM	CERAMAH, MESYUARAT, BENGKEL DAN PERSIDANGAN	WAKIL
172.	26 Jul. 2024 Dalam talian	Perbincangan Bersama Wakil Kelab Debat & Pidato UiTM Caw. Johor, Kampus Segamat Mengenai Cadangan Kolaborasi Penganjuran Pertandingan Debat Hak Asasi Manusia 2025 Peringkat Antarabangsa	- Shahizad Sulaiman - Wan Norhafizah Junid
173.	27 - 28 Jul. 2024 Johor	Program Ceramah di Pengerang, Johor	Dr. Farah Nini Dusuki
174.	30 Jul. 2024 Putrajaya	Mesyuarat: Mesyuarat Jawatankuasa Kerja Bagi Pembangunan Pelan Tindakan Kebangsaan Mengenai Perniagaan dan Hak Asasi Manusia (NAPBHR) Bilangan 1 Tahun 2024	Paremeswari Subramaniam
175.	30 Jul. 2024 Kuala Lumpur	Perundingan: Perundingan Bersama Pihak Berkepentingan Kebangsaan mengenai Isu Buruh Paksa dan Buruh Kanak-Kanak dalam Sektor Elektrik dan Elektronik di Malaysia	Siti Zaleha Mohd Ali
176.	31 Jul. 2024 Kuala Lumpur	Mesyuarat bersama MYVOICE mengenai Buruh Kanak-Kanak	Lee Shok Yan
177.	1 Ogos 2024 Kuala Lumpur	Bengkel: Bengkel Pelan Tindakan Penderaan Seksual Kanak-Kanak Dan Eksploitasi: Penyelidikan Perjalanan Kanak-Kanak Menuju Keadilan	Paremeswari Subramaniam
178.	6 - 8 Ogos 2024 Sarawak	Menghadiri Mesyuarat Suruhanjaya di Miri dan Menyertai Lawatan Lapangan anjuran Pejabat SUHAKAM Sarawak	Dr. Farah Nini Dusuki
179.	8 - 9 Ogos 2024 Putrajaya	Bengkel Pemurnian dan Semakan Deraf Akhir Pelan Tindakan Dasar Kanak-Kanak Negara Bil. 2-2024	- Izyan Hazwani Ahmad - Mohd Tan'im Tajuddin
180.	9 Ogos 2024 Kuala Lumpur	Mesyuarat bersama Majlis Peguam (Pusat Bantuan Guaman)	Dr. Farah Nini Dusuki
181.	10 Ogos 2024 Sarawak	Mesyuarat Pra-Kongres SibU	Dr. Farah Nini Dusuki
182.	13 Ogos 2024 Kuala Lumpur	Mesyuarat bersama Ketua Polis Negara	Dr. Farah Nini Dusuki
183.	13 Ogos 2024 Kuala Lumpur	Menghadiri Libat Urus di Jabatan Kebajikan Masyarakat mengenai Jabatan Pembangunan Kanak-Kanak	Izyan Hazwani Ahmad
184.	13 - 18 Ogos 2024 Dalam talian	Kursus <i>Gender, Sexuality, and Student Youth Well-being Training</i> anjuran Miriam College dan Women and Gender Institute (WAGI)	Sahanah Kathirvelu
185.	14 Ogos 2024 Kuala Lumpur	Mesyuarat: Mesyuarat Hak Dan Akses Orang Kurang Upaya (OKU) Penglihatan Kepada Aktiviti Rekreasi, Santai Dan Sukan	- Puan Nazira Abdul Rahim - Siti Rahayu Mohamed Noor - Sarah Adibah Hamzah - Mohd Tan'im Mohd Tajuddin
186.	15 Ogos 2024 Kuala Lumpur	Jemputan: Mesyuarat Jawatankuasa Penasihat Projek Tempatan (LPAC) bagi Meningkatkan Dasar Pembangunan Orang Asli bagi Projek Pembangunan Inklusif dan Mampan	Paremeswari Subramaniam

BIL.	TARIKH/ TEMPAT/ PLATFORM	CERAMAH, MESYUARAT, BENGKEL DAN PERSIDANGAN	WAKIL
187.	15 Ogos 2024 Kuala Lumpur	Mesyuarat CSO mengenai ATD (Alternatif kepada Penahanan)	• Dr. Farah Nini Dusuki
188.	16 Ogos 2024 Kuala Lumpur	Ceramah di Simposium Pasukan Perlindungan Kanak-kanak Peringkat Kebangsaan	• Dr. Farah Nini Dusuki
189.	17 - 18 Ogos 2024 Melaka	Menyertai MPD mengadakan Pameran Program Malaysiaku Merdeka Peringkat Negeri Melaka	• Mohammad Noor Shazwan Azman
190.	19 - 20 Ogos 2024 Bangi	Bengkel Pembelajaran "Ekonomi Hak Asasi Manusia: Rasional dan Hala Tuju untuk Malaysia,"	• Helmi Fendy Mohammad Idris • Josefina Abdullah • Siti Hanna Aisya Noorazman • Sahanah Kathirvelu
191.	19 - 21 Ogos 2024 Johor	Sesi Perkenalan bersama Pelarian di Kota Tinggi, Johor anjuran CMD	• Izyan Hazwani Ahmad
192.	21 Ogos 2024 Kuala Lumpur	Temu bual daripada pelajar PhD, Emei Khairi (Sistem Kebajikan Kanak-Kanak)	• Dr. Farah Nini Dusuki
193.	22 Ogos 2024 Serdang	Persidangan: Persidangan Meja Bulat Isu Sosial "Jenayah Femicide: Isu, Punca Dan Cabaran"	• Siti Zaleha Mohd Ali
194.	22 Ogos 2024 Selangor	Persidangan Meja Bulat Isu Sosial "Jenayah Femicide: Isu, Punca Dan Cabaran" anjuran Family Empowerment (FAME)	• Sahanah Kathirvelu
195.	23 Ogos 2024 Kuala Lumpur	Ahli Panel bagi Pertandingan Debat Institut Pendidikan MARA, Model Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu	• Dr. Farah Nini Dusuki
196.	23 Ogos 2024 Kuala Lumpur	Menghadiri Syarahan mengenai Hak Asasi Manusia dan Kedaulatan Undang-Undang dalam Konteks Keganasan Antarabangsa – Perspektif Malaysia oleh Tun Richard Malanjum di Hotel Ideas anjuran Pejabat SUHAKAM Sabah	• Dr. Farah Nini Dusuki • Izyan Hazwani Ahmad • Lee Shok Yan • Mohd Tan'im Tajuddin • Nur Sufyah Muhammad • Mohammad Noor Shazwan Azman
197.	27 Ogos 2024 Kajang, Selangor	Mesyuarat Pelepasan Banduan Secara Lesen (PBSL) Bil.8/2024	• Simon Karunagaram
198.	2 Sep. 2024 Putrajaya	Persidangan Keselamatan Dalam Negara 2024 Kementerian Dalam Negeri	• Muhammad Faiz Abd Rahman
199.	2 Sep. 2024 Putrajaya	Menghadiri Majlis Penutup Persidangan Keselamatan Dalam Negara, Marriot Hotel	• Dr. Farah Nini Dusuki
200.	3 Sep. 2024 Dalam talian	Webinar <i>The Engagement of National Human Rights Institutions (NHRIs) with the Committee Against Torture (CAT)</i>	• Sahanah Kathirvelu
201.	3 - 6 Sep. 2024 Langkawi, Kedah	Bengkel <i>Preventing Violent Extremism: Radicalization, Rehabilitation & Reintegration "A Journey Back To Society"</i> anjuran United Nations Office Drugs And Crime (UNODC)	• Sheril Aina Ahmad Salihin

BIL.	TARIKH/ TEMPAT/ PLATFORM	CERAMAH, MESYUARAT, BENGKEL DAN PERSIDANGAN	WAKIL
202.	4 Sep. 2024 Putrajaya	Taklimat: Sesi Taklimat Bersama Ketua Tematik (Buruh) Bagi Pembangunan Pelan Tindakan Kebangsaan Mengenai Perniagaan Dan Hak Asasi Manusia (NAPBHR)	• Siti Zaleha Mohd Ali
203.	4 Sep. 2024 Dalam Talian	Mesyuarat bersama UNICEF (Kumpulan Pakar Perancangan, Pemantauan dan Penilaian (PME))	• Dr. Farah Nini Dusuki • Izyan Hazwani Ahmad
204.	5 Sep. 2024 Putrajaya	Bengkel mengenai Rang Undang-Undang Keselamatan Dalam Talian, anjuran BHEUU	• Dr. Farah Nini Dusuki
205.	5 Sep. 2024 Kota Kinabalu, Sabah	Majlis Sambutan Hari Anti Pemerdagangan Orang Sedunia Peringkat Kebangsaan dan Konvensyen Hari Antipemerdagangan Orang dan Anti Penyeludupan Migran	• Daflonia Daniel
206.	6 Sep. 2024 Putrajaya	Sesi Perbincangan Pemeliharaan Bersama Keluarga di KPWK Putrajaya	• Lee Shok Yan
207.	9 Sep. 2024 Kuala Lumpur	Sambutan Hari SUHAKAM Ke-25 di KL Sentral	• Dr. Farah Nini Dusuki • Izyan Hazwani Ahmad • Lee Shok Yan • Mohd Tan'im Tajuddin • Nur Sufyah Muhammad • Mohammad Noor Shazwan Azman
208.	10 - 11 Sep. 2024 Kuala Selangor	Bengkel Pembaharuan Penjara anjuran CMG	• Dr. Farah Nini Dusuki
209.	12 Sep. 2024 Kuala Lumpur	Kunjungan Hormat Delegasi Universiti Utara Malaysia Kepada Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia	• Puan Nazira Abdul Rahim • Altaf Deviyati Ismail • Fadhal Ilahi Abdul Ghani • Shahizad Sulaiman • Nur Adlin Abd Ghaffar
210.	12 Sep. 2024 Putrajaya	Mesyuarat: Mesyuarat Membincangkan Draf Pelan Tindakan Kebangsaan Mengenai Perniagaan Dan Hak Asasi Manusia (Pelan Tindakan Kebangsaan Mengenai Perniagaan Dan Hak Asasi Manusia - NAPBHR) Di Bawah Tematik Buruh	• Paremeswari Subramaniam
211.	13 Sep. 2024 Putrajaya	Mesyuarat: Sesi Semakan Tematik Tadbir Urus Bagi Pembangunan Pelan Tindakan Kebangsaan Mengenai Perniagaan Dan Hak Asasi Manusia	• Paremeswari Subramaniam
212.	17 Sep. 2024 Dalam Talian	Mesyuarat Persediaan Perbicaraan Olok-Olok (<i>Mock Trial</i>), Pra-Kongres Sibu pada Oktober 2024	• Dr. Farah Nini Dusuki
213.	18 Sep. 2024 Kuala Lumpur	Temu bual bersama Akhbar <i>The Majority Star</i>	• Dr. Farah Nini Dusuki
214.	19 Sep. 2024 Melaka	Menghadiri Bengkel ATD anjuran KDN di Hotel Hatten, Melaka	• Dr. Farah Nini Dusuki

BIL.	TARIKH/ TEMPAT/ PLATFORM	CERAMAH, MESYUARAT, BENGKEL DAN PERSIDANGAN	WAKIL
215.	19 - 20 Sep. 2024 Dalam talian	Pra-Sesi: <i>Bespoke Training on Technical Skills for Human Rights Work and Emerging Issues</i> , Mahidol University	• Sahanah Kathirvelu
216.	20 - 21 Sep. 2024 Kedah	Menghadiri Bengkel Kehakiman Hak Asasi Manusia dan Keadilan Jenayah kepada Hakim Mahkamah Sesyen dan Rendah Zo Utara di Kedah anjuran EOD	• Dr Farah Nini Dusuki
217.	23 Sep. 2024 Melaka	Menyertai Lawatan Kerja Jawatankuasa Pilihan Khas Wanita, Kanak-Kanak dan Pembangunan Masyarakat (JPK) ke Sekolah Henry Gurney, Melaka dan Asrama Akhlak Bukit Baru, Melaka	• Dr. Farah Nini Dusuki • Izyan Hazwani Ahmad
218.	24 Sep. 2024 Shah Alam & Kuala Lumpur	Menyertai Lawatan Kerja Jawatankuasa Pilihan Khas Wanita, Kanak-Kanak dan Pembangunan Masyarakat (JPK) ke Sekolah Integriti, Puncak Alam dan Sekolah Tunas Bakti, Sungai Besi	• Dr. Farah Nini Dusuki • Izyan Hazwani Ahmad
219.	25 Sep. 2024 Shah Alam	Jemputan Memberi Penerangan mengenai SUHAKAM (berkaitan kanak-kanak) di Program Diskusi Komprehensif Prosiding Kes membabitkan Kanak-kanak di Mahkamah Syariah	• Dr. Farah Nini Dusuki
220.	25 Sep. 2024	Taklimat Khas Mengenai Arahan Majlis Keselamatan Negara No. 23 (Semakan 2023)	• Josefina Abdullah • Siti Hanna Aisya Noorazman
221.	25 - 26 Sep. 2024 Kuala Lumpur	<i>Bespoke Training on Technical Skills for Human Rights Work and Emerging Issues</i> , Mahidol University	• Sahanah Kathirvelu
222.	25 - 27 Sep. 2024 Kedah & Kelantan	Lawatan Kerja ke Depot/Baitul Mahabbah Kedah & Kelantan anjuran Jawatankuasa Pilihan Khas Hak Asasi Manusia, Pilihan Raya dan Reformasi Institusi	• Lee Shok Yan
223.	26 Sep. 2024 Kuching	Penceramah di Forum Hak Kanak-Kanak anjuran bersama Pejabat SUHAKAM Sarawak dan Lawyer Kamek di <i>The Waterfront Hotel</i> , Kuching	• Dr. Farah Nini Dusuki
224.	27 Sep. 2024 Kuala Lumpur	Meja Bulat: Perbincangan Meja Bulat "Laporan Dasar Pembangunan Asia Mei 2024: Penuaan Baik di Asia, Implikasi untuk Malaysia"	• Paremeswari Subramaniam
225.	27 Sep. 2024 Kuala Lumpur	Mesyuarat bersama Institut Akhbar Malaysia (MPI)	• Dr. Farah Nini Dusuki • Izyan Hazwani Ahmad • Mohd Tan'im Tajuddin
226.	28 Sep. 2024 Kuala Lumpur	Penceramah bagi sesi bertajuk " <i>The Law as Your Partner</i> " di Kongres ASPS 2024	• Dr. Farah Nini Dusuki
227.	28 Sep. 2024 Kuala Lumpur	Latihan untuk Peguam Malaysia mengenai Wakil Perundangan Warga Asing yang Dipenjarakan di Malaysia	• Datuk Mariati Robert • Abdul Rahman Abdullah
228.	30 Sep. 2024 Kajang, Selangor	Mesyuarat Pelepasan Banduan Secara Lesen (PBSL) Bil.9/2024	• Simon Karunagaram
229.	30 Sep. 2024 Kuala Lumpur	Mesyuarat bersama Unit Latihan, Institut Tadbiran Awam Negara (INTAN) di SUHAKAM	• Dr. Farah Nini Dusuki

BIL.	TARIKH/ TEMPAT/ PLATFORM	CERAMAH, MESYUARAT, BENGKEL DAN PERSIDANGAN	WAKIL
230.	1 Okt. 2024 Kuala Lumpur	Mesyuarat bersama Majlis Keselamatan Negara mengenai Dokumen MKN 2.0	• Dr. Farah Nini Dusuki • Izyan Hazwani Ahmad • Lee Shok Yan • Mohd Tan'im Tajuddin • Nur Sufyah Muhammad
231.	1 Okt. 2024 Kuala Lumpur	Bengkel: Bengkel Mengenai Ketekunan Wajar Hak Asasi Manusia dalam Rantaian Bekalan: Landskap Kawal Selia dan Implikasi untuk Malaysia	• Paremeswari Subramaniam
232.	1 Okt. 2024 Kuala Lumpur	Bengkel Latihan mengenai <i>Human Right Due Diligence In The Supply Chains: The Regulatory Landscape And Implications For Malaysia</i>	• Abdul Rahman Abdullah • Usamah Zulkifli
233.	1 Okt. 2024 International Institute of Advance Islamic Studies (IAIS)	Perbincangan Meja Bulat mengenai Peranan NGO dan CSO di ASEAN – Kepengerusian Malaysia 2025	• Helmi Fendy Mohammad Idris
234.	2 Okt. 2024 Selangor	Lawatan ke Dua Rumah Kanak-kanak Mini di Selangor Bagi Mengenalpasti Barang Permainan bersesuaian untuk mangsa kanak-kanak GISB	• Dr. Farah Nini Dusuki
235.	2 Okt. 2024 Dalam Talian	Rakaman untuk Temu Bual Awani	• Dr. Farah Nini Dusuki
236.	2 - 4 Okt. 2024 Sarawak	Bengkel dan Persidangan Persekutuan Pediatrik dan Kesihatan Kanak-Kanak di Sibu, Sarawak	• Dr. Farah Nini Dusuki
237.	4 Okt. 2024 Kuala Lumpur	Mesyuarat bersama NGO mengenai Pindaan Perlembagaan berhubung Kewarganegaraan	• Lee Shok Yan
238.	7 Okt. 2024 Shah Alam	Mesyuarat JPKW Majlis Agama Islam Selangor di Shah Alam	• Dr. Farah Nini Dusuki
239.	7 Okt. 2024 Dalam Talian	Mesyuarat Dalam Talian bersama BHEUU mengenai Buli Siber	• Dr. Farah Nini Dusuki
240.	9 Okt. 2024 Kuala Lumpur	Perbincangan mengenai Hak Digital dan Pemangsa Dalam Talian melibatkan Kanak-Kanak dan Remaja (MAU)	• Dr. Farah Nini Dusuki
241.	9 Okt. 2024 Petaling Jaya	Akses Bersama: <i>Increasing Access to LGBTIQ Affirming Mental Health Services</i> anjuran Justice for Sisters, Kami Survey, PLUHO, Jejaka, SEED, Kemban Kolektif	• Sahanah Kathirvelu
242.	10 Okt. 2024 Kuala Lumpur	Mesyuarat Susulan bersama Majlis Peguam	• Dr. Farah Nini Dusuki
243.	12 Okt. 2024 Kuala Lumpur	Forum berhubung <i>Hidden Impact: The Death Penalty in Singapore</i> anjuran Amnesty International	• Sahanah Kathirvelu
244.	14 Okt. 2024 Kajang, Selangor	Sesi Libat Urus Program <i>Foreign Inmates Assistant Speed Transfer</i> (Fast) Banduan Warga Asing	• Aida Suraya Haron • Kevin Jason James

BIL.	TARIKH/ TEMPAT/ PLATFORM	CERAMAH, MESYUARAT, BENGKEL DAN PERSIDANGAN	WAKIL
245.	14 Okt. 2024 Perak	Bengkel Perlindungan Kanak-Kanak di Perak	• Dr. Farah Nini Dusuki
246.	15 Okt. 2024 Dalam Talian	Panel Eksploitasi Kanak-Kanak di Malaysia: Di Manakah Noktahnya?	• Dr. Farah Nini Dusuki
247.	15 Okt. 2024 Kuala Lumpur	Sesi Konsultasi Alternatif kepada Penahanan (ATD) anjuran UNICEF	• Lee Shok Yan
248.	15 Okt. 2024 Petaling Jaya	Mesyuarat Bersama Pusat Analisis Sains Forensik Jabatan Kimia Malaysia	• Prof. Dato' Noor Aziah Mohd Awal • Pegawai CMG
249.	16 Okt. 2024 Kuala Lumpur	Mesyuarat bersama Jawatankuasa Hak Kanak-Kanak, Majlis Peguam	• Dr Farah Nini Dusuki
250.	17 Okt. 2024 Dalam talian	<i>Vienna Conference on Combatting Trafficking in Human Beings 2024</i>	• Muhammad Faiz Abd Rahman
251.	21 Okt. 2024 Kuala Lumpur	Perbincangan Bersama Wakil Syarikat Sankyu (M) Sdn Bhd	• Shahizad Sulaiman • Wan Norhafizah Junid
252.	22 Okt. 2024 Kajang, Selangor	Mesyuarat Pelepasan Banduan Secara Lesen (PBSL) Bil.10/2024	• Simon Karunagaram
253.	22 Okt. 2024 Kuala Lumpur	OCC membentangkan Rangkuman Dapatan Lawatan Kerja Jawatankuasa Pilihan Khas Wanita, Kanak-Kanak dan Pembangunan Masyarakat (JPK) pada 23 hingga 24 September dan Status Program Pengalihan (Diversion)	• Dr. Farah Nini Dusuki • Izyan Hazwani Ahmad
254.	24 Okt. 2024 Putrajaya	Sesi Libat Urus berhubung Kimiskinan Haid anjuran KPM	• Dr. Farah Nini Dusuki • Sahanah Kathirvelu
255.	28 Okt. 2024 Kuala Lumpur	Menghadiri Mesyuarat Jawatankuasa Pilihan Khas Wanita, Kanak-Kanak dan Pembangunan Masyarakat (JPK) Bil. 17, 18 &19/ 2024	• Dr. Farah Nini Dusuki • Izyan Hazwani Ahmad
256.	30 Okt. 2024 Kajang, Selangor	Mesyuarat Penyelarasan Alternatif Penahanan Reman Di Penjara	• Abdul Rahman Abdullah • Aida Suraya Haron • Sheril Aina Ahmad Salihin
257.	4 Nov. 2024 Kuala Lumpur	Kunjungan Hormat Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia Kepada Institut Tadbiran Awam Negara	• YM Tengku Mohamed Fauzi Tengku Abdul Hamid • Datuk Mohamad Nordin Ibrahim • Dr. Farah Nini Dusuki • Fadhal Ilahi Abdul Ghani • Nur Adlin Abd Ghaffar
258.	5 Nov. 2024 Kuala Lumpur	Menghadiri Mesyuarat Jawatankuasa Pilihan Khas Wanita, Kanak-Kanak dan Pembangunan Masyarakat (JPK) Bil. 20/2024	• Dr. Farah Nini Dusuki • Izyan Hazwani Ahmad
259.	5 Nov. 2024 Kuala Lumpur	Seminar: Seminar Mencegah Dan Membasmi Buruh Paksa Di Malaysia Di Maktab Polis DiRaja Cheras	• Siti Zaleha Mohd Ali
260.	7 Nov. 2024 Kuala Lumpur	Sesi Meja Bulat (RTD) mengenai Perlindungan Sosial, anjuran Boston Consultancy Group (ahli panel)	• Dr. Farah Nini Dusuki

BIL.	TARIKH/ TEMPAT/ PLATFORM	CERAMAH, MESYUARAT, BENGKEL DAN PERSIDANGAN	WAKIL
261.	11 Nov. 2024 Putrajaya	Mesyyarat Penetapan SOP Lawatan SUHAKAM di BHEUU, Putrajaya	- Izyan Hazwani Ahmad - Nur Sufyah Muhammad
262.	11 Nov. 2024 Putrajaya	Mesyyarat Penetapan Garis Panduan Lawatan SUHAKAM Ke Pusat Tahanan, Institusi Dan Tempat Lain	- Simon Karunagaram - Abdul Rahman Abdullah - Aida Suraya Haron - Sheril Aina Ahmad Salihin
263.	11 - 13 Nov. 2024 Kota Kinabalu, Sabah	Kolokium Isu Identiti di Sabah: Merapatkan Realiti dan Memangkin Perubahan	- Helmi Fendy Mohammad Idris - Josefina Abdullah - Siti Hanna Aisya Noorazman
264.	12 Nov. 2024 Sabah	Moderator di Kolokium Isu Tanpa Kewarganegaraan anjuran Pejabat Sabah	Dr. Farah Nini Dusuki
265.	13 Nov. 2024 Bangi, Selangor	Mesyyarat Bersama Agensi Anti Dadah Kebangsaan Malaysia (AADK)	- Prof. Dato' Noor Aziah Mohd Awal - Simon Karunagaram - Abdul Rahman Abdullah - Sheril Aina Ahmad Salihin
266.	14 Nov. 2024 Kuala Lumpur	Menerima Kunjungan Hormat oleh Dr Mazlina, Pensyarah UPSI	- Dr. Farah Nini Dusuki - Izyan Hazwani Ahmad - Nur Sufyah Muhammad
267.	14 Nov. 2024 Kuala Lumpur	Menghadiri Mesyyarat Penyelarasan ATD (Alternatif kepada Penahanan)	- Dr. Farah Nini Dusuki - Lee Shok Yan
268.	14 - 15 Nov. 2024 Kuala Lumpur	Mesyyarat <i>Policy Refinement Workshop for The Proposed Amendment to the Whistleblower Protection Act 2010</i>	Muhammad Afiq Mohamad Noor
269.	16 Nov. 2024 Kuching	Memberi Ceramah Hak Kanak-kanak di Pusat Pemulihan Dalam Komuniti Sentuhan Kasih, Kuching	Izyan Hazwani Ahmad
270.	18 Nov. 2024 LRA Langat 2	Majlis Tandatangani Memorandum Kolaborasi (MoC) antara SUHAKAM dan Air Selangor	- YM Tengku Mohamed Fauzi Tengku Abdul Hamid - Fadhal Ilahi Abdul Ghani - Nyak Baqi Kamaruddin
271.	20 Nov. 2024 Dalam Talian	Forum Hak Kanak-Kanak anjuran Majlis Peguam	Izyan Hazwani Ahmad
272.	20 Nov. 2024 Kuala Lumpur	Pelancaran: Majlis Peluncuran Garis Panduan Pendidikan Kesihatan Reproduksi Dan Sosial (PEERS) Kebangsaan	Paremeswari Subramaniam
273.	21 Nov. 2024 Kuala Lumpur	Mesyyarat Cadangan Konsep Tribunal Hak Asasi Manusia Di Malaysia	- Sarah Adibah Hamzah - Sahanah Kathirvelu
274.	21 Nov. 2024 Putrajaya	Menghadiri Mesyyarat Pelan Tindakan Dasar Kanak-kanak Negara di KPWK	Izyan Hazwani Ahmad
275.	21 - 22 Nov. 2024 Petaling Jaya	Membuka Reruai di Ekspo Bandar Mesra Kanak-Kanak Petaling Jaya (PJCF Expo) 2024" sempena sambutan Hari Kanak-Kanak Sedunia pada Nov 2024	Mohammad Noor Shazwan Azman
276.	22 Nov. 2024 Kuala Lumpur	Perbincangan Meja Bulat bersama Sir Roger Singleton mengenai Penjagaan Berasaskan Keluarga di Hotel Berjaya Times Square	Izyan Hazwani Ahmad

BIL.	TARIKH/ TEMPAT/ PLATFORM	CERAMAH, MESYUARAT, BENGKEL DAN PERSIDANGAN	WAKIL
277.	24 Nov. 2024 Kuala Lumpur	Menghadiri Sambutan Hari Kanak-Kanak Kebangsaan di <i>World Trade Centre</i> (WTC)	• Dr. Farah Nini Dusuki
278.	25 Nov. 2024 Putrajaya	Sesi Libat Urus Model Prasekolah Malaysia Madani di Dorsett Hotel, Putrajaya	• Dr. Farah Nini Dusuki • Mohd Tan'im Tajuddin
279.	25 Nov. 2024 Kajang, Selangor	Mesyuarat Pelepasan Banduan Secara Lesen (PBSL) Bil.11/2024	• Simon Karunagaram
280.	28 Nov. 2024 Kuala Lumpur	Mesyuarat Perancangan Strategik Pusat Serantau Asia Tenggara Bagi Mencecah Keganasan (SEARCCT) Bersama dengan Rakan Kolaborasi Tempatan & Antarabangsa	• Yustina Ishak
281.	28 Nov. 2024 KLN, Putrajaya	Mesyuarat Antara Agensi Mengenai Lawatan Pakar Bebas PBB mengenai Manfaat Hak Asasi Manusia Berkaitan Warga Emas, Dr. Claudia Mahler Bil.2	• Siti Hanna Aisya Noorazman
282.	28 - 29 Nov. 2024 Petaling Jaya	Seminar Kerja <i>Advancing Forced Labour Elimination in ASEAN</i>	• Sarah Adibah Hamzah
283.	29 Nov. 2024 Kuala Lumpur	Pelancaran: Majlis Pelancaran Laporan Tinjauan Hak Asasi Manusia 2024	• Pavithra Sukumaran
284.	28 - 29 Nov. 2024 Kuala Lumpur	Seminar: Seminar Kerja Mengenai Kepimpinan Malaysia Dalam Menerajui Penghapusan Buruh Paksa Di ASEAN	• Siti Zaleha Mohd Ali
285.	30 Nov. 2024 Selangor	Sambutan Hari Kanak-Kanak Sedunia anjuran Replay dan Toy Libraries Malaysia di Damen Mall, Subang Jaya.	• Dr. Farah Nini Dusuki • Mohd Tan'im Tajuddin • Mohammad Noor Shazwan Azman
286.	1 - 8 Dis. 2024 Sabah dan Sarawak	Sesi Libat Urus Bersama Pihak Berkepentingan di Sabah dan Sarawak Mengenai Penilaian Berkala Sejagat (UPR) Malaysia ke-4 dan Festival Hak Asasi Manusia Sarawak	• Datuk Hajah Mariati Robert • Dr. Chew Chee Ming • Ann Jennifer Victor Isaacs • Helmi Fendy Mohammad Idris • Hezrina Ibrahim • Sophian Osman • Josefina Abdullah • Siti Hanna Aisya Noorazman • Sahanah Kathirvelu • Franky Anak Philip • Mohd Irsyad Hamilin • Daflonia Daniel
287.	2 Dis. 2024 Kuala Lumpur	Perbincangan: Sesi Perbincangan Berkaitan Draf Akta Gig Ekonomi Bersama Kongres Kesatuan Sekerja Malaysia (MTUC), Persatuan Ekonomi Gig, Pertubuhan Buruh Antarabangsa dan Majlis Peguam Malaysia	• Elza Nadiyah Shaik Sulaiman
288.	2 Dis. 2024 Kota Kinabalu, Sabah	Sesi Libat Urus mengenai Penilaian Berkala Sejagat Keempat Malaysia di Sabah	• Norashikin Hamzah • Mohd Irsyad Hamilin • Daflonia Daniel

BIL.	TARIKH/ TEMPAT/ PLATFORM	CERAMAH, MESYUARAT, BENGKEL DAN PERSIDANGAN	WAKIL
289.	2 Dis. 2024 Kuala Lumpur	Perjumpaan bersama Yayasan MySDG	• Lee Shok Yan
290.	2 - 7 Dis. 2024 Kuching	Sesi Semakan Berkala Sejagat (UPR) di Sabah dan Sarawak serta Sambutan Hari Hak Asasi Manusia di Sarawak	• Lee Shok Yan
291.	3 Dis. 2024 Kuala Lumpur	Sesi taklimat berkenaan penggubalan rang undang-undang (RUU) Keselamatan dalam talian	• Yustina Ishak
292.	3 Dis. 2024 Selangor	Jemputan sebagai Tetamu Kehormat Seminar Kesedaran & Pengabaian Kanak-Kanak di Universiti Kebangsaan Malaysia (UKM), Cheras	• Dr. Farah Nini Dusuki
293.	3 Dis. 2024 Kuala Lumpur	Taklimat Penggubalan RUU Keselamatan Dalam Talian	• Dr. Farah Nini Dusuki
294.	3 Dis. 2024 Kuala Lumpur	Perjumpaan bersama <i>Malaysian Research Institute</i>	• Izyan Hazwani Ahmad • Lee Shok Yan
295.	4 Dis. 2024 Perak	Ceramah Keibubapaan di UPSI	• Dr. Farah Nini Dusuki
296.	4 - 5 Dis. 2024 Putrajaya	Bengkel <i>Law Reform Towards Community Correction in Malaysia</i> anjuran Jabatan Penjara Malaysia	• Sarah Adibah Hamzah
297.	5 Dis. 2024 Dalam Talian	Mesyuarat penyelarasan berhubung cadangan pindaan Akta Perlindungan Pemberi Maklumat 2010 [Akta 711]	• Yustina Ishak
298.	5 - 6 Dis. 2024 Kuala Lumpur	Bengkel <i>Investigation of Potentially Unlawful Death Following Minnesota Protocol</i> anjuran Bersama PBB	• Simon Karunagaram • Muhammad Faiz Abd Rahman • Sheril Aina Ahmad Salihin • Mohamad Taufiq Nadzri
299.	9 Dis. 2024 Kuala Lumpur	Sesi Libat Urus Mengenai Pemberian Kebenaran oleh Remaja bagi Menjalani Saringan dan Intervensi Kesihatan dalam Aspek Perundangan	• Dr. Farah Nini Dusuki
300.	10 Dis. 2024 Kuala Lumpur	Sambutan Hari Hak Asasi Manusia anjuran SUHAKAM, Kementerian Luar Negeri dan BHEUU	• Dr. Farah Nini Dusuki • Izyan Hazwani Ahmad • Lee Shok Yan • Mohd Tan'im Tajuddin • Mohammad Noor Shazwan Azman
301.	10 - 13 Dis. 2024 Tanjung Bungah, Pulau Pinang	Persidangan mengenai Penebangan Hutan, Perubahan Iklim dan Hak Komuniti serta Bengkel mengenai Penyertaan Awam dan Proses Penilaian Kesan Alam Sekitar (EIA)	• Mohd Irsyad Hamilin
302.	11 Dis. 2024 Kuala Lumpur	Program: Konsultasi Permulaan mengenai Matlamat Pembangunan Mampan (SDG) Kajian Semula Kebangsaan Sukarela (VNR) 2024	• Pavithra Sukumaran

BIL.	TARIKH/ TEMPAT/ PLATFORM	CERAMAH, MESYUARAT, BENGKEL DAN PERSIDANGAN	WAKIL
303.	11 Dis. 2024 Putrajaya	Mesyuarat: Mesyuarat Pasukan Projek Khas (PPK) Rang Undang-Undang Warga Emas (RUUWE) Bil. 2/2024	• Paremeswari Subramaniam
304.	12 Dis. 2024 Kuala Lumpur	Program <i>Women & Nation-Building</i> anjuran UN dan UNFPA	• Sahanah Kathirvelu
305.	12 Dis. 2024 Kuala Lumpur	Sesi Libat Urus Garis Panduan Lawatan SUHAKAM di <i>Asian International Arbitration Centre</i> (AIAC), Kuala Lumpur, anjuran SUHAKAM	• Dr. Farah Nini Dusuki • Izyan Hazwani Ahmad • Nur Sufyah Muhammad
306.	12 Dis. 2024 Kuala Lumpur	Forum Wanita dan Gadis Malaysia (MWGF) di Bangsar	• Lee Shok Yan
307.	16 Dis. 2024 Kuala Lumpur	Pertemuan dan Mesyuarat SUHAKAM bersama Ketua Pengarah Jabatan Kebajikan Malaysia (JKM)	• Dr. Farah Nini Dusuki
308.	17 Dis. 2024 Kuala Lumpur	Persidangan Penutup bagi Laporan Tahunan SUHAKAM 2023	• Mohd Tan'im Tajuddin
309.	20 Dis. 2024 Putrajaya	Pembentangan: Pembentangan Hasil Lawatan Pakar Bebas Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu Berkenaan Hak Asasi Manusia Warga Emas Dr. Claudia Mahler	• Paremeswari Subramaniam
310.	23 Dis. 2024 Putrajaya	Mesyuarat: Mesyuarat Jawatankuasa Kerja Bagi Pembangunan Pelan Tindakan Kebangsaan Mengenai Perniagaan dan Hak Asasi Manusia (NAPBHR) Bilangan 2 Tahun 2024	• Paremeswari Subramaniam

LAMPIRAN IV

SENARAI CERAMAH, MESYUARAT DAN PERSIDANGAN – ANTARABANGSA

BIL	TARIKH / PLATFORM	CERAMAH, MESYUARAT, BENGKEL DAN PERSIDANGAN	WAKIL
1.	9 Jan. 2024 Kuala Lumpur	Menerima Kunjungan Delegasi daripada UNICEF bagi Membincangkan Usaha Kerjasama	• Dr. Farah Nini Dusuki • Izyan Hazwani Ahmad • Mohd Tan'im Tajuddin
2.	17 Jan. 2024 Kuala Lumpur	Dialog bersama Kedutaan-Kedutaan mengenai Semakan Berkala Sejagat (UPR) ke-4 Malaysia	• Dr. Farah Nini Dusuki
3.	22 - 26 Jan. 2024 Geneva, Switzerland	Sesi ke-45 Kumpulan Kerja Penilaian Berkala Sejagat (UPR) Malaysia ke-4	• Prof. Dato' Noor Aziah Mohd Awal • Puan Nazira Abd. Rahim • Dr. Farah Nini Dusuki • Ann Jennifer Victor Isaacs • Josefina Abdullah
4.	30 Jan. 2024 Kuala Lumpur	Majlis resepsi sempena Hari Kebangsaan Australia anjuran Pesuruhjaya Tinggi Australia, bertempat di Hotel EQ	• Dr. Farah Nini Dusuki
5.	5 - 9 Feb. 2024 Doha, Qatar	Persidangan Antarabangsa mengenai Keadilan Makanan Dari Perspektif Hak Asasi Manusia: Cabaran Realiti dan Kepentingan Masa Depan	• Paremeswari Subramaniam
6.	6 - 7 Feb. 2024 Doha, Qatar	Persidangan Antarabangsa mengenai "Keadilan Makanan daripada Perspektif Hak Asasi Manusia: Realiti, dan Cabaran Masa Hadapan"	• Paremeswari Subramaniam
7.	8 Feb. 2024 Putrajaya	Mesyuarat di Bahagian Hal Ehwal Undang-Undang (BHEUU) bersama Pesuruhjaya-Pesuruhjaya eSafety Australia	• Izyan Hazwani Ahmad
8.	13 Feb. 2024 Dalam Talian	Taklimat bersama pihak <i>Asia Dialogue on Forced Migration</i> (ADFM) Jakarta	• Dr. Farah Nini Dusuki
9.	26 Feb. 2024 Selangor	Menyampaikan ucapan pembukaan di Persidangan Dunia Mengenai Isu Tanpa Kewarganegaraan 2024 (WCS24) di Universiti Taylor's, Subang Jaya, anjuran <i>Development of Human Resources for Rural Areas (DHRRA) Malaysia, Nationality For All (NFA), Asia-Pacific, Institute on Statelessness and Inclusion (ISI)</i> , dan SUHAKAM	• Dr. Farah Nini Dusuki • Izyan Hazwani Ahmad • Lee Shok Yan
10.	26 - 27 Feb. 2024 Kuala Lumpur, Malaysia	<i>2024 World Conference on Statelessness</i>	• Mohd Irsyad Hamilin
11.	28 - 29 Feb. 2024 Jakarta	Menghadiri Platform Pembelajaran Rakan Serantau mengenai Alternatif kepada Penahanan (ATD), Jakarta	• Dr. Farah Nini Dusuki

BIL	TARIKH / PLATFORM	CERAMAH, MESYUARAT, BENGKEL DAN PERSIDANGAN	WAKIL
12.	29 Feb. 2024 Kuala Lumpur	Latihan mengenai Pelaporan Konvensyen Mengenai Hak Kanak-kanak (CRC) oleh UNICEF	- Izyan Hazwani Ahmad - Lee Shok Yan
13.	1 Mac 2024 Dalam Talian	Mesyuarat bersama UNICEF mengenai Pemuktamadan Agenda Simposium Antarabangsa mengenai Pemerkasaan Suruhanjaya Kanak-Kanak	- Izyan Hazwani Ahmad - Lee Shok Yan
14.	3 - 6 Mac 2024 Thailand	Mesyuarat Persiapan Serantau Asia 2024 Mengenai Mekanisme Dan Prosedur PBB Berkaitan Orang Asal	- Azian Juliana Ng Kee Choo - Mohd Irsyad Hamilin
15.	8 Mac 2024 Kuala Lumpur	Mesyuarat bersama Dr. Krish, Pakar dalam Penyahinstitusian (<i>Deinstitutionalisation</i> – DI) di United Kingdom	Dr. Farah Nini Dusuki
16.	19 Mac 2024 Kuala Lumpur	Forum Terbuka mengenai Isu Palestin – “Kempen untuk Hak Asasi Manusia dan Undang-undang Antarabangsa: Apakah Peranan Malaysia?”, anjuran SUHAKAM	- Dr. Farah Nini Dusuki - Izyan Hazwani Ahmad
17.	22 Mac 2024 Kuala Lumpur	Mesyuarat Strategi Advokasi mengenai Alternatif kepada Penahanan (ATD) oleh UNICEF	- Dr. Farah Nini Dusuki - Lee Shok Yan
18.	26 Mac 2024 Kuala Lumpur	Menghadiri Majlis Iftar dan Pertemuan antara Suruhanjaya Tinggi Australia dengan Dr. Susan Carland	Dr. Farah Nini Dusuki
19.	3 Apr. 2024 Kuala Lumpur	Pesuruhjaya Kanak-kanak menerima Kunjungan Hormat oleh Pengarah Global Perlindungan Kanak-kanak UNICEF	- Dr. Farah Nini Dusuki - Izyan Hazwani Ahmad - Nur Sufyah Muhammad
20.	3 - 4 Apr. 2024 Dili, Timor Leste	Mesyuarat Kumpulan Kerja Teknikal Forum Institusi Hak Asasi Manusia Kebangsaan Asia Tenggara (SEANF) Bil. 1/2024	Helmi Fendy Mohammad Idris
21.	4 Apr. 2024 Dalam talian	Dialog Maya APF mengenai Pendigitalan, Teknologi Baharu Muncul dan Hak Asasi Manusia anjuran APF dan Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Kebangsaan Mongolia	Elza Nadiyah Shaik Sulaiman
22.	15 - 17 Apr. 2024 Dalam talian	Program Induksi NHRI Asia Pacific Forum – 2024 anjuran Asia Pacific Forum dengan kerjasama Bahagian Koordinasi Antarabangsa (ICD) SUHAKAM	Sahanah Kathirvelu
23.	19 Apr. 2024 Dalam Talian	Menghadiri Panggilan Taklimat bersama UNICEF mengenai Lawatan Alternatif kepada Penahanan (ATD)	- Dr. Farah Nini Dusuki - Lee Shok Yan
24.	19 Apr. 2024 Dalam Talian	Menghadiri Mesyuarat Dalam Talian bersama Jess UNICEF	Dr. Farah Nini Dusuki
25.	22 - 25 Apr. 2024 Bangkok	Lawatan Kajian Alternatif kepada Penahanan (ATD) ke Bangkok, anjuran UNICEF	- Dr Farah Nini Dusuki - Lee Shok Yan
26.	26 Apr. 2024 Dalam Talian	Mesyuarat Dalam Talian bersama UNICEF (Pemetaan agensi yang berkaitan dengan perkhidmatan kanak-kanak)	Izyan Hazwani Ahmad

BIL	TARIKH / PLATFORM	CERAMAH, MESYUARAT, BENGKEL DAN PERSIDANGAN	WAKIL
27.	26 Apr. 2024 Kuala Lumpur	Penyelarasan Akhir Mesyuarat Simposium Antarabangsa mengenai Pemerkasaan Suruhanjaya Kanak-Kanak	• Dr. Farah Nini Dusuki • Izyan Hazwani Ahmad • Lee Shok Yan
28.	28 Apr. 2024 Kuala Lumpur	Mesyuarat bersama pihak UNICEF	• Dr. Farah Nini Dusuki
29.	6 - 9 Mei 2024 Geneva, Switzerland	Mesyuarat Tahunan 2024 Pakatan Global Institusi Hak Asasi Manusia Kebangsaan (GANHRI)	• Tuan Ragunath Kesavan • Altaf Deviyati Ismail • Siti Hanna Aisyah Noorazman
30.	18 - 23 Mei 2024 Geneva	Sesi Dialog Konstruktif Yang Ke-88 Jawatankuasa Penghapusan Diskriminasi Terhadap Wanita	• Sahanah Kathirvelu
31.	22 Mei 2024 Dalam Talian	Temu bual penyelidikan oleh Penyelidik Bernama Shelley Cassey dari Australia	• Dr. Farah Nini Dusuki
32.	7 Jun 2024 Dalam talian	Penerangan Dalam Talian kepada NHRI selepas OEWA14	• Paremeswari Subramaniam
33.	10 - 12 Jun 2024 Bali, Indonesia	Konsultasi ASEAN mengenai Amalan Terbaik dan Cabaran dalam Melaksanakan Prinsip Bukan Hukuman dalam Undang-undang Anti-TIP, Dasar dan Amalan	• Sarah Adibah Hamzah
34.	13 Jun 2024 Dalam talian	Mesyuarakat Pakar Mengenai Kewajipan Hak Asasi Manusia oleh Negara Berhubung Keganasan, Penderaan dan Pengabaian terhadap Warga Emas Dalam Semua Persekitaran	
35.	14 - 16 Jun 2024 Beijing	Menyampaikan Syarahan mengenai Pembaharuan Keadilan Jenayah di Beijing	• Dr. Farah Nini Dusuki
36.	17 - 21 Jun 2024 Korea	Program Kerjasama 2024 untuk Pegawai Hak Asasi Manusia	• Nor Diana Mohd Roslan
37.	26 - 27 Jun Quezon City, Filipina	Sesi Konsultasi oleh Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Filipina (CHRP) mengenai Membangunkan Kumpulan Kerja Teknikal bagi Mekanisme Inkuiri Antara NHRI (INIM)	• Dr. Chew Chee Ming • Sheril Aina Ahmad Salihin
38.	30 Jun - 1 Jul. 2024 Jeddah, Arab Saudi	Sidang Tetap Perbahasan Tematik Suruhanjaya Bebas Tetap Hak Asasi Manusia (IPHRC) Kali ke-23	• YM Tengku Mohamed Fauzi Tengku Abdul Hamid • Fadhal Ilahi Abdul Ghani
39.	10 - 11 Jul. 2024 Dili, Timor Leste	Mesyuarat Kumpulan Kerja Teknikal Forum Institusi Hak Asasi Manusia Kebangsaan Asia Tenggara (SEANF) Bil. 2/2024	• Josefina Abdullah • Siti Hanna Aisyah Noorazman
40.	11 Jul. 2024 Bangkok, Thailand	Persidangan Serantau bagi Memacu Pencegahan Penyeksaan	• Tuan Ragunath Kesavan • Nyak Baqi Kamaruddin
41.	12 Jul. 2024 Kuala Lumpur	Kunjungan Hormat oleh Pembela Hak Asasi Manusia Rohingya	• Dr. Farah Nini Dusuki
42.	16 Jul. 2024 Korea Selatan	Forum Hak Asasi Manusia Warga Emas ASEM Kali ke-4: Kini dan Masa Hadapan	• Dr. Chew Chee Ming • Elza Nadiyah Shaik Sulaiman

BIL	TARIKH / PLATFORM	CERAMAH, MESYUARAT, BENGKEL DAN PERSIDANGAN	WAKIL
43.	21 Ogos 2024 Kuala Lumpur	Temu bual bagi Penilaian UNICEF terhadap Program Negara 2022–2025	• Dr. Farah Nini Dusuki
44.	3 - 5 Sep. 2024 Nepal	Persidangan Gender Antarabangsa - Inklusif Gender dalam Institusi Hak Asasi Manusia Kebangsaan (NHRI)	• Prof. Dato' Noor Aziah Mohd Awal • Paremeswari Subramaniam
45.	3 - 5 Sep. 2024 Shah Alam	Persidangan Antarabangsa mengenai Undang-Undang Keluarga, Pemerkasaan Nafkah Anak 2024 (ICFL 2024)	• Izyan Hazwani Ahmad • Nur Sufyah Muhammad
46.	9 Sep. - 18 Okt. 2024 Montana, Amerika Syarikat	Program <i>Young Southeast Asian Leaders Initiative Professional Fellows</i> (YSEALI PFP)	• Mohd Irsyad Hamilin
47	9 Sep. - 11 Okt. 2024 Dalam talian	Kursus Memantau Hak Ekonomi, Sosial dan Kebudayaan anjuran APF	• Siti Rahayu Mohamed Noor
48.	18 Sep. 2024 Kuala Lumpur	Mesyuarat bersama Persatuan Peguam Kyoto	• Dr. Farah Nini Dusuki
49.	23 - 27 Sep. 2024 Thailand	Bengkel: Bengkel Serantau AICHR-SEANF: Perkongsian Amalan Baik dan Remedi Berkesan untuk Pekerja Migran dalam Perniagaan dan Hak Asasi Manusia di ASEAN	• Tuan Ragunath Kesavan • Pavithra Sukumaran
50.	24 Sep. 2024 Bangkok, Thailand	Bengkel Serantau AICHR-SEANF: Perkongsian Amalan Terbaik dan Penyelesaian Berkesan kepada Pekerja Migran dan Perniagaan dan Hak Asasi Manusia di ASEAN	• Tuan Ragunath Kesavan • Pavithra Sukumaran
51.	24 - 25 Sep. 2024 Bangkok, Thailand	Mesyuarat Agung Tahunan (AGM) Forum Asia Pasifik Institusi Hak Asasi Manusia Kebangsaan (APF) Kali ke-29	• Datuk Hajah Mariati Robert • Altaf Deviyati Ismail • Siti Hanna Aisyah Noorazman
52.	30 Sep. - 2 Okt. 2024 P. Pinang	Bengkel Rawatan Dadah Peringkat ASEAN di Pulau Pinang	• Lee Shok Yan
53.	8 Okt. 2024 Dalam talian (Thailand)	<i>Disability-inclusive Disaster Risk Reduction in Asia and the Pacific</i>	• Yustina Ishak
54.	8 - 11 Okt. 2024 Gwangju, Korea Selatan	Sesi Khas mengenai Keterlibatan Kerajaan Tempatan dengan Mekanisme Hak Asasi Manusia PBB: "Mempromosi Penglibatan Kerajaan Tempatan dengan Mekanisme Hak Asasi Manusia PBB"	• Josefina Abdullah
55.	10 Okt. 2024 Moscow, Rusia	Persidangan Saintifik dan Praktikal Antarabangsa ke-8 "Cabaran dalam Perlindungan Hak Asasi Manusia: Perkongsian Amalan Terbaik Ombudsman"	• YM Tengku Mohamed Fauzi Tengku Abdul Hamid • Simon Karunagaram
56.	29 Okt. 2024 Kuala Lumpur	Perjumpaan bersama Timbalan Setiausaha Agung Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu (PBB)	• Dr. Farah Nini Dusuki

BIL	TARIKH / PLATFORM	CERAMAH, MESYUARAT, BENGKEL DAN PERSIDANGAN	WAKIL
57.	4 - 28 Nov. 2024 Dalam talian	Program APF Dalam Talian Kesaksamaan Gender NHRI	• Siti Zaleha Mohd Ali
58.	5 Nov. 2024 Jakarta, Indonesia	Dialog Hak Asasi Manusia ASEAN Kali ke-6	• Puan Nazira Abd. Rahim
59.	6 - 27 Nov. 2024 Dalam talian	Program Asia Pacific Forum – Kesaksamaan Gender NHRI anjuran Asia Pacific Forum dengan kerjasama ICD	• Sahanah Kathirvelu
60.	7 - 8 Nov. 2024 Jakarta, Indonesia	Dialog dan Libat Urus Serantau: Memacu Pembangunan Hak Alam Sekitar di ASEAN	• Puan Nazira Abd. Rahim • Nor Diana Mohd Roslan
61.	18 - 20 Nov. 2024 Dili, Timor Leste	Persidangan Tahunan ke-21 Forum Institusi Hak Asasi Manusia Kebangsaan Asia Tenggara (SEANF)	• Dato' Seri Mohd Hishamudin Md Yunus • Altaf Deviyati Ismail • Abdul Rahman Abdullah • Helmi Fendy Mohammad Idris
62.	18 - 21 Nov. 2024 Maldives	Simposium Hak Kanak-Kanak, Maldives	• Dr. Farah Nini Dusuki
63.	19 - 23 Nov. 2024 Azerbaijan	Jemputan selaku Moderator dalam Sesi SUHAKAM di Pavilion Malaysia semasa Persidangan Negara-Negara Pihak ke-29 (COP29), Konvensyen Rangka Kerja Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu mengenai Perubahan Iklim (UNFCCC)	• Nor Diana Mohd Roslan
64.	20 Nov. 2024 Kuala Lumpur	Menghadiri Ulang Tahun UNICEF yang ke-70	• Izyan Hazwani Ahmad • Lee Shok Yan
65.	5 Dis. 2024 Kuala Lumpur	Jamuan Makan Tengah Hari Sambil Bekerja bersama Pemangku Pesuruhjaya Tinggi British, Encik David Wallace	• Dr. Farah Nini Dusuki
66.	10 - 12 Dis. 2024 Pakistan	<i>Protecting Pakistanis Imprisoned Abroad Policy Dialogue for International Migrants Day</i>	• Muhammad Faiz Abd Rahman • Aida Suraya Harun
67.	12 Dis. 2024 Kuala Lumpur	Mesyuarat Semakan Tahunan UNICEF 2024	• Mohd Tan'im Tajuddin
68.	16 Dis. 2024 Dalam Talian	Mesyuarat Penyelarasan oleh <i>Child Rights Connect</i> bagi Pra Sesi CRC 2025	• Dr. Farah Nini Dusuki • Izyan Hazwani Ahmad • Lee Shok Yan

KEHADIRAN MESYUARAT BULANAN SURUHANJAYA

Petuntuk:

/	Hadir
X	Tidak hadir dengan maaf

[illegible]

LAMPIRAN VI

SIJIL KETUA AUDIT NEGARA TENTANG AKAUN SURUHANJAYA BAGI TAHUN 2024

**SIJIL KETUA AUDIT NEGARA
MENGENAI PENYATA KEWANGAN
SURUHANJAYA HAK ASASI MANUSIA MALAYSIA
BAGI TAHUN BERAKHIR 31 DISEMBER 2024**

Sijil Mengenai Pengauditan Penyata Kewangan

Pendapat Berteguran

Saya telah memberikan kuasa kepada firma audit swasta di bawah subseksyen 7(3) Akta Audit 1957 [*Akta 62*] untuk mengaudit Penyata Kewangan Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia. Penyata kewangan tersebut merangkumi Penyata Kedudukan Kewangan pada 31 Disember 2024 Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia dan Penyata Prestasi Kewangan, Penyata Perubahan Aset Bersih, Penyata Aliran Tunai serta Penyata Perbandingan Bajet dan Sebenar bagi tahun berakhir pada tarikh tersebut dan nota kepada penyata kewangan termasuklah ringkasan polisi perakaunan yang signifikan seperti yang dinyatakan pada muka surat 1 hingga 24.

Pada pendapat saya, penyata kewangan ini memberikan gambaran yang benar dan saksama terhadap kedudukan kewangan Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia pada 31 Disember 2024 dan prestasi kewangan serta aliran tunai bagi tahun berakhir pada tarikh tersebut selaras dengan Piawaian Perakaunan Sektor Awam Malaysia (MPSAS) dan keperluan Akta Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia 1999 [*Akta 597*] kecuali perkara yang dinyatakan di perenggan Asas Kepada Pendapat Berteguran.

Asas Kepada Pendapat Berteguran

Baki Tunai dan Bank berjumlah RM754,592 setakat 31 Disember 2024 tidak dapat disahkan disebabkan *unreconciled disbursements* sebanyak RM13.56 juta dan *unreconciled receipts* sebanyak RM12.88 juta yang tidak dikenal pasti sejak tahun 2022.

Pengauditan telah dilaksanakan berdasarkan Akta Audit 1957 dan International Standards of Supreme Audit Institutions. Tanggungjawab saya diuraikan selanjutnya di perenggan Tanggungjawab Juruaudit Terhadap Pengauditan Penyata Kewangan dalam sijil ini. Saya percaya bahawa bukti audit yang diperoleh adalah mencukupi dan bersesuaian untuk dijadikan asas kepada pendapat berteguran saya.

Kebebasan dan Tanggungjawab Etika Lain

Saya adalah bebas daripada Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia dan telah memenuhi tanggungjawab etika lain berdasarkan International Standards of Supreme Audit Institutions.

Maklumat Lain Selain Daripada Penyata Kewangan dan Sijil Juruaudit Mengenainya

Anggota Suruhanjaya, Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia bertanggungjawab terhadap maklumat lain dalam Laporan Tahunan. Pendapat saya terhadap Penyata Kewangan Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia tidak meliputi maklumat lain selain daripada penyata kewangan dan Sijil Juruaudit mengenainya dan saya tidak menyatakan sebarang bentuk kesimpulan jaminan mengenainya.

Perkara Utama Audit

Kecuali perkara yang dijelaskan dalam perenggan Asas Kepada Pendapat Berteguran, saya memutuskan bahawa tidak ada Perkara Utama Audit lain untuk disampaikan di dalam sijil ini.

Tanggungjawab Anggota Suruhanjaya Terhadap Penyata Kewangan

Anggota Suruhanjaya bertanggungjawab terhadap penyediaan Penyata Kewangan Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia yang memberi gambaran benar dan saksama selaras dengan Piawaian Perakaunan Sektor Awam Malaysia (MPSAS) dan keperluan Akta Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia 1999 [Akta 597]. Anggota Suruhanjaya juga bertanggungjawab terhadap penetapan kawalan dalaman yang perlu bagi membolehkan penyediaan Penyata Kewangan Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia yang bebas daripada salah nyata yang ketara, sama ada disebabkan fraud atau kesilapan.

Semasa penyediaan Penyata Kewangan Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia, Anggota Suruhanjaya bertanggungjawab untuk menilai keupayaan Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia untuk beroperasi sebagai satu usaha berterusan, mendedahkannya jika berkaitan serta menggunakannya sebagai asas perakaunan.

Tanggungjawab Juruaudit Terhadap Pengauditan Penyata Kewangan

Objektif saya adalah untuk memperoleh keyakinan yang munasabah sama ada Penyata Kewangan Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia secara keseluruhannya adalah bebas daripada salah nyata yang ketara, sama ada disebabkan fraud atau kesilapan, dan mengeluarkan Sijil Juruaudit yang merangkumi pendapat saya. Jaminan yang munasabah adalah satu tahap jaminan yang tinggi, tetapi bukan satu jaminan bahawa audit yang dijalankan mengikut International Standards of Supreme Audit Institutions akan sentiasa mengesan salah nyata yang ketara apabila ia wujud. Salah nyata boleh wujud daripada fraud

atau kesilapan dan dianggap ketara sama ada secara individu atau agregat sekiranya boleh dijangkakan dengan munasabah untuk mempengaruhi keputusan ekonomi yang dibuat oleh pengguna berdasarkan penyata kewangan ini.

Sebagai sebahagian daripada pengauditan mengikut International Standards of Supreme Audit Institutions, saya menggunakan pertimbangan profesional dan mengekalkan keraguan profesional sepanjang pengauditan. Saya juga:

- a. mengenal pasti dan menilai risiko salah nyata ketara dalam Penyata Kewangan Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia, sama ada disebabkan fraud atau kesilapan, merangka dan melaksanakan prosedur audit yang responsif terhadap risiko berkenaan serta mendapatkan bukti audit yang mencukupi dan bersesuaian untuk memberikan asas kepada pendapat saya. Risiko untuk tidak mengesan salah nyata ketara akibat daripada fraud adalah lebih tinggi daripada kesilapan kerana fraud mungkin melibatkan pakatan, pemalsuan, ketinggalan yang disengajakan, representasi yang salah, atau mengatasi kawalan dalaman;
- b. memahami kawalan dalaman yang relevan untuk merangka prosedur audit yang bersesuaian tetapi bukan untuk menyatakan pendapat mengenai keberkesanan kawalan dalaman Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia;
- c. menilai kesesuaian dasar perakaunan yang diguna pakai, kemunasabahan anggaran perakaunan dan pendedahan yang berkaitan oleh Anggota Suruhanjaya;
- d. membuat kesimpulan terhadap kesesuaian penggunaan asas perakaunan untuk usaha berterusan oleh Anggota Suruhanjaya dan berdasarkan bukti audit yang diperoleh, sama ada wujudnya ketidakpastian ketara yang berkaitan dengan peristiwa atau keadaan yang mungkin menimbulkan keraguan yang signifikan terhadap keupayaan Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia sebagai satu usaha berterusan. Jika saya membuat kesimpulan bahawa ketidakpastian ketara wujud, saya perlu melaporkan dalam Sijil Juruaudit terhadap pendedahan yang berkaitan dalam Penyata Kewangan Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia atau, jika pendedahan tersebut tidak mencukupi, pendapat saya akan diubah. Kesimpulan saya dibuat berdasarkan bukti audit yang diperoleh sehingga tarikh Sijil Juruaudit. Bagaimanapun, peristiwa atau keadaan pada masa hadapan berkemungkinan menyebabkan Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia tidak lagi berupaya meneruskan operasi secara usaha berterusan; dan
- e. menilai persembahan secara keseluruhan, struktur dan kandungan Penyata Kewangan Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia, termasuk pendedahannya, dan sama ada penyata kewangan tersebut telah melaporkan asas-asas urus niaga dan peristiwa-peristiwa yang memberikan gambaran saksama.

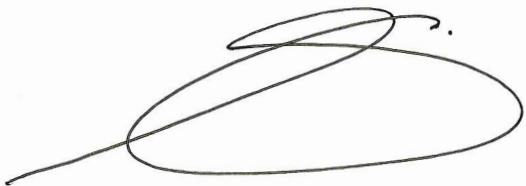
Anggota Suruhanjaya telah dimaklumkan, antaranya mengenai skop dan tempoh pengauditan yang dirancang serta penemuan audit yang signifikan termasuk kelemahan kawalan dalaman yang dikenal pasti semasa pengauditan.

Laporan Mengenai Keperluan Perundangan dan Peraturan Lain

Berdasarkan keperluan Akta Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia 1999 [Akta 597], saya juga melaporkan bahawa pada pendapat saya, rekod perakaunan dan rekod lain tidak disimpan dengan sempurna seperti yang dinyatakan di perenggan Asas Kepada Pendapat Berteguran.

Hal-hal Lain

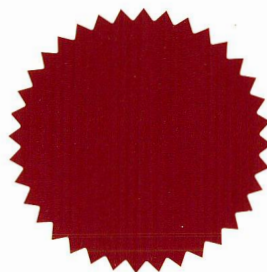
Sijil ini dibuat untuk Anggota Suruhanjaya, Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia berdasarkan keperluan Akta Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia 1999 [Akta 597] dan bukan untuk tujuan lain. Saya tidak bertanggungjawab terhadap pihak lain bagi kandungan sijil ini.

(DATO' SERI WAN SURAYA WAN MOHD RADZI)
KETUA AUDIT NEGARA
MALAYSIA

PUTRAJAYA

3 SEPTEMBER 2025

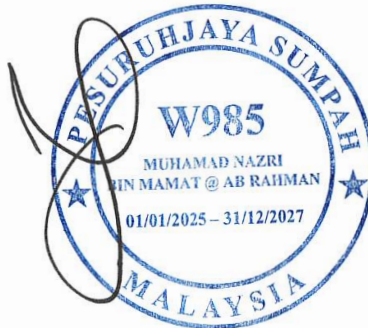
SURUHANJAYA HAK ASASI MANUSIA MALAYSIA
PENGAKUAN OLEH PEGAWAI UTAMA YANG BERTANGGUNGJAWAB
KE ATAS PENGURUSAN KEWANGAN SURUHANJAYA

Saya, Siti Altaf Deviyati Binti Ismail, bernombor kad pengenalan 770503-71-5050, Pegawai Utama yang bertanggungjawab ke atas pengurusan kewangan SURUHANJAYA HAK ASASI MANUSIA MALAYSIA, dengan ikhlasnya mengakui bahawa Penyata Kedudukan Kewangan pada 31 Disember 2024, Penyata Prestasi Kewangan, Penyata Perubahan Aset Bersih/Ekuiti, Penyata Aliran Tunai dan Penyata Perbandingan Bajet dan Sebenar bagi tahun berakhir pada tarikh tersebut dan nota-nota kepada penyata kewangan yang disertakan, mengikut sebaik-baik pengetahuan dan kepercayaan saya, adalah betul dan saya membuat ikrar ini dengan sebenarnya mempercayai bahawa ia adalah benar dan atas kehendak-kehendak Akta Akuan Berkanun, 1960.

Sebenarnya dan sesungguhnya diakui)
 Oleh penama di atas,)
 Siti Altaf Deviyati Binti Ismail)
 Di Kuala Lumpur pada **28 APR 2025**)

Di hadapan saya,

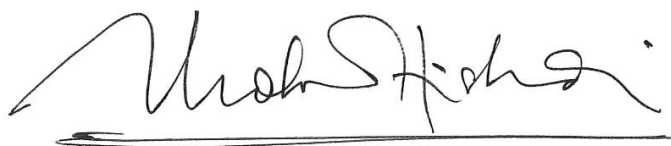
PUSAT PERKHIDMATAN SETEMPAT
 JHEV AT31
 TINGKAT BAWAH, MENARA TH PERDANA,
 1001 JALAN SULTAN ISMAIL,
 50250 KUALA LUMPUR

SURUHANJAYA HAK ASASI MANUSIA MALAYSIA

PENYATA OLEH PENERUSI DAN SALAH SEORANG AHLI SURUHANJAYA

Kami, DATO' SERI MOHD HISHAMUDIN BIN MD YUNUS dan YM TENGKU MOHAMED FAUZI BIN TENGKU ABDUL HAMID yang merupakan Pengerusi dan Naib Pengerusi SURUHANJAYA HAK ASASI MANUSIA MALAYSIA, dengan ini menyatakan bahawa, pada pendapat Suruhanjaya, Penyata Kedudukan Kewangan pada 31 Disember 2024, Penyata Prestasi Kewangan, Penyata Perubahan Aset Bersih/Ekuiti, Penyata Aliran Tunai dan Penyata Perbandingan Bajet dan Sebenar bagi tahun berakhir pada tarikh tersebut dan nota-nota kepada penyata kewangan yang disertakan, adalah disediakan mematuhi Piawaian Perakaunan Sektor Awam Malaysia (MPSAS) yang diterbitkan oleh Jabatan Akauntan Negara untuk menunjukkan gambaran yang benar dan saksama berkenaan kedudukan SURUHANJAYA HAK ASASI MANUSIA MALAYSIA pada 31 Disember 2024 dan hasil kendaliannya serta aliran tunai bagi tahun berakhir pada tarikh tersebut.

Bagi pihak Suruhanjaya,

**DATO' SERI MOHD HISHAMUDIN BIN
MD YUNUS**

Pengerusi

Kuala Lumpur

Tarikh: **28 APR 2025**

Bagi pihak Suruhanjaya,

**YM TENGKU MOHAMED FAUZI BIN
TENGKU ABDUL HAMID**

Naib Pengerusi

Kuala Lumpur

Tarikh: **28 APR 2025**

SURUHANJAYA HAK ASASI MANUSIA MALAYSIA

PENYATA KEDUDUKAN KEWANGAN PADA 31 DISEMBER 2024

	NOTA	2024 RM	Dinyatakan semula 2023 RM	Seperti dilaporkan terdahulu 2023 RM
ASET				
Aset Semasa				
Akaun Belum Terima	3	678,475	675,961	675,961
Simpanan Tetap	4	-	1,000,000	1,000,000
Baki Tunai dan Bank	5	754,592	1,770,532	1,770,532
Bayaran Terdahulu	6	188,715	139,786	139,786
Cukai Boleh Pulih	7	618	-	-
Jumlah Aset Semasa		1,622,400	3,586,279	3,586,279
Aset Bukan Semasa				
Loji dan Peralatan	8	925,731	1,252,571	1,116,043
Jumlah Aset Bukan Semasa		925,731	1,252,571	1,116,043
Jumlah Aset		2,548,131	4,838,850	4,702,322
LIABILITI				
Liabiliti Semasa				
Akaun Belum Bayar	9	100,927	39,326	39,326
Cukai Belum Bayar	10	-	1,589	1,589
Pendapatan Tertunda	11	469,855	1,053,800	1,053,800
Jumlah Liabiliti Semasa		570,782	1,094,715	1,094,715
Liabiliti Bukan Semasa				
Peruntukan Manfaat Kakitangan	12	450,965	378,285	378,285
Jumlah Liabiliti Bukan Semasa		450,965	378,285	378,285
Jumlah Liabiliti		1,021,747	1,473,000	1,473,000
Aset Bersih		1,526,384	3,365,850	3,229,322
ASET BERSIH				
Kumpulan Wang Suruhanjaya	13	1,526,384	3,365,850	3,229,322
Jumlah Aset Bersih		1,526,384	3,365,850	3,229,322

Nota-nota yang disertakan merupakan sebahagian asas penyata kewangan ini.

SURUHANJAYA HAK ASASI MANUSIA MALAYSIA

PENYATA PRESTASI KEWANGAN BAGI TAHUN BERAKHIR 31 DISEMBER 2024

	NOTA	2024 RM	Dinyatakan semula 2023 RM	Seperti dilaporkan terdahulu 2023 RM
Hasil				
Pendapatan Urusniaga Bukan Pertukaran	14	14,376,748	14,496,419	14,496,419
Pendapatan Urusniaga Pertukaran	15	21,449	36,696	36,696
Keuntungan Pelupusan Harta		17,698	95	95
Jumlah Hasil		<u>14,415,895</u>	<u>14,533,210</u>	<u>14,533,210</u>
Belanja				
Emolumen	16	7,095,453	6,798,662	6,798,662
Perkhidmatan dan Bekalan	17	8,694,691	8,045,353	8,213,061
Susut nilai		379,738	317,628	286,448
Pemberian dan Kenaan Bayaran Tetap	18	83,619	12,627	12,627
Perbelanjaan-Perbelanjaan Lain	19	2,045	2,513	2,513
Jumlah Belanja	20	<u>16,255,546</u>	<u>15,176,783</u>	<u>15,313,311</u>
Cukai	21	185	8,189	8,189
Kurangan Pada Tahun Semasa		<u>(1,839,466)</u>	<u>(635,384)</u>	<u>(771,912)</u>

Nota-nota yang disertakan merupakan sebahagian asas penyata kewangan ini.

SURUHANJAYA HAK ASASI MANUSIA MALAYSIA

PENYATA PERUBAHAN ASET BERSIH/EKUITI BAGI TAHUN BERAKHIR 31 DISEMBER 2024

		Kumpulan Wang Suruhanjaya
	NOTA	RM
Pada 1 Januari 2023		4,001,234
Pelarasan tahun lalu	22	136,528
Kurangan bagi tahun		(771,912)
Pada 31 Disember 2023/1 Januari 2024		<u>3,365,850</u>
Kurangan bagi tahun		(1,839,466)
Pada 31 Disember 2024		<u><u>1,526,384</u></u>

Nota-nota yang disertakan merupakan sebahagian asas penyata kewangan ini.

SURUHANJAYA HAK ASASI MANUSIA MALAYSIA

PENYATA ALIRAN TUNAI BAGI TAHUN BERAKHIR 31 DISEMBER 2024

	2024 RM	2023 RM (Dinyatakan semula)
ALIRAN TUNAI DARI AKTIVITI OPERASI		
Kurangan sebelum cukai	(1,839,466)	(635,384)
Pelarasan perkara-perkara yang tidak melibatkan aliran tunai:		
Keuntungan pelupusan harta tetap	(17,698)	(95)
Susut nilai loji dan peralatan	379,738	317,628
Pelunasan pendapatan tertunda	(583,945)	(106,419)
Kurangan sebelum perubahan modal kerja	(2,061,371)	(424,270)
(Peningkatan)/ Kurangan belum terima	(2,514)	78,458
Peningkatan belum bayar	11,169	4,840
Kurangan/ (Peningkatan) dalam peruntukan manfaat pekerja	72,680	(8,259)
Pendapatan tertunda	-	-
Aliran tunai dijana daripada operasi	(1,980,036)	(349,231)
Cukai dibayar	(702)	(1,589)
Aliran tunai bersih digunakan dijana daripada aktiviti operasi	(1,980,738)	(350,820)
 ALIRAN TUNAI DARI AKTIVITI PELABURAN		
Pembelian loji dan peralatan	(52,902)	(717,153)
Hasil Terimaan ke atas Pelupusan Aset	17,700	2,000
Aliran tunai bersih digunakan dalam aktiviti pelaburan	(35,202)	(715,153)
 Kurangan bersih dalam tunai dan kesetaraan tunai	(2,015,940)	(1,065,973)
Tunai dan kesetaraan tunai pada awal tahun	2,770,532	3,836,505
Tunai dan kesetaraan tunai pada akhir tahun	754,592	2,770,532
 <u>Tunai dan kesetaraan tunai</u>		
Simpanan tetap	-	1,000,000
Baki tunai dan bank	754,592	1,770,532
Tunai dan kesetaraan tunai pada akhir tahun	754,592	2,770,532

Nota-nota yang disertakan merupakan sebahagian asas penyata kewangan ini.

SURUHANJAYA HAK ASASI MANUSIA MALAYSIA

PENYATA PERBANDINGAN BAJET DAN SEBENAR BAGI TAHUN BERAKHIR 31 DISEMBER 2024

	JUMLAH DILULUSKAN RM	BAJET PINDAAN RM	JUMLAH SEBENAR RM	*VARIAN RM	BAJET %	NOTA
PENERIMAAN						
Pendapatan Urusniaga Bukan pertukaran	13,551,000	13,551,000	14,376,748	825,748	6%	a
Pendapatan Urusniaga Pertukaran	-	-	21,449	21,449	TB	b
JUMLAH PENERIMAAN	13,551,000	13,551,000	14,398,197	847,197	6%	
PEMBAYARAN						
Emolumen	7,009,000	7,009,000	7,095,453	(86,453)	(1.2%)	c
Perkhidmatan dan Bekalan	6,520,000	7,720,000	8,694,691	(974,691)	(12.6%)	d
Aset	-	-	52,902	(52,902)	TB	e
Pemberian dan Kenaan Bayaran Tetap	20,000	20,000	83,619	(63,619)	(318%)	f
Perbelanjaan Lain	2,000	2,000	2,045	(45)	(2.3%)	
JUMLAH PEMBAYARAN	13,551,000	14,751,000	15,928,710	(1,177,710)	(8%)	
PENERIMAAN BERSIH	-	(1,200,000)	(1,530,513)	(330,513)		

*Merujuk kepada varian di antara Bajet Pindaan dan Jumlah Sebenar

TB - Tidak Berkenaan

Penjelasan material yang melebihi 20% di antara Jumlah Bajet dan Jumlah Sebenar adalah seperti berikut:

- Termasuk Pendapatan Urusniaga Bukan Pertukaran adalah Terimaan Geran Program kerjasama UNDP, Kementerian Luar Negeri, Bahagian Hal Ehwal Undang-Undang JPM yang tidak diperuntukan dan Pelunasan pendapatan tertunda geran kontrak kerjasama European Union.
- Penerimaan Pendapatan Urusniaga Pertukaran Suruhanjaya adalah melalui Hibah dan Faedah yang diterima daripada Simpanan Tetap.
- Termasuk Pembayaran Emolumen adalah Bayaran Insentif Awal Kajian Sistem Saraan Perkhidmatan Awam Tahun 2024 dan Bantuan Khas Kewangan Aidilfitri 2024 yang tidak diperuntukkan.
- Perbezaan bagi Perbelanjaan Perkhidmatan dan Bekalan Suruhanjaya yang mempunyai perbezaan ketara berbanding peruntukan yang disyorkan adalah peningkatan terhadap perbelanjaan perjalanan dan sara hidup perhubungan dan utiliti sewaan logistik program, bekalan bahan mentah, bekalan dan bahan-bahan lain, penyelenggaraan, dan perkhidmatan iktisas dan perkhidmatan lain bagi membolehkan Suruhanjaya menjalankan mandatnya.
- Pembelian aset Suruhanjaya adalah pembelian motosikal bagi kenderaan pejabat, perkakasan dan perisian komputer, dan peralatan dan kelengkapan yang tidak diperuntukkan.
- Termasuk dalam perbelanjaan pemberian dan kenaan bayaran lain adalah pelarasan kepada peruntukan manfaat kakitangan bagi peruntukan sebenar Jadual Ganjaran Cuti Rehat Terkumpul.

Nota-nota yang disertakan merupakan sebahagian asas penyata kewangan ini.

SURUHANJAYA HAK ASASI MANUSIA MALAYSIA**NOTA-NOTA KEPADA PENYATA KEWANGAN BAGI TAHUN BERAKHIR 31 DISEMBER 2024****1.0 LATAR BELAKANG DAN AKTIVITI UTAMA**

- 1.1 Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia ditubuhkan oleh Parlimen Malaysia di bawah Akta Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia 1999, Akta 597 dengan objektif untuk melindungi dan memajukan hak asasi manusia di Malaysia. Akta ini diwartakan pada 9 September 1999.
- 1.2 Fungsi utama Suruhanjaya adalah untuk:
 - 1.2.1 memupuk kesedaran dan menyediakan pendidikan yang berhubungan dengan hak asasi manusia;
 - 1.2.2 menasihati dan membantu Kerajaan dalam merumuskan perundangan dan arahan dan tatacara pentadbiran dan mengesyorkan langkah-langkah yang perlu diambil;
 - 1.2.3 mengesyorkan kepada Kerajaan berkenaan dengan penandatangan atau penyertaan dalam perjanjian triti dan suratcara antarabangsa yang lain dalam bidang hak asasi manusia; dan
 - 1.2.4 menyiasat aduan berkenaan dengan pelanggaran hak asasi manusia.
- 1.3 Penyata Kewangan Bagi Tahun Berakhir 31 Disember 2024 telah diluluskan oleh Suruhanjaya pada 28 April 2025 .
- 1.4 Pejabat berdaftar Suruhanjaya dan tempat utama pengoperasiannya terletak di Tingkat 11 Menara TH Perdana Jalan Sultan Ismail.
- 1.5 Suruhanjaya menerima pakai piawaian perakaunan berdasarkan surat edaran Ketua Setiausaha Perbendaharaan berkenaan Pemakaian Piawaian Perakaunan Bagi Rangka Kerja Pelaporan Penyata Kewangan Oleh Badan Berkanun Persekutuan Bagi Tahun 2016 Dan Tahun-tahun Berikutnya bertarikh 9 Disember 2016, dan Surat Pekeliling Akauntan Negara Bilangan 9 Tahun 2017.

Pemakaian Piawaian Perakaunan Sektor Awam Malaysia (MPSAS) di Suruhanjaya telah bermula tahun 2020.

SURUHANJAYA HAK ASASI MANUSIA MALAYSIA

NOTA-NOTA KEPADA PENYATA KEWANGAN BAGI TAHUN BERAKHIR 31 DISEMBER 2024

2.0 DASAR-DASAR PERAKAUNAN

2.1 Asas Penyediaan Penyata Kewangan

Penyata kewangan Suruhanjaya ini telah disediakan menurut kelaziman kos sejarah dan mematuhi nilai saksama.

Penyata kewangan Suruhanjaya dibentangkan dalam Ringgit Malaysia.

Pihak pengurusan perlu menggunakan pertimbangan, anggapan dan anggaran untuk menilai dan melaporkan jumlah aset dan liabiliti pada akhir tahun semasa serta melaporkan jumlah pendapatan dan perbelanjaan pada tahun semasa.

Pertimbangan dan anggapan digunakan di dalam penilaian dan mungkin akan menyebabkan keputusan sebenar tidak selari dengan jumlah yang dilaporkan.

2.2 Tempoh Laporan Entiti

Penyediaan penyata kewangan Suruhanjaya adalah tertakluk Akta Badan Berkanun (Akaun dan Laporan Tahunan) 1980 [Akta 240], dan tahun kewangan Suruhanjaya ialah tahun kalendar.

2.3 Pengiktirafan Hasil dan Perbelanjaan

2.3.1 Hasil daripada Urusniaga Bukan Pertukaran

Geran Peruntukan Kerajaan

Geran Mengurus yang diterima daripada Kerajaan untuk pembiayaan belanja operasi diakaunkan dalam Penyata Prestasi Kewangan pada tahun ia dimaksudkan diiktiraf pada nilai saksamanya di mana terdapat jaminan munasabah bahawa geran akan diterima dan Suruhanjaya akan mematuhi semua syarat yang ada padanya.

Geran Kerajaan berkaitan dengan pembelian loji dan peralatan dimasukkan dalam liabiliti bukan semasa sebagai pendapatan tertunda dan dikreditkan kepada Penyata Prestasi Kewangan pada harga belian loji dan peralatan tersebut.

2.3.2 Hasil daripada Urusniaga Pertukaran

Faedah Simpanan Tetap

Faedah Simpanan Tetap diiktiraf menurut konsep akrual atas dasar perkadaran masa yang mengambilkira kadar pulangan hasil efektif ke atas aset ialah kadar keuntungan yang diperlukan untuk mendiskaun jangka aliran penerimaan tunai masa hadapan hayat aset tersebut untuk disamakan dengan amaun bawaan awal aset.

Bagi pelaburan daripada Simpanan Tetap, pendapatan diambil kira dalam Penyata Prestasi Kewangan.

SURUHANJAYA HAK ASASI MANUSIA MALAYSIA**NOTA-NOTA KEPADA PENYATA KEWANGAN BAGI TAHUN BERAKHIR 31 DISEMBER 2024****2.0 DASAR-DASAR PERAKAUNAN (SAMBUNGAN)****2.3 Pengiktirafan Hasil dan Perbelanjaan (Sambungan)****2.3.2 Hasil daripada Urusniaga Pertukaran (Sambungan)****Faedah Simpanan Tetap (Sambungan)**

Pendapatan Hibah dan Mudharabah Insuran diiktiraf berdasarkan asas tunai.

Pendapatan lain adalah dana yang diterima Suruhanjaya bagi maksud memupuk kesedaran dan menyediakan pendidikan yang berhubungan dengan hak asasi manusia yang diluluskan Suruhanjaya.

Belanja diiktiraf dalam tempoh ia berlaku atau dikenakan.

Perbelanjaan Ubahsuai bagi bangunan yang disewa diiktiraf sebagai perbelanjaan dalam Penyata Prestasi Kewangan.

2.4 Instrumen Kewangan**2.4.1 Aset Kewangan**

Aset kewangan diiktiraf dalam Penyata Kedudukan Kewangan apabila Suruhanjaya menjadi pihak kepada peruntukan kontrak instrumen.

Aset kewangan terdiri daripada tunai dan kesetaraan tunai, pendahuluan kakitangan dan deposit. Aset Kewangan diukur berdasarkan nilai dan kos yang dilunaskan.

Pembelian atau penjualan aset kewangan yang memerlukan penyerahan aset dalam tempoh masa yang ditetapkan oleh peraturan atau konvensyen di dalam pasaran akan diiktiraf pada tarikh transaksi itu dibuat, iaitu tarikh di mana Suruhanjaya membuat komitmen untuk membeli atau menjual aset tersebut.

2.4.2 Liabiliti Kewangan

Liabiliti kewangan diiktiraf dalam Penyata Kedudukan Kewangan apabila Suruhanjaya menjadi pihak kepada peruntukan kontrak instrumen.

Liabiliti kewangan terdiri daripada akaun belum bayar, dan liabiliti lain.

Liabiliti kewangan diukur berdasarkan nilai dan kos yang dilunaskan.

Liabiliti kewangan dinyahiktiraf apabila obligasi yang dinyatakan dalam kontrak telah dilepaskan, dibatalkan atau tamat hayat.

Sebarang perbezaan antara nilai dibawa liabiliti kewangan yang dinyahiktirafkan dari pertimbangan dibayar adalah diiktiraf di dalam lebihan atau kurangan dalam tempoh penyahiktirafan.

SURUHANJAYA HAK ASASI MANUSIA MALAYSIA

NOTA-NOTA KEPADA PENYATA KEWANGAN BAGI TAHUN BERAKHIR 31 DISEMBER 2024

2.0 DASAR-DASAR PERAKAUNAN (SAMBUNGAN)

2.4 Instrumen Kewangan (Sambungan)

2.4.3 Tunai dan Kesetaraan Tunai

Tunai merangkumi wang tunai di tangan, di bank, dan simpanan. Kesetaraan tunai merangkumi pelaburan mudah tunai yang boleh ditukarkan kepada amaun tunai yang diketahui yang tertakluk kepada risiko pertukaran nilai yang tidak signifikan. Suruhanjaya telah menggunakan kaedah tidak langsung di dalam penyediaan Penyata Aliran Tunai.

2.5 Peruntukan

Peruntukan dibuat apabila Suruhanjaya mempunyai obligasi sah atau konstruktif pada masa kini berikutan peristiwa lepas, di mana kemungkinan aliran keluar sumber akan diiktirafkan untuk menjelaskan obligasi, dan bila anggaran yang boleh diyakini boleh dibuat bagi amaun tersebut.

Suruhanjaya menggunakan anggaran terbaik sebagai dasar penilaian peruntukan. Pihak pengurusan menilai berdasarkan pengalaman, isu semasa dan isu akan datang dengan kemungkinan munasabah yang berlaku.

2.6 Nilai Saksama

Nilai dibawa tunai dan kesetaraan tunai, pelbagai dan lain-lain belum terima, pelbagai dan lain-lain belum bayar menghampiri nilai saksama kerana sifat instrumen kewangan yang jangka pendek.

2.7 Objektif dan Polisi Pengurusan Risiko Kewangan

Polisi pengurusan risiko kewangan Suruhanjaya bertujuan memastikan sumber kewangan mencukupi untuk menjalankan operasi-operasinya dengan lancar.

2.8 Risiko Mudah Tunai

Pihak Suruhanjaya mengamalkan pengurusan risiko mudah tunai yang hemat untuk meminimumkan ketidakpadanan aset dan liabiliti kewangan dan untuk mewujudkan tahap tunai dan kesetaraan tunai yang mencukupi bagi memenuhi keperluan modal kerja.

2.9 Manfaat Pekerja

Termasuk di dalam Manfaat Pekerja Jangka Pendek adalah upah, gaji, cuti tahunan berbayar dan cuti sakit, Bantuan Khas Kewangan dan manfaat bukan kewangan yang dijangka akan diselesaikan sepenuhnya dalam tempoh 12 bulan selepas akhir tempoh pelaporan di mana kakitangan memberi perkhidmatan yang berkaitan diiktiraf berkenaan dengan perkhidmatan pekerja dan diukur pada jumlah yang dijangka akan dibayar apabila liabiliti diselesaikan.

SURUHANJAYA HAK ASASI MANUSIA MALAYSIA

NOTA-NOTA KEPADA PENYATA KEWANGAN BAGI TAHUN BERAKHIR 31 DISEMBER 2024

2.0 DASAR-DASAR PERAKAUNAN (SAMBUNGAN)

2.9 Manfaat Pekerja (Sambungan)

Liabiliti dibentangkan sebagai tanggungan manfaat pekerja dalam Penyata Kedudukan Kewangan. Suruhanjaya mengiktiraf liabiliti dan belanja Bantuan Khas Kewangan, berdasarkan pekeliing yang dikeluarkan selepas pembentangan bajet Kerajaan Persekutuan jika terdapat peruntukan bagi Bantuan Khas Kewangan. Suruhanjaya mengiktiraf peruntukan di mana adanya obligasi kontraktual atau jika terdapat amalan terdahulu yang telah mewujudkan suatu obligasi kontraktual.

Suruhanjaya membayar caruman tetap kepada sebuah entiti Kumpulan Wang Simpanan Pekerja (KWSP) dan Pertubuhan Keselamatan Sosial (PERKESO) bagi kakitangannya. Caruman sedemikian diiktiraf sebagai perbelanjaan dalam Penyata Prestasi Kewangan seperti yang ditanggung. Apabila caruman telah dibayar, Suruhanjaya tiada obligasi bayaran lagi.

Gantian Cuti Rehat

Peruntukan manfaat pekerja jangka pendek seperti cuti tahunan berbayar diiktiraf apabila anggota bersara wajib atau bersara pilihan sendiri ataupun bersara atas kepentingan perkhidmatan ataupun apabila mereka meninggal dunia berdasarkan kepada terma dan syarat perkhidmatan Suruhanjaya akan dibayar Award Gantian Wang Tunai.

Suruhanjaya mengambilkira peruntukan gantian cuti rehat bagi kesemua kakitangannya yang layak dalam tempoh Kewangan berakhir di mana ia dikira berdasarkan formula berikut:

$$1/30 \text{ Gaji akhir diterima} \times \text{jumlah hari cuti rehat yang di kumpulkan} \\ (\text{tertakluk kepada had maksimum 180 hari})$$

Manfaat Pekerja Lain-lain

Kemudahan kakitangan lain-lain yang disediakan meliputi Skim Perlindungan Insuran berkelompok bagi kemasukan ke hospital dan operasi, perlindungan kemalangan, perlindungan nyawa kepada semua kakitangan tetap dan kakitangan kontrak berdasarkan ketentuan yang ditetapkan Suruhanjaya.

Suruhanjaya juga akan memberi ganjaran kepada kakitangan kontrak yang telah tamat tempoh perkhidmatan mereka berdasarkan formula berikut:

$$[17.5\% - 15\% (\text{caruman KWSP majikan}) \times \text{gaji pokok terakhir} \times \text{jumlah bulan perkhidmatan}] \\ (-) \text{ faedah syer ke atas caruman KWSP majikan.}$$

SURUHANJAYA HAK ASASI MANUSIA MALAYSIA

NOTA-NOTA KEPADA PENYATA KEWANGAN BAGI TAHUN BERAKHIR 31 DISEMBER 2024

2.0 DASAR-DASAR PERAKAUNAN (SAMBUNGAN)

2.10 Maklumat Bajet

Bajet Tahunan disediakan menurut kepada asas tunai. Memandangkan penyata kewangan disediakan menggunakan asas akrual, maka satu Penyata Perbandingan Bajet dan Sebenar didedahkan secara berasingan. Penyata ini telah disediakan menggunakan asas penyediaan bajet tahunan dan hanya merujuk kepada bajet mengurus. Jumlah bajet tahunan Suruhanjaya telah diluluskan oleh Kementerian Kewangan.

2.11 Loji dan Peralatan serta Susut nilai

Hartanah, loji dan peralatan diiktiraf pada nilai kos yang melebihi RM 1,000.00 setiap satu. Loji dan peralatan dinyatakan pada kos ditolak susutnilai terkumpul dan kerugian nilai kemerosotan terkumpul.

Susut nilai diperuntukkan berdasarkan kaedah garis lurus dikira untuk menghapus kira kos setiap aset sepanjang anggaran hayat kegunaannya.

Kadar susutnilai tahunan adalah 20%.

Loji dan peralatan disusutnilai dengan memperuntukkan jumlah susut nilai komponen atau item penting kepada lebih baki hayat berguna. Pada akhir setiap tempoh pelaporan, nilai sisa, jangka hayat guna dan kaedah susut nilai bagi loji dan peralatan disemak semula untuk kewajaran. Sebarang perubahan dalam anggaran aset dilaraskan secara prospektif kepada jangka hayat yang tinggal, bermula dalam tempoh semasa.

2.12 Pendedahan Pihak Berkaitan

Suruhanjaya menganggap pihak berkaitan sebagai orang entiti dengan keupayaan untuk mengenakan kawalan secara individu atau bersama, atau melaksanakan pengaruh penting ke atas Suruhanjaya atau sebaliknya. Pihak berkaitan Suruhanjaya adalah barisan Pesuruhjaya SUHAKAM.

2.13 Pertimbangan Perakaunan Penting dan Sumber Utama Ketidakpastian Anggaran.

Suruhanjaya tidak mempunyai pertimbangan dan anggapan yang menyebabkan penyediaan penyata kewangan tidak munasabah.

Ketidakpastian Anggaran

Pengukuran beberapa aset dan liabiliti memerlukan pihak pengurusan menggunakan anggaran berdasarkan pelbagai input yang boleh diperhatikan dan andaian lain. Perkara yang tertakluk kepada ketidakpastian anggaran penting adalah dalam mengukur: (a) peruntukan; dan (b) susut nilai hartanah, loji dan peralatan.

SURUHANJAYA HAK ASASI MANUSIA MALAYSIA**NOTA-NOTA KEPADA PENYATA KEWANGAN BAGI TAHUN BERAKHIR 31 DISEMBER 2024****2.0 DASAR-DASAR PERAKAUNAN (SAMBUNGAN)****2.14 Rosot Nilai Aset Bukan Kewangan.**

Pada setiap tarikh Penyata Kedudukan Kewangan, Suruhanjaya mengkaji semula nilai dibawa bagi aset-asetnya untuk menentukan sama ada terdapat sebarang petunjuk kemerosotan nilai. Jika sebarang petunjuk wujud, rosot nilai dikira dengan membandingkan nilai dibawa aset dengan amaun boleh pulih. Amaun boleh pulih adalah nilai tertinggi di antara nilai saksama ditolak kos untuk dijual dan nilai dalam penggunaan.

Dalam menentukan nilai dalam penggunaan, aliran tunai masa hadapan akan didiskaun kepada nilai semasanya menggunakan kadar diskaun sebelum cukai yang menggambarkan nilai pasaran semasa nilai masa wang dan risiko khusus kepada aset tersebut. Di dalam menentukan nilai saksama ditolak kos untuk dijual pula, urus niaga pasaran terkini akan diambilkira jika ada. Jika tiada urus niaga pasaran terkini berlaku, model penilaian yang sesuai hendaklah digunakan.

Kerugian kemerosotan diiktiraf sebagai perbelanjaan dalam Penyata Prestasi Kewangan serta merta apabila nilai dibawa aset melebihi amaun boleh pulihnya, melainkan aset tersebut dibawa pada jumlah penilaian semula. Sebarang kerugian kemerosotan aset yang dinilai semula akan dikurangkan setakat lebih penilaian semula yang masih belum digunakan bagi aset yang sama.

SURUHANJAYA HAK ASASI MANUSIA MALAYSIA

NOTA-NOTA KEPADA PENYATA KEWANGAN BAGI TAHUN BERAKHIR 31 DISEMBER 2024

3.0 AKAUN BELUM TERIMA

	<u>2024</u>	<u>2023</u>
	RM	RM
Akaun belum terima daripada pendahuluan	14,279	13,653
Faedah terakru	-	263
Deposit	664,196	650,798
Penghutang lain-lain	-	11,247
Jumlah pada kos	<u>678,475</u>	<u>675,961</u>

Termasuk dalam baki akaun belum terima daripada pendahuluan adalah baki hutang daripada bekas kakitangan Suruhanjaya berjumlah RM12,176. Suruhanjaya telah mengeluarkan Surat Tuntutan Pelarasan Permohonan Pendahuluan serta sedang dalam proses tindakan undang-undang kepada kakitangan tersebut.

4.0 SIMPANAN TETAP

Simpanan tetap dengan bank berlesen tidak dicagarkan untuk sebarang tujuan. Kadar faedah efektif bagi simpanan tetap dengan bank berlesen pada 3.20% (2023: 3.20%) setahun. Tempoh matang ialah antara 29 hari hingga 33 hari (2023 : 28 hari hingga 33 hari).

5.0 BAKI TUNAI DAN BANK

	<u>2024</u>	<u>2023</u>
	RM	RM
Tunai Di Tangan	5,000	5,000
Tunai Di Bank	749,592	1,765,532
Jumlah	<u>754,592</u>	<u>1,770,532</u>

6.0 BAYARAN TERDAHULU

	<u>2024</u>	<u>2023</u>
	RM	RM
Perbelanjaan Terdahulu Perkhidmatan dan Bekalan	188,715	139,786
Jumlah	<u>188,715</u>	<u>139,786</u>

SURUHANJAYA HAK ASASI MANUSIA MALAYSIA

NOTA-NOTA KEPADA PENYATA KEWANGAN BAGI TAHUN BERAKHIR 31 DISEMBER 2024

7.0 CUKAI BOLEH PULIH

	<u>2024</u>	<u>2023</u>
	RM	RM
Lebihan peruntukan cukai	618	-
Jumlah	618	-

8.0 LOJI DAN PERALATAN

<u>2024</u>	Buku, Peralatan dan Kelengkapan RM	Komputer RM	Kenderaan RM	Pengubahsuaian RM	Jumlah RM
Kos					
Pada 1 Januari	870,812	1,806,998	2,475,505	989,800	6,143,115
Tambahan	10,398	26,960	15,544	-	52,902
Pelupusan	-	-	(164,137)	-	(164,137)
Pada 31 Disember	881,210	1,833,958	2,326,912	989,800	6,031,880
Susut nilai Berkumpul					
Pada 1 Januari	730,782	1,265,338	1,904,825	989,599	4,890,544
Caj untuk tahun	46,552	171,723	161,463	-	379,738
Pelupusan	-	-	(164,133)	-	(164,133)
Pada 31 Disember	777,334	1,437,061	1,902,155	989,599	5,106,149
Nilai Buku Bersih					
Pada 1 Januari	140,030	541,660	570,680	201	1,252,571
Pada 31 Disember	103,876	396,897	424,757	201	925,731

SURUHANJAYA HAK ASASI MANUSIA MALAYSIA

NOTA-NOTA KEPADA PENYATA KEWANGAN BAGI TAHUN BERAKHIR 31 DISEMBER 2024

8.0 LOJI DAN PERALATAN (SAMBUNGAN)

	Buku, Peralatan dan	Kelengkapan	Komputer	Kenderaan	Pengubahsuaian	Jumlah
<u>2023</u>		RM	RM	RM	RM	RM
Pada 1 Januari		806,383	1,507,707	2,128,852	989,800	5,432,742
Tambahan		64,429	153,671	331,345	-	549,445
Pelarasan tahun lalu		-	152,400	15,308	-	167,708
Pelupusan		-	(6,780)	-	-	(6,780)
Pada 31 Disember		870,812	1,806,998	2,475,505	989,800	6,143,115

Susut nilai Berkumpul

Pada 1 Januari	686,945	1,110,483	1,789,504	989,599	4,576,531
Caj untuk tahun	43,837	127,990	114,621	-	286,448
Pelarasan Tahun lalu	-	30,480	700	-	31,180
Pelupusan	-	(3,615)	-	-	(3,615)
Pada 31 Disember	730,782	1,265,338	1,904,825	989,599	4,890,544

Nilai Buku Bersih

Pada 1 Januari	119,438	397,224	339,348	201	856,211
Pada 31 Disember	140,030	541,660	570,680	201	1,252,571

9.0 AKAUN BELUM BAYAR

	<u>2024</u> RM	<u>2023</u> RM
Pemiutang Operasi	-	1,271
Pemiutang Kakitangan	69,619	217
Akruan	31,308	37,839
Jumlah	100,927	39,326

10.0 CUKAI BELUM BAYAR

	<u>2024</u> RM	<u>2023</u> RM
Baki pada 1 Januari	1,589	11,367
Cukai pada tahun semasa	(185)	(8,189)
Cukai dibayar	(1,404)	(1,589)
Jumlah	-	1,589

SURUHANJAYA HAK ASASI MANUSIA MALAYSIA

NOTA-NOTA KEPADA PENYATA KEWANGAN BAGI TAHUN BERAKHIR 31 DISEMBER 2024

11.0 PENDAPATAN TERTUNDA

Pendapatan tertunda Suruhanjaya adalah termasuk obligasi Geran Kontrak kerjasama European Union bagi projek '*Promoting the Accession of Remaining International HR Treaties in Malaysia*', projek '*Responding to Covid19 by Meeting the Human Rights Needs of Vulnerable Communities in Malaysia*', dan '*Advancing Human Rights in Malaysia Via Strategic Approaches in Education and Awareness Raising*'.

	<u>2024</u> RM	<u>2023</u> RM
Baki pada 1 Januari	1,053,800	1,160,219
Tambah:		
Penerimaan tahun semasa	-	-
Tolak:		
Pelunasan tahun semasa (rujuk nota 11 (B))	(372,086)	(106,419)
Pemulangan lebihan dana	<u>(211,859)</u>	<u>-</u>
Baki pada 31 Disember	<u>469,855</u>	<u>1,053,800</u>

12.0 PERUNTUKAN MANFAAT KAKITANGAN

Suruhanjaya melalui Terma dan Syarat Perkhidmatan SUHAKAM Fasal 3.18 memperuntukkan pembayaran Wang Tunai Sebagai Gantian Cuti Rehat (GCR), iaitu bagi cuti rehat terkumpul yang tidak dihabiskan mengikut syarat-syarat pengumpulan sehingga maksimum 180 hari disebabkan kepentingan perkhidmatan. Anugerah wang tunai dibayar pada hari terakhir bekerja selepas bersara dan ia dikira berdasarkan gaji kakitangan pada tarikh Penyata Kedudukan Kewangan. Kriteria-kriteria penetapan pengiraan Peruntukan Tahunan SUHAKAM, tertakluk kepada jumlah cuti rehat yang terkumpul sehingga jumlah maksimum 15 hari setahun mengikut tahun semasa, seperti peraturan tersebut.

	<u>2024</u> RM	<u>2023</u> RM
Baki pada 1 Januari	378,285	386,544
Peruntukan tahun semasa	45,588	40,165
Pelarasan ganjaran tahun semasa	27,092	(48,424)
Baki pada 31 Disember	<u>450,965</u>	<u>378,285</u>

SURUHANJAYA HAK ASASI MANUSIA MALAYSIA

NOTA-NOTA KEPADA PENYATA KEWANGAN BAGI TAHUN BERAKHIR 31 DISEMBER 2024

13.0 KUMPULAN WANG SURUHANJAYA

	<u>2024</u> RM	Dinyatakan semula <u>2023</u> RM	Seperti dilaporkan terdahulu <u>2023</u> RM
Baki pada 1 Januari	3,365,850	4,001,234	4,001,234
Pelarasan tahun lalu	-	136,528	-
Lebihan/ (Kurangan) bagi tahun semasa	<u>(1,839,466)</u>	<u>(771,912)</u>	<u>(771,912)</u>
Baki pada 31 Disember	<u>1,526,384</u>	<u>3,365,850</u>	<u>3,229,322</u>

14.0 PENDAPATAN URUSNIAGA BUKAN PERTUKARAN

	<u>2024</u> RM	<u>2023</u> RM
Geran Kerajaan	14,004,662	14,390,000
Pendapatan lain	372,086	106,419
Jumlah	<u>14,376,748</u>	<u>14,496,419</u>

(A) GERAN KERAJAAN

Peruntukan Disalurkan	<u>2024</u> RM
Suku Tahun Pertama	3,387,750
Suku Tahun Kedua	3,387,750
Suku Tahun Ketiga	2,583,387
Suku Tahun Keempat	4,192,113
Geran Program United Nations Development Programme bersama SUHAKAM	204,470
Geran Program Human Rights Day oleh Kementerian Luar Negeri	49,192
Geran Program Human Rights Day oleh Bahagian Hal Ehwal Undang-Undang, Jabatan Perdana Menteri (JPM)	200,000
Jumlah	<u>14,004,662</u>

Peruntukan Disalurkan	<u>2023</u> RM
Suku Tahun Pertama	3,562,500
Suku Tahun Kedua	3,562,500
Suku Tahun Ketiga	3,562,500
Suku Tahun Keempat	3,562,500
Geran Peruntukan One-Off Kenderaan JPM	140,000
Jumlah	<u>14,390,000</u>

SURUHANJAYA HAK ASASI MANUSIA MALAYSIA

NOTA-NOTA KEPADA PENYATA KEWANGAN BAGI TAHUN BERAKHIR 31 DISEMBER 2024

14.0 PENDAPATAN URUSNIAGA BUKAN PERTUKARAN (SAMBUNGAN)

(B) PENDAPATAN LAIN

Pendapatan lain adalah dana yang diterima Suruhanjaya bagi maksud memupuk kesedaran dan menyediakan pendidikan yang berhubungan dengan hak asasi manusia yang diluluskan Suruhanjaya.

	<u>2024</u> <u>RM</u>
Pendapatan Lain	
Penerimaan sumbangan	
European Union (rujuk nota 8.0)	372,086
Jumlah	<u>372,086</u>

	<u>2023</u> <u>RM</u>
Pendapatan Lain	
Penerimaan sumbangan	
European Union (rujuk nota 8.0)	106,419
Jumlah	<u>106,419</u>

15.0 PENDAPATAN URUSNIAGA PERTUKARAN

	<u>2024</u> <u>RM</u>	<u>2023</u> <u>RM</u>
Hibah bank	2,863	4,607
Faedah simpanan tetap	18,586	32,088
Jumlah	<u>21,449</u>	<u>36,695</u>

16.0 EMOLUMEN

	<u>2024</u> <u>RM</u>	<u>2023</u> <u>RM</u>
Gaji	4,334,952	4,217,505
Imbuhan Khidmat Awam	163,807	169,190
Elaun Perumahan	418,968	418,699
Elaun Keraian	155,989	148,332
Lain-lain Elaun	551,936	537,840
Sumbangan Badan Berkanun	919,862	895,723
Faedah Kewangan Lain	549,939	411,373
Jumlah	<u>7,095,453</u>	<u>6,798,662</u>

SURUHANJAYA HAK ASASI MANUSIA MALAYSIA

NOTA-NOTA KEPADA PENYATA KEWANGAN BAGI TAHUN BERAKHIR 31 DISEMBER 2024

17.0 PERKHIDMATAN DAN BEKALAN	<u>2024</u> RM	<u>2023</u> RM Dinyatakan semula	<u>2023</u> RM Seperti dilaporkan terdahulu
Perjalanan dan sara hidup	1,665,580	1,567,886	1,567,886
Perhubungan dan utiliti	230,950	232,873	232,873
Sewaan	2,652,871	2,468,765	2,468,765
Bekalan bahan mentah	95,493	93,159	93,159
Bekalan dan bahan-bahan lain	414,009	321,700	321,700
Penyelenggaraan dan pembaikan kecil	501,569	481,006	633,406
Perkhidmatan Ikhtisas dan hospitaliti	3,134,219	2,879,964	2,895,272
Jumlah	<u>8,694,691</u>	<u>8,045,353</u>	<u>8,213,061</u>

18.0 PEMBERIAN DAN KENAAN BAYARAN TETAP

Pemberian dan kenaikan bayaran tetap terdiri daripada perbelanjaan ganjaran tamat perkhidmatan kontrak dan Gantian Cuti Rehat terkumpul bagi tahun semasa.

19.0 PERBELANJAAN-PERBELANJAAN LAIN

Perbelanjaan-Perbelanjaan Lain terdiri daripada bayaran perkhidmatan kepada bank-bank tempatan dan kerugian pertukaran mata wang asing.

SURUHANJAYA HAK ASASI MANUSIA MALAYSIA

NOTA-NOTA KEPADA PENYATA KEWANGAN BAGI TAHUN BERAKHIR 31 DISEMBER 2024

20.0 PERBELANJAAN PENGURUSAN

Perbelanjaan Pengurusan adalah bagi membolehkan Suruhanjaya menjalankan fungsinya.

	<u>2024</u>	<u>2023</u>	<u>2023</u>
	RM	RM	RM
		Dinyatakan semula	Seperti dilaporkan terdahulu
Emolumen	7,095,453	6,798,662	6,798,662
Perjalanan dan sara hidup	1,665,580	1,567,886	1,567,886
Perhubungan dan utiliti	230,950	232,873	232,873
Sewaan	2,652,871	2,468,765	2,468,765
Bekalan bahan mentah	95,493	93,159	93,159
Bekalan dan bahan-bahan lain	414,009	321,700	321,700
Penyelenggaraan dan pembaikan kecil	501,569	481,006	633,406
Perkhidmatan Ikhtisas dan hospitaliti	3,134,219	2,879,964	2,895,272
Susut nilai	379,738	317,628	286,448
Ganjaran	83,619	12,627	12,627
Lain-lain perbelanjaan	2,045	2,513	2,513
Jumlah Perbelanjaan Pengurusan	<u>16,255,546</u>	<u>15,176,783</u>	<u>15,313,311</u>

21.0 PERUNTUKAN CUKAI

Peruntukan cukai Suruhanjaya hanya tertakluk kepada pendapatan urusanniaga pertukaran.

CUKAI	<u>2024</u>	<u>2023</u>
	RM	RM
Cukai Korporat		
Pendapatan urusanniaga pertukaran	21,449	36,695
Cukai pada kadar semasa	702	1,589
Cukai pendapatan perlu dibayar	702	1,589
Lebih peruntukan cukai tahun lepas	(887)	(9,778)
Cukai pada tahun semasa	<u>(185)</u>	<u>(8,189)</u>

SURUHANJAYA HAK ASASI MANUSIA MALAYSIA

NOTA-NOTA KEPADA PENYATA KEWANGAN BAGI TAHUN BERAKHIR 31 DISEMBER 2024

22.0 PELARASAN TAHUN TERDAHULU

Suruhanjaya telah merekodkan pelarasan kepada kos perolehan aset komputer berjumlah RM152,400 bagi tahun 2023 yang telah diklasifikasikan sebagai perbelanjaan penyelenggaraan kemudahan lain. Suruhanjaya juga telah membuat pelarasan susut nilai terhadap pelarasan tersebut.

Suruhanjaya turut terkurang catat kos manfaat pekerja yang timbul secara langsung daripada perolehan kenderaan bagi kos pemulaan aset berjumlah RM15,308 bagi tahun 2023. Suruhanjaya telah merekodkan pelarasan kepada kos pemulaan tersebut. Suruhanjaya juga telah membuat pelarasan susut nilai terhadap pelarasan tersebut.

PENYATA KEDUDUKAN KEWANGAN PADA 31 DISEMBER 2023	Dilaporkan Terdahulu 2023 RM	Pelarasan Terdahulu RM	Dinyatakan Semula 2023 RM
ASET			
Aset Semasa			
Akaun Belum Terima	675,961	-	675,961
Simpanan Tetap	1,000,000	-	1,000,000
Baki Tunai dan Bank	1,770,532	-	1,770,532
Bayaran Terdahulu	139,786	-	139,786
Jumlah Aset Semasa	3,586,279		3,586,279
Aset Bukan Semasa			
Loji dan Peralatan	1,116,043	136,528	1,252,571
Jumlah Aset Bukan Semasa	1,116,043		1,252,571
Jumlah Aset	4,702,322		4,838,850
LIABILITI			
Liabiliti Semasa			
Akaun Belum Bayar	39,326	-	39,326
Cukai Belum Bayar	1,589	-	1,589
Pendapatan Tertunda	1,053,800	-	1,053,800
Jumlah Liabiliti Semasa	1,094,715		1,094,715
Liabiliti Bukan Semasa			
Peruntukan Manfaat Kakitangan	378,285	-	378,285
Jumlah Liabiliti Bukan Semasa	378,285		378,285
Jumlah Liabiliti	1,473,000		1,473,000
Aset Bersih	3,229,322		3,365,850
ASET BERSIH			
Kumpulan Wang Suruhanjaya	3,229,322	136,528	3,365,850
Jumlah Aset Bersih	3,229,322		3,365,850

SURUHANJAYA HAK ASASI MANUSIA MALAYSIA

NOTA-NOTA KEPADA PENYATA KEWANGAN BAGI TAHUN BERAKHIR 31 DISEMBER 2024

22.0 PELARASAN TAHUN TERDAHULU (SAMBUNGAN)

Suruhanjaya telah merekodkan pelarasan kepada kos perolehan aset komputer berjumlah RM152,400 bagi tahun 2023 yang telah diklasifikasikan sebagai perbelanjaan penyelenggaraan kemudahan lain. Suruhanjaya juga telah membuat pelarasan susut nilai terhadap pelarasan tersebut.

Suruhanjaya turut berkurang catat kos manfaat pekerja yang timbul secara langsung daripada perolehan kenderaan bagi kos pemulaan aset berjumlah RM15,308 bagi tahun 2023. Suruhanjaya telah merekodkan pelarasan kepada kos pemulaan tersebut. Suruhanjaya juga telah membuat pelarasan susut nilai terhadap pelarasan tersebut.

PENYATA PRESTASI KEWANGAN BAGI TAHUN BERAKHIR 31 DISEMBER 2023	Dilaporkan Terdahulu	Pelarasan Terdahulu	Dinyatakan Semula
	2023 RM	RM	2023 RM
Hasil			
Pendapatan Urusniaga Bukan Pertukaran	14,496,419	-	14,496,419
Pendapatan Urusniaga Pertukaran	36,696	-	36,696
Jumlah Hasil	14,533,115		14,533,115
Belanja			
Emolumen	6,798,662	-	6,798,662
Perjalanan dan Sara Hidup	1,567,886	-	1,567,886
Perhubungan dan Utiliti	232,873	-	232,873
Sewaan	2,468,765	-	2,468,765
Bekalan Bahan Mentah	93,159	-	93,159
Bekalan dan Bahan-bahan Lain	321,700	-	321,700
Penyelenggaraan dan Pembaikan Kecil	633,406	(152,400)	481,006
Perkhidmatan Ikhtisas dan Hospitaliti	2,895,272	(15,308)	2,879,964
Susut nilai	286,448	31,180	317,628
Ganjaran	12,627	-	12,627
Keuntungan Pelupusan Harta Tetap	(95)	-	(95)
Lain-lain Perbelanjaan	2,513	-	2,513
Jumlah Belanja	15,313,216	(136,528)	15,176,688
Cukai	8,189	-	8,189
Kurangan Pada Tahun Semasa	(771,912)	136,528	(635,384)

SURUHANJAYA HAK ASASI MANUSIA MALAYSIA

NOTA-NOTA KEPADA PENYATA KEWANGAN BAGI TAHUN BERAKHIR 31 DISEMBER 2024

23.0 PENDEDAHAN KEPADA PIHAK BERKAITAN

Suruhanjaya dianggotai oleh 10 orang Pesuruhjaya yang dilantik oleh Yang di-Pertuan Agong dan terdiri daripada seorang Pengerusi dan 9 orang Pesuruhjaya. Pesuruhjaya bertanggungjawab untuk merancang, mengarah dan mengawal aktiviti Suruhanjaya secara terus atau sebaliknya. Pembayaran emolumen Pesuruhjaya dikelaskan di dalam perbelanjaan Perkhidmatan Ikhtisas. Jumlah manfaat Pesuruhjaya sepanjang tahun kewangan adalah seperti berikut:

	<u>2024</u>	<u>2023</u>
	RM	RM
Elaun Tetap Pesuruhjaya	971,567	978,049
Sumbangan Badan Berkanun	152,041	154,071
Jumlah	<u>1,123,608</u>	<u>1,132,120</u>

24.0 MAKLUMAT KAKITANGAN

Jumlah kakitangan Suruhanjaya pada akhir tahun adalah 90 (2023: 98).

25.0 PENYATA PERBANDINGAN BAJET DAN SEBENAR

Bajet Suruhanjaya telah diluluskan dan dibentangkan atas asas tunai bagi tempoh kewangan 1 Januari 2024 sehingga 31 Disember 2024. Jumlah bajet ini telah dibentangkan dan diluluskan dalam Mesyuarat Suruhanjaya Bil. 1/2024 bertarikh 10 Januari 2024.

Bajet dan Penyata Kewangan Suruhanjaya disediakan dengan menggunakan asas yang berlainan daripada Penyata Kewangan. Penyata Kewangan disediakan dengan asas akrual menggunakan klasifikasi berdasarkan jenis perbelanjaan di dalam Penyata Prestasi Kewangan, manakala bajet disediakan dengan asas tunai. Jumlah sebenar di dalam Penyata Kewangan ini telah dinyatakan semula pada asas tunai berdasarkan kepada dana Mengurus. Ia disediakan berdasarkan kepada penyediaan bajet Mengurus Suruhanjaya sahaja.

	Operasi	Pelaburan	Pembiayaan	Jumlah
	RM	RM	RM	RM
Jumlah sebenar di dalam Penyata Perbandingan Bajet dan Sebenar	15,875,808	52,902	-	15,928,710
Perbezaan	(17,891,748)	(52,902)	-	(17,944,650)
Jumlah Sebenar Di Dalam Penyata Aliran Tunai	(2,015,940)	-	-	(2,015,940)

SURUHANJAYA HAK ASASI MANUSIA MALAYSIA

NOTA-NOTA KEPADA PENYATA KEWANGAN BAGI TAHUN BERAKHIR 31 DISEMBER 2024

26.0 KOMITMEN MODAL

	<u>2024</u>	<u>2023</u>
	RM	RM
Komitmen perbelanjaan modal		
Diluluskan tapi tidak diperuntukkan:		
Pembelian hartanah, loji dan peralatan-kenderaan	-	-

Komitmen pajakan operasi:

Pembayaran minimum pajak di bawah pajakan operasi Suruhanjaya yang tidak dapat dibatalkan untuk penyewaan premis pejabat, dengan jangka masa sewa rata-rata 2 tahun, adalah seperti berikut:

	<u>2024</u>	<u>2023</u>
	RM	RM
Dalam masa setahun	2,043,212	2,219,925
Lebih dari setahun tapi kurang 2 tahun	146,255	2,043,212
	<u>2,189,467</u>	<u>4,263,137</u>

SENARAI SINGKATAN

A

AADK	Agensi Antidadah Kebangsaan
ACT4CAT	Kempen penyertaan Malaysia kepada UNCAT
ADPAN	Jaringan Asia bagi Anti Hukuman Mati
ADUN	Ahli Dewan Undangan Negeri
AGC	Jabatan Peguam Negara
AICHR	Suruhanjaya antara Kerajaan ASEAN mengenai Hak Asasi Manusia
ALC	Pusat Pembelajaran Alternatif
Akta 1954	Akta Orang Asli 1954
Akta 436	Akta Bidan 1966
Akta 550	Akta Pendidikan 1996
Akta 597	Akta Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia 1999
APF	Forum Asia Pasifik Institusi Hak Asasi Manusia Kebangsaan
APPGM	Kumpulan Rentas Parti Parlimen Malaysia
ASEAN	Persatuan Negara-negara Asia Tenggara
ATD	Alternatif kepada penahanan kanak-kanak
ATHAM	Amalan Terbaik Hak Asasi Manusia di Sekolah
ATM	Angkatan Tentera Malaysia
ATM	Mesin juruwang automatik

B

B40	Kumpulan Isi Rumah Berpendapatan 40% Terendah
BHEUU	Bahagian Hal Ehwal Undang-undang

C

CAP 68	Ordinan Tanah Sabah 68
CC	Pesuruhjaya Kanak-kanak
CCC	Majlis Konsultasi Kanak-kanak
CCTV	Kamera litar tertutup
CEDAW	Konvensyen Mengenai Penghapusan Segala Bentuk Diskriminasi Terhadap Wanita
CENTHRA	Pusat Penyelidikan dan Advokasi Hak Asasi Manusia
CHOGM	Mesyuarat Ketua-Ketua Kerajaan Komanwel
CHRP	Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Filipina
CHU	Unit Kesihatan Tahanan
CMD	Bahagian Aduan dan Pemantauan, SUHAKAM
COVID-19	Penyakit Koronavirus 2019
CPC	Kanun Tatacara Jenayah
CRC	Konvensyen Mengenai Hak Asasi Kanak-kanak
CRPD	Konvensyen Mengenai Hak Orang Kurang Upaya
CSO	Organisasi Masyarakat Sipil

D

DBP	Dewan Bahasa dan Pustaka
DIC	Komuniti Intervensi Dadah (KOMITED Malaysia)
DOSM	Jabatan Perangkaan Malaysia

E

EDICT	Kumpulan Menghapuskan Kematian dan Penderaan Dalam Tahanan
EHRC	Suruhanjaya Kesaksamaan dan Hak Asasi Manusia
EIA	Penilaian Impak Alam Sekitar
ESCAP	Suruhanjaya Ekonomi dan Sosial Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu untuk Asia dan Pasifik
ESCRD	Bahagian Hak Ekonomi, Sosial dan Kebudayaan, SUHAKAM
EOD	Bahagian Pendidikan dan Kemasyarakatan, SUHAKAM
EU	Kesatuan Eropah

F

Family Frontiers	Persatuan Sokongan Keluarga dan Kebajikan Selangor & Kuala Lumpur
FAQ	Soalan-soalan Lazim
FGD	Perbincangan Kumpulan Fokus
FSSG	Kumpulan Sokongan Pasangan Asing

G

G2G	Perkhidmatan Kerajaan kepada Kerajaan
GANHRI	Pakatan Global Institusi Hak Asasi Manusia Kebangsaan

H

HIA	Penilaian Impak Warisan
HRC	Majlis Hak Asasi Manusia Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu
HRE	Pendidikan hak asasi manusia
HRFS	<i>Human Rights Festival Sarawak</i>

I

IC	Kad pengenalan
ICCPR	Kovenan Antarabangsa Mengenai Hak Sivil dan Politik
ICD	Bahagian Koordinasi Antarabangsa, SUHAKAM
ICERD	Konvensyen Antarabangsa Tentang Penghapusan Segala Bentuk Diskriminasi Kaum
ICESCR	Kovenan Antarabangsa Mengenai Hak Ekonomi, Sosial dan Kebudayaan
ICJ	Suruhanjaya Juri Antarabangsa
ICMW	Konvensyen Antarabangsa Mengenai Perlindungan Hak-Hak Seluruh Pekerja Migran dan Anggota Keluarganya
ICPPED	Konvensyen Antarabangsa Mengenai Perlindungan Semua Orang daripada Kehilangan Yang Dipaksa

ICRC	Jawatankuasa Antarabangsa Palang Merah Malaysia
IDE	Institut Darul Ehsan
ILO	Pertubuhan Buruh Antarabangsa
INFRA	Institut Kemajuan Desa
INSPIM	Institut Pengurusan Melaka dan Integriti Melaka
INSTUN	Institut Tanah dan Ukur Negara
INTAN	Institut Tadbiran Awam Negara
IPG	Institut Pendidikan Guru
IPGM	Institut Pendidikan Guru Malaysia
IPHRC	Suruhanjaya Tetap Bebas Hak Asasi Manusia
IRI	Institut Republikan Antarabangsa
ISIS	Institut Kajian Strategik dan Antarabangsa

J

JAIJ	Jabatan Agama Islam Negeri Johor
JAIS	Jabatan Agama Islam Negeri Selangor
JAKOA	Jabatan Kemajuan Orang Asli
JBG	Jabatan Bantuan Guaman
JKJAV	Jawatankuasa Khas Jaminan Akses Vaksin COVID-19
JKKHTOA	Jawatankuasa Khas Kabinet Mengenai Hak Tanah Orang Asli/ Asal
JKM	Jabatan Kebajikan Masyarakat
JKOAK	Jaringan Kampung Orang Asli Kelantan
JKPTG	Jabatan Ketua Pengarah Tanah dan Galian Persekutuan
JKSM	Jabatan Kehakiman Syariah Malaysia
JKSS	Jabatan Kehakiman Syariah Sarawak
JPN	Jabatan Pendaftaran Negara
JTKSM	Jabatan Tenaga Kerja Semenanjung Malaysia

K

KDN	Kementerian Dalam Negeri
KITA	Institut Kajian Etnik
KKDW	Kementerian Kemajuan Desa dan Wilayah
KKIP	Taman Perindustrian Kota Kinabalu
KKM	Kementerian Kesihatan Malaysia
KLN	Kementerian Luar Negeri
KOMAS	Pusat Komunikasi Masyarakat
Komnas HAM	Komisi Nasional Hak Asasi Manusia Indonesia
KPKT	Kementerian Perumahan dan Kerajaan Tempatan
KPM	Kementerian Pendidikan Malaysia
KPWKM	Kementerian Pembangunan Wanita, Keluarga dan Masyarakat
KWSP	Kumpulan Wang Simpanan Pekerja

M

MA	Pembantu Perubatan
MBM	Majlis Belia Malaysia
MBSJ	Majlis Bandaraya Subang Jaya
MCCBCHST	Majlis Perundingan Agama Buddha, Kristian, Hindu, Sikh dan Tao Malaysia
MKN	Majlis Keselamatan Negara
MMU	Universiti Multimedia Malaysia
MNHRC	Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Myanmar
MoU	Memorandum Persefahaman
MPD	Bahagian Media dan Promosi, SUHAKAM
MPPKOA	Majlis Penasihat Pembangunan Kebangsaan Orang Asli
MTUC	Kongres Kesatuan Sekerja Malaysia
Muallaf	Perkahwinan adat antara mualaf dan bukan muslim
MUIS	Majlis Ugama Islam Sabah

N

NAPBHR	Pelan Tindakan Kebangsaan mengenai Hak Asasi Manusia dan Perniagaan
NAPFL	Pelan Tindakan Kebangsaan mengenai Buruh Paksa
NACSA	Agensi Keselamatan Siber Nasional
NCR	Hak Tanah Adat Anak Negeri
NGO	Badan Bukan Kerajaan
NHRC	Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Nepal
NHRCT	Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Thailand
NHRI	Institut Hak Asasi Manusia Kebangsaan
NI	Inkuiri Nasional
NLC	Kod Tanah Nasional
NRES	Kementerian Sumber Asli dan Kelestarian Alam
NRTD	Pangkalan Data Penjejakan Cadangan Nasional

O

OCC	Pejabat Pesuruhjaya Kanak-kanak
OHCHR	Pejabat Pesuruhjaya Tinggi untuk Hak Asasi Manusia
OIC	Pertubuhan Kerjasama Islam
OKU	Orang Kurang Upaya

P

PAC	Jawatankuasa Penasihat Projek
PD	Bahagian Dasar, SUHAKAM
PdPR	Pengajaran dan Pembelajaran di Rumah
PDRM	Polis Diraja Malaysia
PERKESO	Pertubuhan Keselamatan Sosial
PI	Inkuiri Awam
PIMD	Bahagian Penerbitan dan Pengurusan Maklumat, SUHAKAM

PKP	Perintah Kawalan Pergerakan
PKPB	Perintah Kawalan Pergerakan Bersyarat
PKPP	Perintah Kawalan Pergerakan Pemulihan
PLHIV	Seseorang yang menghidap HIV
POD	Bahagian Promosi dan Kemasyarakatan, SUHAKAM
PPD	Pejabat Pendidikan Daerah
PPE	Peralatan Perlindungan Peribadi
PPM	Persatuan Persuratan Melayu
PPN	Pelan Pemulihan Negara
PPR	Program Perumahan Rakyat
PSKKB	Penjara Satelit Kuala Kubu Bharu
PUSPEN	Pusat Pemulihan Penagihan Narkotik
Q	
Q&A	Soalan dan Jawapan
R	
RCI	Suruhanjaya Siasatan Diraja
RELA	Jabatan Sukarelawan Malaysia
RSD	Penentuan Status Pelarian
RTD	Perbincangan Meja Bulat
RWI	Institut Raoul Wallenberg
S	
SADIA	Persatuan Dayak Iban Sarawak
SAFODA	Lembaga Kemajuan Perhutanan Negeri Sabah
SAG	Peguam Besar Negeri Sarawak
SBM	SUHAKAM Bersama Masyarakat
SCA	Jawatankuasa Kecil Akreditasi
SCYPC	Majlis Kanak-kanak dan Orang Muda Scotland
SDG	Matlamat Pembangunan Lestari
SEANF	Forum Institusi Hak Asasi Manusia Kebangsaan Asia Tenggara
SERATA	Society for Equality, Respect and Trust for All
SIA	Penilaian Impak Sosial
SLAPP	Litigasi strategik terhadap penyertaan awam
SME Corp	Perbadanan Perusahaan Kecil dan Sederhana Malaysia
SOM	Mesyuarat Pegawai Tinggi
SOP	Prosedur Operasi Standard
SPAN	Suruhanjaya Perkhidmatan Air Negara
STBJ	Sekolah Tunas Bakti Jerantut, Pahang
STBSL	Sekolah Tunas Bakti Sungai Lereh, Melaka
STBT	Sekolah Tunas Bakti Taiping, Perak
STBTAT	Sekolah Tunas Bakti Teluk Air Tawar, Pulau Pinang

SUHAKAM Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia
 SUKE Lebuhraya Bertingkat Sungai Besi-Ulu Kelang

T

TNB Tenaga Nasional Berhad
 Tok Batin Ketua kampung orang asli
 TOR Garis panduan dan tatacara
 TOT *Training of Trainers*
 TRPS Kajian Perancangan Wilayah Tongod
 TWG Kumpulan Kerja Teknikal

U

UDHR Perisytiharan Hak Asasi Manusia Sejagat
 UIAM Universiti Islam Antarabangsa Malaysia
 UiTM Universiti Teknologi MARA
 UKM Universiti Kebangsaan Malaysia
 UM Universiti Malaya
 UMPSA Universiti Malaysia Pahang Al-Sultan Abdullah
 UMT Universiti Malaysia Terengganu
 UMS Universiti Malaysia Sabah
 UNCAT Konvensyen Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu Menentang Penyeksaan dan Hukuman Lain yang Zalim, Tidak Berperikemanusiaan, atau Menjatuhkan Maruah
 UNDP Program Pembangunan Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu
 UNDRIP Perisytiharan Mengenai Hak Orang Asal Pertubuhan Bangsa Bangsa Bersatu
 UNESCO Pertubuhan Pendidikan, Saintifik dan Kebudayaan Pertubuhan Bangsa Bersatu
 UNGP Prinsip-Prinsip Panduan Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu
 UNHCR Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu Bagi Pelarian
 UNIMAS Universiti Malaysia Sarawak
 UniSZA Universiti Sultan Zainal Abidin, Terengganu
 UNITEN Universiti Tenaga Nasional
 UPM Universiti Putra Malaysia
 UPMN Universiti Pertahanan Nasional Malaysia
 UPR Penilaian Penggalan Sejagat
 USIM Universiti Sains Islam Malaysia
 UTHM Universiti Tun Hussien Onn Malaysia
 UTP Universiti Teknologi Petronas
 UTS Universiti Teknologi Sarawak
 UUM Universiti Utara Malaysia

W

WMP Pelan Pengurusan Hidupan Liar

Tingkat 17, Menara Aras Raya,
Jalan Raja Laut, 50100 Kuala Lumpur

Tel: 603-2612 5600
Faks: 603-2612 5620
Emel : humanrights@suhakam.org.my